आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को
वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसन्धान विभाग

विषय सूची

भाग १
समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
विश्व उत्पादन १
विश्व व्यापार १
विश्व मुद्रास्फीति १
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना २
कृषि क्षेत्र ३
उद्योग क्षेत्र ३
सेवा क्षेत्र ४
उपभोग, लगानी तथा बचत ५
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय ५
मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर ६
उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६
थोक मुद्रास्फीति ७
राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ७
बाह्य क्षेत्र ८
वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार ८
शोधनान्तर ९
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति ९
वैदेशिक ऋण १०
विनिमय दर प्रवृत्ति १०
सरकारी वित्त स्थिति ११
सरकारी खर्च ११
सरकारी राजस्व १२
करसम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरु १३
करका दरहरु १४
वैदेशिक नगद अनुदान १५
बजेट घाटा/वचत १५
बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरु १५
सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति १६
सार्वजनिक संस्थानहरुको विनिवेश, खारेजी र विघटन १७
मौद्रिक स्थिति १७
मुद्रा प्रदाय १७
वाणिज्य बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति १८
वाणिज्य बैंकहरुको साधन परिचालन १८

वाणिज्य बैंकहरुको साधनको उपयोग १८
वाणिज्य बैंकहरुसँगको निष्कृय कर्जाको मात्रा १९
स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तरबैंक कारोवारको स्थिति २०
अल्पकालीन व्याजदर २०
विदेशी विनिमय बजार २१
धितोपत्र बजार २१
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु **२३**
वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २३
वित्तीय संरचना २४
विकास बैंकहरु २५
वित्त कम्पनीहरु २५
लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु २५
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष २६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरु २६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु २७
बीमा कम्पनीहरु २७
कर्मचारी सञ्चय कोष २७
नागरिक लगानी कोष २७
हुलाक बचत बैंक २७
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. २८
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड २८

तालिका

तालिका १.१ प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको वृद्धिदर ३
तालिका १.२ हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकको संख्या ५
तालिका १.३ उपभोग, लगानी, आन्तरिक माग तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय ५
तालिका १.४ संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरु (Reserve Adequacy Indicators) १०
तालिका १.५ विनिमय दर प्रवृत्ति १०
तालिका १.६ करका दरहरु १५
तालिका १.७ वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको स्थिति २०
तालिका १.८ सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरु २३
तालिका १.९ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या २४
तालिका १.१० ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण २६

चार्ट

चार्ट १.१ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा) वृद्धिदर २
चार्ट १.२ : कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर २
चार्ट १.३ : वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ६
चार्ट १.४ : वार्षिक औषत थोक मुद्रास्फीति ७
चार्ट १.५ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना १
चार्ट १.६ : राजस्व परिचालनको संरचना १२
चार्ट १.७ : शेयर मूल्य स्थिति २२
चार्ट १.८ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा वित्तीय संस्थाहरुको अंश २४

भाग १ तालिकाहरु

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धिदर	२९
तालिका २	विश्व व्यापार	२९
तालिका ३	विश्व मूल्य स्थिति	२९
तालिका ४	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु	३०
तालिका ५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७/५८ को मूल्यमा)	३१
तालिका ६	कृषि उत्पादन सूचकाङ्क	३२
तालिका ७	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	३३
तालिका ८	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)	३४
तालिका ९	राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	३५
तालिका १०	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३६
तालिका ११	भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरु	३७
तालिका १२	भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरु	३८
तालिका १३	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु	३९
तालिका १४	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका वस्तुहरु	४०
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति	४१
तालिका १६	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	४२
तालिका १७	सरकारी वित्त स्थिति	४३
तालिका १८	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४४
तालिका १९	मौद्रिक सर्भेक्षण	४५
तालिका २०	वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४६
तालिका २१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण	४६
तालिका २२	शेयर बजार परिसूचक	४७
तालिका २३	विकास बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४७
तालिका २४	वित्त कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २५	लघुवित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४८
तालिका २६	सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २७	बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २८	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २९	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका ३०	नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना	५१

अनुसूची

अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली ५२

अनुसूची १.२ : दातृ निकायको सहायतामा सञ्चालित लघुवित्त कार्यक्रम ५८

भाग २
नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीति ६३
- उद्देश्य तथा लक्ष्यहरु ६३
- मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य ६४
- मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य ६४
- मौद्रिक नीतिका उपकरणहरु ६५
  - खुला बजार कारोबार ६६
  - विकास ऋणपत्रको निष्कासन ६६
  - पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग ६७

लघुवित्त ६७
- लघुवित्त प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा गतिविधि ६७

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ६९

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम ७२
- कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको यान्त्रिकीकरण ७२
- सेक्यूर्ड ट्रान्जेक्सन रजिष्ट्रिको यान्त्रिकीकरण ७२
- नेपाल बैंक लिमिटेडको Diagnostic Assessment ७२

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७२
- नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना ७२
- बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजतपत्र ७३
- वाणिज्य बैंकतर्फ ७३
- विकास बैंकतर्फ ७३
- वित्त कम्पनीतर्फ ७३
- लघुवित्त विकास बैंकतर्फ ७४
- वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने गैर-सरकारी संस्थातर्फ ७४
- सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थातर्फ ७४
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु ७४
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको मार्गदर्शन ७४
- अन्य विनियमावली तथा नीतिगत व्यवस्था ७४
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई पुनरकर्जा प्रदान ७४
- शून्य व्याजदरमा कर्जा सुविधा सम्बन्धमा ७५
- अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्बन्धमा ७५
- सहायक कम्पनी सम्बन्धमा ७५
- गाभ्ने/गाभिने, स्तरोन्नति र कार्यक्षेत्र विस्तार ७५
- गुनासो व्यवस्थापन समिति ७५
- राहदानी जफत लगायतको कारवाहीका सम्बन्धमा ७५
- व्यवसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित ७६
- एकीकृत निर्देशन, २०६७ को अंग्रेजी अनुवाद ७६
- विदेशी बैंकको प्रतिनिधि कार्यालय ७६
- नेपाल क्लियरिङ्ग हाउसलाई सहमतिपत्र प्रदान ७६
- बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था ७६

खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी सूचना/निर्देशन ७६
बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ७६
बैंक सुपरिवेक्षण ७६
वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ७९
लघुवित्त तथा सीमित बैकिङ कारोवार गर्ने संस्थाहरु ८३
मुद्रा व्यवस्थापन ८३
नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी ८३
नोट निष्कासन ८३
चलनचल्तीमा रहेका नोटहरु र सोको सुरक्षण ८३
नोटकोष/नोटकोष संचालन निर्देशिका २०६८ ८४
सफा नोट नीति/नोट जलान ८४
विविधि ८४
जनशक्ति व्यवस्थापन ८४
कार्ययोजना तथा बजेट व्यवस्थापन र संस्थागत जोखिम न्यूनीकरण ८६
सूचना प्रविधि ८७
कानून सम्बन्धी कामकारवाहीहरु ८८
आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरु ८९
सामान्य सेवा सम्बन्धी कार्यहरु ९०
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन ९१
तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम ९७
अध्ययन कार्यहरु ९७
सञ्चालक समितिको बैठक ९८
काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुको गतिविधि ९८

तालिका

तालिका २.१ मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत ६४
तालिका २.२ मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा ६४
तालिका २.३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कायम रहेका बैंकदर तथा पुनरकर्जादरहरु ६५
तालिका २.४ दोस्रो बजार कारोवारको स्थिति ६६
तालिका २.५ विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्काशन ६७
तालिका २.६ ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति ६८
तालिका २.७ आ.व. २०६६/६७ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरु ७७
तालिका २.८ नोट छपाई विवरण ८३
तालिका २.९ सिक्का टकमरी विवरण ८३
तालिका २.१० २०६७ साउन १ गतेदेखि २०६८ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण ८४
तालिका २.११ २०६८ असार मसान्तसम्म कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुको विवरण ८५
तालिका २.१२ २०६८ असार मसान्तसम्म करार तथा मासिक ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण ८५
तालिका २.१३ २०६७ साउन १ देखि २०६८ असार मसान्तसम्म भएको बढुवाको विवरण ८६
तालिका २.१४ वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्काशन ९१
तालिका २.१५ नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व ९१
तालिका २.१६ आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण ९२
तालिका २.१७ नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण ९३

तालिका २.१८ साँवा तथा व्याज भुक्तानी विवरण ९४
तालिका २.१९ आन्तरिक व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन ९४
तालिका २.२० ट्रेजरी बिलको (छोटो अवधिको) व्याजदर तालिका ९५
तालिका २.२१ ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार विवरण ९५

भाग २ तालिकाहरु

तालिका ३१ चलनचल्तिमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरु ९९
तालिका ३२ नोटको सुरक्षण १००
तालिका ३३ श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या १००
तालिका ३४ स्वदेशमा सञ्चालित तालीमहरु १०१
तालिका ३५ बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालीमहरु १०२
तालिका ३६ विदेशमा सञ्चालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरु १०३
तालिका ३७ काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भएको तोडा चलान एवं विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोवारको विवरण

अनुसूची

अनुसूची २.१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु १०९
अनुसूची २.२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरु ११३
अनुसूची २.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई गरिएका कारवाहीहरु ११६
अनुसूची २.४ बजार निर्माताहरुको सूची ११८
अनुसूची २.५ सञ्चालक समिति ११९
अनुसूची २.६ विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरुको नामावली ११९

भाग ३
नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व १२३
आय विवरण १२५

चार्ट

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना १२३
चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना १२३
चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको खुद सञ्चालन आम्दानी संरचना १२६

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण १२७

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

- विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
- नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
- मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर ६
- बाह्य क्षेत्र ८
- सरकारी वित्त स्थिति ११
- मौद्रिक स्थिति १७
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु २३
- तालिकाहरु २९
- अनुसूचीहरु ५२

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति

विश्व उत्पादन

१.१ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोष (IMF) द्वारा प्रकाशित World Economic Outlook, सेप्टेम्वर २०११ अनुसार सन् २००९ मा ०.७ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१० मा ५.१ प्रतिशत रह्यो ।

१.२ सन् २०११ तथा २०१२ दुवै वर्षहरुमा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर ४.० प्रतिशत रहने कोषले प्रक्षेपण गरेको छ । सन् २०११ र २०१२ मा विकसित देशको समग्र उत्पादन क्रमशः १.६ प्रतिशत र १.९ प्रतिशतले विस्तार हुने अनुमान गरिएको छ ।

१.३ सन् २०१० मा विकासोन्मुख एशियाली देशमा ९.५ प्रतिशतले आर्थिक वृद्धि भएको थियो भने सन् २०११ मा यस्तो वृद्धिदर ८.२ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । त्यस्तै उदीयमान र विकासशील देशहरुको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१० मा ७.३ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०११ मा ६.४ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ । छिमेकी राष्ट्र भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०१० मा क्रमशः १०.१ प्रतिशत र १०.३ प्रतिशत रहेको थियो भने सन् २०११ मा यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ७.८ प्रतिशत र ९.५ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ ।

विश्व व्यापार

१.४ सन् २०१० मा विकसित देशहरुको र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको आयात क्रमशः १३.५ प्रतिशत र १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी सोही अवधिमा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको निर्यात क्रमशः १४ .४ प्रतिशत र १३.५ प्रतिशतले वढ्न गएको थियो । सन् २०११ मा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको आयात क्रमशः ६.९ प्रतिशत र १२.४ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान रहेको छ । त्यसैगरी, सोही अवधिमा विकसित देशहरु र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको निर्यात क्रमशः ७.१ प्रतिशत र ९.६ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ ।

विश्व मुद्रास्फीति

१.५ विकसित देशहरुमा मुद्रास्फीति सन् २०११ र २०१२ मा क्रमशः २.६ प्रतिशत र १.४ प्रतिशत रहने अनुमान छ । त्यसैगरी, सोही अवधिमा उदीयमान तथा विकासशील देशहरुको मुद्रास्फीति क्रमशः ७.५ प्रतिशत र ५.९ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ । सन् २०१० मा विकसित देशहरुमा मुद्रास्फीति १.६ प्रतिशत र उदीयमान तथा विकासशील देशहरुमा ६.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

१.६ केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागको प्रारम्भिक अनुमान अनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा देशको यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्य (२०५७/५८ को मूल्य) मा ३.४७ प्रतिशत र उत्पादकको मूल्य (२०५७/५८ को मूल्य) मा ३.४८ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो वृद्धिदर क्रमश: ३.९७ प्रतिशत तथा ४.५५ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा सुधार आएको छ भने उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आएको छ ।

चार्ट १.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा) वृद्धिदर
(प्रतिशत)

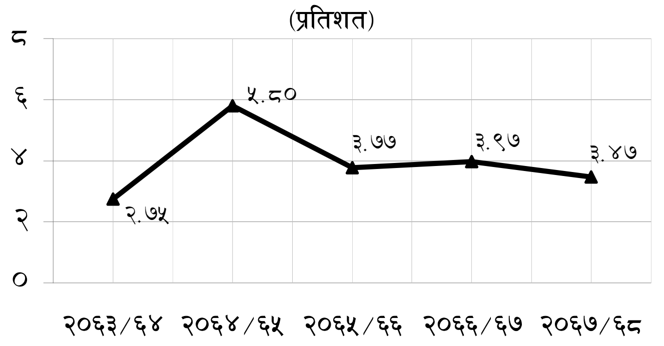

१.७ समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको उत्पादन ४.१ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रको उत्पादन ३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कृषि र गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमश: १.३ प्रतिशत तथा ५.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.८ समीक्षा वर्षमा गैर-कृषि क्षेत्र अन्तर्गत उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमश: १.४ प्रतिशत तथा ३.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमश: ३.३ प्रतिशत तथा ६.० प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट १.२
कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर
(प्रतिशत)

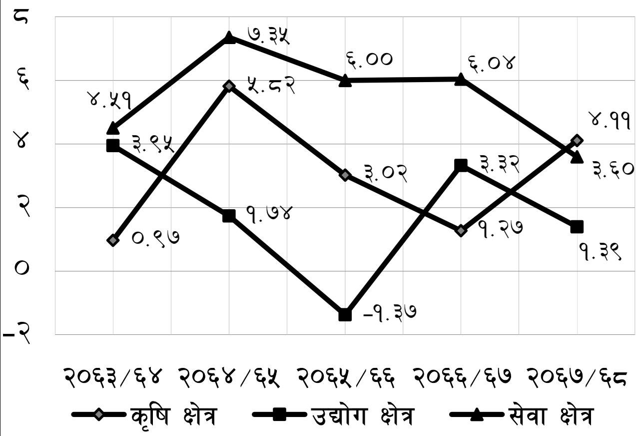

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.९ समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको अंश क्रमश: ३४.९ प्रतिशत, १५.० प्रतिशत र ५०.१ प्रतिशत रहेको छ, जुन अघिल्लो वर्ष क्रमश: ३४.७ प्रतिशत, १५.३ प्रतिशत र ५०.० प्रतिशत रहेको थियो । यसप्रकार, समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि तथा सेवा क्षेत्रको अंश अघिल्लो वर्षको तुलनामा सीमान्त रुपले बढेको तथा उद्योग क्षेत्रको अंश घटेको देखिन्छ ।

१.१० वृहत् औद्योगिक वर्गीकरणको आधारमा समीक्षा वर्षमा यथार्थ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा प्राथमिक (कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन), द्वितीय (उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण) तथा तृतीय (सेवा) क्षेत्रको अंश क्रमश: ३५.४ प्रतिशत, १४.६ प्रतिशत र ५०.१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यी क्षेत्रहरुको अंश क्रमश: ३५.१ प्रतिशत, १४.९ प्रतिशत र ५०.० प्रतिशत रहेको थियो ।

तालिका १.१
प्राथमिक, द्वितीय र तृतीय क्षेत्रको वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

क्षेत्र	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश#			अंशको वृद्धिदर	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
प्राथमिक क्षेत्र*	३६.१	३५.१	३५.४	-२.५	०.६
द्वितीय क्षेत्र**	१४.९	१४.९	१४.६	०.०	-२.०
तृतीय क्षेत्र***	४९.०	५०.०	५०.१	२.०	०.२

वित्तीय मध्यस्थता सहितको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अंश
* कृषि, वन तथा मत्स्यपालन र खानी तथा उत्खनन,
** उत्पादनमूलक उद्योग, विद्युत, ग्याँस तथा पानी र निर्माण,
*** सेवा

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कृषि क्षेत्र

१.११ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १.३ प्रतिशतले विस्तार भएको कृषि क्षेत्र समीक्षा वर्षमा ४.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा प्रमुख खाद्यान्न बालीहरुमध्ये धान तथा मकैको उत्पादन क्रमशः १०.९ प्रतिशत र ११.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । मौसमी अनुकूलता लगायत मकै बालीले ढाकेको क्षेत्रफलमा भएको विस्तारले समीक्षा वर्षमा यी बालीहरुको उत्पादनमा वृद्धि भएको हो । अघिल्लो वर्ष उपर्युक्त बालीहरुको उत्पादनमा क्रमशः ११.० प्रतिशत र ३.९ प्रतिशतले ह्रास आएको थियो ।

१.१२ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा अन्य बालीको उत्पादन सूचकाङ्क ५.८ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सूचकाङ्क ०.९ प्रतिशतले घटेको थियो । त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा तरकारी, बागवानी तथा नर्सरी समूहको उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षकै दरमा अर्थात् ७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । वनजन्य उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्ष ०.३ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा १२.५ प्रतिशतले बढेको छ ।

१.१३ समीक्षा वर्षमा फलफूल तथा प्रमुख पशुजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ४.८ प्रतिशत तथा २.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो उत्पादन सूचकाङ्क क्रमशः ३.६ प्रतिशत तथा १.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

१.१४ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तर्गतका विभिन्न वर्षा मापन केन्द्रको अभिलेख अनुसार समीक्षा वर्ष शुरु हुनु भन्दा अघिको जुन महिनामा वार्षिक औषत वर्षाको ७५ प्रतिशत मात्र वर्षा भएतापनि समीक्षा वर्षको जुलाईमा ११५ प्रतिशत, अगष्टमा १२२ प्रतिशत तथा सेप्टेम्बर महिनामा ११४ प्रतिशत वर्षा भएको थियो । यसरी समग्रमा समीक्षा अवधिमा औषतभन्दा बढी वर्षा भएकोले प्रमुख खाद्यान्न बालीहरुको उत्पादनमा सकारात्मक प्रभाव परेको हो ।

उद्योग क्षेत्र

१.१५ समीक्षा वर्षमा औद्योगिक क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको छ । यस क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष ३.३ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १.४ प्रतिशतमा सीमित रहेको अनुमान छ । खासगरी औद्योगिक उत्पादनको लागि आवश्यक विद्युत एवम् ईन्धन आपूर्ति सहज हुन नसकेको तथा कमजोर श्रम सम्बन्ध लगायत औद्योगिक क्षेत्रमा बन्द-हड्ताल र असुरक्षाको वातवरण कायमै रहेकोले लगानी मैत्री वातावरणको अभावका कारण उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदरमा सुधार हुन नसकेको, खानी तथा उत्खनन् र निर्माण उप-क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको तथा विद्युत, ग्याँस एवम् पानी उप-क्षेत्रको वृद्धिदर ऋणात्मक रहेकोले समीक्षा वर्षमा समग्र उद्योग क्षेत्रको वृद्धिदर न्यून रहेको हो ।

१.१६ समीक्षा वर्षमा उद्योग क्षेत्र अन्तर्गत उत्पादनमूलक उद्योग उप-क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा सीमान्त रुपमा बढेपनि न्यून अर्थात् १.५ प्रतिशत मै सीमित रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस क्षेत्रको वृद्धिदर १.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.१७ अघिल्लो वर्ष विद्युत, ग्याँस तथा पानीको उत्पादन ५.४ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा यस क्षेत्रको उत्पादनमा ४.० प्रतिशतले ह्रास आएको अनुमान छ । त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा निर्माण क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ५.० प्रतिशतको तुलनामा ३.३ प्रतिशतमा सीमित भएको छ । खासगरी समयमा बजेट स्वीकृत हुन नसक्दा सरकारी क्षेत्रको निर्माण कार्यले गति लिन नसकेकोले समीक्षा वर्षमा यस क्षेत्रको वृद्धिदरमा संकुचन आएको हो ।

१.१८ समीक्षा वर्षमा उद्योग विभागले रु. १० अर्ब ५ करोड वैदेशिक लगानीको प्रतिवद्धता भएका कुल २०९ वटा संयुक्त लगानीका कम्पनीहरु स्थापना गर्न स्वीकृति प्रदान गरेको छ । विभागले अघिल्लो वर्ष कुल रु. ९ अर्ब १० करोड वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता भएका १७१ वटा विदेशी संयुक्त लगानीका परियोजनाहरु स्थापनाका लागि स्वीकृति दिएको थियो । समीक्षा वर्षमा दर्ता गरिएका कुल २०९ वटा परियोजनाहरुमध्ये सेवा सम्वन्धी ८८, पर्यटन सम्वन्धी ४७, उत्पादन सम्वन्धी ३९, कृषि सम्वन्धी २३, उर्जा सम्वन्धी ६, खानी सम्वन्धी ५ र निर्माण सम्वन्धी १ वटा रहेका छन् । अघिल्लो वर्षको तुलनामा स्वीकृत वैदेशिक लगानीमध्ये सबैभन्दा बढी कृषि सम्बन्धी परियोजनाहरुको संख्यामा भारी मात्रामा वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष कृषि सम्बन्धी जम्मा २ वटा परियोजनाहरु स्वीकृत भएका थिए । यसैगरी अघिल्लो वर्ष पर्यटन सम्बन्धी ५० र सेवा सम्वन्धी ७२ वटा परियोजनाहरु स्वीकृत भएका थिए । समीक्षा वर्षमा वैदेशिक लगानीका परियोजनाहरुको संख्यामा अघिल्लो वर्षको तुलनामा २२.२ प्रतिशत र लगानी रकममा १०.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा चीनबाट ६९, भारतबाट ३८, दक्षिण कोरियाबाट १८ र अन्य विभिन्न देशहरुबाट ८४ गरी कुल २०९ परियोजनाहरुलाई स्वीकृति दिईएको तथा यसबाट कुल १०,८८७ जनाले प्रत्यक्ष रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ ।

सेवा क्षेत्र

१.१९ समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्रको विस्तारमा संकुचन आई यस क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ६.० प्रतिशतको तुलनामा ३.६ प्रतिशतमा सीमित भएको छ । खासगरी समीक्षा वर्षमा थोक तथा खुद्रा व्यापार उप-क्षेत्रको वृद्धिदर ऋणात्मक रहनुको साथै सार्वजनिक प्रशासन, शिक्षा, रियल स्टेट तथा अन्य सामुदायिक सेवा उप-क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहेकोले समग्र सेवा क्षेत्रको विस्तारमा संकुचन आएको हो ।

१.२० सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्र अघिल्लो वर्ष ६.७ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा सीमान्त रुपमा अर्थात् ०.२ प्रतिशतले ह्रास आएको अनुमान छ । त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा होटल तथा रेष्टुरेन्ट क्षेत्र अघिल्लो वर्षको ७.२ प्रतिशतको तुलनामा ७.४ प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । यातायात, संचार तथा भण्डारण क्षेत्र अघिल्लो वर्षको ६.१ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ७.१ प्रतिशतले विस्तार भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा वित्तीय मध्यस्थता, रियल स्टेट तथा व्यावसायिक सेवा र सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा क्षेत्रको उत्पादन क्रमशः ३.९ प्रतिशत, २.६ प्रतिशत तथा ३.० प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी क्षेत्रहरुको वृद्धिदर क्रमशः २.८ प्रतिशत, ३.६ प्रतिशत तथा ४.४ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा शिक्षा क्षेत्रको वृद्धिदरमा उल्लेख्य गिरावट आएको छ । अघिल्लो वर्ष ७.३ प्रतिशत कायम रहेको शिक्षा क्षेत्रको वृद्धिदर समीक्षा वर्षमा २.९ प्रतिशतमा सीमित भएको अनुमान छ । त्यसैगरी समीक्षा वर्षमा स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सामुदायिक, समाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ५.९ प्रतिशत तथा ८.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यी क्षेत्रहरुको वृद्धिदर क्रमशः ४.३ प्रतिशत तथा ११.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.२१ नेपाल सरकारले सन् २०११ लाई पर्यटन वर्षको रुपमा मनाउने घोषणा गरेको र विश्वव्यापी आर्थिक मन्दीमा आएको क्रमिक सुधारसँगै नेपालमा हवाई उडान भर्ने वाह्य उडान कम्पनीहरुको संख्यामा वृद्धि भएकोले समीक्षा वर्षमा हवाई मार्गबाट नेपाल आउने पर्यटकको संख्या २१.६ प्रतिशतले वृद्धि भई ५,००,७५० पुगेको छ । यसमध्ये भारतबाट नेपाल आउने पर्यटकहरुको अंश २६.१ प्रतिशत रहेको छ भने तेश्रो मुलुकका पर्यटकहरुको अंश ७३.९ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका १.२

हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकहरुको संख्या

विवरण	आगमन संख्या			प्रतिशत परिवर्तन		अंश (प्रतिशतमा)	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
भारत	८७,८१८	९१,११६	१,३०,७१७	३.८	४३.५	२२.१	२६.१
तेश्रो मुलुक	२,७७,०११	३,२०,४६८	३,७०,०३३	१५.७	१५.५	७७.९	७३.९
कुल	३,६४,८२९	४,११,५८४	५,००,७५०	१२.८	२१.६	१००	१००

स्रोत: पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

१.२२ पर्यटकहरुको आगमनलाई क्षेत्रगत रुपमा विश्लेषण गर्दा तेस्रो मुलुकबाट नेपाल आउने पर्यटक संख्या १५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई ३ लाख ७० हजार ३३ पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस किसिमको पर्यटक संख्यामा १५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यसैगरी भारतीय पर्यटक आगमन संख्या समीक्षा वर्षमा ४३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ३० हजार ७१७ पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष भारतीय पर्यटक आगमन ३.८ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो ।

उपभोग, लगानी तथा बचत

१.२३ अघिल्लो वर्ष प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल उपभोगको अंश ९२.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सीमान्त रुपले वृद्धि भई ९३.३ प्रतिशत पुगेको अनुमान छ । जसअनुसार कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा गार्हस्थ्य बचतको अंश ६.७ प्रतिशत मात्र रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ७.४ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष सरकारी तथा निजी क्षेत्रको उपभोग क्रमशः १६.७ प्रतिशत तथा २२.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो उपभोग क्रमशः १०.१ प्रतिशत र १६.६ प्रतिशतले बढेको छ । त्यसैगरी, कुल लगानी र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनबीचको अनुपात अघिल्लो वर्षको ३५.० प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३०.२ प्रतिशत रहको छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २०.२ प्रतिशत रहेको कुल स्थिर पूँजी निर्माण समीक्षा वर्षमा १८.० प्रतिशत कायम रहेको छ ।

१.२४ अघिल्लो वर्ष प्रचलित मूल्यमा २३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल आन्तरिक माग समीक्षा वर्षमा ११.२ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ भने कुल लगानी ०.९ प्रतिशतले घटेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कुल लगानी ३१.३ प्रतिशतले बढेको थियो ।

तालिका १.३

उपभोग, लगानी, आन्तरिक माग तथा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (प्रचलित बजार मूल्यमा)

	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
विवरण	रु. करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
कुल उपभोग	८९५०४.२	१०८५२९.२	१२५७१७.९	२१.३	१५.८
कुल लगानी	३१२८१.०	४१०७२.५	४०६९१.९	३१.३	-०.९
आन्तरिक माग	१२०७८५.२	१४९६०१.७	१६६४०९.८	२३.९	११.२
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	९८८०५.३	११७१९०.५	१३४६८१.६	१८.६	१४.९
खुद साधन (Factor) आय	११७५.०	९११.७	६४५.०	-२२.४	-२९.३
खुद ट्रान्सफर	२४९४८.७	२८२६४.८	३२०३३.०	१३.३	१३.३
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१२४९२८.९	१४६३६७	१६७३५९.६	१७.२	१४.३

स्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

१.२५ अघिल्लो वर्ष १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय समीक्षा वर्षमा १४.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । त्यसैगरी समीक्षा अवधिमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर (उत्पादकको मूल्यमा) अघिल्लो वर्षको १८.६ प्रतिशतको तुलनामा १४.९ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसंगको अनुपात १२४.३ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १२४.९ प्रतिशत रहेको थियो ।

मुद्रास्फीति र तलब तथा ज्यालादर

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१.२६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ९.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षमा समेत यस्तो मुद्रास्फीति ९.६ प्रतिशत नै रहेको थियो । आधार वर्ष २०५२/५३ को मूल्य सूचकाङ्क अनुसार भने उक्त मुद्रास्फीति १०.५ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो बर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क १४.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क ५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त समूहहरुको मूल्य सूचकाङ्कको औषत वृद्धिदर क्रमशः १५.१ प्रतिशत र ४.९ प्रतिशत रहेको थियो ।

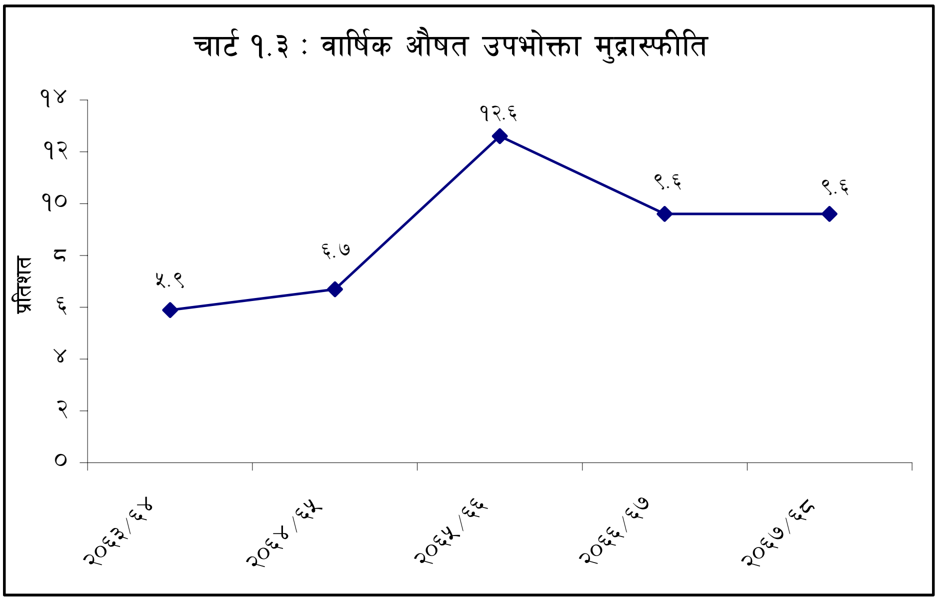

१.२७ समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरुमध्ये तरकारीको वार्षिक औषत मूल्यवृद्धि सबैभन्दा बढी ३५.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्षमा यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्कको वार्षिक औषत वृद्धि २०.५ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा मसला, चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ र फलफुलको मूल्य सूचकाङ्कमा वार्षिक औषत वृद्धि क्रमशः २३.२ प्रतिशत, १९.५ प्रतिशत र १९.४ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सो वृद्धिदर क्रमशः २७.४ प्रतिशत, ४५.३ प्रतिशत र २०.५ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो बर्ष २०.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको रेष्टुरेन्ट तथा होटेलको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा बर्षमा १५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसैगरी, समीक्षा बर्षमा दुग्ध पदार्थ तथा अण्डा, अन्न तथा सोबाट बनेका परिकार र सूर्तिजन्य पदार्थको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमशः १४.६ प्रतिशत, १३.९ प्रतिशत र १३.५ प्रतिशत रहेको छ । यी उप-समूहको सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षमा क्रमशः ११.९ प्रतिशत, १०.१ प्रतिशत र १२.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । तर अघिल्लो वर्षमा २६.० प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भएको दलहनजन्य पदार्थको मूल्य सूचकाङ्कमा भने समीक्षा वर्षमा ७.६ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

१.२८ समीक्षा वर्षमा गैर-खाद्यवस्तु तथा सेवा समूहका वस्तुहरुमध्ये लत्ताकपडा तथा जुत्ताचप्पल र घरायसी उपयोगका सामानको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १३.३ प्रतिशत र ७.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । उक्त वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष क्रमशः ७.६ प्रतिशत र ३.१ प्रतिशत रहेको थियो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा फर्निसिङ तथा घरायसी उपकरण र शिक्षा समूहको मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ५.७ प्रतिशत र ५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ६.२ प्रतिशत र ११.४ प्रतिशत रहेको थियो । यातायात क्षेत्रको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा अघिल्लो वर्ष ४.७ प्रतिशतले गिरावट आएकोमा समीक्षा बर्षमा भने १०.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसैगरी, अघिल्लो बर्ष स्थीर रहेको संचार क्षेत्रको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा बर्षमा १०.६ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

१.२९ समीक्षा वर्षमा काठमाण्डौ उपत्यका, पहाड र तराईको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १२.१ प्रतिशत, १०.६ प्रतिशत र ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ९.२ प्रतिशत, १०.३ प्रतिशत र ९.५ प्रतिशत रहेको थियो ।

थोक मुद्रास्फीति

१.३० समीक्षा वर्षमा वार्षिक औषत राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क ९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १२.६ प्रतिशत रहेको थियो । थोक मूल्य अन्तर्गतका कृषिजन्य वस्तु र स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमश: १०.८ प्रतिशत र ९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी सूचकाङ्कहरुको वृद्धिदर क्रमश: २२.८ प्रतिशत र ८.६ प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष १.२ प्रतिशतले ह्रास हुन गएको आयातित वस्तुको मूल्य सूचकाङ्क भने समीक्षा वर्षमा ८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

चार्ट १.४ : वार्षिक औषत थोक मुद्रास्फीति

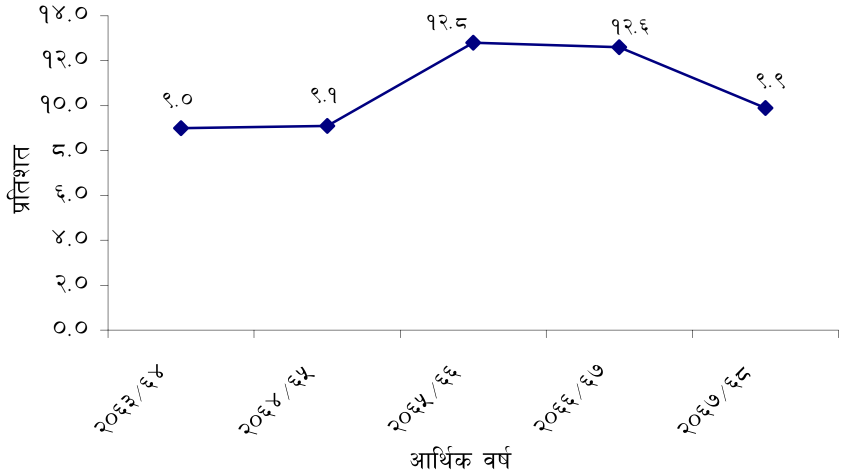

१.३१ समीक्षा वर्षमा कृषिजन्य वस्तु अन्तर्गत मसला, फलफुल तथा तरकारी र खाद्यान्न उप-समूहतर्फको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कको वृद्धिदर क्रमश: ३८.१ प्रतिशत, २३.६ प्रतिशत र १३.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमश: ३७.६ प्रतिशत, ९.४ प्रतिशत र १७.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.३२ समीक्षा वर्षमा स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरुमध्ये पेय पदार्थ तथा सूर्तिजन्य वस्तुहरु र खाद्यजन्य वस्तुहरुको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमश: १४.३ प्रतिशत र ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सूचकाङ्कहरुमा क्रमश: १३.४ प्रतिशत र १२.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अघिल्लो बर्ष निर्माण सामाग्रीको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा ४.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा बर्षमा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.३३ समीक्षा वर्षमा आयातित वस्तु समूहतर्फ पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोइला र यातायातका साधन तथा मेसिनरी सामानको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमश: १५.८ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यी समूहहरुमा क्रमश: ४.८ प्रतिशत र १.५ प्रतिशतले ह्रास आएको थियो । अघिल्लो वर्ष ९.९ प्रतिशतले ह्रास भएको रासायनिक मल तथा रासायनिक पदार्थको वार्षिक औषत मूल्य सूचकाङ्कमा समीक्षा वर्षमा ४.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.३४ समीक्षा वर्षमा वार्षिक औषत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क १८.० प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर १७.२ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा बर्षमा राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमध्ये तलबको सूचकाङ्क स्थीर रहेको छ भने ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक औसत वृद्धि दर २४.० प्रतिशत रहेको छ । यस्तो वृद्धिदर अघिल्लो वर्ष क्रमश: २०.२ प्रतिशत र १६.३ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा बर्षमा ज्यालादर तर्फ कृषि, औद्योगिक र निर्माण मजदूरहरुको ज्यालादर सूचकाङ्कको वार्षिक औषत वृद्धिदर क्रमश: ३२.३ प्रतिशत, ९.५ प्रतिशत र २१.३ प्रतिशत रहेको छ ।

वाह्य क्षेत्र

१.३५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा मुलुकको वाह्य क्षेत्रमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा केही सुधारको स्थिति रह्यो । वस्तु निर्यातमा भएको वृद्धिका साथै आयातको वृद्धिदरमा आएको कमीका कारण वस्तु व्यापार घाटाको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहन गयो । सेवा आयमा भएको वृद्धि एवम् सेवा भुक्तानीमा आएको ह्रासका कारणले खुद सेवा आयको घाटामा समेत उल्लेख्य सुधार हुन गयो । यसका साथै विप्रेषण आयमा पनि केही अनुकुलताको स्थिति रहन गएकोले चालु खाता घाटामा उल्लेख्य सुधार भएको र पूँजीगत ट्रान्सफरको वृद्धिदर पनि सन्तोषजनक रहेकाले समग्र शोधनान्तर स्थिति बचतमा रहन गएको छ । फलस्वरुप, विदेशी विनिमय सञ्चितिमा पनि केही सुधार आएको छ ।

वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार

१.३६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल वस्तु निर्यात ६.१ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ७४ करोड) ले वृद्धि भई रु. ६४ अर्ब ५६ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यातमा १०.२ प्रतिशतले ह्रास भएको थियो। कुल वस्तु आयात भने आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५.५ प्रतिशत (रु. २० अर्ब ५७ करोड) ले वृद्धि भई रु. ३९४ अर्ब ९० करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात ३१.६ प्रतिशतले बढेको थियो । फलस्वरुप समीक्षा वर्ष कुल व्यापार घाटा ५.४ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रु. ३३० अर्ब ३४ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष कुल व्यापार घाटा ४४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३१३ अर्ब ५१ करोड पुगेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा कुल व्यापार अघिल्लो वर्षको २३.६ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४५९ अर्ब ४६ करोड पुग्यो (तालिका १०) । समीक्षा वर्षमा कुल निर्यात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात ४.८ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ५.२ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कुल आयात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको ३१.९ प्रतिशतबाट कमी भई २९.३ प्रतिशतमा झरेको छ । तदनुरुप व्यापार घाटा/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको २६.८ प्रतिशतबाट कमी भई समीक्षा वर्ष २४.५ प्रतिशत रहन गयो ।

१.३७ भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष २.५ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा ८.४ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ३५ करोड) ले वृद्धि भई रु. ४३ अर्ब ३५ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्ष भारततर्फ मुख्यतया: कर्कट पाता, जुटका सामान, जुस, अलैंची, धागो लगायतका वस्तुहरुको निर्यातमा वृद्धि भएको छ (तालिका १० र ११) ।

१.३८ समीक्षा वर्ष अन्य मुलुकतर्फको निर्यात १.८ प्रतिशत (रु. ३८ करोड) ले वृद्धि भई रु. २१ अर्ब २१ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यातमा २२.० प्रतिशतले ह्रास आएको थियो । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फ पश्मिना, ऊनी गलैंचा, छाला र चिया लगायतका वस्तुको निर्यातमा वृद्धि भएको छ (तालिका १० र १३) ।

१.३९ भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ३३.७ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा २०.५ प्रतिशत (रु. ४४ अर्ब ५२ करोड) ले वृद्धि भई रु. २६१ अर्ब ६३ करोड पुग्न गयो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भारतबाट मुख्यतया पेट्रोलियम पदार्थ, एम. एस. बिलेट, औषधि, कोल्डरोल्ड शिट इन क्वाइल र हटरोल्ड शिट इन क्वाइल लगायतका वस्तुहरुको आयातमा वृद्धि आएको थियो । परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी आयात हुने व्यवस्था अन्तर्गत भारतबाट समीक्षा वर्षमा कुल रु. ४७ अर्ब ७७ करोड (भारतबाट हुने आयातको १८.३ प्रतिशत) मूल्य बराबरका सामान आयात भयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात रु. ४७ अर्ब ७० करोड (भारतबाट हुने आयातको १८.२ प्रतिशत) बराबर रहेको थियो । भारतसँगको व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष ४५.९ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष २३.२ प्रतिशतले वृद्धि हुन गयो ।

१.४० अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष २८.८ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष १५.२ प्रतिशत (रु. २ अर्ब ४० करोड) ले कमी हुन गई रु. १३३ अर्ब २७ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकबाट विशेषगरी सुन, तयारी पोसाक, स्टिल रड र सिट, अन्य मेशिनरी तथा पार्टस्, सुपारी तथा औषधिको आयातमा उल्लेख्य कमी आएको छ । अघिल्लो वर्ष ४३.१ प्रतिशतले बढेको अन्य मुलुकहरुसँगको व्यापार घाटा समीक्षा वर्षमा १७.८ प्रतिशतले ह्रास भएको छ (तालिका १० र तालिका १४) ।

१.४१ कुल बैदेशिक व्यापारमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ५९.१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष ६६.४ प्रतिशत पुग्न गयो । कुल निर्यातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ६५.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष ६७.१ प्रतिशतमा रहन गयो । त्यस्तै, समीक्षा वर्ष कुल आयातमा भारतको अंश ६६.३ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष यस्तो अंश ५८.० प्रतिशत रहेको थियो । फलस्वरुप, कुल व्यापार घाटामा भारतको अंश अघिल्लो वर्ष ५६.५ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा उक्त अनुपात ६६.१ प्रतिशत पुगेको छ (तालिका १०) ।

शोधनान्तर

१.४२ सीमा व्यापारलाई समेत समायोजन गरी एफ.ओ. वि. मूल्यमा गणना गर्दा आर्थिक बर्ष २०६७/६८ मा कुल निर्यातमा ९.० प्रतिशतले वृद्धि आई रु. ६८ अर्ब ८७ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष कुल निर्यात ९.६ प्रतिशतले ह्रास भएको थियो । समीक्षा वर्ष पेट्रोलियम पदार्थको आयात ४५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७५ अर्ब ८ करोड रहेको तथा अन्य वस्तुहरुको आयातमा ०.८ प्रतिशतले ह्रास भएको कारण एफ.ओ. वि. मूल्यमा कुल आयात ५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३८७ अर्ब ६२ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्ष भने पेट्रोलियम पदार्थको आयात २४.८ प्रतिशत र अन्य वस्तुहरुको आयात ३२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल आयात ३१.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यस प्रकार वस्तु व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष ४५.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष ५.० प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रु. ३१८ अर्ब ७४ करोड रहन गयो (तालिका १५) ।

१.४३ शोधनान्तर तथ्याङ्क अनुसार समीक्षा वर्ष पर्यटन आयमा १२.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. २४ अर्ब ६१ करोड रहन पुग्यो । पर्यटन आयमा ह्रास आएता पनि अन्य सेवा आयमा ३९.९ प्रतिशतको वृद्धि आएको कारण अघिल्लो वर्ष ३.२ प्रतिशतले ह्रास आएको कुल सेवा आय समीक्षा वर्ष ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५३ अर्ब १ करोड रहन पुग्यो । समीक्षा वर्ष यातायात खर्च र भ्रमण खर्चमा क्रमशः १९.४ प्रतिशत र १४.४ प्रतिशतले ह्रास आयो । अघिल्लो वर्ष ६.६ प्रतिशतले बढेको कुल सेवा भुक्तानी समीक्षा वर्षमा ८.८ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ६१ अर्ब ५९ करोड रहन गयो । यसप्रकार खुद सेवा आय अघिल्लो वर्ष रु. १६ अर्ब ३९ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष रु. ८ अर्ब ५७ करोडले मात्र ऋणात्मक रहन गयो ।

१.४४ समीक्षा वर्ष आय शीर्षक तर्फको प्राप्ति (Income credit) १७.३ प्रतिशतले बढेर रु १७ अर्ब ५० करोड पुग्यो । त्यस्तै विदेशी लगानीकर्ताले नेपालबाट फिर्ता लैजाने लाभांश एवं नाफामा वृद्धि भएकाले आय शीर्षकतर्फको भुक्तानी समीक्षा अवधिमा ७१.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु ९ अर्ब ९६ करोड रहन गयो । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्षको तुलनामा खुद आयमा १७.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ७ अर्ब ५५ करोड रहन गयो ।

१.४५ अघिल्लो वर्ष ०.५ प्रतिशतले ह्रास भएको अनुदान समीक्षा वर्ष ३.४ प्रतिशतले ह्रास आई रु. २५ अर्ब ७८ करोड रहन गयो । वैदेशिक रोजगारीबाट हुने विप्रेषण (Workers' remittances) अघिल्लो वर्ष १०.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्ष ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु २५३ अर्ब ५५ करोड पुग्यो । यस अवधिमा पेन्सन आय १२.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २८ अर्ब ९९ करोडमा पुग्यो । यसप्रकार समीक्षा वर्षमा खुद ट्रान्सफर आय ८.९ प्रतिशतले बढी रु. ३०७ अर्ब ८६ करोड रहन गयो । समीक्षा वर्ष चालु खाता रु. ११ अर्ब ९१ करोडले घाटामा रहयो । उक्त घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ०.९ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष चालु खाता रु. २८ अर्ब १४ करोड (कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २.४ प्रतिशत) ले घाटामा रहेको थियो (तालिका १५) ।

१.४६ पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर अघिल्लो वर्ष रु. १२ अर्ब ५८ करोड रहेकोमा समीक्षा वर्ष रु. १५ अर्ब ९१ करोड पुग्यो ।

१.४७ वित्तीय खातातर्फ समीक्षा वर्ष अन्य लगानी सम्पत्ति (other investment assets) मा रु. २५ अर्ब ७६ करोड थप भएको छ । अघिल्लो वर्ष अन्य लगानी सम्पत्तिमा रु. १८ अर्ब २५ करोड मात्र थप भएको थियो । अन्य लगानी दायित्व (Other investment liabilities) तर्फ समीक्षा वर्ष व्यापारिक कर्जा (Trade credit) रु. १८ अर्ब २९ करोडले वृद्धि भयो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारी ऋण आप्रवाह रु. १३ अर्ब ७० करोड भयो भने साँवा भुक्तानी रु. ११ अर्ब २२ करोड रहन गयो । समीक्षा वर्ष मुद्रा तथा निक्षेपतर्फको दायित्वमा रु. ४२ करोडले वृद्धि आयो । फलस्वरुप, समीक्षा वर्ष समग्र शोधनान्तर रु. २ अर्ब ९३ करोडले बचतमा रहन गयो । अघिल्लो वर्ष रु. ३ अर्ब ६३ करोडको शोधनान्तर घाटा भएको थियो (तालिका १५) ।

कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

१.४८ २०६८ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६७ असार मसान्तको तुलनामा १.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २७२ अर्ब १० करोड रहन गयो जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको विदेशी मुद्रा सञ्चितिको अंश ७८.३ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति ६.२ प्रतिशतले ह्रास आई रु. २६८ अर्ब ९१ करोड रहन गएको थियो जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको सञ्चितिको अंश ७६.४ प्रतिशत रहेको थियो । कुल सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसंग रहेको सञ्चितिमा समीक्षा वर्ष ३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु २१३ अर्ब १० करोड पुग्यो (तालिका १६) । अमेरिकी डलरमा भने २०६७ असारको

तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा कुल सञ्चिति ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर ३ अर्ब ८४ करोड पुग्यो । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल सञ्चिति अमेरिकी डलरमा गणना गर्दा १.६ प्रतिशतले घटेको थियो (तालिका १६) । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले ८.४ महिनाको वस्तु आयात र ७.३ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने देखिन्छ ।

तालिका १.४

सञ्चिति पर्याप्तता परिसूचकहरु (Reserve Adequacy Indicators)

	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८[अ]
व्यापार परिसूचक (महिनामा)			
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु मात्र)	१२.३	८.७	८.४
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु तथा सेवा)	१०.०	७.४	७.३
ऋण परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/भुक्तानी हुन बाँकी कुल बाह्य ऋण	१०३.४	१०४.९	१०४.९
मौद्रिक परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/विस्तृत मुद्रा प्रदाय	४५.४	३७.४	३४.५
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/सञ्चित मुद्रा	१४६.५	१२३.०	११६.२
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२९.०	२३.०	२०.२

अ : अपरिष्कृत

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैंक तथा महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

१.४९ २०६८ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिको विस्तृत मुद्रा प्रदाय र सञ्चित मुद्रासँगको अनुपात क्रमशः ३४.५ प्रतिशत र ११६.२ प्रतिशत रहन गयो । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपातहरु क्रमशः ३७.४ प्रतिशत र १२३.० प्रतिशत रहेका थिए ।

वैदेशिक ऋण

१.५० २०६८ असार मसान्तमा भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल बैदेशिक ऋण गत वर्षको सोही समयको तुलनामा १.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २५९ अर्ब ३५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको असार मसान्तमा उक्त ऋण रु. २५६ अर्ब २४ करोड रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति/भुक्तानी हुन बाँकी कुल बैदेशिक ऋण अनुपात १०४.९ प्रतिशत रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा पनि सो अनुपात १०४.९ प्रतिशत नै कायम रहेको छ ।

विनिमय दर प्रवृत्ति

१.५१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि नेपाली रुपैयाँको भारतीय रुपैयाँसँगको विनिमय दर स्थिर रह्यो । यस अवधिमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग अधिमूल्यन भयो भने अन्य प्रमुख विदेशी मुद्राहरु - पाउण्ड स्टर्लिङ्ग, यूरो र जापानी येनसँग अवमूल्यन भयो । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा नेपाली रुपैयाँ अमेरिकी डलरसँग ४.९ प्रतिशतले अधिमुल्यन भयो । त्यसैगरी नेपाली मुद्रा यस अवधिमा पाउण्ड स्टर्लिङ्गसँग ०.७ प्रतिशतले, यूरोसँग ५.५ प्रतिशतले र जापानी येनसँग ५.६ प्रतिशतले अवमूल्यन भयो ।

तालिका १.५

विनिमय दर प्रवृत्ति

विदेशी मुद्रा	खरीद दर (नेपाली रुपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/अवमूल्यन(-)	
	असार मसान्त			(प्रतिशतमा)	
	२०६६	२०६७	२०६८	२०६७	२०६८
१ अमेरिकी डलर	७८.०५	७४.४४	७०.९५	४.८	४.९
१ पाउण्ड स्टर्लिङ्ग	१२६.७८	११३.७१	११४.५४	११.५	-०.७
१ यूरो	१०९.०७	९४.७९	१००.३४	१५.१	-५.५
१० जापानी येन	८.३९	८.४५	८.९५	-०.७	-५.६

सरकारी वित्त स्थिति

१.५२ आर्थिक वर्ष शुरु हुनु अगावै पूर्ण आकारको बजेट स्वीकृत भएमा मात्र बजेटको कार्यान्वयनमा अपेक्षा अनुरुप प्रगति हासिल गर्न सकिनेमा २०६७/६८ मा नियमित बजेट पेश हुन नसकी २०६७ असार २८ गते एक तृतीयाँश रकम मात्र खर्च गर्न पाउने गरी व्यवस्था भएको र पूर्ण बजेट २०६७ मंसिरमा मात्र आउन सकेकोले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारी वित्त क्षेत्रमा अपेक्षा अनुरुप सुधार हुन सकेन। नियमित वजेट समयमा आउन नसकेको प्रत्यक्ष प्रभाव स्वरुप कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा कमी आएको छ। समीक्षा वर्षमा नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार सरकारी बजेट घाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.८ प्रतिशत पुगेको छ। पूँजीगत खर्चमा यो वर्ष पनि अपेक्षा अनुरुप सुधार हुन सकेन। आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र पूँजीगत खर्च बढ्ने प्रवृत्ति यो वर्ष पनि कायमै रहयो।

सरकारी खर्च

१.५३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च १०.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २७७ अर्ब ६८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष कुल सरकारी खर्च २१.३ प्रतिशतले बढी रु. २५० अर्ब ८२ करोड पुगेको थियो। चालू तथा पूँजीगत दुवै खर्चको वृद्धिदरमा कमी आएको कारणले समीक्षा वर्षमा कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदरमा कमी आएको हो।

१.५४ नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च १३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. १६६ अर्ब १ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष चालू खर्च २२.३ प्रतिशतले बढेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बार्षिक बजेट सार्वजनिक हुन ढिलाई भएको कारण चालू खर्चको वृद्धिदरमा कमी आएको हो।

१.५५ समीक्षा वर्षमा पूँजीगत खर्च १५.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८७ अर्ब ८९ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष पूँजीगत खर्च २१.१ प्रतिशतले बढेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बजेट अनुमानको ६७.८ प्रतिशत मात्र पूँजीगत खर्च हुन सकेको छ। अपेक्षा अनुरुप पूँजीगत खर्च हुन नसक्नुमा आर्थिक वर्ष शुरु भएको पाँचौं महिनामा मात्र अध्यादेश मार्फत पूर्ण आकारको बजेट कार्यान्वयनमा आई कार्यक्रम स्वीकृत हुनु र ठेक्कापट्टामा ढिलाई भई निर्माण कार्यमा सुस्तता आउनु, शान्ति सुरक्षाको स्थितिमा अपेक्षा अनुरुप सुधार आउन नसक्नु जस्ता प्रमुख कारणहरु रहेका छन्।

१.५६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल सरकारी खर्चमा चालू खर्चको अंश ५९.८ प्रतिशत, पूँजीगत खर्चको अंश ३१.६ प्रतिशत, साँवा भुक्तानीको अंश ६.२ प्रतिशत र फ्रीज खर्चको अंश २.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष ती अनुपातहरु क्रमशः ५८.३ प्रतिशत, ३०.३ प्रतिशत, ७.३ प्रतिशत र ४.१ प्रतिशत रहेका थिए।

चार्ट १.५ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना
(आ.व. २०६७/६८)

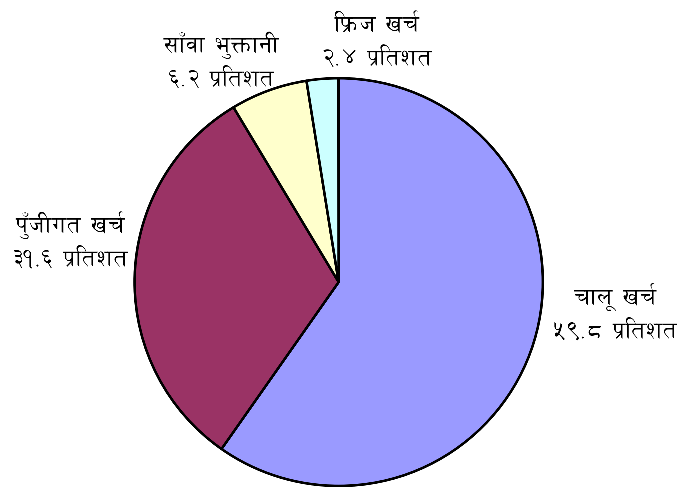

सरकारी राजस्व

१.५७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल सरकारको राजस्व ११.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तसम्ममा रु. २०० अर्ब ७९ करोड पुगेको छ । उक्त राजस्व रकम वार्षिक लक्ष्य रु. २१६ अर्ब ६४ करोडको ९२.७ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष नेपाल सरकारको राजस्व रकम २५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १७९ अर्ब ९५ करोड पुगेको थियो । समीक्षा वर्षमा राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १४.९ प्रतिशत पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो अनुपात १५.४ प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बजेट सार्वजनिक हुन भएको ढिलाईका कारण चार महिनासम्म अघिल्लो वर्षकै आर्थिक ऐन अनुरुप राजस्व संकलन गर्नु परेको र सरकारको पूँजीगत खर्चमा सुस्तता आउनुका साथै आयातको वृद्धिदर समेत अघिल्लो वर्षको तुलनामा घटेकोले सरकारी राजस्वको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.५८ राजस्वका शीर्षकहरुमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६१ अर्ब ६७ करोड परिचालन भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त राजस्व ३५.० प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । औद्योगिक उत्पादनमा विस्तार हुन नसक्नु, विल-विजक लिनेदिने प्रक्रिया प्रभावकारी हुन नसक्नु, नक्कली विल-विजकको प्रयोग हुनु तथा न्यून विजकीकरण हुनु जस्ता कारणहरुले गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर परिचालनको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.५९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भन्सार महसूलबाट प्राप्त हुने राजस्व १.८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भई रु. ३५ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सो राजस्व ३१.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । आयातको वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा कमी आएकोले भन्सार राजस्वको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.६० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारको आयकर २३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४१ अर्ब ६८ करोड परिचालन भएको छ । अघिल्लो वर्ष सो कर २२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३३ अर्ब ६५ करोड पुगेको थियो । आर्थिक बर्ष २०६७/६८ लाई “कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष” को रुपमा लिइएकोले यसको सकारात्मक प्रभाव पर्न गएको कारण आयकरको वृद्धिदरमा सामान्य सुधार आएको हो ।

१.६१ समीक्षा वर्षमा अन्त:शुल्कमा ८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २६ अर्ब ३९ करोड परिचालन भएको छ । अघिल्लो वर्ष सो राजस्व ४९.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । उच्च अन्त:शुल्क लाग्ने सवारी साधनहरुको आयातको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा घटेकोले अन्त:शुल्क राजस्वको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.६२ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्वमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान सवैभन्दा वढी ३०.७ प्रतिशत, त्यसपछि क्रमश: आयकर (२०.८ प्रतिशत), भन्सार महसुल (१७.८ प्रतिशत) र अन्त:शुल्क (१३.१ प्रतिशत) रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपातहरु क्रमश: २९.७ प्रतिशत, १८.७ प्रतिशत, १९.५ प्रतिशत र १३.५ प्रतिशत रहेका थिए ।

चार्ट १.६ : आ.व. २०६७/६८ को राजश्व परिचालनको संरचना

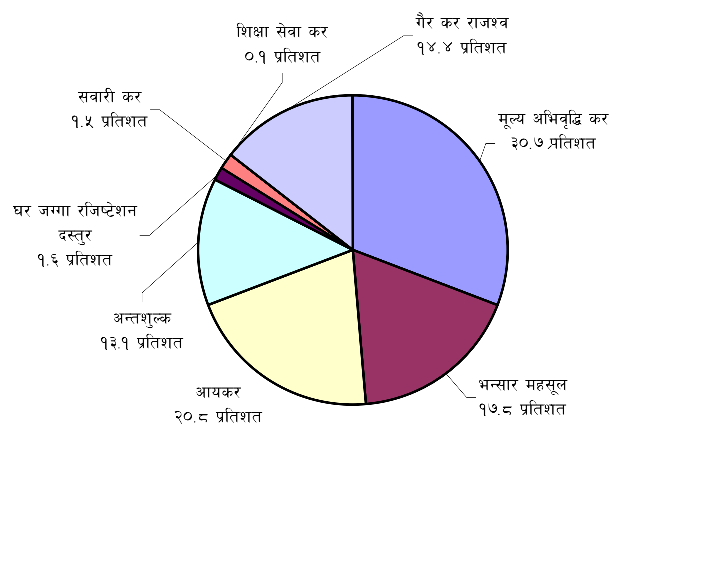

१.६३ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्व परिचालनमा १४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २८ अर्ब ९७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्व परिचालनमा ४.३ प्रतिशतले कमी आएको थियो ।

कर सम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरु

१.६४ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीतिहरु तर्जुमा गर्दा मूलतः राजस्व परामर्श समिति, उद्योगी, व्यवसायी र अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरुले दिएका सुझावहरु र द्विपक्षीय एवं बहुपक्षीय सन्धि सम्झौतामा नेपालले जनाएका प्रतिवद्धताहरुलाई आधार बनाइन्छ । यसै सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बजेट वक्तव्यमा तय गरिएका राजस्व परिचालन सम्बन्धी केही नीतिगत व्यवस्थाहरु निम्नानुसार छन् ।

(क) स्थायी लेखा नम्वर नलिएका डाक्टर, इन्जिनियर, लेखापरीक्षक जस्ता पेशाकर्मीहरु र लगानीकर्ताहरु सवैले स्थायी लेखा नम्वर लिनुपर्ने र स्थायी लेखा नम्वर नलिने व्यक्ति वा निकायहरुलाई सरकारी खर्च र अनुदानबाट खर्च व्यहोरिने काममा संलग्न नगराउने व्यवस्था गरिएको ।

(ख) प्रत्येक वर्ष क्यासिनो सञ्चालनका लागि इजाजतपत्र नवीकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।

(ग) पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा लगानी गरेमा सोबाट प्राप्त हुने आयमा लाग्ने करको दरमा ४० प्रतिशत छुटको व्यवस्था गरिएको ।

(घ) स्वदेशी कच्चा पदार्थ प्रयोग गरी उत्पादित वस्तुहरु निर्यात गरी आय आर्जन गर्दा निर्यातको आयमा लाग्ने करमा २५ प्रतिशत कर कम लाग्ने व्यवस्था गरिएको ।

(ङ) टेक्नोलोजी पार्क, बायोटेक पार्क र सूचना प्रविधि पार्कभित्र स्थापित सफ्टवेयर विकास, तथ्याङ्क प्रशोधन, साइवर क्याफे एवम् डिजिटल म्यापिङ्ग सम्वन्धी उद्योगको आयमा लाग्ने करमा ५० प्रतिशत छुट दिइएको ।

(च) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक-आपसमा गाभिएमा सम्पत्ति तथा दायित्वको निसर्ग मानी कर लगाउने प्रावधानमा परिवर्तन गरी कर नलाग्ने एवं शेयरधनी, व्यवस्थापक तथा कर्मचारीहरु समेतको आयमा कर सुविधा वा कर नलाग्ने व्यवस्था गरिएको ।

(छ) करदाताको कारोवार पारदर्शी बनाउन क्यास मेशिन र फिस्कल प्रिन्टर मार्फत विल विजक जारी गर्न प्रोत्साहन गर्न यस्ता मेशिनको खरिद वापतको एकमुष्ठ रकम ह्रासखर्च वापत कट्टी गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको ।

(ज) सवारी साधन कर र मालपोत दस्तुर तथा घरजग्गा कर प्रचलित दरका आधारमा अग्रिम रुपमा पाँच वर्षसम्मका लागि एकमुष्ठ भुक्तानी गर्न सक्ने प्रावधान कायम गरिएको ।

मञ्जुषा १

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अवलम्बन गरिएका राजस्व नीतिहरु

- करको दायरामा नआएका व्यक्ति तथा क्षेत्रहरु पहिचान गरी करको दायरा विस्तार गर्ने,
- आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रर्वद्धन गर्ने उद्योगहरुलाई सहुलियतका साथ संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने,
- आन्तरिक र वाह्य लगानी आकर्षित गर्न लगानी–मैत्री वातवरण सिर्जना गर्ने,
- निकासी प्रवर्द्धन गरी व्यापार घाटा न्यून गर्ने,
- राजस्व चुहावट, विदेशी विनिमय अपचलन, सम्पत्ति शुद्धीकरण सम्वन्धी सूचना संकलन र व्यवस्थापन मार्फत आर्थिक अपराध न्यूनीकरण गर्ने,
- गैर-कर राजस्वको योगदानलाई समग्र राजस्वको महत्वपूर्ण स्रोतको रुपमा विकास गर्ने,
- राजस्व प्रशासनको संगठनात्मक संरचना र कार्य प्रणालीलाई समयानुकूल परिमार्जन गरी स्वच्छ, पारदर्शी, व्यवसायिक र करदाता–मैत्री राजस्व प्रशासनको विकास गर्ने ।

(झ) भन्सार महशुलतर्फ पैठारीमा कायम रहेका सातवटा दरहरुमध्ये २५.० प्रतिशतको दरलाई हटाई ६ वटा दरहरु मात्र कायम गरिएको ।

(ञ) सवारी साधन पैठारी गर्ने विक्रेताहरुले प्रत्येक चार महिनामा राष्ट्रियस्तरको दैनिक पत्रिकामा खुद्रा मूल्य प्रकाशित गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।

(ट) अघिल्लो वर्षदेखि प्रारम्भ गरिएको सामाजिक सुरक्षा वापतको १ प्रतिशत करको रकमलाई अलग्गै कोषमा विनियोजन गरी उक्त रकम कर योगदान गर्ने कर्मचारी तथा मजदुरको सामाजिक हितमा उपयोग गर्ने व्यवस्था गरिएको ।

(ठ) वियर, अल्कोहल, चुरोट र खैनी जस्ता जनस्वास्थ्यमा असर पार्ने वस्तुहरुको उत्पादनमा अन्तःशुल्क दर थप गरिएको ।

मञ्जुषा २

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा राजस्वको दायरा बढाउन अवलम्बन गरिएका रणनीतिहरु

- आर्थिक वर्ष २०६७/६८ लाई "कर कार्यान्वयन अभियान वर्ष" को रुपमा लिइएको,
- जुनसुकै व्यक्ति वा निकायले स्थायी लेखा नम्वर लिई व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको,
- स्थायी लेखा नम्वर नभएका व्यक्ति वा निकायलाई सरकारी बजेट र अनुदानबाट खर्च व्यहोरिने काममा संलग्न नगराउने व्यवस्था गरिएको,
- कर सहुलियत तथा सुविधामा वृद्धि गरी राजस्वको दायरा बढाउने व्यवस्था गरिएको,
- राजस्व प्रशासनमा सुधार तथा चुहावट नियन्त्रणमा जोड दिइएको,
- मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएका व्यवसायीहरुलाई अनिवार्य रुपमा दर्ता हुनुपर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।

(ड) राजस्व प्रशासनको वर्तमान संगठनात्मक संरचना र कार्यप्रणालीमा समयानुकूल परिमार्जन, राजस्व बोर्डको गठन, करदाता–मैत्री राजस्व प्रशासनको विकास एवं आन्तरिक जाँच प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने प्रतिवद्धता रहेको ।

(ढ) राजस्वको दर बढाउने अधिकार संसदलाई मात्र रहेकोमा सरकारले राजस्वको दर बढाउन सक्ने गरी प्रस्ताव गरिएको ।

(ण) राजस्व प्रशासनलाई स्वायत्त र प्रभावकारी बनाउन "केन्द्रीय राजस्व वोर्ड" सम्वन्धी विधेयक व्यवस्थापिका-संसदमा पेश गर्ने प्रस्ताव गरिएको ।

(त) महिलाको नाममा स्वामित्व प्राप्त हुने लिखतमा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा गाउँ विकास समितिहरुमा तीस प्रतिशत छुट हुने व्यवस्था गरिएको ।

करका दरहरु

१.६५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा प्राकृतिक व्यक्ति तथा दम्पत्तिको करयोग्य आयको छुट सीमालाई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को १ लाख ६० हजार र २ लाखलाई यथावत राखिएको छ भने रु. २५ लाखभन्दा बढी आयमा लाग्ने २५ प्रतिशत करमा अतिरिक्त ४० प्रतिशत कर लाग्ने व्यवस्था कायम गरिएको छ । सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरु विस्तार गर्दै लगिएको र भविष्यमा यस्ता कार्यक्रमहरुलाई अझ विस्तार गर्दै लैजाने सन्दर्भमा सामाजिक सुरक्षा करको व्यवस्था प्रारम्भ नगरिएसम्म पारिश्रमिक आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरुबाट करयोग्य आयको पहिलो स्ल्यावमा एक प्रतिशत कर लगाउन अघिल्लो आर्थिक वर्षबाट शुरु गरिएको हो ।

१.६६ पैठारी महसूलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ५ प्रतिशतदेखि ८० प्रतिशतसम्म गरी सातवटा दरहरु कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा तल तालिकामा खुलाइए बमोजिम ५ प्रतिशतदेखि ८० प्रतिशतसम्म गरी छ वटा दरहरु कायम गरिएको छ । निकासी महसूलतर्फ ७० र २०० प्रतिशतका दरहरुलाई यथावत कायम राखिएको छ । त्यस्तै, अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा ५ प्रतिशतदेखि ५० प्रतिशतसम्म गरी सातवटा दरहरु कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५ प्रतिशतदेखि ६० प्रतिशतसम्म गरी नौ वटा दरहरु कायम गरिएको छ (तालिका १.६) ।

तालिका १.६
करका दरहरु

	२०६६/६७	२०६७/६८
१. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, २५, ३० र ८०	५, १०, १५, २०, ३० र ८०
२. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	७० र २००	७० र २००
३. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २५, ३०, ४५ र ५०	५, १०, १५, ३०, ३५, ४०, ५०, ५५ र ६०
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३ प्रतिशत	१३ प्रतिशत
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) करयोग्य आयको पहिलो स्ल्यावमा	१ प्रतिशत	१ प्रतिशत
(२) व्यक्तिको लागि	रु. १६०,०००।	रु. १६०,०००।
(२) दम्पत्ति वा परिवारको लागि	रु. २००,०००।-	रु. २००,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
(१) पहिलो रु. १००,०००।- मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(२) त्यसपछि वांकि रकममा	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(३) रु. २५ लाखभन्दा बढी आयमा लाग्ने २५ प्रतिशत करमा अतिरिक्त		४० प्रतिशत
संस्थागत कर		
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्त कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरु	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साझेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घर जग्गा वहाल कर	१० प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कमिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
ब्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

वैदेशिक नगद अनुदान

१.६७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वैदेशिक नगद अनुदान ३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २६ अर्ब २१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुदान ३.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २५ अर्ब २३ करोड रहेको थियो।

बजेट घाटा/बचत

१.६८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नगद प्रवाहमा आधारित तथ्याङ्क अनुसार बजेट घाटा अघिल्लो वर्षको तुलनामा २४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५० अर्ब ६३ करोड पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो बजेट घाटा रु. ४० अर्ब ७३ करोड रहेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटाको अनुपात ३.८ प्रतिशत रह्यो भने आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा यस्तो अनुपात ३.५ प्रतिशत रहेको थियो।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरु

१.६९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बजेट घाटा पूर्तिका उपायको रुपमा कुल आन्तरिक ऋण रु. ३३ अर्ब ६८ करोड परिचालन भएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग आन्तरिक ऋणको अनुपात २.५ प्रतिशत रहेको छ।

१.७० समीक्षा अवधिमा रु. ६ अर्ब ५ करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको र नेपाल सरकारले रु. १३ अर्ब १ करोड अधिविकर्ष लिएको कारण नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रु. ४० अर्ब ६४ करोड रहेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.० प्रतिशत रहेको छ । नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उपयोग गरेको अधिविकर्ष रकम रु. ७ अर्ब ८८ करोड र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उपयोग गरेको अधिविकर्ष रकम रु. १३ अर्ब १ करोड समेत गरी नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण २०६८ असार मसान्तसम्ममा रु. २०० अर्ब २१ करोड पुगेको छ ।

१.७१ न्यून वित्त पूर्तिको अर्को उपाय वैदेशिक नगद ऋण परिचालन आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब ९३ करोडमा पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष रु. ४ अर्ब २० करोड बराबर वैदेशिक ऋण परिचालन भएको थियो ।

सार्वजनिक संस्थानहरुको स्थिति

१.७२ सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको समष्टिगत आर्थिक स्थिति विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २२ वटा संस्थानहरुले खुद नाफा आर्जन गरेका छन् भने १४ वटा संस्थानहरु खुद नोक्सानमा सञ्चालन भएका छन् ।

१.७३ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा संस्थानहरुले रु. १० अर्ब ५५ करोड ८६ लाख खुद नाफा आर्जन गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष यस्तो खुद नाफा रु. १० अर्ब ५५ करोड ३ लाख रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सार्वजनिक संस्थानहरुमध्ये नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेडले रु. १० अर्ब ७७ करोड ५२ लाख, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडले रु. १ अर्ब ९० करोड ९८ लाख र कृषि विकास बैंक लिमिटेडले रु. १ अर्ब ८९ करोड २४ लाख नाफा आर्जन गरेका छन् । समग्रमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सार्वजनिक संस्थानहरुको मुनाफामा सामान्य सुधार आएको देखिन्छ ।

१.७४ सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित ३६ वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको कुल शेयरधनी कोष अघिल्लो वर्षभन्दा ३०.८ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ७९ अर्ब ९१ करोड ८१ लाख पुगेको छ । मुख्य रुपमा वित्तीय संस्थानहरुको शेयरधनी कोष अघिल्लो वर्ष रु. ८० करोड ४६ लाखले ऋणात्मक रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ३ अर्ब ५० करोड ३५ लाखले धनात्मक हुनु र जनपयोगी क्षेत्रको शेयरधनी कोष रु. १३ अर्ब २१ करोड ५२ लाखले वृद्धि हुनुको कारणले समग्रमा शेयरधनी कोषमा सुधार देखिएको हो ।

१.७५ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सार्वजनिक संस्थानहरुमा नेपाल सरकारको शेयर लगानी ३.९ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ८२ अर्ब ७५ करोड ७२ लाख रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लगानी रु. ८६ अर्ब १३ करोड रहेको थियो । सरकारी स्वामित्वमा सञ्चालित संस्थानहरुमा सरकारको ऋण लगानी १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ८४ अर्ब ९१ करोड ६३ लाख पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लगानी रु. ७४ अर्ब ६० करोड रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को अन्त्यसम्ममा कुल ऋण लगानीमध्ये आन्तरिकतर्फ रु. १९ अर्ब ५७ करोड ४२ लाख र बाह्यतर्फ रु. ६५ अर्ब ३४ करोड २१ लाख लगानी भएको छ ।

१.७६ सार्वजनिक संस्थानहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा सरकारलाई रु. ४ अर्ब ८० करोड ४९ लाख लाभांश प्राप्त भएको छ, जुन सरकारी लगानीको ५.८ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष यस्तो लाभाशं रु. ३ अर्ब ४७ करोड प्राप्त भएको थियो ।

१.७७ संस्थानहरुको कार्यकुशलतामा वृद्धि गर्न कार्यकारी प्रमुखको नियुक्ति व्यवस्थापकीय क्षमता भएका योग्य व्यक्तिहरुवीचबाट प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट कार्य सम्पादन करार (Performance contract) गराई गर्ने नीति लिइएकोले राष्ट्रिय बीमा संस्थान, नागरिक लगानी कोष, नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेड र कर्मचारी सञ्चय कोषको प्रमुखमा प्रतिस्पर्धा गराई कार्य सम्पादन संझौताका आधारमा नियुक्ति गरिएको छ ।

१.७८ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरुमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक भने देखिंदैन । केही संस्थानहरु घाटामा रहेका र कतिपय संस्थानहरुको खुद सम्पत्ति (Networth) ऋणात्मक समेत रहेको छ । सरकारले संस्थानहरुमा गरेको लगानीको प्रतिफल अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, जनशक्तिको चाप तीब्र रहनु, संस्थानहरुले ठूलो मात्रामा उपदान, निवृत्तिभरण, कर्मचारी सञ्चयकोष आदि सुविधाहरुको कोषको व्यवस्था नगरिएको दायित्व (Unfunded liability) सृजना गरिरहनु, घाटामा रहेका संस्थानहरुले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु, नाफामा रहेका संस्थानहरुले आवश्यकताभन्दा बढी सुविधा लिने प्रवृत्ति रहनु र संस्थानहरुको अनुगमन र

निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान चुनौतीहरु रहेका छन् ।

सार्वजनिक संस्थानहरुको विनिवेश, खारेजी र विघटन

१.७९ सरकारी संस्थानहरुको दक्षता वृद्धि गरी उत्पादकत्व बढाउन, सरकारलाई परेको प्रशासनिक तथा वित्तीय भार कम गर्न र निजी क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्नुका साथै प्रवाह गरिने सेवालाई प्रभावकारी बनाउने समेत उद्देश्य राखी वि. सं. २०५० देखि सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरुको निजीकरण, खारेजी र विघटन प्रक्रिया अघि बढाइएको हो । आर्थिक बर्ष २०६६/६७ सम्ममा जम्मा ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरुको व्यवसाय तथा सम्पत्ति बिक्री, आंशिक शेयर बिक्री, चालू सम्पत्ति बिक्री तथा भवन र जग्गा भाडा, व्यवस्थापन करार, खारेजी तथा विघटन जस्ता प्रकृयाहरु अपनाई विनिवेश गरिएको छ । निजीकरण गरिएका संस्थानहरुको निजीकरणपछिको अवस्था सम्वन्धमा अनुगमन हुन सकेको छैन । केही संस्थानहरु निजीकरण पछि बन्द भएका र संचालनमा रहेकाहरुमा पनि लगानी, उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि हुन नसकेको र रोजगारीमा ठूलो संख्यामा कटौती भएको देखिन्छ । आर्थिक बर्ष २०६६/६७ मा कुनै पनि सार्वजनिक संस्थानको निजीकरण प्रक्रिया अगाडि बढेको छैन । निजीकरण सम्बन्धी कार्य टुङ्गोमा पुऱ्याउन व्यवधान पर्ने गरेको छ । निजीकरणको सिलसिलामा भाडा (Lease) मा दिईएका जग्गाहरु अतिक्रमण भएको कारणबाट खरिदकर्ताले उपयोगमा ल्याउन नसकेको अवस्थाले पनि निजीकरण टुङ्गोमा पुऱ्याउन सकिएको छैन । विघटित तथा खारेज गरिएका सार्वजनिक संस्थानहरुको सम्पत्ति पनि बिक्री गर्न सकिएको छैन । जुन उद्देश्यका साथ सार्वजनिक संस्थान निजीकरण गरिएको हो, सो उद्देश्य प्राप्त हुन सके-नसकेको सम्वन्धमा अनुगमन गर्न नसकिएको कारण वास्तविक अवस्था बारे उल्लेख गर्न सकिने अवस्था छैन ।

मौद्रिक स्थिति

मुद्राप्रदाय

१.८० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विस्तृत मुद्राप्रदाय ९.५ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष विस्तृत मुद्राप्रदाय १४.१ प्रतिशतले बढेको थियो । संकुचित मुद्राप्रदाय अघिल्लो वर्ष ११.० प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ४.५ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । अघिल्लो वर्षको तुलनामा खुद आन्तरिक सम्पत्तिको वृद्धिदर न्यून रहेकोले मौद्रिक योगाङ्कहरुको वृद्धिदर पनि कम रहेको हो ।

१.८१ संकुचित मुद्राप्रदायको अंशमध्ये चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा समीक्षा वर्षमा २.४ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा १३.० प्रतिशतले बढेको थियो । चल्ती निक्षेप अघिल्लो वर्ष ७.६ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ८.५ प्रतिशतले बढेको छ । आवधिक निक्षेप अघिल्लो वर्ष १५.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ११.७ प्रतिशतले मात्र बढेको छ ।

१.८२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित) रु. २ अर्ब ९३ करोडले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रु. ३ अर्ब ६३ करोडले घटेको थियो । समीक्षा वर्षमा व्यापार घाटामा न्यून मात्र विस्तार भएको तथा निजी क्षेत्रको विप्रेषणमा निरन्तर वृद्धि भएकोले खुद बैदेशिक सम्पत्ति वृद्धि भएको हो ।

१.८३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल आन्तरिक कर्जा १२.९ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा १७.२ प्रतिशतले बढेको थियो ।

१.८४ समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी १८.९ प्रतिशत (रु. २५ अर्ब १६ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त दावी २६.९ प्रतिशत (रु. २८ अर्ब २६ करोड) ले बढेको थियो । समीक्षा वर्षको अन्त्यमा नेपाल सरकारमाथिको नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिविकर्ष दावी रु. २० अर्ब ८८ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्षको अन्त्यमा यस्तो दावी रु. १६ अर्ब ७१ करोड रहेको थियो ।

१.८५ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको दावी ११.७ प्रतिशत अर्थात् रु. ५८ अर्ब ३६ करोडले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको दावी १४.२ प्रतिशत अर्थात् रु. ६२ अर्ब ३० करोडले बढेको थियो । बैंकिङ क्षेत्रको तरलतामा संकुचन आएकोले उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.८६ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुको विकास बैंक, वित्त कम्पनी तथा अन्य वित्तीय संस्थातर्फको लगानीमा कमी आएकोले गैर-सरकारी वित्तीय संस्थाहरुतर्फको दावी ३२.० प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको दावी ६४.२ प्रतिशतले बढेको थियो ।

१.८७ समीक्षा वर्षमा गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरुमाथिको दावी २० प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रमाथिको दावी ६.९ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो । उक्त संस्थाहरुमध्ये नेशनल ट्रेडिङ लिमिटेड, नेपाल आयल निगम र जनक शिक्षा सामग्री लिमिटेडले बैकिङ क्षेत्रबाट लिएको कर्जामा वृद्धि भएकोले उक्त क्षेत्रतर्फको दावी बढेको हो ।

१.८८ समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा ११.७ प्रतिशतले विस्तार भएको थियो । मौद्रिक अधिकारीको खुद आन्तरिक सम्पत्तिमा न्यून वृद्धि भएकोले सञ्चित मुद्राको वृद्धिदर पनि कम रहन गएको हो ।

वाणिज्य बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंकहरुको साधन परिचालन

१.८९ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व १२.५ प्रतिशत (रु. ९६ अर्ब १३ करोड) ले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सम्पत्ति ९.२ प्रतिशत (रु. ६५ अर्ब १० करोड) ले मात्र बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा वणिज्य बैंकहरुले थप पूँजी परिचालन मार्फत सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानी बढाएकोले कुल सम्पत्ति/दायित्व बढी दरले वृद्धि भएको थियो ।

१.९० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन ९.६ प्रतिशत (रु. ५९ अर्ब ६२ करोड) ले वृद्धिभई २०६८ असार मसान्तमा रु. ६८० अर्ब २३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन १२.७ प्रतिशत (रु. ६९ अर्ब ९३ करोड) ले बढेको थियो ।

१.९१ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य वैंकहरुको वचत र चल्ती निक्षेप दायित्वमा क्रमशः २.९ प्रतिशत १.२ प्रतिशतको ह्रास आएतापनि आवधिक निक्षेप २२.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्षमा मुद्धति निक्षेपको व्याजदरमा वृद्धि भएकोले यस्तो निक्षेपको वृद्धिदर उच्च रहन गएको हो ।

१.९२ निक्षेप परिचालनका अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरुले रु. ११ अर्ब ४० करोडले चुक्ता पूँजी र रु. ७ अर्बले साधारण जगेडा कोषमा वृद्धि गरी साधन परिचालन बढाएका छन् । अघिल्लो वर्ष चुक्ता पूँजीमा रु. ६ अर्ब १५ करोडले र साधारण जगेडा कोषमा रु. २ अर्ब १ करोडले मात्र वृद्धि भएको थियो । पूँजी परिचालनको अलावा समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुले रिपो बोलकबोल मार्फत् रु. ९२ अर्ब ३९ करोडको अल्पकालीन सापटी समेत उपयोग गरेका छन् ।

वाणिज्य बैंकहरुको साधनको उपयोग

१.९३ वाणिज्य बैंकहरुको कर्जा तथा लगानी १३.४ प्रतिशत (रु. ७९ अर्ब ८० करोड) ले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. ६७७ अर्ब १५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कर्जा तथा लगानी १४.७ प्रतिशतले बढेको थियो । कर्जा तथा लगानीका अंशहरुमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहेको छ । यस्तो दावी २०६८ असार मसान्तमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४१.२ प्रतिशत रहेको छ ।

१.९४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वाणिज्य बैंकहरुबाट निजी क्षेत्रमा प्रवाहित कर्जा १२.३ प्रतिशत (रु. ५७ अर्ब ९४ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा १६.१ प्रतिशत (रु. ६५ अर्ब ६१ करोड) ले बढेको थियो । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामध्ये उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फको कर्जा २१.३ प्रतिशत (रु. २० अर्ब १३ करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उक्त क्षेत्रतर्फको कर्जा ७.८ प्रतिशतले बढेको थियो । उत्पादन क्षेत्रतर्फ सनपाट, उद्योग तथा कृषि, सिमेन्ट, चिनी, पेय पदार्थहरुको उत्पादनमा कर्जा प्रवाहको विस्तार उच्च रहेको छ । समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रतर्फको कर्जा भने रु. १ अर्ब ७७ करोडले घटेको छ । समीक्षा वर्षमा थोक तथा खुद्रा व्यापार, वित्त, बीमा तथा स्थिर सम्पत्ति र सेवा क्षेत्रतर्फको कर्जा क्रमशः २३.३ प्रतिशत (रु. २० अर्ब ६३ करोड), ७.१ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब ८४ करोड) र २३.३ प्रतिशत (रु. ६ अर्ब ९० करोड) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा उल्लेखित क्षेत्रहरुको कर्जामा क्रमशः २८.७ प्रतिशत, ३९.१ प्रतिशत र २६.७ प्रतिशतको वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी, घरजग्गातर्फको कर्जा अघिल्लो वर्ष रु. १३ अर्ब २० करोडले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा रु २० करोडले मात्र बढेको छ ।

१.९५ वाणिज्य बैंकहरुको कुल सम्पत्तिमा नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा गरिएको लगानीको अंश १२.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त लगानीको अंश १०.८ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुले सरकारी ऋणपत्रमा गरेको लगानी रु. २२ अर्ब ९४ करोडले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. १०५ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुको गोरखापत्र संस्थान तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरण जस्ता संस्थानहरुमा बैंक कर्जा घटेको छ ।

१.९६ वाणिज्य बैंकहरुको तरल सम्पत्ति २०६८ असार मसान्तमा रु. २३७ अर्ब ४४ करोड रहेको छ । यस्तो सम्पत्ति कुल निक्षेपको ३४.९ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपात ३४.५ प्रतिशत रहेको थियो । वाणिज्य बैंकहरुले सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानी वढाएकोले तरलता-निक्षेप अनुपातमा सीमान्त वृद्धि आएको हो । तरल सम्पत्तिका अंशहरुमध्ये तरल कोष समीक्षा अवधिमा ०.३ प्रतिशतले मात्र बढेको छ । वाणिज्य बैंकहरुको विदेशी बैंक मौज्दातमा गत वर्षको तुलनामा ९.० प्रतिशत (रु. ५ अर्ब ५८ करोड) ले कमी आई रु. ५६ अर्ब ७७ करोड हुन आएको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात ६.२ प्रतिशत (रु. ३ अर्ब १६ करोड) ले वृद्धि भई रु. ५४ अर्ब २८ करोड पुगेको छ ।

वाणिज्य बैंकहरुसँगको निष्कृय कर्जाको मात्रा

१.९७ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयन पश्चात वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा क्रमशः सुधार हुँदै आइरहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो कर्जाको अनुपातमा केही वृद्धि भई २०६७ असार मसान्तको २.५ प्रतिशतबाट २०६८ असार मसान्तमा ३.२ प्रतिशत पुगेको छ । यस्तो अनुपात २०६५ असार मसान्तमा ६.३ प्रतिशत र २०६६ असार मसान्तमा ३.६ प्रतिशत रहेको थियो ।

१.९८ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवलम्वन पश्चात् नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेका तीन वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा क्रमशः सुधार आइरहेकोमा समीक्षा वर्षमा भने यस्तो अनुपातमा केही वृद्धि भएको छ । २०६२ असार मसान्तमा नेपाल बैंक लिमिटेडको निष्क्रिय कर्जाको मात्रा ४९.६ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ आसार मसान्तमा उक्त अनुपात २.३ प्रतिशत रहेको थियो । २०६८ असार मसान्तको अपरिष्कृत वासलात अनुसार समीक्षा वर्षमा उक्त बैंकको निष्कृय कर्जाको अनुपातमा केही वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा ५.३ प्रतिशत पुगेको छ । त्यसैगरी, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको मात्रा २०६२ असार मसान्तको ५३ प्रतिशतबाट घटेर २०६७ असार मसान्तमा ९.८ प्रतिशत कायम रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा १०.९ प्रतिशत पुगेको छ । पुनरसंरचनामा रहेका यी वाणिज्य बैंकहरुले कर्जा असुलीको प्रक्रियालाई कडाईका साथ अगाडि बढाएको र ठूलो परिमाणको खराव कर्जा अपलेखन गरेकोले निष्कृय कर्जाको अनुपातमा सुधार आएकोमा शेयर तथा घरजग्गा कारोवारमा आएको शिथिलताको कारण समीक्षा वर्षमा निष्कृय कर्जा अनुपात केही बढ्न गएको देखिन्छ । यी दुवै बैंकको यस अघि अपलेखन गरिएको कर्जाको असुली गर्ने कार्य र निष्कृय कर्जाको स्तर कम गर्दै जानुपर्ने जस्ता चुनौती कायमै रहेका छन् । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा कृषि विकास बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जा कुल कर्जाको ११.७ प्रतिशत रहेकोमा २०६७ असार मसान्तमा ८.२ प्रतिशत र २०६८ असार मसान्तमा ८.६ प्रतिशत रहेको छ । यसप्रकार २०६८ असार मसान्तमा कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको अनुपात सरकारी स्वामित्वका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा ८.६ प्रतिशत र निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैंकहरुको हकमा १.९ प्रतिशत रहेको छ । निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैकहरुमध्ये नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको अनुपात तुलनात्मक रुपमा उच्च रहेको छ ।

तालिका १.७

वाणिज्य बैंकहरुको निष्कृय कर्जाको स्थिति

(कुल कर्जासँगको अनुपात प्रतिशत)

वाणिज्य बैंकहरु	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८*
नेपाल बैंक लिमिटेड	१२.४	५.४	२.३	५.३
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	२१.७	१५.७	९.८	१०.९
नविल बैंक लिमिटेड	०.७	०.८	१.५	१.८
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	१.१	०.६	०.६	०.६
स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	०.९	०.७	०.६	०.६
हिमालयन बैंक लिमिटेड	२.४	२.२	३.५	३.९
नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	३१.७	१९.३	४.४	१९.२
नेपाल एसबिआइ बैंक लिमिटेड	३.८	२.०	१.५	१.१
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	०.७	०.५	०.२	०.३
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड	१.७	१.३	१.५	१.८
नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	१६.४	२.७	२.७	३.९
लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	१४.९	९.१	४.५	१.०
नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	०.७	०.९	०.७	०.६
माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	१.०	२.८	२.१	४.५
कुमारी बैंक लिमिटेड	१.३	०.४	०.४	१.१
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	०.१	०.१	०.१	०.९
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	०.७	०.४	०.५	०.६
कृषि विकास बैंक लिमिटेड	११.७	९.०	८.२	८.६
ग्लोबल बैंक लिमिटेड	०.२	०.१	०.६	२.५
सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड		०.०	०.३	१.१
प्राइम बैंक लिमिटेड		०.०	०.०	०.५
बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड		०.०	०.३	०.६
सनराईज बैंक लिमिटेड		०.२	१.०	३.४
एनएमबी बैंक लिमिटेड	-	०.५	०.७	०.३
डिसिविएल बैंक लिमिटेड	-	१.६	१.४	१.६
किष्ट बैंक लिमिटेड			०.२	१.०
जनता बैंक लिमिटेड	–	–	–	०.०
मेघा बैंक नेपाल लिमिटेड	–	–	–	०.०
कमर्ज एण्ड ट्रस्ट बैंक लिमिटेड	–	–	–	०.०
सिभिल बैंक लिमिटेड	–	–	–	०.०
सेन्चुरी कमर्सियल बैंक लिमिटेड	–	–	–	०.०
सरकारी बैंक		१०.६	७.३	८.६
निजी क्षेत्रका बैंक		१.६	१.२	१.९
कुल	६.३	३.६	२.५	३.२

* वाणिज्य बैंकहरुको २०६८ असार महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार

स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग र अन्तर-बैंक कारोवारको स्थिति

१.९९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट रु. २१६ अर्ब ६७ करोडको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सुविधा अन्तर्गत कुल रु. ९५ अर्ब ९४ करोड उपयोग भएको थियो । समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरुले कुल रु. ३९७ अर्ब ५६ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोवार गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष कुल रु. २६८ अर्ब ८५ करोड बराबरको अन्तर-बैंक कारोवार भएको थियो ।

अल्पकालीन व्याजदर

१.१०० आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको भारित औसत व्याजदर ७.४१ प्रतिशत कायम भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त व्याजदर ६.५० प्रतिशत रहेको थियो । अघिल्लो वर्ष भारित औसत अन्तर-बैंक व्याजदर ७.७४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ८.४४ प्रतिशत कायम भएको छ । समीक्षा

वर्षमा वाणिज्य बैंक लगायत समग्र वित्तीय क्षेत्रमा तरलता संकुचन रहेकोले बजार व्याजदर पनि बढ्न गएको हो ।

विदेशी विनिमय बजार

१.१०१ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल राष्ट्र बैंकले विदेशी विनिमय बजार हस्तक्षेपमार्फत वाणिज्य बैंकहरुबाट अमेरिकी डलर २ अर्ब ४१ करोड खुद खरिद गरी रु. १७४ अर्ब ३० करोड बराबरको तरलता प्रवाह गरेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो हस्तक्षेपमार्फत वाणिज्य बैंकहरुबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ६० करोड खुद खरिद भई रु. ११८ अर्ब ६६ करोड बराबरको तरलता प्रवाह भएको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर २ अर्ब ७४ करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ १२३ अर्ब ८५ करोड खरिद भएको छ । अघिल्लो वर्ष अमेरिकी डलर २ अर्ब १९ करोड बिक्री गरी भारतीय रुपैयाँ १०२ अर्ब ९ करोड खरिद भएको थियो । भारतसँगको बढ्दो व्यापार घाटाका कारण भारतीय रुपैयाँको खरिद बढेको हो ।

धितोपत्र बजार

१.१०२ आर्थिक बर्ष २०६७/६८ मा बिभिन्न आर्थिक तथा गैर-आर्थिक कारणहरुले धितोपत्र बजार कारोबारमा अपेक्षित सुधार हुन सकेन । बजारका अधिकांश परिसूचकमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा गिरावट आएको छ । फलस्वरुप आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कारोबार रकममा ४३.५ प्रतिशतले कमी आई रु. ६ अर्ब ६७ करोड बराबरको मात्र कारोबार भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो कारोवार रु. ११ अर्ब ७९ करोड बराबर रहेको थियो ।

१.१०३ नेप्से सूचकाङ्क २०६७ असार मसान्तको ४७७.७३ विन्दुवाट २४.० प्रतिशतले घटी २०६८ असार मसान्तमा ३६२.८५ विन्दुमा कायम हुन पुगेको छ । बजारमा शेयरको आपूर्ति उल्लेख्य रुपमा बढेको तथा मुलुकको समग्र आर्थिक तथा राजनीतिक वातावरण प्रतिकूल रहेकाले शेयरको मूल्य र बजार परिसूचकमा गिरावट आएको हो । २०६३ असार मसान्तलाई आधार मानी गणना गरिएको नेप्से सेन्सिटिभ सूचकाङ्क २०६८ असार मसान्तमा ८९.४४ रहेको छ । यो सूचकाङ्क २०६७ असार मसान्तमा ११६.१४ रहेको थियो । नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले २०६५ भदौ ८ गतेको अन्तिम कारोवार मूल्यलाई आधार वजार मूल्यको रुपमा लिई गणना गरेको NEPSE Float Index मा २०६७ असारको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा ३०.८० प्रतिशतले गिरावट आई ३०.६७ पुगेको छ । अघिल्लो बर्ष यो सूचकाङ्क ४४.३३ रहेको थियो ।

१.१०४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले लगानीकर्ताको हित तथा पूँजी बजारको विकासको लागि विभिन्न कार्यहरुको शुरुवात गरेको छ । यस क्रममा गत बर्ष नेपालमा केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली (सिडिएस) स्थापनाको लागि भारतको सिडिएसएल इण्डियासँग सम्झौता भएकोमा यस बर्ष जर्मनीस्थित एसोसियसन अफ नेशनल नम्बरिङ एजेन्सी (Association of National Numbering Agency-ANNA) को सदस्यता प्राप्त गर्नुलाई एक महत्वपूर्ण कार्यको रुपमा लिन सकिन्छ । नेपाल धितोपत्र दलाल संघसँगको समन्वयमा पहिलोपटक पोखराबाट २०६६ माघ ११ गतेदखि सदस्य शेयर दलालले कारोबार शुरु गरेकोमा गत वर्षदेखि नै यस्तो सेवालाई विराटनगर, वीरगंज, नारायणगढ र वुटवलमा समेत विस्तार गरिएको छ ।

चार्ट १.७: शेयर मूल्य स्थिति

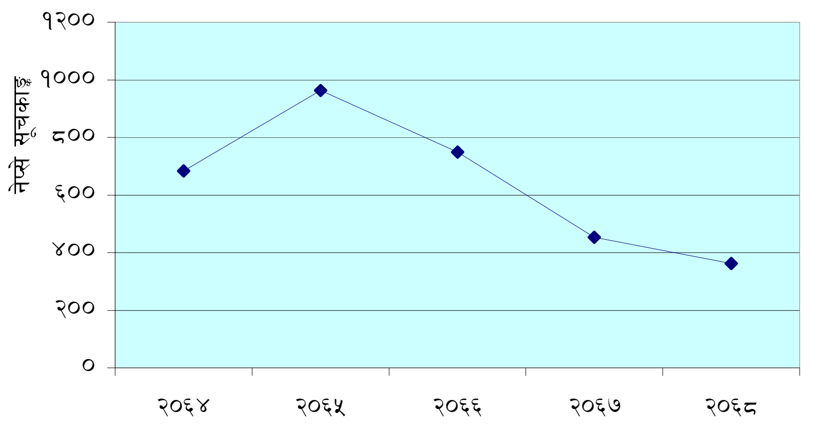

१.१०५ २०६८ असार मसान्तमा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरुको संख्या २०९ रहेको छ । २०६७ असार मसान्तमा यो संख्या १७६ रहेको थियो । सूचीकृत कम्पनीहरुमध्ये १७७ वटा वित्तीय संस्था (बीमा कम्पनी समेत), १८ वटा उत्पादन र प्रशोधन गर्ने उद्योग, ४ वटा होटल, ४ वटा व्यापारिक संस्था ४ वटा जलविद्युत कम्पनी र २ वटा अन्य समूहका रहेका छन् । सूचीकृत कम्पनीहरुको चुक्ता पूँजीको वार्षिक वृद्धिदर २५.६ प्रतिशत रही २०६८ असारमसान्तमा रु. १०० अर्ब २३ करोड पुगेको छ । नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा थप धितोपत्रहरु सूचीकृत भएका कारण चुक्ता पूँजीमा वृद्धि भएको हो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को असार मसान्तसम्ममा ३१ वटा कम्पनीको रु. ८ अर्ब ७९ करोड ६ लाख बरावरको साधारण शेयर, ५८ वटा कम्पनीको रु. ३ अर्ब ९५ करोड ३७ लाख बराबरको बोनस शेयर र ४० वटा कम्पनीको रु. ८ अर्ब ९५ करोड २७ लाख बराबरको हकप्रद शेयर सूचीकृत भएको छ । उक्त वृद्धि रकममध्ये सबैभन्दा ठूलो हिस्सा हकप्रद शेयरको ४१.३ प्रतिशत रहेको छ भने साधारण शेयरको ४०.५ प्रतिशत र बोनस शेयरको १८.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो बर्षको चुक्ता पूँजीको वृद्धिमा साधारण शेयर, हकप्रद शेयर र बोनस शेयरको अँश क्रमश: ५२.० प्रतिशत, २८.० प्रतिशत र २०.० प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी, समीक्षा वर्षमा रु. ७ अर्ब ९९ करोड बराबरको सरकारी ऋणपत्र नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएको छ ।

१.१०६ २०६८ असार मसान्तमा बजार पूँजीकरणमा वार्षिक विन्दुगत आधारमा १४.२ प्रतिशतले कमी आई रु. ३२३ अर्ब पुगेको छ भने बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २४.०२ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असारमसान्तमा यस्तो अनुपात ३१.८७ प्रतिशत रहेको थियो । बजार पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको ७०.५ प्रतिशत, उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको ३.२ प्रतिशत, होटलहरुको १.७ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरुको ०.४ प्रतिशत, जलविद्युतको ४.७ प्रतिशत र अन्यको १९.४ प्रतिशत अंश रहेवाट विगतमा झैं बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नै सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको देखिन्छ ।

१.१०७ धितोपत्र बजारको नियामक निकायको रुपमा २०५० साल जेठ २५ गते स्थापना भएको नेपाल धितोपत्र बोर्डले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विभिन्न १७ वटा कम्पनीहरुलाई रु. १ अर्ब ७७ करोड ९० लाख बरावरको साधारण शेयर र ३१ वटा कम्पनीहरुलाई रु. ५ अर्ब ४ करोड ९४ लाख वरावरको हकप्रद शेयर निष्कासनको लागि अनुमति प्रदान गरेको छ ।

१.१०८ नेपाल धितोपत्र बिनिमय बजार लिमिटेडमा २०६३ मंसिर २९ देखि बोलकबोल प्रथाद्वारा निष्कासित नेपाल सरकारको विकास ऋणपत्रको दोश्रो वजार कारोवार प्रारम्भ भएको हो । तर, समीक्षा अवधिमा सरकारी ऋणपत्रको दोस्रो बजार कारोबार भने हुन सकेन ।

१.१०९ आर्थिक वर्ष ०६७/६८ को असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरु र नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा निष्काशित कुल रु. ४ अर्ब ९० करोड २० लाख बराबरका ऋणपत्रहरु (अंकित मूल्य रु. १०० प्रति ऋणपत्र) तथा एन.आई.डि.सी. क्यापिटल मार्केटको व्यवस्थापन तथा नेपाल औद्योगिक विकास निगमको ट्रष्टीशीपमा निष्काशित रु. १० करोड बराबर (अंकित मूल्य रु. १० प्रति ईकाइ) का म्युचुअल फण्ड युनिटहरु गरी

कुल रु. ५ अर्ब २० लाख बराबरका ऋणपत्र, बण्ड तथा म्युचुअल फण्ड युनिटहरु नेपाल स्टक एक्स्चेञ्जमा सूचीकृत भएका छन् (तालिका १.८)।

तालिका १.८

सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरु

संस्था	सूचीकृत भएको मिति	रकम (रु. करोडमा)	व्याजदर (%)
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड-ऋणपत्र २०६८	२०६२/५/७	३०.०	६.०
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड-ऋणपत्र २०६९	२०६२/१२/८	२०.०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६३/८/११	२५.०	६.०
एन.आइ.सि. बैंक लिमिटेड - बण्ड २०७०	२०६३/११/१०	२०.०	६.०
नेपाल एस.वि.आई.बैंक लिमिटेड-ऋणपत्र २०७०	२०६३/११/८	२०.०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड-बण्ड २०७१	२०६४/५/१७	२२.५	६.५
एनसीएम म्युचुअल फण्ड - २०६९	२०६०/५/२४	१०.०	५.०
नेपाल विद्युत प्राधिकरण- ऋणपत्र २०६९	२०६५/२/२३	१५०.०	८.०
हिमालयन बैंक लिमिटेड- ऋणपत्र २०७२	२०६५/४/२२	५०.०	८.०
कुमारी बैंक लिमिटेड बण्ड २०७०	२०६५/४/२२	४०.०	८.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड बण्ड २०७२	२०६५/४/२२	२५.०	८.०
नबिल बैंक बण्ड २०७५	२०६५/८/४	३०.०	८.५
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड डिबेन्चर २०७२	२०६५/९/२७	३५.०	८.५
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड- ऋणपत्र २०७२	२०६६/६/२२	२२.७	८.५
जम्मा		५००.२	

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु

वित्तीय संस्थाहरुको संख्या

१.११० यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजत पत्र प्राप्त "क" बर्गका वाणिज्य बैंकहरुको संख्या २०६८ असारमा ३१ पुगेको छ। यसैगरी समीक्षा वर्षको अन्तमा "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाहरु (विकास बैंक) को संख्या ८७, "ग" बर्गका वित्तीय संस्थाहरु (वित्त कम्पनी) को संख्या ७९ र लघुवित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने "घ" बर्गका बित्तीय संस्थाहरु (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को संख्या २१ पुगेको छ। यस बैंकबाट सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजत-पत्र प्राप्त सहकारी संस्थाहरुको संख्या १६ रहेको छ भने गैर-सरकारी संस्थाहरुको संख्यां ३८ रहेको छ। २०६८ असार मसान्तसम्म बीमा कम्पनीहरु २५ तथा कर्मचारी संचयकोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंक समेत गरी कुल ३०० वित्तीय संस्थाहरु संचालनमा रहेका छन् (तालिका १.९)।

तालिका १.९
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु	२०६७ असार मसान्त	२०६८ असार मसान्त
वाणिज्य बैंक	२७	३१
विकास बैंक	७९	८७
वित्त कम्पनी	७९	७९
लघुवित्त कारोवार गर्ने संस्थाहरु	१८	२१
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त सहकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिंग कारोबार गर्ने)	१६	१६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गैरसरकारी संस्थाहरु (सीमित बैंकिंग कारोबार गर्ने)	४५	३८
बीमा कम्पनी	२५	२५
कर्मचारी सञ्चयकोष	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१

वित्तीय संरचना

१.१११ २०६८ असार मसान्तमा बैंकिङ क्षेत्र र सम्झौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १४२.७ प्रतिशत रहेको छ ।

१.११२ वित्तीय संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा २०६८ असारमा वाणिज्य बैंकहरुको अंश सर्वाधिक (५१.४ प्रतिशत) रहेको छ । त्यसपछि नेपाल राष्ट्र बैंकको १९.१ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरुको ७.५ प्रतिशत, विकास बैंकहरुको ८.३ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चयकोषको ६.४ प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरुको ३.६ प्रतिशत रहेको छ ।

चार्ट १.८ : नेपालको वित्तीय प्रणालीमा वित्तीय संस्थाहरूको अंश
२०६८ असार

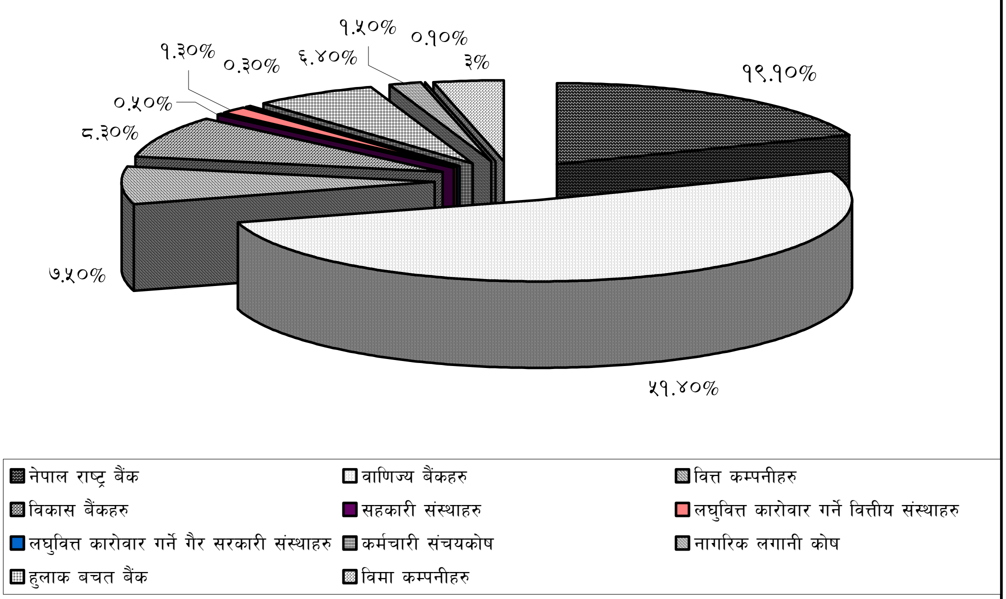

विकास बैंकहरु

१.११३ विकास बैंक ऐन, २०५२ को तर्जुमा संगै नेपालमा कृषि, उद्योग र व्यापारको बिकासका लागि वित्तीय सेवा प्रवाह गर्ने उद्देश्यका साथ निजी क्षेत्रबाट समेत विकास बैंक स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको हो । यद्यपि विकास बैंक ऐन, २०५२ आउनु भन्दा अगाडि कृषि विकास बैंक लि. (हाल वाणिज्य बैंकमा परिणत भैसकेको) र नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि. गरी २ वटा संस्थाहरु विकास बैंकको रुपमा कार्यरत थिए । हाल विकास बैंकहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजत-पत्र प्राप्त "ख" बर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा संचालित छन् । समीक्षा अवधिमा यी बैंकहरुको समष्टिगत वित्तीय साधन २८.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. १४० अर्ब १० करोड पुगेको छ (तालिका २३) । साधनको प्रमुख स्रोत कुल निक्षेप समीक्षा अवधिमा २५.१ प्रतिशतले ले वृद्धि भई रु. ९६ अर्ब ८८ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी पूँजीकोष ४८.१ प्रतिशत र सापटी १०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। साधनको उपयोग तर्फ ठूलो हिस्सा ओगट्ने कर्जा तथा सापटी ३५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८८ अर्ब ९२ करोड पुगेको छ ।

वित्त कम्पनीहरु

१.११४ २०४९ सालमा वित्त कम्पनी ऐन, २०४२ मा पहिलो पटक संशोधन गरिए पश्चात् वित्त कम्पनी स्थापना गर्ने कार्य शुरु भएको हो । हाल यी कम्पनीहरु बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त "ग" बर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा संचालित छन् । समीक्षा वर्षमा यी कम्पनीहरुको समष्टिगत वित्तीय साधन अघिल्लो बर्षको तुलनामा ९.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. १२६ अर्ब ६१ करोड पुगेको छ (तालिका २४) । अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरुको कुल साधन ३२.१ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा यी कम्पनीहरुको साधनको प्रमुख स्रोत कुल निक्षेप ७.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८५ अर्ब ४८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो निक्षेप ३९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी यी कम्पनीहरुको पूँजीकोष ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २१ अर्ब ८२ करोड रहेको छ । समीक्षा अवधिमा वित्त कम्पनीहरुले लिएको सापटी ३७.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब ५१ करोड पुगेको छ ।

१.११५ साधनको उपयोग तर्फ कर्जा तथा सापटी २०६८ असार मसान्तमा ९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ८७ अर्ब पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा वित्त कम्पनीहरुको लगानी २९.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५ अर्ब ७२ करोड छ । २०६८ असार मसान्तमा वित्त कम्पनीहरुको तरल सम्पत्ति रु. २० अर्ब ५१ करोड रहेको छ ।अघिल्लो वर्ष यो रकम रु. २१ अर्ब ६६ करोड रहेको थियो ।

लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु

१.११६ लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने "घ" बर्गका वित्तीय संस्थाहरुमा ५ वटा ग्रामीण बिकास बैंक, १३ वटा ग्रामीण बैंकिङ पद्धति अनुशरणकर्ता र ३ वटा लघुवित्त सम्बन्धी थोक कारोबार गर्ने समेत गरी जम्मा २१ वटा संस्थाहरु रहेका छन् ।

१.११७ देशको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विपन्न वर्गका महिलाहरुलाई समूहमा आवद्ध गरी विविध किसिमका आयमूलक काममा संलग्न गराउनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय साधनको परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले हरेक विकास क्षेत्रमा एक/एक वटा ग्रामीण विकास बैंकहरु स्थापना भई कार्यरत रहेका छन् । नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपाल सरकार र वाणिज्य बैंकहरुको पूँजी सहभागितामा स्थापित यी बैंकहरुमध्ये पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकहरुमा रहेको नेपाल राष्ट्र बैंकको शेयर पूंजी स्वामित्व उक्त बैंकका समूह सदस्य, कार्यरत कर्मचारी र इच्छुक अन्य लगानीकर्ताहरुलाई बिक्री वितरण गरी निजीकरण गर्ने कार्य शुरु गरी सकिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अन्त्य-सम्ममा पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को १० प्रतिशत र सुदूर-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकको ६८.४६ प्रतिशत शेयर मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको छ ।

१.११८ ५ वटा ग्रामीण विकास बैंक र ५ वटा निजी क्षेत्रबाट स्थापित लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु बाहेक रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेड (RMDC) र साना किसान विकास बैंक लि. गरी ३ वटा बित्तीय संस्थाहरु लघुवित्त सम्बन्धी थोक कारोबारमा संलग्न छन् । २०५५ साल कार्तिक १३ गते स्थापना भएको रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडले विकास बैंक, सहकारी संस्था र गैर-सरकारी संस्थालाई थोक लघुकर्जा उपलब्ध गराउदै आएको छ भने २०५८ साल असार २२ गते

स्थापित साना किसान विकास बैंकले साना किसान सहकारी संस्थाहरुलाई थोक लघुकर्जा प्रदान गर्दै आएको छ । यसैगरी फर्स्ट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडले, सहकारी संस्था तथा गैर-सरकारी संस्थालाई थोक लघुकर्जा उपलब्ध गराउदै आएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक, वाणिज्य बैंकहरु, लघुवित्त विकास बैंकहरु तथा निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. को शेयर स्वामित्वमा स्थापित रुरल माईक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लिमिटेडको चुक्ता पूँजी २०६८ असार मसान्तमा रु ३२ करोड रहेको छ । यसैगरी, सोही अवधिमा यस सेन्टरको कुल सापटी रु. २ अरव ३१ करोड ९० लाख रहेको छ भने कुल कर्जा लगानी रु. २ अर्ब २४ करोड २२ लाख रहेको छ । त्यसैगरी फर्स्ट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेडको चुक्ता पूँजी २०६८ असार मसान्तमा रु. ७ करोड रहेको छ । यसैगरी, सोही अवधिमा यस डेभलपमेण्ट बैंकको कुल सापटी रु. ४४ करोड ६४ लाख रहेको छ भने कुल कर्जा लगानी रु. २८ करोड १ लाख रहेको छ ।

१.११९ लघुवित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६८ असार मसान्तमा २०६७ असार मसान्तको तुलनामा ३२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २३ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ (तालिका २५) । २०६८ असार मसान्तमा यी संस्थाहरुको कुल निक्षेप तथा कुल सापटी क्रमश: रु. ४ अर्ब ९६ करोड र रु. ११ अर्ब ६१ करोड पुगेको छ भने कूल कर्जा तथा सापटी र कुल लगानी क्रमश: रु. १४ अर्ब ६५ करोड र रु. १ अर्ब ७३ करोड पुगेको छ ।

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

१.१२० नेपाल सरकारद्वारा २०४७ सालमा स्थापित र नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा संचालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषले सहकारी र गैर–सरकारी संस्थाहरुलाई लघुवित्त कारोवारका लागि थोक कर्जा प्रवाह गर्दै आएको छ । २०६८ असार मसान्तसम्ममा उक्त कोषले रु. ५५ करोड ८१ लाख कर्जा वितरण गरेको छ भने रु. २९ करोड ३० लाख साँवा असुल गरेको छ (तालिका १.१०) ।

तालिका १.१०

ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण

विवरण	२०६७ असार	२०६८ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	५४	५७
कर्जा वितरित संस्था संख्या	४९६	५४८
लाभान्वित परिवार संख्या	२२९५०	२७५५२
वितरित कर्जा रकम (रु. करोडमा)	४०.२९	५५.८१
असुल भएको रकम (रु. करोडमा)	२०.३३	२९.३०
लगानीमा रहिरहेको रकम (रु. करोडमा)	१९.९६	२६.५१
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	६.२७	५.९०
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९३.७३	९४.१०

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरु

१.१२१ सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत स्थापना भई सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न यस बैकबाट इजाजतपत्र प्राप्त सहकारी संस्थाहरुले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ कारोबार गर्दै आएका छन् । समीक्षा वर्षको असार मसान्तमा १ राष्ट्रिय सहकारी विकास बैंक समेत गरी यस्ता संस्थाहरुको संख्या १६ रहेको छ । यी संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६८ असार मसान्तसम्ममा रु. ७ अर्ब ९९ करोड ४७ लाख रहेको छ (तालिका २६) । यसैगरी २०६८ असार मसान्तसम्ममा यी संस्थाहरुको निक्षेप संकलन रु. ५ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रु. ५ अर्ब ११ करोड पुगेको छ । यी संस्थाहरुले २०६८ असार मसान्तसम्ममा सरकारी धितोपत्र, मुद्दती खाता र अन्यमा गरी रु. २४ करोड ७२ लाख लगानी गरेका छन् ।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरु

१.१२२ संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तर्गत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार २०६८ असार मसान्तसम्ममा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सीमित बैंकिङ कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरुको संख्या ३८ रहेको छ। २०६८ असार मसान्तमा यी संस्थाहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व रु. ४ अर्ब ६६ करोड रहेको छ।

बीमा कम्पनीहरु

१.१२३ बीमा ऐन, २०४९ अन्तर्गत २०६८ असार मसान्तसम्म २५ वटा बीमा कम्पनीहरु संचालनमा छन्। यी मध्ये जीवन बीमा कारोवार गर्ने ८, निर्जीवन बीमा कारोवार गर्ने १६ र जीवन तथा निर्जीवन दुवै प्रकारका कारोवार गर्नेको संख्या १ छ। स्वामित्व संरचनाका हिसावले बिश्लेषण गर्दा ३ वटा बीमा कम्पनीहरु विदेशी पूँजी लगानीमा र ३ वटा बीमा कम्पनीहरु विदेशी बीमा कम्पनीहरुसंगको संयुक्त पूँजी लगानीमा संचालित छन्। यसैगरी १८ वटा बीमा कम्पनीहरु निजी क्षेत्रबाट स्थापित छन् भने १ बीमा कम्पनी सरकारी स्वामित्वमा रहेको छ। बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्यांङ्क अनुसार यी कम्पनीहरुको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६७ असार मसानतको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा २९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६१ अर्ब २१ करोड पुगेको छ (तालिका २७)। २०६८ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरुको वार्षिक प्रिमियम संकलन रु. १७ अर्ब ६१ करोड पुगेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रु. १५ अर्ब ४० करोड रहेको थियो।

कर्मचारी सञ्चय कोष

१.१२४ कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ अन्तरगत २०१९ भदौ ३१ गते स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोषले निजामती कर्मचारी, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक, सरकारी संस्थान तथा केही निजी कम्पनीका कर्मचारीहरुको सञ्चय कोषको व्यवस्थापन गर्दछ। नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६८ असारमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा २०.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. १०८ अर्ब ७९ करोड पुगेको छ (तालिका २८)। अघिल्लो वर्ष सो रकम रु. ९० अर्ब ३९ करोड रहेको थियो। संचयकर्ताहरुको सञ्चिती रकम २०६७ असारमा रु. ८६ अर्ब ७० करोड रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा १९.५ प्रतिशतले बढेर रु. १०३ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ।

नागरिक लगानी कोष

१.१२५ नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ अन्तरगत २०४७ चैत ४ गते स्थापित नागरिक लगानी कोषले व्यक्तिगत तथा संस्थागत बचत परिचालन गर्नुका साथै ऋण तथा सापटी प्रदान गर्ने र बिभिन्न संगठित संस्थाहरुका धितोपत्र निष्कासनको कामलाई सहज तुल्याउन निष्कासन प्रबन्धककाे काम समेत गर्दछ। यो कोष पनि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको छ। २०६८ असार मसान्तमा यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व गत वर्षको सोही अबधिको तुलनामा १८.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २६ अर्ब ९१ करोड पुगेको छ (तालिका २९)। गत वर्ष यस्तो सम्पत्ति रु. २२ अर्ब ६५ करोड रहेको थियो। यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अशं ओगटेको कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रु. २० अर्ब १४ करोड रहेकोमा २०६८ असारमा १६.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २३ अर्ब ५५ करोड पुगेको छ। सम्पत्तितर्फको कर्जासापट २०६८ असारमा मसान्तमा रु. ४ अर्ब ३६ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रु. ३ अर्ब ५४ करोड रहेको थियो।

हुलाक बचत बैंक

१.१२६ नेपाल सरकार हुलाक सेवा बिभागद्वारा संचालित हुलाक बचत बैंकले २०३३ सालदेखि कार्य प्रारम्भ गरेको हो। यस बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृती पाएका कार्यालयहरुको संख्या ११७ रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा ६८ वटा कार्यालयहरुले मात्र निक्षेप संकलन कार्य गरीरहेका छन्। हुलाक बचत बैंकको २०६८ असार मसान्तमा कुल निक्षेप रु. १ अर्ब १५ करोड ८ लाख पुगेको छ। यसैगरी, कुल खाता संख्या ५१०९३ पुगेको छ। २०६८ असार मसान्तमा यस बैंकका ५९ वटा लगानी गर्ने कार्यालयहरु मार्फत रु. ४३ करोड ३४ लाख लगानी गरिएको छ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.

१.१२७ दुर्गम क्षेत्र तथा गरिब जनताको घरदैलोमा बैकिङ सेवा पुऱ्याउनको लागि प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा वाणिज्य बैंकहरुलाई लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले २०३१ साल असोज ४ गते स्थापना भएको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा. लि. ले प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा विपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम कर्जा सुरक्षण जस्ता कार्यहरु गर्दै आएको छ । यस निगमले २०६८ असार मसान्तसम्म रु. ४८ करोड ८३ लाखको कर्जा सुरक्षण गरेको छ ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.१२८ नेपाल राष्ट्र बैंकको अगुवाईमा २०४६ सालमा स्थापना भएको कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडले ऋणको भुक्तानी सम्बन्धी अवस्थाको बारेमा जानकारी हासिल गरी सो सम्बद्ध सबै सदस्य बैंक तथा बित्तीय संस्थालाई सूचना उपलब्ध गराउने र कालोसूचीमा रहेका ऋणीहरुको विवरण अद्यावधिक बनाई राख्ने गर्दछ । यस केन्द्रमा नेपाल राष्ट्र बैंकको १० प्रतिशत, वाणिज्य बैंकहरुको ६० प्रतिशत, विकास बैंकहरुको १५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरुको १५ प्रतिशत शेयर स्वामित्व रहेको छ । केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २६३ जना कालोसूचीमा थप भएका थिए भने १३१ जना कालोसूचीबाट हटेका थिए । २०६८ असार मसान्तमा कालोसूचीमा सूचिकृतहरुको संख्या ३९१० रहेको छ ।

तालिका १
विश्वको आर्थिक वृद्धिदर
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००९	२०१०	२०११	२०१२
विश्व उत्पादन	–०.७	५.१	४.०	४.०
विकसित देशहरु	–३.७	३.१	१.६	१.९
अमेरिका	–३.५	३.०	१.५	१.८
यूरो क्षेत्र	–४.३	१.८	१.६	१.१
जापान	–६.३	४.०	–०.५	२.३
अन्य विकसित देशहरु #	–२.३	४.३	२.८	३.०
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	२.८	७.३	६.४	६.१
विकासोन्मुख एशिया	७.२	९.५	८.२	८.०
चीन	९.२	१०.३	९.५	९.०
भारत	६.८	१०.१	७.८	७.५

\# अमेरिका, यूरो क्षेत्र र जापान बाहेकका अन्य विकसित देशहरु

स्रोत: World Economic Outlook सेप्टेम्बर २०११, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्टन डि.सी.

तालिका २
विश्व व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००९	२०१०	२०११	२०१२
आयात				
विकसित देशहरु	–१३.६	१३.५	६.९	४.०
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	–९.५	१५.३	१२.४	८.०
निर्यात				
विकसित देशहरु	–१४.४	१४.४	७.१	५.२
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	–८.०	१३.५	९.६	७.६

स्रोत: World Economic Outlook सेप्टेम्बर २०११, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्टन डि.सी.

तालिका ३
विश्व मूल्य स्थिति
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००९	२०१०	२०११	२०१२
वस्तु मूल्य				
इन्धन (Fuel)	९.४	८.२	१०.६	८.४
गैर-इन्धन (Non-fuel)	४.३	५.६	६.८	५.४
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित देश	०.१	१.६	२.६	१.४
उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरु	५.२	६.१	७.५	५.९

स्रोत: World Economic Outlook सेप्टेम्बर २०११, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्टन डि.सी.

तालिका ४

समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरु

सि.नं.	विवरण	परिवर्तन (प्रतिशतमा)		
		२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८को मूल्यमा)	४.४१	४.५५	३.४८
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	२१.१४	१८.६१	१४.९३
२.	आधार मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	३.७७	३.९७	३.४७
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	२०.४०	१६.६७	१४.९२
३.	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	२१.३९	१८.१३	१४.५८
४.	कुल उपभोग	२१.७०	२१.२६	१५.८४
५.	कुल लगानी	२६.५०	३१.३०	-०.९३
६.	कुल राष्ट्रिय बचत	३०.७४	६.८१	१०.०५
७.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	१८.२७	१२.२५	२.५५
८.	कुल गार्हस्थ्य बचत	१५.९९	-६.८८	३.४९
९.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	२४.१३	१७.१६	१४.३४
१०.	मुद्रा प्रदाय (M1)	२७.३	११.०	४.५
११.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	२७.३	१४.१	९.५
१२.	कुल आन्तरिक कर्जा	२७.१	१७.२	१२.९
१३.	आवधिक निक्षेप	२७.३	१५.५	११.७
१४.	कुल निर्यात	१४.२	-१०.२	६.१
१५.	कुल आयात	२८.२	३१.६	५.५
१६.	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	३४.८	-६.२	१.२
१७.	सरकारी राजस्व	३३.३	२५.४	११.६
१८.	सरकारी खर्च*	३७.८	२१.३	१०.७
१९.	सरकारी बजेट घाटा*	५२.९	१८.६	२४.३
२०.	आन्तरिक ऋण	-१०.१	६२.४	१२.६
२१.	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	१२.६	९.६	९.६
२२.	थोकमूल्य सूचकाङ्क	१२.८	१२.६	९.९
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)				
१.	कुल उपभोग	९०.५९	९२.६१	९३.३४
२.	कुल लगानी	३१.६६	३५.०५	३०.२१
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	३५.८५	३२.२९	३०.९२
४.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२१.३६	२०.२१	१८.०४
५.	कुल गार्हस्थ्य बचत	९.४१	७.३९	६.६६
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१२६.४४	१२४.९०	१२४.२६
७.	मुद्रा प्रदाय (M1)	१९.८	१८.४	१६.९
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M2)	६३.६	६०.८	५८.५
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	५६.१	५५.०	५४.६
१०.	आवधिक निक्षेप	४३.८	४२.४	४१.६
११.	कुल निर्यात	६.९	५.२	४.८
१२.	कुल आयात	२८.८	३२.०	२९.३
१३.	विदेशी विनिमय सञ्चिति	२९.०	२३.०	२०.२
१४.	सरकारी राजस्व	१४.५	१५.४	१४.९
१५.	सरकारी खर्च*	२०.९	२१.४	२०.६
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा*	३.५	३.५	३.८
१७.	आन्तरिक ऋण	१.९	२.६	२.५
१८.	व्यापार सन्तुलन	-२१.९	-२६.८	-२४.५
१९.	चाल खाता सन्तुलन	४.२	-२.४	-०.९
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल बाह्य ऋण	२८.०	२१.९	१९.३

* सरकारी वित्त तथ्याङ्क नगद प्रवाहमा आधारित

तालिका ५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०६५/६६	२०६६/६७सं	२०६७/६८प्रा
१. **कृषि क्षेत्र**	**३.०२**	**१.२७**	**४.११**
कृषि तथा बन	२.९८	१.२२	४.०७
मत्स्यपालन	५.३१	३.९०	६.८०
२. **गैर कृषि क्षेत्र**	**४.१४**	**५.३९**	**३.०९**
उद्योग क्षेत्र	**-१.३७**	**३.३२**	**१.३९**
खानी तथा उत्खनन्	०.७२	३.१४	२.०९
उत्पादनमुलक उद्योग	-२.७९	१.२१	१.४७
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	-३.४४	५.३६	-४.०२
निर्माण	०.९९	४.९८	३.३३
सेवा क्षेत्र	**६.००**	**६.०४**	**३.६०**
थोक तथा खुद्रा व्यापार	५.२५	६.६७	-०.२३
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	२.३१	७.२४	७.३७
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	६.९६	६.१४	७.१५
वित्तीय मध्यस्थता	२.०३	२.८४	३.८९
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	१.९३	३.६४	२.६०
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	७.४४	४.३६	२.९९
शिक्षा	१०.७५	७.२६	२.८९
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	९.५९	४.२९	५.८८
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	१२.७२	११.७६	८.५७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (आधारभूत मूल्यमा)	**३.७७**	**३.९७**	**३.४७**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्यमा)	४.४१	४.५५	३.४८

सं : संशोधित अनुमान
प्रा : प्रारम्भिक अनुमान
स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग

तालिका ६

कृषि उत्पादन सूचकाङ्क

कृषि उपज	भार प्रतिशत	सूचकाङ्क			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५/६६	२०६६/६७[स]	२०६७/६८[प्रा.]	२०६६/६७[स]	२०६७/६८[प्रा.]
खाद्य तथा अन्य बाली	**४९.४१**	**११८.०५**	**११७.००**	**१२३.८४**	**-०.८९**	**५.८५**
धान	२०.७५	१०७.२९	९५.४३	१०५.७८	-११.०५	१०.८५
मकै	६.८८	१३०.०९	१२५.००	१३९.३१	-३.९१	११.४५
गहुँ	७.१४	११६.०६	१३४.४३	१३३.७७	१५.८३	-०.४९
कोदो	१.३७	१०३.४८	१०५.८९	१०७.०१	२.३३	१.०६
जौं	०.२२	७६.१७	९०.४८	२९.००	१८.७९	-६७.९५
आलु	४.६७	१८४.५२	१९१.६५	१९९.७०	३.८६	४.२०
उखु	१.२४	१०६.४५	११७.२१	११७.२१	१०.११	०.००
सनपाट	०.१७	९५.७४	१२७.९०	१२९.९२	३३.५९	१.५८
सुर्ती	०.०६	६२.८५	६२.७०	६२.६४	-०.२४	-०.१०
भटमास	०.१९	१२०.७८	११६.७५	११७.४२	-३.३४	०.५७
दाल	४.४२	१०४.४२	१०९.४८	१०९.११	४.८५	-०.३४
अन्य	२.२९	९३.८३	१०२.०९	१०४.१९	८.८०	२.०६
तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी	**९.७१**	**१६४.८९**	**१७६.९२**	**१८९.८५**	**७.३०**	**७.३१**
तरकारी	९.७०	१६४.८७	१७६.९२	१८९.८५	७.३१	७.३१
अन्य	०.०१	१७९.२६	१७९.७१	१८०.१७	०.२५	०.२६
फलफूल, पेय, नट्स तथा मसला	**७.१०**	**१५५.६०**	**१६१.१४**	**१६८.९०**	**३.५६**	**४.८२**
सुन्तला	०.९७	१६७.१६	१७७.२८	१८८.००	६.०५	६.०५
आँप	१.५६	११७.४९	११३.९४	१२१.६१	-३.०२	६.७३
केरा	०.४०	१२४.५६	१३२.०९	१४०.०९	६.०५	६.०६
स्याउ	०.४२	१२४.२८	१३१.८०	१३९.७७	६.०५	६.०५
अमिलो जातका फलफूल	१.७९	२१२.६९	२२५.५६	२३९.२१	६.०५	६.०५
चिया	०.०५	२६७.२५	२९३.३८	३२२.०६	९.७८	९.७८
कफी	०.००	६२९.२१	७०४.७२	७८९.२९	१२.००	१२.००
अन्य	१.८५	१३६.६४	१४२.२८	१५२.७१	४.१३	७.३३
पशुजन्य तथा दुग्ध	**२३.२५**	**१२२.२७**	**१२४.०३**	**१२६.५२**	**१.४४**	**२.०१**
राँगा तथा भैंसीको मासु	४.४२	१२५.४५	१२९.९३	१३४.६१	३.५७	३.६०
खसी तथा भेंडाको मासु	३.२४	१२६.३२	१२९.७१	१३४.०१	२.६८	३.३२
दूध	१२.३६	१२८.१७	१३२.६३	१३७.५८	३.४८	३.७३
अन्य	३.२३	९१.११	७७.१९	६५.४२	-१५.२८	-१५.२५
अन्य पशुजन्य	**२.४३**	**१२७.९३**	**११९.६४**	**१२९.०७**	**-६.४८**	**७.८८**
सुँगुर तथा बंगुरको मासु	०.५०	१११.५०	१११.९९	११४.००	०.४४	१.७९
कुखुराको मासु	०.६७	१२४.६७	१२३.६७	१२२.९१	-०.८०	-०.६१
अण्डा	०.८१	१२४.१७	१२६.७८	१२७.९८	२.१०	०.९५
हाड तथा छाला	०.३५	१८३.४८	१२०.४०	१८२.८५	-३४.३८	५१.८७
अन्य	०.११	९५.१४	९४.४९	९४.०२	-०.६८	-०.५०
बनजन्य	**८.१०**	**१०२.६९**	**१०२.४२**	**११५.२०**	**-०.२६**	**१२.४८**
समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**१२५.०६**	**१२६.३०**	**१३३.३१**	**०.९९**	**५.५५**

सं संशोधित

प्रा प्रारम्भिक अनुमान

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ७

राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क

वार्षिक औसत

(आधार वर्ष २०६२/६३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरु	भार				प्रतिशत परिवर्तन	
	%	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**१२७.२**	**१३९.४**	**१५२.७**	**९.६**	**९.६**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	**४६.८२**	**१३७.३**	**१५८.१**	**१८१.३**	**१५.१**	**१४.७**
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१४.८१	१३९.६	१५३.७	१७५.१	१०.१	१३.९
दलहनजन्य पदार्थ	२.०१	१६५.७	२०८.८	१९३.०	२६.०	-७.६
तरकारी	५.६५	१३३.४	१६०.७	२१७.०	२०.५	३५.०
मासु, तथा माछा	५.७०	१४१.८	१७१.५	१८६.३	२०.९	८.६
दुग्ध पदार्थ तथा अन्डा	५.०१	१३३.१	१४९.०	१७०.७	११.९	१४.६
फलफूल	२.२३	१२८.४	१५४.७	१८४.७	२०.५	१९.४
तेल तथा घ्यू	२.७०	१५०.०	१४३.१	१४६.७	-४.६	२.५
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.३६	१२२.२	१७७.६	२१२.३	४५.३	१९.५
मसला	१.४६	१३७.४	१७५.१	२१५.७	२७.४	२३.२
हल्का पेय पदार्थ	०.९६	१२८.६	१५२.६	१६८.५	१८.७	१०.४
मदिरा	१.७२	११९.१	१३३.५	१४२.१	१२.१	६.४
सूर्तिजन्य पदार्थ	०.८५	१३५.२	१५२.१	१७२.७	१२.५	१३.५
रेष्टुरेन्ट तथा होटेल	२.३५	१३६.५	१६४.२	१८९.७	२०.३	१५.५
गैर खाद्य बस्तु तथा सेवा	**५३.१८**	**११९.०**	**१२४.८**	**१३१.५**	**४.९**	**५.४**
लत्ता कपडा तथा जुत्ता चप्पल	८.४९	११६.०	१२४.८	१४१.४	७.६	१३.३
घरायसी उपयोगका सामान	१०.८७	१२१.०	१२४.८	१३४.१	३.१	७.५
फर्निसिङ्ग तथा घरायसी उपकरण	४.८९	१२७.८	१३५.७	१४३.४	६.२	५.७
स्वास्थ्य	३.२५	११४.०	११७.८	१२२.७	३.३	४.२
यातायात	६.०१	१२९.७	१२३.६	१३६.१	-४.७	१०.१
संचार	३.६४	१००.१	१००.१	८९.५	०.०	-१०.६
मनोरंजन तथा संस्कृति	५.३९	११४.६	१२३.०	१२०.१	७.३	-२.४
शिक्षा	८.४६	१२१.५	१३५.३	१४२.७	११.४	५.५
अन्यवस्तु तथा सेवा	२.१७	११६.०	१२४.७	१३२.१	७.५	५.९
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -काठमाडौ उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	**१००.०**	**१२९.८**	**१४१.८**	**१५८.९**	**९.२**	**१२.१**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४९.७	१४०	१५९.६	१८७.५	१४.०	१७.५
गैर खाद्य बस्तु तथा सेवा	५०.३	१२०.६	१२६.२	१३५.७	४.६	७.५
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -तराई						
कुल सूचकाङ्क	**१००.०**	**१२५.९**	**१३७.८**	**१४७.७**	**९.५**	**७.२**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४४.५	१३६.४	१५७.६	१७६.८	१५.५	१२.२
गैर खाद्य बस्तु तथा सेवा	५५.५	११८.२	१२३.७	१२८.३	४.७	३.७
उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००.०	१२६.३	१३९.३	१५४	१०.३	१०.६
खाद्य तथा पेय पदार्थ	४७.३	१३५.८	१५७.३	१८२.२	१५.८	१५.८
गैर खाद्य बस्तु तथा सेवा	५२.७	११८.४	१२४.९	१३२.५	५.५	६.१

तालिका ८

राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)

वार्षिक औसत

(२०५६/५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरु	भार प्रतिशतमा	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन २०६६/६७	२०६७/६८
कुल सूचकाङ्क	**१००.०**	*१८०.१*	*२०२.८*	*२२२.८*	**१२.६**	**९.९**
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरु	**४९.६**	**१८१.३**	**२२२.७**	**२४६.७**	**२२.८**	**१०.८**
खाद्यान्न वस्तुहरु	१६.६	१६१.५	१८९.३	२१४.०	१७.२	१३.०
नगदे बाली	६.१	१९९.६	२७५.४	२४५.४	३८.०	-१०.९
दलहन	३.८	२२६.६	२७८.६	२७५.६	२२.९	-१.१
फलफूल तथा तरकारी	११.२	१६६.७	१८२.४	२२५.४	९.४	२३.६
मसला	१.९	१४३.९	१९८.०	२७३.४	३७.६	३८.१
पशुजन्य उत्पादन	१०.०	२०९.६	२७४.५	३०९.३	३१.०	१२.७
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरु	**२०.४**	**१६४.९**	**१७९.०**	**१९५.२**	**८.६**	**९.१**
खाद्यजन्य वस्तुहरु	६.१	१५३.८	१७३.१	१८३.०	१२.५	५.७
पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरु	५.७	१६०.०	१८१.५	२०७.४	१३.४	१४.३
निर्माण सामग्री	४.५	२१७.९	२२६.६	२३८.३	४.०	५.२
अन्य	४.१	१२९.९	१३१.८	१४८.८	१.५	१२.९
आयातीत वस्तुहरु	**३०.०**	**१८८.४**	**१८६.२**	**२०२.१**	**-१.२**	**८.५**
पेट्रोलियम पदार्थ तथा कोईला	५.४	३३०.०	३१४.२	३६४.०	-४.८	१५.८
रासायनिक मल तथा रासायनिक पदार्थ	२.५	२०९.९	१८९.१	१९८.३	-९.९	४.९
यातायातका साधन तथा मेशिनरी सामान	७.०	१६५.४	१६३.०	१७२.४	-१.५	५.८
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरु	१.९	१००.१	९७.०	९९.९	-३.१	३.०
औषधी	२.७	१२३.०	१३२.२	१३४.४	७.५	१.७
कपडाजन्य वस्तुहरु	३.१	१२५.०	१२८.८	१३५.७	३.०	५.४
अन्य वस्तुहरु	७.४	१७३.०	१८०.१	१९२.०	४.१	६.६

तालिका ९

राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

(२०६१/६२ = १००)

	समूह तथा उप-समूह	भार	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	प्रतिशत परिवर्तन	
							२०६६/६७	२०६७/६८
	समग्र सूचकांक	१००.००	१२५.२	१४४.४	१६९.२	१९९.७	१७.२	१८.०
१.	**तलव सूचकांक**	**२६.९७**	**११८.२**	**१३०.६**	**१५७.०**	**१५७.०**	२०.२	०.०
	अधिकृत स्तर	९.८०	१२१.०	१२९.२	१५०.२	१५०.२	१६.३	०.०
	सहायक स्तर	१७.१७	११६.६	१३१.४	१६०.९	१६०.९	२२.५	०.०
१.१	**निजामती सेवा**	**२.८२**	**१३५.८**	**१६१.२**	**१९९.३**	**१९९.३**	**२३.६**	**०.०**
	अधिकृत स्तर	०.३१	१३७.३	१४८.१	१७१.५	१७१.५	१५.८	०.०
	सहायक स्तर	२.५१	१३५.६	१६२.७	२०२.७	२०२.७	२४.६	०.०
१.२	**सार्वजनिक संस्थानहरु**	**१.१४**	**१२१.२**	**१३८.४**	**१६४.१**	**१६४.१**	**१८.६**	**०.०**
	अधिकृत स्तर	०.१९	१३२.१	१४०.२	१६१.०	१६१.०	१४.८	०.०
	सहायक स्तर	०.९५	११९.०	१३८.१	१६४.७	१६४.७	१९.३	०.०
१.३	**वैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु**	**०.५५**	**१७०.५**	**१८६.०**	**२०४.१**	**२०४.१**	९.७	०.०
	अधिकृत स्तर	०.१०	१६७.७	१७३.८	१८२.३	१८२.३	४.९	०.०
	सहायक स्तर	०.४५	१७१.२	१८८.८	२०९.०	२०९.०	१०.७	०.०
१.४	**सैनिक तथा प्रहरी सेवाहरु**	४.०१	**१२१.८**	**१४६.९**	**१८०.२**	**१८०.२**	२२.७	०.०
	अधिकृत स्तर	०.१७	१२७.५	१३७.५	१५२.२	१५२.२	१०.७	०.०
	सहायक स्तर	३.८४	१२१.५	१४७.३	१८१.५	१८१.५	२३.२	०.०
१.५	**शिक्षा**	**१०.५५**	**१२२.८**	**१३४.५**	**१७४.५**	**१७४.५**	**२९.७**	**०.०**
	अधिकृत स्तर	६.८०	१२५.७	१३६.४	१६४.५	१६४.५	२०.६	०.०
	सहायक स्तर	३.७५	११७.६	१३१.२	१९२.८	१९२.८	४७.०	०.०
१.६	**निजी संगठनहरु**	**७.९०**	**९९.८**	**१०१.२**	**१०२.५**	**१०२.५**	**१.३**	**०.०**
	अधिकृत स्तर	२.२४	१००.५	१०१.०	१०१.४	१०१.४	०.४	०.०
	सहायक स्तर	५.६६	९९.५	१०१.२	१०२.९	१०२.९	१.७	०.०
२.	**ज्याला दर सूचकांक**	**७३.०३**	**१२७.८**	**१४९.४**	**१७३.८**	**२१५.५**	**१६.३**	**२४.०**
२.१	**कृषि मजदूर**	**३९.४९**	**१२६.७**	**१५५.९**	**१८७.३**	**२४७.८**	**२०.१**	**३२.३**
	पुरुष	२०.४९	१२५.१	१५५.६	१९०.३	२५१.८	२२.३	३२.३
	महिला	१९.००	१२८.६	१५६.३	१८४.०	२४३.४	१७.७	३२.३
२.२	**औद्योगिक मजदूर**	**२५.२५**	**१३१.८**	**१४२.८**	**१५८.३**	**१७३.३**	**१०.९**	**९.५**
	उच्च दक्ष	६.३१	१२२.४	१३१.४	१४४.८	१६९.५	१०.२	१७.१
	दक्ष	६.३१	१२९.३	१४०.१	१५५.१	१६८.६	१०.७	८.७
	अर्धदक्ष	६.३१	१३३.५	१४५.६	१६१.५	१६९.५	१०.९	५.०
	अदक्ष	६.३२	१४२.२	१५४.२	१७१.७	१८५.६	११.३	८.१
२.३	**निर्माण मजदूर**	**८.२९**	**१२०.२**	**१३८.६**	**१५६.६**	**१८९.९**	**१३.०**	**२१.३**
	डकर्मी	**२.७६**	**११९.३**	१३४.४	१५१.३	१७९.२	१२.६	१८.४
	दक्ष	१.३८	११८.२	१३२.२	१४९.९	१७७.०	१३.४	१८.१
	अदक्ष	१.३८	१२०.४	१३६.६	१५२.८	१८१.३	११.९	१८.७
	सिकर्मी	**२.७६**	**११४.९**	**१३०.१**	**१४४.६**	**१६९.८**	**११.१**	**१७.४**
	दक्ष	१.३८	११४.७	१२६.७	१४१.४	१६७.०	११.६	१८.१
	अदक्ष	१.३८	११५.१	१३३.४	१४७.७	१७२.०	१०.७	१६.५
	ज्यामी	**२.७७**	**१२६.५**	**१५१.३**	**१७३.८**	**२२०.०**	**१४.९**	**२६.६**
	पुरुष	१.३८	१२४.२	१४९.७	१७१.६	२२१.७	१४.६	२९.२
	महिला	१.३९	१२८.८	१५२.९	१७६.०	२१९.५	१५.१	२४.७

तालिका १०

वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८ [अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६६/६७	२०६७/६८
कुल निर्यात	**६७६९.८**	**६०८२.४**	**६४५६.०**	**-१०.२**	**६.१**
भारत	४१००.६	३९९९.४	४३३४.६	-२.५	८.४
अन्य मुलुक	२६६९.२	२०८३.०	२१२१.४	-२२.०	१.८
कुल आयात	**२८४४७.०**	**३७४३३.५**	**३९४९०.१**	**३१.६**	**५.५**
भारत	१६२४३.८	२१७११.४	२६१६३.१	३३.७	२०.५
अन्य मुलुक	१२२०३.२	१५७२२.१	१३३२७.०	२८.८	-१५.२
व्यापार सन्तुलन	**-२१६७७.२**	**-३१३५१.१**	**-३३०३४.१**	**४४.६**	**५.४**
भारत	-१२१४३.२	-१७७१२.१	-२१८२८.५	४५.९	२३.२
अन्य मुलुक	-९५३४.०	-१३६३९.१	-११२०५.६	४३.१	-१७.८
कुल व्यापार	**३५२१६.७**	**४३५१५.९**	**४५९४६.२**	**२३.६**	**५.६**
भारत	२०३४४.४	२५७१०.८	३०४९७.७	२६.४	१८.६
अन्य मुलुक	१४८७२.४	१७८०५.१	१५४४८.४	१९.७	-१३.२

१. निर्यात/ आयातको अनुपात	**२३.८**	**१६.२**	**१६.३**
भारत	२५.२	१८.४	१६.६
अन्य मुलुक	२१.९	१३.२	१५.९
२. कुल निर्यातमा अंश			
भारत	६०.६	६५.८	६७.१
अन्य मुलुक	३९.४	३४.२	३२.९
३. कुल आयातमा अंश			
भारत	५७.१	५८.०	६६.३
अन्य मुलुक	४२.९	४२.०	३३.७
४. व्यापार संतुलनमा अंश			
भारत	५६.०	५६.५	६६.१
अन्य मुलुक	४४.०	४३.५	३३.९
५. कुल व्यापारमा अंश			
भारत	५७.८	५९.१	६६.४
अन्य मुलुक	४२.२	४०.९	३३.६
६. निर्यात तथा आयातको कुल व्यापारमा अंश			
निर्यात	१९.२	१४.०	१४.१
आयात	८०.८	८६.०	८५.९

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका ११

भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
क) प्रमुख वस्तुहरु	**३०४५.५**	**२८८८.२**	**३४२६.३**	**-५.२**	**१८.६**
जुटका सामान	१२८.३	२८९.७	३९९.८	१२५.९	३८.०
जिंक शिट	२८२.२	१७९.५	३८९.५	-३६.४	११७.०
लत्ताकपडा**	३१९.४	३३६.२	३७३.३	५.३	११.०
धागो	२५२.५	२७७.२	३३५.१	९.७	२०.९
पोलिष्टर धागो	२५०.०	३३९.८	२६४.०	३५.९	-२२.३
जुस	१९५.२	१७५.०	२३६.३	-१०.४	३५.०
अलैंची	१२१.६	१३१.६	१९१.५	८.२	४५.५
जुटको बोरा	४५.९	२०१.७	१८६.६	३३९.५	-७.५
तार	८९.५	१२०.०	१६३.८	३४.१	३६.५
जुटको डोरी	६१.७	५१.६	१२३.८	-१६.३	१३९.८
खयर	१२१.७	१६८.२	१११.४	३८.२	-३३.८
मञ्जन	८१.३	६७.३	९७.३	-१७.२	४४.५
एम.एसं. पाइप	५७.१	६९.५	९४.३	२१.७	३५.७
जुटको बट्टा	२०.७	३६.४	८९.४	७५.७	१४५.६
जी.आई.पाइप	१०९.८	५६.८	८०.७	-४८.३	४२.०
जुत्ता तथा चप्पल	७५.०	५६.८	७६.६	-२४.३	३४.८
प्लाष्टिकका सामान	५१.३	१८.२	६०.०	-६४.६	२३०.३
औषधि (आयुर्बेदिक)	१६.३	१३.९	५७.६	-१५.१	३१५.०
चाउचाउ	८०.३	५७.६	५१.८	-२८.२	-१०.१
पिना	५३.३	४९.८	५१.०	-६.६	२.४
ढुंगा तथा बालुवा	४१.६	४७.९	४४.७	१५.२	-६.७
एल्मुनियम खण्ड	४८.३	३४.७	३७.९	-२८.२	९.२
तयारी पोशाक	१७१.५	३३.४	३७.३	-८०.५	११.६
साबुन	५९.१	४०.४	३७.२	-३१.६	-७.९
छाला	१६.८	२८.९	३४.१	७२.४	१८.२
घिउ (क्लेरिफाइड)	१०.६	१२.७	३०.४	१९.१	१३९.४
तामाको तार	५७.२	६४.४	३०.३	१२.६	-५३.०
अदुवा	३३.५	३५.४	३०.२	५.६	-१४.८
खोटो	३४.७	३५.९	२०.६	३.५	-४२.५
जडीबुटी	२०.७	२३.९	१७.२	१५.७	-२८.१
टर्पेन्टाइन	१२.३	११.२	८.८	-८.८	-२१.८
ढुटोको तेल	१४.३	११.२	७.७	-२१.९	-३०.८
जीवित जनावर	२.४	३.७	६.६	५०.८	७८.३
चोकर	३५.१	१४.४	६.२	-५८.९	-५६.९
पार्टिकल बोर्ड	१४.६	१०.३	५.६	-२९.१	-४५.४
मार्बल स्ल्याब	१७.५	३.४	५.३	-८०.४	५३.८
ब्रान्स	१५.२	९.१	५.१	-४०.५	-४४.०
पश्मिना	६.६	६.१	४.७	-७.९	-२३.४
बाटिका केश तेल	२.३	३.४	३.९	४८.९	१६.६
तरकारी	६.७	१.७	३.६	-७५.०	११३.८
दालचिनी	२.१	२.१	३.५	-१.४	६७.१
तोरी तथा सर्स्यु	७.७	१.१	२.६	-८५.२	१३१.६
रासायनिक पदार्थ	२९.०	१५.२	२.३	-४७.७	-८५.०
हस्तकलाका सामान	५.३	१.६	२.०	-७०.८	२५.६
घिउ (वनस्पती)	०.९	०.५	१.९	-४९.५	३२१.७
दाल	३८.२	२.८	०.९	-९२.८	-६७.४
कुचो	३.६	६.०	०.८	६६.८	-८७.३
कागज	९.३	४.३	०.७	-५४.०	-८२.९
सुकेको अदुवा	६.८	९.१	०.३	३४.०	-९६.३
बेसार	०.१	०.२	०.१	२६०.०	-२७.८
विस्कुट	१५.१	०.०	०.१	-१००.०	-
फलफूल	७.०	०.२	०.०	-९७.४	-८३.३
कच्चा सनपाट	१४.६	६.५	०.०	-५५.९	-१००.०
जिंक अक्साइड	०.०	०.०	०.०	-	-
ख) अन्य	**१०५५.१**	**११११.१**	**९०८.३**	**५.३**	**-१८.३**
कुल जम्मा	**४१००.६**	**३९९९.४**	**४३३४.६**	**-२.५**	**८.४**

* भन्सार तथ्यांकमा आधारित

** पी.पी. फेब्रिक सहित

अ अपरिष्कृत

तालिका १२

भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८ [अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
क) प्रमुख वस्तुहरु	**१२७५८.०**	**१७१७०.४**	**२०७६९.१**	३४.६	२१.०
पेट्रोलियम पदार्थ	४१४०.७	५१६१.०	७५०७.६	२४.६	४५.५
एम.एस.विलेट	७१०.७	१३७२.१	१८३३.७	९३.१	३३.६
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपुर्जा	१६१५.९	१६१५.९	१६१५.९	०.०	०.०
औषधि	६५५.८	७९६.३	९८०.०	२१.४	२३.१
अन्य मेशिनरी तथा पार्टपुर्जा	७२९.७	८४१.७	९१४.५	१५.३	८.६
कोल्डरोल्ड शिट इन्क्वाइल	६०७.३	६८०.३	८२३.६	१२.०	२१.१
विद्युत्तीय उपकरण	३९४.३	६०९.०	७२१.२	५४.५	१८.४
हट रोल्ड शिट इन्क्वाइल	२८५.२	४११.१	५४५.९	४४.२	३२.८
एम.एस.वायर	३७०.१	६१०.८	५००.४	६५.०	-१८.१
सिमेन्ट	४२२.७	४४१.५	४०५.०	४.४	-८.३
कृषि उपकरण तथा पार्टपुर्जा	२४९.१	३३७.३	३१४.७	३५.४	-६.७
रासायनिक पदार्थ	२७८.५	३१३.३	३०९.६	१२.५	-१.२
कोइला	१५३.२	२१२.६	३०७.४	३८.७	४४.६
रासायनिक मल	१३.०	२९५.१	३०७.३	२१६६.६	४.१
धागो	२५९.७	३०२.३	२८४.८	१६.४	-५.८
कागज	११३.९	१३९.०	२०७.४	२२.०	४९.३
चामल	११३.४	१२५.७	१९४.९	१०.८	५५.१
लत्ताकपडा	२४६.२	२४४.१	१९४.०	-०.९	-२०.५
सुर्ती	१०६.२	१८१.७	१८४.४	७१.२	१.५
तरकारी	१२९.१	२०७.९	१७१.२	६१.१	-१७.७
तयारी पोशाक	११७.८	१२४.९	१६९.२	६.०	३५.५
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	९७.८	११९.३	१६७.६	२२.०	४०.५
सौन्दर्यका सामान	८७.३	१४४.९	१६४.६	६६.१	१३.६
टायर, ट्युब्स तथा फ्लेप्स	६२.२	८९.७	१२१.६	४४.१	३५.६
एल्मुनियम इङ्गट तथा रड	६५.४	१०८.७	११८.२	६६.२	८.७
शिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	८६.०	७०.९	९९.९	-१७.६	४१.०
किताब तथा पत्रिका	५६.२	७३.४	९७.८	३०.५	३३.२
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपुर्जा	६४.३	८६.०	९६.५	३३.९	१२.२
सेनीटरी वेयर्स	२४.८	४१.४	९१.६	६७.२	१२१.१
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	५३.५	७६.४	८८.६	४२.९	१६.०
पाइप तथा पाइप फिटिंग	६९.६	६५.३	८६.१	-६.२	३१.८
इन्सेक्टीसाइड्स	३०.१	५५.५	८५.६	८४.८	५४.०
ड्राइ सेल ब्याट्री	१३.५	२७.६	८२.१	१०५.१	१९७.८
चिनी	६६.२	६७.४	७७.४	१.७	१४.९
तारका सामान	२६.४	४५.४	६४.१	७२.०	४१.३
फलफूल	३४.९	४३.४	६२.३	२४.२	४३.६
अलकत्रा	२१.३	४६.६	५३.४	११८.७	१४.७
जिरा तथा मरिच	३१.४	३०.८	४९.२	-२.०	६०.०
अन्य स्टेशनरी सामान	२५.४	४१.४	४८.९	६२.७	१८.३
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	१४.०	१२.९	४६.४	-८.१	२५९.६
नून	३२.३	४७.३	३४.३	४६.५	-२७.५
जीवित जनावर	३४.४	४३.३	२२.५	२६.०	-४८.०
अगरबत्ती	१२.१	११.६	२०.५	-४.०	७६.४
जुत्ता तथा चप्पल	१३.१	१५.०	१९.६	१३.८	३१.४
खानापकाउने चुलो	६.९	१०.८	१३.५	५६.०	२५.०
कच्चा कपास	५.७	५.६	८.८	-३.१	५७.४
चिया	२.६	२.५	२.७	-५.०	९.३
मोलासिस सुगर	६.८	२.६	१.८	-६१.२	-३०.०
स्टिल शिट	१.५	०.०	०.०	-१००.०	-
ख) अन्य	**३४८५.७**	**४६०१.०**	**५३९४.०**	**३२.०**	**१७.२**
कुल जम्मा	**१६२४३.८**	**२१७७१.४**	**२६१६३.१**	**३४.०**	**२०.२**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १३

अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

		२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०६६/६७	२०६७/६८
(क)	**प्रमुख वस्तुहरु**	**२०९५.६**	**२०९५.६**	**१५५९.४**	०.०	-२५.६
१	गलैंचा	५७३.६	५७३.६	४०६.८	०.०	-२९.१
२	दाल	६२४.७	३९५.२	३३५.८	-३६.७	-१५.०
३	तयारी पोशाक	४९०.५	३८९.१	३०५.४	-२०.७	-२१.५
४	पश्मिना	१५२.७	१२६.८	२२७.२	-१७.०	७९.२
५	छाला	३०.५	३०.७	४३.४	०.५	४१.४
६	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	३६.१	५५.३	३९.९	५३.२	-२७.९
७	हस्तकलाका सामानहरु (काष्ठ तथा धातु)	१०७.८	१०८.३	३६.३	०.५	-६६.५
८	चिया	६.४	९.१	१४.५	४२.७	५८.९
९	जडीबुटी	४१.२	२३.९	१२.६	-४१.९	-४७.५
१०	सूनचांदीका गहना	२६.२	१२.७	९.१	-५१.८	-२८.५
११	छालाका तयारी वस्तु	५.८	६.०	३.०	२.४	-५०.५
१२	झुसे तील	०.१	०.०	०.०	-१००.०	-
(ख)	**ख) अन्य**	**५७३.६**	**५१८.१**	**६०८.६**	**-९.७**	**१७.५**
	कुल जम्मा	**२६६९.२**	**२०८३.०**	**२१२१.४**	**-२२.०**	**१.८**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १४
अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका वस्तुहरु*

(रु. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
क) प्रमुख वस्तुहरु	**९६७४.५**	**१३०८९.२**	**१००२८.७**	३५.३	-२३.४
सुन	१६५७.५	४१६३.६	११३५.८	१५१.२	-७२.७
दूरसंचार उपकरण तथा पार्ट्स	४०६.४	८५२.२	८२६.१	१०९.७	-३.१
कच्चा भटमासको तेल	३६५.९	४३३.८	६५०.८	१८.६	५०.०
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	३७७.०	५३४.१	६१४.६	४१.७	१५.१
अन्य मेशिनरी तथा पार्ट्स	५९७.२	७६५.६	६१४.६	२८.२	-१९.७
कच्चा पाम तेल	२९४.९	२०२.६	६०९.७	-३१.३	२००.९
विद्युत्तीय सामानहरु	८२४.२	६८३.८	६००.६	-१७.०	-१२.२
पोलिथिन ग्रान्युअल्स्	३६१.७	५७८.८	४७०.१	६०.०	-१८.८
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	५५०.२	४२३.६	४११.३	-२३.०	-२.९
चाँदी	११७.५	३२५.१	३७२.६	१७६.६	१४.६
भिडियो, टेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	१८१.९	१७०.१	२८१.८	-६.४	६५.६
हवाइजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	२०२.०	२२१.८	२३९.६	९.८	८.०
रासायनिक मल	८.०	७०.४	२३६.८	७८१.६	२३६.६
औषधि	३११.७	३३५.८	२१३.२	७.७	-३६.५
औषधि उपकरण तथा औजार	१८२.८	१८९.०	२११.४	३.४	११.९
सुपाडी	२९२.३	३३२.४	१९६.५	१३.७	-४०.९
लत्ताकपडा डाइ	७७.६	३२.६	१८९.६	-५८.०	४८२.५
लेख्ने तथा छाप्ने कागज	१०२.०	१४२.७	१७८.४	३९.९	२५.०
लत्ताकपडा	२९२.७	१९१.१	१६९.३	-३४.७	-११.४
एम.एस.बिलेट	२९४.६	६०.९	१६६.९	-७९.३	१७३.८
पेट्रोयिम पदार्थ	९५.६	१६९.४	१६४.१	७७.२	-३.१
धागो	२१७.३	२७३.५	१६३.८	२५.९	-४०.१
तामाको तार, रड, स्क्रयाप्स तथा शिट	१८१.४	१७७.६	१३०.७	-२.१	-२६.४
तयारी पोशाक	४००.५	३७३.६	१०२.१	-६.७	-७२.७
कच्चा ऊन	३५.६	८७.३	९१.३	१४५.४	४.५
सौन्दर्यका सामान	२६३.३	८५.२	७८.३	-६७.६	-८.१
ग्लासवेयर्स	१६.६	२७.१	७६.७	६२.८	१८३.३
अन्य स्टेशनरी	६१.७	५९.४	७४.४	-३.८	२५.३
स्टोरेज बेट्री	२८.१	८७.५	६९.६	२११.४	-२०.५
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	२८.६	७३.५	६९.५	१५६.७	-५.५
पि.भि.सि.कम्पाउण्ड	१२७.४	८०.८	६६.३	-३६.६	-१८.०
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	१६.८	३९.७	५८.१	१३६.८	४६.४
खाने तेल	९४.१	६२.९	४८.७	-३३.२	-२२.७
टायर, ट्युब तथा फ्लेप्स	२६.१	३५.१	४१.६	३४.६	१८.५
जुत्ता तथा चप्पल	४५.३	१२५.८	३८.५	१७७.९	-६९.४
सिन्थेटिक कार्पेट	१४.३	३५.२	३८.३	१४६.२	९.०
पाम आयल	४१.७	४६.२	३६.०	१०.९	-२२.१
क्यामेरा	१३५.९	१६.६	३३.४	-८७.८	१०१.३
स्टिल रड तथा शिट	२१.८	२०९.४	३०.०	८५८.८	-८५.७
बोसो	१६.६	२८.५	२८.१	७१.८	-१.४
ड्राइसेल बेट्री	१५.१	३.०	२०.०	-८०.१	५६८.२
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	१८.७	११.५	१८.९	-३८.६	६४.८
घडी तथा ब्याण्डस्	२३.२	२०.२	१८.५	-१३.०	-८.२
एक्सरे फिल्म	९.०	१२.७	१८.१	४०.६	४३.३
ब्याराफिन वाक्स	१४.९	१३.५	१७.४	-९.४	२९.२
छाता तथा पार्टपुर्जा	१४.६	१५.८	१६.७	८.६	५.६
साना अलैंची	१८.०	१४.०	१४.८	-२२.५	५.९
पाउडर दूध	१४.३	१३.१	१०.६	-८.७	-१८.५
झोला	१२.४	२५.८	१०.१	१०७.६	-६०.९
इन्सेक्टिसाइड	१२.३	५.९	१०.०	-५१.७	६८.६
खेलौना	४७.५	१९.५	१०.०	-५९.०	-४८.८
जिंक इन्गट	२८.४	३०.४	९.७	७.०	-६८.२
क्लोभ	२.३	३.१	७.३	३९.१	१३३.९
ढोकाको ताल्चा	९.२	६.३	५.०	-३१.०	-२१.५
फास्नर	८.१	८.२	२.७	१.२	-६७.१
कच्चा नरिवलको तेल	६.२	२४.३	२.५	२९४.०	-८९.६
फ्ल्यास लाइट	२.२	४.२	२.५	९४.४	-४१.०
चुरोट कागज	३.२	३.९	१.४	२१.६	-६३.४
नरिवलको तेल	१०.०	१.७	१.४	-८२.६	-२१.८
जी.आइ. तार	६.१	११.९	१.२	९४.१	-८९.६
एम.एस.रड	२८.०	३१.२	०.९	११.२	-९७.२
टाँक	०.४	१.८	०.२	३२९.३	-९१.५
कच्चा रेशम	४.१	३.२	०.०	-२२.४	-१००.०
जिरा	०.०	०.०	०.०	-	-
ख) अन्य	**२५२८.७**	**२६३२.९**	**३२९८.३**	**४.१**	**२५.३**
कुल जम्मा	**१२२०३.२**	**१५७२२.१**	**१३३२७.०**	**२८.८**	**-१५.२**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित

अ अपरिष्कृत

तालिका १५
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६६/६७	२०६७/६८
(क) चालू खाता	**४१४३.७**	**-२८१३.५**	**-११९०.६**	**-१६७.९**	**-५७.७**
निर्यात, एफ.ओ.बी.	६९९०.७	६३१७.८	६८८७.३	-९.६	९.०
तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य	६९९०.७	६३१७.८	६८८७.३	-९.६	९.०
आयात, एफ.ओ.बी.	-२७९२२.८	-३६६६९.३	-३८७६१.५	३१.३	५.७
तेल	-४१३५.७	-५१६०.७	-७५०७.६	२४.८	४५.५
अन्य	-२३७८७.१	-३१५०८.५	-३१२५३.९	३२.५	-०.८
व्यापार सन्तुलन	**-२०९३२.१**	**-३०३५१.५**	**-३१८७४.२**	**४५.०**	**५.०**
खुद सेवा आय	**-१०४७.८**	**-१६३८.५**	**-८५७.२**	**५६.४**	**-४७.७**
सेवा आय	५२८३.०	५११२.१	५३०१.३	-३.२	३.७
यात्रा	२७९६.०	२८१३.९	२४६१.१	०.६	-१२.५
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	१२७३.४	६६३.६	५५३.५	-४७.९	-१६.६
अन्य	१२१३.६	१६३४.६	२२८६.७	३४.७	३९.९
सेवा भुक्तानी	-६३३०.८	-६७५०.६	-६१५८.५	६.६	-८.८
यातायात	-२२११.६	-२२९६.५	-१८५०.२	३.८	-१९.४
यात्रा	-३१३९.६	-३२२८.८	-२७६४.३	२.८	-१४.४
जसमध्ये शिक्षा	-१२१२.६	-१२३४.३	-७१६.७	१.८	-४१.९
सरकारी सेवा खर्च	-९८.०	-१८७.५	-११५.५	९१.२	-३८.४
अन्य	-९७९.६	-१२२५.३	-१४२८.५	२५.१	१६.६
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	**-२१९७९.९**	**-३१९९०.०**	**-३२७३१.४**	**४५.५**	**२.३**
खुद आय	११७५.०	९११.७	७५४.९	**-२२.४**	**-१७.२**
आय प्राप्ती	१६५०.७	१४९१.८	१७५०.४	-९.६	१७.३
आय भुक्तानी	-४७५.७	-५८०.१	-९९५.५	२१.९	७१.६
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	**-२०८०५.०**	**-३१०७८.३**	**-३१९७६.५**	**४९.४**	**२.९**
खुद ट्रान्सफर	**२४९४८.७**	**२८२६४.८**	**३०७८५.९**	**१३.३**	**८.९**
ट्रान्सफर आय	२५७४६.१	२८७७७.१	३१११५.७	११.८	८.१
अनुदान	२६७९.६	२६६७.४	२५७८.०	-०.५	-३.४
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	२०९६९.९	२३१७२.५	२५३५५.२	१०.५	९.४
पेन्सन	१७७५.५	२५८५.१	२८९९.३	४५.६	१२.२
अन्य	३२१.१	३५२.१	२८३.२	९.६	-१९.६
ट्रान्सफर भुक्तानी	-७९७.५	-५१२.३	-३२९.८	-३५.८	-३५.६
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	**६२३.१**	**१२५७.८**	**१५९०.६**	**१०१.९**	**२६.५**
जम्मा (क+ख)	**४७६६.८**	**-१५५५.७**	**४००.०**	**-१३२.६**	**-१२५.७**
(ग) वित्तीय खाता (समूह ङ बाहेक)	२१२०.२	५८९.८	२२५.७	-७२.२	-६१.७
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	१८२.९	२८५.२	६४३.७	५५.९	१२५.७
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-१७६७.५	-१८२५.४	-२५७६.२	३.३	४१.१
व्यापारिक साख	-३०२.४	-१००.९	-६१३.३	-६६.६	५०७.९
अन्य	-१४६५.१	-१७२४.५	-१९६२.९	१७.७	१३.८
अन्य लगानी दायित्व	३७०४.८	२१३०.०	२१५८.२	-४२.५	१.३
व्यापारिक साख	१९५५.५	२१९६.९	१८२९.३	१२.३	-१६.७
ऋण	-२८९.९	-३९३.४	२४६.६	३५.७	-१६२.७
सरकार	-२८३.२	-३९०.२	२४८.६	३७.७	-१६३.७
ऋण प्राप्ती	७२८.८	६८४.२	१३७०.३	-६.१	१००.३
साँवा भुक्तानी	-१०१२.०	-१०७४.३	-११२१.८	६.२	४.४
अन्य क्षेत्र	-६.७	-३.२	-२.०	-५२.०	-३८.८
करेन्सी तथा डिपोजिट	२०३९.२	-२९८.०	४२.२	-११४.६	-११४.२
राष्ट्र बैंक	-०.३	४.५	-०.८	-१४१७.६	-११७.४
वाणिज्य बैंक	२०३९.५	-३०२.५	४३.०	-११४.८	-११४.२
अन्य दायित्व	०.०	६२४.४	४०.१	-	-९३.६
जम्मा (क+ख+ग)	**६८८७.०**	**-९६५.९**	**६२५.७**	**-११४.०**	**-१६४.८**
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	**-३७२.०**	**३०४.८**	**-२९१.०**	**-१८२.०**	**-१९५.४**
जम्मा (क+ख+ग+घ)	**६५१५.०**	**-६६१.०**	**३३४.८**	**-११०.१**	**-१५०.६**
(ङ) रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	**-६५१५.०**	**६६१.०**	**-३३४.८**	**-११०.१**	**-१५०.६**
रिजर्भ सम्पत्ति	-६५०७.०	३३१.१	-२९४.५	-१०५.१	-१८८.९
नेपाल राष्ट्र बैंक	-४५७५.१	४३९.८	-७५३.१	-१०९.६	-२७१.२
वाणिज्य बैंक	-१९३१.८	-१०८.७	४५८.७	-९४.४	-५२२.०
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-८.१	३२९.९	-४०.३	-४१८७.७	-११२.२
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	**-४४७५.८**	**३६३.१**	**-२९२.५**	**-१०८.१**	**-१८०.६**

अ : अपरिष्कृत

तालिका १६

कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
(रु. करोडमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**२२४१९.०**	**२०५३७.१**	**२१३०९.५**	**-८.४**	**३.८**
परिवर्त्य	२०१७५.६	१६५९९.३	१६५२५.८	-१७.७	-०.४
अपरिवर्त्य	२२४३.४	३९३७.९	४७८३.८	७५.५	२१.५
वाणिज्य बैंक	**६२३४.५**	**६३५३.६**	**५९००.८**	**१.९**	**-७.१**
परिवर्त्य	५८७५.०	५८२२.२	५५४५.३	-०.९	-४.८
अपरिवर्त्य	३५९.५	५३१.४	३५५.५	४७.८	-३३.१
कुल सञ्चिति	**२८६५३.५**	**२६८९०.७**	**२७२१०.३**	**-६.२**	**१.२**
परिवर्त्य	२६०५०.६	२२४२१.५	२२०७१.१	-१३.९	-१.६
अपरिवर्त्य	२६०२.९	४४६९.२	५१३९.२	७१.७	१५.०
(करोड डलरमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**२८७.२**	**२७५.९**	**३००.३**	**-४.०**	**८.९**
परिवर्त्य	२५८.५	२२३.०	२३२.९	-१३.७	४.५
अपरिवर्त्य	२८.७	५२.९	६७.४	८४.०	२७.५
वाणिज्य बैंक	**७९.९**	**८५.४**	**८३.२**	**६.९**	**-२.६**
परिवर्त्य	७५.३	७८.२	७८.२	३.९	-०.१
अपरिवर्त्य	४.६	७.१	५.०	५५.०	-२९.८
कुल सञ्चिति	**३६७.१**	**३६१.२**	**३८३.५**	**-१.६**	**६.२**
परिवर्त्य	३३३.८	३०१.२	३११.१	-९.८	३.३
अपरिवर्त्य	३३.३	६०.०	७२.४	८०.०	२०.६

अ अपरिष्कृत

तालिका १७

सरकारी वित्त स्थिति[१]

(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रु. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
विनियोजित खर्च	**२१८३६.९**	**२५७५०.१**	**२८२७०.७**	**१७.९**	**९.८**
चालू खर्च	१२६२९.४	१४७९६.०	१६७५६.३	१७.२	१३.२
पूँजीगत खर्च	६७३०.४	८०९३.०	९१२७.६	२०.२	१२.८
क. आन्तरिक साधनरश्रोत र ऋण	५६३०.२	६५५३.४	७०६१.२	१६.४	७.७
ख. वैदेशिक अनुदान	११००.२	१५३९.६	२०६६.४	३९.९	३४.२
साँवा भुक्तानी	१९१८.०	१८४३.२	१७३१.०	-३.९	-६.१
अन्य (फ्रीज)	५५९.०	१०१७.९	६५५.८	८२.१	-३५.६
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्दात	**११६७.६**	**६६८.५**	**५०२.६**	**-४२.८**	**-२४.८**
चालू खर्च	६७२.५	१७१.१	१५४.९	-७४.६	-९.५
पूँजीगत खर्च	४५७.४	४९७.३	३३८.७	८.७	-३१.९
साँवा भुक्तानी	३७.७	०.०	९.०	-१००.०	-
यथार्थ खर्च	**२०६६९.२**	**२५०८१.७**	**२७७६८.१**	**२१.३**	**१०.७**
चालू खर्च	११९५६.९	१४६२४.९	१६६०१.४	२२.३	१३.५
पूँजीगत खर्च	६२७३.०	७५९५.६	८७८८.९	२१.१	१५.७
साँवा भुक्तानी	१८८०.३	१८४३.२	१७२२.१	-२.०	-६.६
अन्य (फ्रीज)	५५९.०	१०१७.९	६५५.८	८२.१	-३५.६
साधन श्रोत (स्थानीय निकाय हिसाब बाहेक)	**१७२३३.६**	**२१००८.५**	**२२७०५.३**	**२१.९**	**८.१**
राजस्व	१४३४७.५	१७९९४.६	२००७८.९	२५.४	११.६
वैदेशिक अनुदान	२४४०.१	२५२२.६	२६२०.८	३.४	३.९
गैर–बजेटरी आय, खुद	४४.६	६०३.२	१४९.२	१२५३.१	-७५.३
अन्य आय #	-५.८	८.६	६.०	-२४८.२	-३०.५
भी.ए.टी.	२८.७	-३०.८	०.३	-२०७.२	-१००.८
स्थानीय निकाय हिसाव	३७८.६	-८९.७	-१४९.८	-१२३.७	६७.०
न्यून (-), बचत (+)	**-३४३५.६**	**-४०७३.२**	**-५०६२.८**	**१८.६**	**२४.३**
न्यून व्यहोरिने श्रोतहरु	**३४३५.६**	**४०७३.२**	**५०६२.८**	**१८.६**	**२४.३**
आन्तरिक ऋण	३०६३.०	३६५२.८	४५६९.४	१९.३	२५.१
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य बाहेक)	१८४१.७	२९९१.४	३३६८.०	६२.४	१२.६
क. ट्रेजरी बिल्स	९००.०	१९९३.०	१४९९.७	१२१.४	-२४.८
ख. विकास ऋणपत्र	७७५.०	९०४.१	८००.०	१६.७	-११.५
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	१०६८.०	-	-
घ. नागरिक बचतपत्र	१६६.७	९४.३	०.३	-४३.४	-९९.६
*अधिविकर्ष **	१२७८.२	७८७.६	१३०१.१	-३८.४	६५.२
ऋन्य @	-५७.०	-१२६.२	-९९.७	१२१.५	-२१.०
वैदेशिक ऋण	३७२.६	४२०.४	४९३.४	१२.८	१७.४

१. नेपाल राष्ट्र बैंकका जिल्ला स्थित ८ कार्यालयहरु, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका सरकारी कारोवार गर्ने ६५ शाखामध्ये ६५ वटा शाखाहरु, नेपाल बैंक लिमिटेडका सरकारी कारोवार गर्ने ४२ शाखा मध्ये ४१ वटा शाखाहरु, एभरेष्ट बैंक लिमिटेडका ५ वटा शाखाहरु र नेपाल वंगलादेश बैंक लिमिटेडको १ शाखाबाट प्राप्त विवरणको आधारमा तयार गरिएको ।

गा.वि.स. । जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन

* ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ

@ नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य

तालिका १८

नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरु तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
१	**ट्रेजरी बिल्स**	**८६५१.५**	**१०२०४.४**	**१२०३४.१**	**१५५२.९**	**१८२९.७**	**१७.९**	**१७.९**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	८३६०.३	९८५८.७	११४६४.०	१४९८.४	१६०५.३	१७.९	१६.३
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*२२५४.९*	*३०४७.७*	*२८१७.९*	*७९२.९*	*-२२९.९*	*३५.२*	*-७.५*
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	*६१०५.५*	*६८११.०*	*८६४६.१*	*७०५.५*	*१८३५.२*	*११.६*	*२६.९*
	ख. गैर-बैंकिङ क्षेत्र	२९१.२	३४५.७	५७०.१	५४.५	२२४.४	१८.७	६४.९
२	**विकास ऋणपत्र**	**२९४७.९**	**३५५१.९**	**४३५१.९**	**६०४.१**	**८००.०**	**२०.५**	**२२.५**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	११०३.९	१५०३.८	१९६७.०	३९९.९	४६३.३	३६.२	३०.८
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*३०.२*	*३०.९*	*३४.८*	*०.७*	*३.९*	*२.३*	*१२.७*
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	*१०७३.७*	*१४७२.९*	*१९३२.२*	*३९९.२*	*४५९.४*	*३७.२*	*३१.२*
	ख. गैर-बैंकिङ क्षेत्र	१८४४.०	२०४८.२	२३८४.९	२०४.२	३३६.७	११.१	१६.४
३	**राष्ट्रिय बचतपत्र**	**२१.७**	**०.०**	**१०६८.०**	**-२१.७**	**१०६८.०**	**-१००.०**	**-**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	७.७	०.०	०.०	-७.७	०.०	-१००.०	-
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*७.७*	*०.०*	*०.०*	*-७.७*	*०.०*	*-१००.०*	-
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	-	-
	ख. गैर-बैंकिङ क्षेत्र	१४.०	०.०	१०६८.०	-१४.०	१०६८.०	-१००.०	-
४	**नागरिक बचतपत्र**	**४४३.४**	**५१२.७**	**४६३.०**	**६९.३**	**-४९.७**	**१५.६**	**-९.७**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	११५.५	२६३.५	३१३.७	१४८.०	५०.२	१२८.१	१९.०
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*११५.५*	*२६३.५*	*३१३.७*	*१४८.०*	*५०.२*	*१२८.१*	*१९.०*
	ख. गैर बैंकिङ क्षेत्र	३२७.९	२४९.२	१४९.४	-७८.७	-९९.८	-२४.०	-४०.१
	जसमध्ये वैदेशिक रोजगार वचतपत्र	*०.०*	*०.४*	*०.७*	-	*०.३*	-	-
५	**विशेष ऋणपत्र**	**२३.०**	**१७.०**	**१५.८**	**-६.०**	**-१.२**	**-२६.१**	**-६.९**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	१५.८	१५.८	१५.८	०.०	०.०	०.०	०.०
	वाणिज्य बैंकहरु	*१५.८*	*१५.८*	*१५.८*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*
	ख. गैर-बैंकिङ क्षेत्र	७.२	१.२	०.०४	-६.०	-१.२	-८३.२	-९६.७
	जसमध्ये ड्युटी ड्र ब्याक	*७.२*	*१.२*	*०.०*	*-६.०*	*-१.२*	*-८३.३*	*-१००.०*
६	**छोटो अवधिको कर्जा तथा सापट**	**८८३.६**	**१६७१.२**	**२०८८.७**	**७८७.६**	**४१७.५**	**८९.१**	**२५.०**
	नेपाल राष्ट्र बैंक	८८३.६	१६७१.२	२०८८.७	७८७.६	४१७.५	८९.१	२५.०
७	**कुल जम्मा**	**१२९७१.०**	**१५९५७.१**	**२००२१.५**	**२९८६.२**	**४०६४.४**	**२३.०**	**२५.५**
	क. बैंकिङ क्षेत्र	१०४८६.८	१३३१२.९	१५८४९.१	२८२६.१	२५३६.३	२६.९	१९.१
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*३२९१.९*	*५०१३.३*	*५२५५.१*	*१७२१.४*	*२४१.८*	*५२.३*	*४.८*
	आ. वाणिज्य बैंकहरु	*७१९४.९*	*८२९९.६*	*१०५९४.१*	*११०४.७*	*२२९४.५*	*१५.४*	*२७.६*
	ख. गैर-बैंकिङ क्षेत्र	२४८४.२	२६४४.२	४१७२.४	१६०.१	१५२८.१	६.४	५७.८

तालिका १९
मौद्रिक सर्भेक्षण
(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

				रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	२२,४५६.२३	२१,३०३.६५	२१,६६१.११	-३६३.०५	२९२.५३	-१.६	१.४
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	२८७०९.१	२७५२२.२	२७८८३.४	-१,१८६.८४	३६१.१२	-४.१	१.३
१.२ वैदेशिक निक्षेप	५४८६.६	५१५७.९	५२०७.४	-३२८.७०	४९.५१	-६.०	१.०
१.३ अन्य वैदेशिक दायित्व	७६६.३	१०६०.७	१०१४.८	२९४.४५	-४५.८६	३८.४	-४.३
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	४०,५९५.८९	५०,६५६.२७	५७,१६७.०१	९,२७०.८४	६,५७५.६९	२२.८	१३.०
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	५५,५६७.५५	६५,०९८.२४	७३,४७६.९६	९,५३०.६८	८,३७८.७३	१७.२	१२.९
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा*	१०,४८६.७७	१३,३१२.८८	१५,८२९.२४	२,८२६.१०	२,५१६.३६	२६.९	१८.९
सरकारमाथिको दावी	१०,४८६.७७	१३,३१२.८८	१५,८२९.२४	२,८२६.१०	२,५१६.३६	२६.९	१८.९
सरकारी निक्षेप	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००		
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानहरुलाई गएको कर्जा	५०९.२४	५४४.३१	६५०.७१	३५.०८	१०६.४०	६.९	१९.५
(ग) वित्तीय संस्थाहरुलाई गएको कर्जा	७३६.११	१,१७५.९९	१,०९५.८९	४३९.८८	-८०.१०	५९.८	-६.८
सरकारी संस्थानहरु	१३७.६१	१९३.१२	४२७.९८	५५.५१	२३४.८६	४०.३	१२१.६
गैर-सरकारी संस्थाहरु	५९८.५०	९८२.८७	६६७.९१	३८४.३७	-३१४.९६	६४.२	-३२.०
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	४३,८३५.४४	५०,०६५.०६	५५,९०१.१३	६,२२९.६२	५,८३६.०७	१४.२	११.७
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	१४,९७१.६७	१४,४४१.९७	१६,३०९.९५	२५९.८४	१,८०३.०४	१.७	१२.५
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम$_2$)	६३,०५२.१२	७१,९५९.९१	७८,८२८.१३	८,९०७.८०	६,८६८.२२	१४.१	९.५
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम$_1$)	१९,६४५.९४	२१,८१५.९०	२२,८०५.८६	२,१६९.९६	९८९.९५	११.०	४.५
मुद्रा	१२,५७५.८५	१४,२११.४५	१४,५५७.६६	१,६३५.६१	३४६.२१	१३.०	२.४
चल्ती निक्षेप	७,०७०.०८	७,६०४.४८	८,२४८.१५	५३४.४०	६४३.६७	७.६	८.५
३.२ आवधिक निक्षेप	४३,४०६.१८	५०,१४४.०१	५६,०२२.२७	६,७३७.८३	५,८७८.२६	१५.५	११.७
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम$_3$)	६८,५३८.७१	७७,११७.८१	८४,०३५.५४	८,५७९.१०	६,९१७.७३	१२.५	९.०
सञ्चित मुद्रा	१९,५५७.४८	२१,८५४.७१	२३,४१८.८८	२,२९७.२३	१,५६४.२	११.७	७.२
संकुचित मुद्राप्रदाय गुणक	१.००५	०.९९८	०.९७४	-०.०१	०.०	-०.६	-२.४
विस्तृत मुद्राप्रदाय गुणक	३.२२४	३.२९३	३.३६६	०.०७	०.१	२.१	२.२

अ अनुमानित

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नोक्सान रु. ७८९.५४ करोड समायोजन गरिएको

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ६४.९४ करोड समायोजन गरिएको

* आइएमएफ प्रमिसरी नोट र सरकारले निष्कासन गरेको सिक्का समावेश नगरिएको

तालिका २०

वाणिज्य बैंकहरुको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण

(असार मसान्त)

(रु. करोडमा)

				रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८	२०६६/६७	२०६७/६८
१. कुल निक्षेप	५५०६७.७	६२०६०.९	६८०२३.०	६९९३.२	५९६२.१	१२.७	९.६
१.१ चल्ती निक्षेप	६९४९.०	७९१४.९	७८२०.४	९६६.०	-९४.६	१३.९	-१.२
(क) स्वदेशी	६१७४.९	६७५९.०	६७९३.३	५८४.०	३४.४	९.५	०.५
(ख) विदेशी	७७४.०	११५६.०	१०२७.०	३८१.९	-१२८.९	४९.३	-११.२
१.२ बचत निक्षेप	२५९८७.२	२३७४९.३	२३०६९.३	-२२३८.०	-६७९.९	-८.६	-२.९
(क) स्वदेशी	२५०३०.१	२३२२६.३	२२५०१.९	-१८०३.७	-७२४.४	-७.२	-३.१
(ख) विदेशी	९५७.१	५२२.९	५६७.४	-४३४.२	४४.५	-४५.४	८.५
१.३ मुद्धति निक्षेप	२१६८५.५	२९८९२.५	३६६१९.६	८२०७.०	६७२७.१	३७.८	२२.५
(क) स्वदेशी	१७९३०.०	२६४१३.५	३३००६.६	८४८३.४	६५९३.१	४७.३	२५.०
(ख) विदेशी	३७५५.४	३४७९.०	३६१३.०	-२७६.४	१३४.०	-७.४	३.९
१.४ मार्जिन निक्षेप	४४६.०	५०४.२	५१३.७	५८.१	९.६	१३.०	१.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	०.०	४७८.३	८३२.८	४७८.३	३५४.४		७४.१
३. वैदेशिक दायित्व	१६७.१	१९३.३	१८६.८	२६.३	-६.५	१५.७	-३.४
४. अन्य दायित्व	१५३६८.८	१४३८१.४	१७६८४.३	-९८७.४	३३०२.९	-६.४	२३.०
४.१ पूँजी कोष	४०७३.८	४६८९.१	५८२९.५	६१५.२	११४०.४	१५.१	२४.३
४.२ जगेडा कोषहरु	१३३५.९	१५३७.३	२२३७.०	२०१.४	६९९.७	१५.१	४५.५
४.३ अन्य दायित्व	९९५९.१	८१५५.१	९६१७.८	-१८०४.०	१४६२.७	-१८.१	१७.९
सम्पत्ति = दायित्व	७०६०३.६	७७११३.९	८६७२६.९	६५१०.३	९६१३.०	९.२	१२.५
५. तरल कोषहरु	१२२६५.९	१३१०५.२	१३१४९.७	८३९.३	४४.५	६.८	०.३
५.१ नगद मौज्दात	१५०१.६	१६८६.४	१९७८.६	१८४.८	२९२.३	१२.३	१७.३
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	४५८४.९	५१११.४	५४२७.७	५२६.५	३१६.४	११.५	६.२
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	८२.३	४३.७	५०.०	-३८.६	६.३	-४६.९	१४.४
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	५९९६.१	६२३५.७	५६७७.३	२३९.६	-५५८.४	४.०	-९.०
५.५ मार्गस्थ रकम	१०१.०	२८.०	१६.०	-७३.१	-१२.०	-७२.३	-४२.९
६. कर्जा तथा लगानी	५२०६३.५	५९७३४.९	६७७१४.८	७६७१.४	७९८०.०	१४.७	१३.४
६.१ सरकारमाथिको दाबी	७१९४.९	८२९९.६	१०५९४.१	११०४.७	२२९४.५	१५.४	२७.६
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	५०८.१	५४३.२	६५०.७	३५.१	१०७.५	६.९	१९.८
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	७१३.१	११०४.०	८३७.७	३९०.९	-२६६.३	५४.८	-२४.१
सरकारी	११७.८	१८१.१	२५७.४	६३.४	७६.२	५३.८	४२.१
गैर-सरकारी	५९५.३	९२२.८	५८०.३	३२७.६	-३४२.५	५५.०	-३७.१
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	४३४९१.३	४९७१४.०	५५४५८.९	६२२२.७	५७४४.९	१४.३	११.६
(क) साँवा	४०६६७.३	४७२२८.४	५३०२२.०	६५६१.१	५७९३.६	१६.१	१२.३
(ख) ब्याज	२८२४.०	२४८५.६	२४३६.९	-३३८.४	-४८.७	-१२.०	-२.०
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	१५६.१	७४.१	१७३.५	-८२.०	९९.३	-५२.५	१३४.०
७. अन्य सम्पत्ति	६२७४.३	४२७३.९	५८६२.४	-२०००.४	१५८८.५	-३१.९	३७.२

* नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकले अपलेखन गरेको कर्जालाई समायोजन गर्दा । ने. बैं. लि. ले २०६३ असार महिनामा रु ११ अर्ब ५ करोड र २०६३ असोज महिनामा रु २ अर्ब ८७ करोड कर्जा अपलेखन गर्‍यो । रा. वा. बैंकले २०६३ मंसिर महिनामा रु १३ अर्ब १५ करोड कर्जा अपलेखन गरेको छ ।

अ. अनुमानित

तालिका २१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराईएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण

(रु. करोडमा)

क्र.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०६६/६७	आर्थिक वर्ष २०६७/६८
१.	वाणिज्य बैंकहरु	३३३.००	२३३.२५
२.	कृषि विकास बैंक	०.००	०.००
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	०.३३	०.००
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरु	०.५७	०.००
५.	अन्य विकास बैंकहरु	५८.४२	२१९.८०
	जम्मा	**३९२.३२**	**४५३.०५**

तालिका २२

शेयर बजार परिसूचक

क्र. सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष				
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	१३५	१४२	१५९	१७६	२०९
२	सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूँजी (रु. करोडमा)	२१७४.६०	२९४६.५०	६११४.००	७९७८.६०	१००२.३८
३	कुल बजार पूँजीकरण (रु. करोडमा)	१८६३०.१०	३६६२४.७६	५१२९३.९०	३७६८७.१४	३२३४८.४३
४	वार्षिक कारोवार रकम (रु. करोडमा)	८३६.००	२२८७.३०	२१६८.१०	११७८.७३	६६६.५३
५	कारोवार भएको दिन	२३२	२३५	२३४	२२५	२३१
६	कारोवार भएको कम्पनी संख्या	१३५	१४६	१७०	१९८	२२२
७	कारोवार संख्या	१२०५१०	१५०८००	२०९०९१	२१३७३३	३०२३६४
८	सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	२४३५०४	३२११३१	६३७८६८	८२६०४६	१०३३६७४
९	कारोवार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	१८१४४.००	२८६९६.००	३०५४७.००	२६२३१.३५	२६२४०.३९
१०	चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	३.३६	४.१०	७.५०	८.०५	०.८५
११	कारोवार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	३८.४४	७७.६३	३५.४६	१४.८५	६६.४९
१२	कारोवार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	४.४९	६.२५	४.२३	३.१४	२.०६
१३	बजार पूँजीकरण/गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	२५.९०	४४.९०	५१.७४	३१.८७	२४.०२
१४	नेप्से परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)	६८३.९५	९६३.३६	७४९.१०	४७७.७३	३६२.८५
१५	नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)	१७५.०८	२५३.७२	१९८.७७	११६.१४	८९.४४
१६	नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)			७०.८५	४४.३३	३०.६७

स्रोतः नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेड

तालिका २३

विकास बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
साधन						
	पूँजी कोष	१०८४.४२	१५२१.१६	२२५२.४६	४०.३	४८.१
	निक्षेप	४८९३.६४	७७४४.८८	९६८८.६६	५८.३	२५.१
	सापटी	३९५.६७	४२४.११	४७०.००	७.२	१०.८
	अन्य	४९९.३८	९५६.०४	१३४२.९९	९१.४	४०.५
	नाफा नोक्सान हिसाव	४०.३८	२२६.१९	२५५.९३	४६०.२	१३.१
	साधन = उपयोग	६९१३.४९	१०८७२.३८	१४०१०.०४	५७.३	२८.९
उपयोग						
	तरल कोष	१५९४.२९	२६२७.८२	२९४१.१२	६४.८	११.९
	लगानी	५०४.४४	६९५.८७	५८६.३१	३७.९	-१५.७
	कर्जा तथा सापटी	४३०७.७८	६५६८.०६	८८९२.३३	५२.५	३५.४
	अन्य	४१०.१९	९६०.४१	१४२४.९६	१३४.१	४८.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	९६.७९	२०.२२	१६५.३२	-७९.१	७१७.६

अ अपरिष्कृत

तालिका २४

वित्त कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
साधन						
	पूँजी कोष	१०५४.०९	२०३६.९४	२१८१.८४	९३.२	७.१
	निक्षेप	५७०७.३४	७९५३.५९	८५४७.६८	३९.४	७.५
	सापटी	५१९.३७	३२७.३१	४५०.५८	-३७.०	३७.७
	अन्य	११६७.१३	९३०.७४	१२३८.३७	-२०.३	३३.१
	नाफा नोक्सान हिसाव	२९५.०५	२९७.६६	२४३.१९	०.९	-१८.३
	साधन = उपयोग	८७४३.०	११५४६.२	१२६६१.७	३२.१	९.७
उपयोग						
	तरल कोष	१६४०.६५	२१६६.४५	२०५१.०९	३२.०	-५.३
	लगानी	३२६.५४	४४२.३६	५७२.४७	३५.५	२९.४
	कर्जा तथा सापटी	६००७.८१	७९८१.०२	८७००.२३	३२.८	९.०
	अन्य	७०१.८९	९३५.०६	१०८१.७६	३३.२	१५.७
	नाफा नोक्सान हिसाव	६६.११	२१.३५	२५६.१	-६७.७	१०९९.५

अ अपरिष्कृत

तालिका २५

लघुवित्त संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६	२०६७	२०६८[अ]	२०६६/६७	२०६७/६८
साधन						
	पूँजी कोष	१९३.९८	२०६.७२	२५८.०५	६.६	२४.८
	निक्षेप	२००.०६	२४१.१५	४९६.३६	२०.५	१०५.८
	सापटी	८९७.३०	९९०.१३	११६०.८३	१०.३	१७.२
	अन्य	२३३.२३	३०३.४५	३७६.४८	३०.१	२४.१
	नाफा नोक्सान हिसाव	१९.३१	२६.७१	५०.६४	३८.३	८९.६
	साधन = उपयोग	१५४३.८८	१७६८.१६	२३४२.३६	१४.५	३२.५
उपयोग						
	तरल कोष	२८५.४९	२१३.७२	३२७.२४	-२५.१	५३.१
	लगानी	२०६.८३	२११.४२	१७२.५२	२.२	-१८.४
	कर्जा तथा सापटी	८२२.२७	१०४५.४६	१४६४.८३	२७.१	४०.१
	अन्य	२०१.३५	२८०.४२	३५५.१६	३९.३	२६.७
	नाफा नोक्सान हिसाव	२७.९४	१७.१४	२२.६१	-३८.७	३१.९

अ अपरिष्कृत

तालिका २६

सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६६	२०६७	२०६८अ	२०६६/६७	२०६७/६८
साधन						
	पूँजी कोष	४७.६३	६३.०८	६४.६२	३२.४	२.४
	निक्षेप	३९०.४१	४६९.३७	५४२.१९	२०.२	१५.५
	सापटी	२७.८३	२२.७३	३१.२१	-१८.३	३७.३
	अन्य	१०८.३८	१२७.६२	१३९.५१	१७.८	९.३
	नाफा नोक्सान हिसाव	९.२२	१४.७२	२१.९४	५९.७	४९.०
	साधन = उपयोग	५८३.४७	६९७.५२	७९९.४७	१९.५	१४.६
उपयोग						
	तरल कोष	९०.८७	९५.१८	१४६.५९	४.७	५४.०
	लगानी	२४.२९	२६.०४	२४.७२	७.२	-५.१
	कर्जा तथा सापटी	३६३.७४	४३४.०८	५१०.५७	१९.३	१७.६
	अन्य	१०४.५७	१३५.०६	८७.६९	२९.२	-३५.१
	नाफा नोक्सान हिसाव		७.१६	२९.९०		३१७.६

अ = अपरिष्कृत

तालिका २७

बीमा कम्पनीहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६६/६७		२०६७/६८	
	२०६६अ	२०६७अ	२०६८अ	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
चुक्ता पूँजी	२९१.७७	३४५.००	४०९.३४	५३.२३	१८.२	६४.३४	१८.६
जगेडा कोष	२८८०.९१	३७३१.००	५०८७.००	८५०.०९	२९.५	१३५६.००	३६.३
अन्य दायित्व	५२८.७५	६७०.००	६२५.००	१४१.२५	२६.७	-४५.००	-६.७
जम्मा स्रोत	**३७०१.४३**	**४७४६.००**	**६१२१.३४**	**१०४४.५७**	**२८.२**	**१३७५.३४**	**२९.०**
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्दात	१७३.७४	१६२.००	१६५	-११.७४	-६.८	३.००	१.९
लगानी	३१०२.९८	४०२०.००	५२६९.३४	९१७.०२	२९.६	१२४९.३४	३१.१
स्थिर सम्पत्ती	१०८.८५	२४१.००	३१७.००	१३२.१५	१२१.४	७६.००	३१.५
अन्य सम्पत्ति	३१५.८६	३२३.००	३७०.००	७.१४	२.३	४७.००	१४.६
जम्मा उपयोग	**३७०१.४३**	**४७४६.००**	**६१२१.३४**	**१०४४.५७**	**२८.२**	**१३७५.३४**	**२९.०**

अ = अपरिष्कृत

स्रोत : बीमा समिति

तालिका २८

कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६६/६७		२०६७/६८	
	२०६६	२०६७	२०६८[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
संचयकोष	७२६४.९८	८६७०.५०	१०३५९.०९	१४०५.५२	१९.३	१६८८.५९	१९.५
जगेडा कोष	४५२.४६	३१७.५०	४२९.७८	-१३४.९६	-२९.८	११२.२८	३५.४
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	१९४.५२	५१.०३	९०.४८	-१४३.४९	-७३.८	३९.४५	७७.३
जम्मा स्रोत	**७९११.९६**	**९०३९.०३**	**१०८७९.३५**	**११२७.०७**	**१४.२**	**१८४०.३२**	**२०.४**
बैंक तथा नगद मौज्दात	३१२.४५	२०७.३	३३०.३१	-१०५.१५	-३३.७	१२३.०१	५९.३
लगानी	३३३४.९३	३९३०.२	४१९६.१३	५९५.२७	१७.८	२६५.९३	६.८
बैंक मुद्धती निक्षेप	२५४५	३०९१	२६९६.९	५४६	२१.५	-३९४.१	-१२.७
सरकारी ऋणपत्र	६६२.१३	७०२.७६	१३५१.३२	४०.६३	६.१	६४८.५६	९२.३
आवास योजाना	०.१९	०.११	०.०६	-०.०८	-४२.१	-०.०५	-४५.५
शेयर लगानी	९०.५७	१००.०३	१११.८५	९.४६	१०.४	११.८२	११.८
अन्य लगानी	३७.०४	३६.३०	३६.००	-०.७४	-२.०	-०.३०	-०.८
कर्जा तथा सापट	३९४०.४८	४७४१.२६	६१६२.८१	८००.७८	२०.३	१४२१.५५	३०.०
परियोजना कर्जा	३५०.०५	३६२.५४	६४४.०५	१२.४९	३.६	२८१.५१	७७.६
संचयकर्ता सापटी	३५९०.४३	४३७८.७२	५५१८.७६	७८८.२९	२२.०	११४०.०४	२६.०
स्थिर सम्पत्ती	४५.३६	४९.७९	५०.८४	४.४३	९.८	१.०५	२.१
अन्य सम्पत्ति	२७८.७४	११०.४८	१३९.२६	-१६८.२६	-६०.४	२८.७८	२६.०
जम्मा उपयोग	**७९११.९६**	**९०३९.०३**	**१०८७९.३५**	**११२७.०७**	**१४.२**	**१८४०.३२**	**२०.४**

अ = अपरिष्कृत

स्रोत : कर्मचारी संचयकोष

तालिका २९

नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रु. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६६/६७		२०६७/६८	
	२०६६[अ]	२०६७[अ]	२०६८[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. चुक्ता पूँजी	८.००	१०.००	१२.५०	२.००	२५.०	२.५०	२५.०
२. जगेडा कोष	२८.८८	५६.२४	८०.५८	२७.३६	९४.७	२४.३४	४३.३
३. कोष संकलन	१४१६.६८	२०१४.१६	२३५५.४०	५९७.४८	४२.२	३४१.२४	१६.९
४. अन्य दायित्व	१०८४.३८	१८४.३८	२४२.०६	-९००.००	-८३.०	५७.६८	३१.३
कुल स्रोत	**२५३७.९४**	**२२६४.७८**	**२६९०.५४**	**-२७३.१६**	**-१०.८**	४२५.७६	१८.८
<u>स्रोतको उपयोग</u>							
१. तरल सम्पत्ति	९७७.६९	८०.००	७०.००	-८९७.६९	-९१.८	-१०.००	-१२.५
२. लगानी	१२१९.४९	१६९०.४९	१८९८.६६	४७१.००	३८.६	२०८.१७	१२.३
३. कर्जा तथा सापटी	२६८.६१	३५४.१०	४३६.३८	८५.४९	३१.८	८२.२८	२३.२
४. अन्य सम्पत्ति	७२.१५	१४०.१९	२८५.५	६८.०४	९४.३	१४५.३१	१०३.७
कुल उपयोग	**२५३७.९४**	**२२६४.७८**	**२६९०.५४**	**-२७३.१६**	**-१०.८**	४२५.७६	१८.८

अ = अपरिष्कृत

स्रोत : नागरिक लगानी कोष

तालिका ३०

नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रु. करोडमा)

विवरण	२०६५/६६			२०६६/६७			२०६७/६८		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरु	**१२७२३३.२७**	**८९.८**	**१२८.८**	**१३३२७६.९१**	**८९.०**	**११३.७**	**१४८५२४.९१**	**८८.०**	**११०.३**
नेपाल राष्ट्र बैंक	२८२३२.८४	**१९.९**	**२८.६**	२९६६२.५६	**१९.८**	**२५.३**	३२१७६.०१	**१९.१**	**२३.९**
वाणिज्य बैंकहरु	८१२१६.५९	**५७.३**	**८२.२**	७८७३०.०९	**५२.६**	**६७.२**	८६७२६.९०	**५१.४**	**६४.४**
वित्त कम्पनीहरु	८७४३.००	**६.२**	**८.८**	११५४६.२०	**७.७**	**९.९**	१२६६१.७०	**७.५**	**९.४**
विकास बैंकहरु	६९१३.४९	**४.९**	**७.०**	१०८७२.३८	**७.३**	**९.३**	१४०१०.०४	**८.३**	**१०.४**
सहकारी संस्थाहरु	५८३.४७	**०.४**	**०.६**	६९७.५२	**०.५**	**०.६**	७९९.४७	**०.५**	**०.६**
लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरु	१५४३.८८	**१.१**	**१.६**	१७६८.१६	**१.२**	**१.५**	२१५०.७९	**१.३**	**१.६**
लघुवित्त कारोवार गर्ने गैर-वित्तीय संस्थाहरु	२३८.२६	**०.२**	**०.२**	२३८.२६	**०.२**	**०.२**	४६६.७४	**०.३**	**०.३**
सम्झौतातीत बचत संस्थाहरु	**१४१५१.३३**	**१०.०**	**१४.३**	**१६०७९.८१**	**१०.७**	**१३.७**	**१९६९१.२३**	**११.६**	**१४.६**
कर्मचारी संचयकोष	७९११.९६	**५.६**	**८.०**	९०३९.०३	**६.०**	**७.७**	१०८७९.३५	**६.४**	**८.१**
नागरिक लगानी कोष	२५३७.९४	**१.८**	**२.६**	२२६४.७८	**१.५**	**१.९**	२६९०.५४	**१.६**	**२.०**
विमा कम्पनीहरु	३७०१.४३	**२.६**	**३.७**	४७७६.००	**३.२**	**४.१**	६१२१.३४	**३.६**	**४.५**
हुलाक बचत बैंक	१०२.५०	**०.१**	**०.१**	१०८.५९	**०.१**	**०.१**	११५.२४	**०.१**	**०.१**
जम्मा	**१४१७२५.३६**	**१००.०**	**१४३.४**	**१४९७०३.५७**	**१००.०**	**१२७.७**	**१६८७९८.१२**	**१००.०**	**१२५.३**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन			९८८०५.३			११७१९०.५			१३४६८१
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण			५१२९३.९			३७६८७.१४			३२३४८
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			५१.९१४१२			३२.१६			२४.०२

अनुसूची १.१

वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली

(२०६८ असार मसान्त)

(१) वाणिज्य बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल बैंक लि.	धर्मपथ, काठमाडौं	१९९४।०७।३०	३८०४
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.	सिंहदरबार, काठमाडौं	२०२२।१०।१०	३८५३
३.	कृषि विकास बैंक लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०२४।१०।०७	९४३७५
४.	नविल बैंक लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०४१।०३।२९	२०२९८
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०४२।११।२६	२४०९१
६.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४३।१०।१६	१६१०२
७.	हिमालयन बैंक लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०४९।१०।०५	२००००
८.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५०।०३।२३	१८६९३
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।०२।२३	२०१०३
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाडौं	२०५१।०७।०१	१११९६
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१।११।२८	१३५९५
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३।०६।२८	१३९९७
१३.	लुम्बिनी बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०५५।०४।०१	१३०००
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	बिराटनगर, मोरङ्ग	२०५५।०४।०५	१३११६
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लि.	पृथ्वीचोक, पोखरा, कास्की	२०५७।०६।१७	१६२७२
१६.	कुमारी बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५७।१२।२१	१४८५०
१७.	लक्ष्मी बैंक लि.	आदर्शनगर, बीरगञ्ज, पर्सा	२०५८।१२।२१	१६१४०
१८.	सिद्धार्थ बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५९।०९।०९	१५६१०
१९.	ग्लोबल बैंक लि.	बीरगञ्ज, पर्सा	२०६३।०९।१८	१५०००
२०.	सिटिजन्स वैक इन्टरनेशनल लि.	कमलादी, काठमाण्डौं	२०६४।०१।०७	१९२२३
२१.	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाडौं	२०६४।०६।०७	२२४५७
२२.	सनराइज बैंक लि.	गैरीधारा, काठमाडौं	२०६४।०६।२५	१८५५४
२३.	बैंक अफ एसिया नेपाल लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।०६।२५	१५१७५
२४.	डिसिबिएल बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौंं	२०६५।०२।१२	१९२०९
२५.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०६५।०२।२०	१६५१७
२६.	किष्ट बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०६६।०१।२४	२००००
२७.	जनता बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६६।१२।२३	१४०००
२८.	मेगा बैंक नेपाल लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०६७।०४।०७	१६३१०
२९.	कमर्ज एण्ड ट्रस्ट बैंक नेपाल लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६७।०६।०४	१४०००
३०.	सिभिल बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६७।०८।१०	१२०००
३१.	सेन्चुरी कमर्शियल बैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६७।११।२६	१०८००

(२) विकास बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०१६।०३।०१	४१५८
२.	उद्यम विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०५५।११।१०	५००
३.	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०५६।०७।२५	२०४८
४.	सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि.	तिनकुने, काठमाडौं	२०५५।०९।०४	६४५०
५.	युनाइटेड विकास बैंक लि.	जितपुर, बारा	२०५८।१२।०३	८०२
६.	मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५८।०३।०५	१००००
७.	नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।०७।०१	६५५
८.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५९।११।१८	३३६५
९.	सहयोगी विकास बैंक लि.	जनकपुर, धनुषा	२०६०।०७।०४	७५०
१०.	पशुपति डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६०।९।१७	६६३२

११.	कर्णाली विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बांके	२०६०।१०।२२	८००
१२.	त्रिवेणी विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।०४।११	१३५७
१३.	अन्नपूर्ण विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६१।०५।०७	६७२०
१४.	भृकुटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	शंकरनगर, रुपन्देही	२०६१।०५।०३	२७९२
१५.	शुभेच्छा विकास बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।०५।२९	१००८
१६.	वागेश्वरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बांके	२०६१।०७।०३	५९४
१७.	सानिमा विकास बैंक लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६१।०८।११	२०१६०
१८.	गौरीशंकर डेभलपमेण्ट बैंक लि.	कावासोती, नवलपरासी	२०६१।०८।१४	२१००
१९.	गोरखा विकास बैक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६१।०८।१६	६६०८
२०.	गण्डकी विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६१।१०।१२	२०००
२१.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६२।०१।१६	६६०७
२२.	बिजनेश डेभलपमेन्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६२।०१।२७	६९०१
२३.	विराटलक्ष्मी विकास बैक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६२।०१।२८	६०५
२४.	एक्सेल डेभलपमेन्ट बैंक लि.	बिर्तामोड, झापा	२०६२।०४।०६	८००
२५.	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि.	घोराही, दाङ	२०६२।०५।३०	५००
२६.	एच. एण्ड बी. डेभलपमेन्ट बैंक लि**	कमलादी, काठमाडौं	२०६८।०३।०१	८९७९
२७.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रे	२०६३।०३।२२	२०००
२८.	एनडिइपी डेभलपमेन्ट बैक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६३।०४।०१	५४६१
२९.	क्लिन इनर्जी डेभलपमेन्ट बैक लि.	सीतापाइला, काठमाडौं	२०६३।०५।२२	१०५५०
३०.	मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	धरान, सुनसरी	२०६३।०६।२७	९०३
३१.	तिनाउ विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।०६।२७	१०००
३२.	राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लि.	गैंडाकोट, नवलपरासी	२०६३।०९।०३	१४००
३३.	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६३।०९।०३	१३००
३४.	सेवा विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।११।१३	१०००
३५.	कन्काई विकास बैक लि.	दमक, झापा	२०६४।०१।२१	४००
३६.	पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज , पर्सा	२०६४।०२।२४	१५००
३७.	एस डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०६४।०४।३०	७५०५
३८.	महाकाली विकास बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४।०५।०१	३५६
३९.	सांग्रिला विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०५।०९	२२४०
४०.	भार्गव विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४।०५।१३	६००
४१.	भिवोर विकास बैंक लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।०६।१७	६८१८
४२.	रेसुङ्गा विकास बैंक लि.	तम्घास, गुल्मी	२०६४।०६।०९	३०६
४३.	रारा विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६४।०६।२५	२००१
४४.	दियालो विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।१४	१०००
४५.	कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।१७	३२००
४६.	काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।०६।२५	३३६०
४७.	अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०६४।०६।१८	१०००
४८.	निलगिरी विकास बैंक लि.	बेनी, म्याग्दी	२०६४।०६।२५	५००
४९.	कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज,पर्सा	२०६४।०६।२५	१४००
५०.	कामना विकास बैंक लि.	लेखनाथ, कास्की	२०६४।०६।१२	२०००
५१.	सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०७।०२	२०००
५२.	गरिमा विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०८।०७	२०००
५३.	विश्व विकास बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०८।०५	२४००
५४.	पाथिभरा विकास बैंक लि.	उर्लाबारी, मोरङ्ग	२०६४।०८।०५	५००
५५.	प्रोफेसनल विकास बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६४।०६।३०	१०००
५६.	काबेली विकास बैंक लि.	धनकुटाबजार, धनकुटा	२०६४।०९।०१	२००
५७.	पूर्णिमा विकास बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५।०२।०७	१०००
५८.	ज्योति विकास बैंक लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६५।०४।१०	७४००
५९.	शाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६५।११।११	१२००
६०.	बाग्मती डेभलपमेण्ट बैंक लि.	हरिऔन,सर्लाही	२०६५।१२।१०	१४०
६१.	हाम्रो विकास बैंक लि.	बट्टार, नुवाकोट	२०६६।०१।०६	२१०
६२.	काक्रेबिहार विकास बैंक लि.	वीरेन्द्रनगर ,सुर्खेत	२०६६।०२।०१	१८०

६३.	प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बेसीशहर, लमजुङ्ग	२०६६।०४।०१	३७४
६४.	सिभिक डेभलपमेण्ट बैंक लि.	धादिङ्गबेसी, धादिङ्ग	२०६६।०४।२९	१४०
६५.	इन्टरनेसनल डेभलपमेण्ट बैंक लि.	टेकु, काठमाडौं	२०६६।०५।१९	४४८०
६६.	कन्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि.	महेन्द्रनगर, कन्चनपुर	२०६६।०६।१३	७००
६७.	गुल्मी विकास बैंक लि.	तम्घास, गुल्मी	२०६६।०६।०८	१४०
६८.	ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लि.	पनौती, काभ्रे	२०६६।०६।२२	९८०
६९.	मातृभूमि विकास बैंक लि.	सिन्धुलीमाढी, सिन्धुली	२०६६।०६।२३	१५४
७०.	इन्नोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६६।०७।२७	६६३
७१.	झिमरुक विकास बैंक लि.	बाग्दुला, प्यूठान	२०६६।०८।२९	१२०
७२.	मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६६।०९।०१	७००
७३.	राप्तीभेरी विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६६।१०।०१	६००
७४.	गौमुखी विकास बैंक लि.	बिजुवार, प्यूठान	२०६६।१०।११	१४०
७५.	नेपाल कन्जुमर डेभलपमेण्ट बैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६६।१०।२२	१४००
७६.	खाँदवारी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	खाँदबारी, संखुवासभा	२०६६।११।२१	१७५
७७.	टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०६६।१२।०५	४०००
७८.	मिसन डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०३।०१	७००
७९.	सूर्य डेभलपमेण्ट बैंक लि.	चरिकोट, दोलखा	२०६७।०४।०२	१४०
८०.	माउण्ट मकालु डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बसन्तपुर, तेxyd	२०६७।०४।०५	१४०
८१.	सिन्धु विकास बैंक लि.	बाह्रबिसे, सिन्धुपाल्चोक	२०६७।०५।२४	५१०
८२.	सोसियल डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नक्साल, काठमाडौं	२०६७।०६।२७	३८२७
८३.	सहारा विकास बैंक लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०६७।०७।१०	१४०
८४.	नेपाल कम्यूनिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०७।१७	७००
८५.	कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लि.	गोरखाबजार, गोरखा	२०६७।०८।०१	१७५
८६.	मनास्लु डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बसपार्क, गोरखा	२०६७।०८।२८	७००
८७.	सम्वृद्धि विकास बैंक लि.	गजुरी, धादिंग	२०६७।०९।१६	७००

(३) वित्त कम्पनीहरु

(रु. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	नेपाल आवास विकास फाइनान्स लि.	बिजुलीबजार, काठमाडौं	२०४९।०४।१९	१६७६
२.	नेपाल फाइनान्स लि.	कमलादीमोड, काठमाडौं	२०४९।०९।२२	१११४
३.	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०४९।११।२८	२२२४
४.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लि.	कालिकास्थान, काठमाडौं	२०६६।०७।१५	६४७५
५.	अन्नपूर्ण फाइनान्स कम्पनी लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५०।०६।१४	७०४३
६.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०५०।०७।०३	२०३४३
७.	पिपल्स फाइनान्स लि.	महाबौद्ध, काठमाडौं	२०५१।०१।०२	२८९०
८.	मर्केण्टाइल फाइनान्स कम्पनी लि.	वीरगञ्ज,पर्सा	२०५१।०७।२४	१८०
९.	काठमाण्डौ फाइनान्स लि.	डिल्लिबजार, काठमाडौं	२०५१।०७।२४	१३५६
१०.	हिमालय फाइनान्स लि.	सुनधारा, काठमाडौं	२०५१।०७।२५	१४००
११.	युनियन फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१।०८।२६	१७५९
१२.	गोरखा फाइनान्स लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५१।११।२८	१४४०
१३.	पश्चिमान्चल फाइनान्स कम्पनी लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२६	१४८८
१४.	नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि.	डिल्लिबजार, काठमाडौं	२०५१।१२।२८	२२०३
१५.	युनिभर्सल फाइनान्स लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।०१।१४	१५१८
१६.	सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५२।०१।२०	
१७.	गुडविल फाइनान्स लि.	हात्तीसार, काठमाडौं	२०५२।०२।०१	३०००
१८.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५२।०२।११	१३०९
१९.	श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२।०२।१८	१३९१
२०.	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ कम्पनी लि.	ठमेल, काठमाण्डौ	२०५२।०३।१२	२६८१
२१.	इन्वेष्टा फाइनान्स लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०५२।०४।०१	२४०
२२.	यती फाइनान्स लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५२।०४।०१	१६१०
२३.	स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०५२।०४।०१	१००१९
२४.	इण्टरनेशनल लिजिङ एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५२।०७।१४	२००८८

२५.	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५२।०८।१५	४२००
२६.	ललितपुर फाइनान्स लि.	लगनखेल,ललितपुर	२०५२।०८।२८	१८७९
२७.	भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिङ्गस कम्पनी लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।०९।२५	३८५
२८.	युनाइटेड फाइनान्स लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५२।१०।१२	३५०८
२९.	जनरल फाइनान्स लि.	चाबहिल, काठमाडौं	२०५२।१०।१८	९५९
३०.	प्रोगेसिभ फाइनान्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५२।११।१४	३००
३१.	एल्पिक एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौं	२०५३।०४।०१	९३७
३२.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि.	इताछें, भक्तपुर	२०५३।१०।२७	१२६६
३३.	जानकी फाइनान्स कम्पनी लि.	जनकपुरधाम, धनुषा	२०५३।११।२४	९७५
३४.	पोखरा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३।१२।३	३१२०
३५.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	२०५४।०१।०२	१६८४
३६.	प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि.	कुमारीपाटी, ललितपुर	२०५४।०२।२६	१२०७
३७.	अरुण फाइनान्स लि.	धरान, सुनसरी	२०५४।०५।०१	१५००
३८.	मल्टीपर्पस फिनान्स कम्पनी लि	राजविराज, सप्तरी	२०५५।०१।०२	१५०
३९.	बुटवल फाइनान्स लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५५।०३।०७	२०६८
४०.	सृजना फाइनान्स लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०५६।०८।२८	२८०
४१.	ओम फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५७।०६।०१	२४६८
४२.	सिएमबि फाइनान्स लि.	कमलाक्षी, काठमाडौं	२०५७।०८।०५	१५००
४३.	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौंडा, मकवानपुर	२०५८।०४।२६	१८२०
४४.	क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	बत्तिसपुतली, काठमाडौं	२०५८।१०।१९	९३५१
४५.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०५८।११।१	७००
४६.	रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	दरवारमार्ग, काठमाडौं	२०५८।११।२	२९३९
४७.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०२।३०	१३५३
४८.	पाटन फाइनान्स लि.	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०३।०९	१०००
४९.	फेवा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६०।०१।१७	२७३०
५०.	एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०।०३।१८	४८०
५१.	प्रुडेन्सियल फाइनान्स कम्पनी लि.	डिल्लिबजार, काठमाडौं	२०६१।०२।२४	२९३१
५२.	आइ.सि.एफ.सि. फाइनान्स लि.	भाटभटेनी, काठमाडौं	२०६१।०३।३१	३२९४
५३.	आइ.एम.ई.फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पानीपोखरी, काठमाडौं	२०६२।०३।१७	३५९९
५४.	सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि.	मानभवन, ललितपुर	२०६२।०५।१३	१३७५
५५.	शिखर फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।०५।३०	९९५
५६.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०६२।०६।०२	१३००
५७.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लि.	लैनचौर, काठमाडौं	२०६२।११।०४	४०८०
५८.	इम्पेरीयल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।११।२४	१२००
६९.	कुवेर मर्चेन्ट फाइनान्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६२।१२।११	१७५२
६०.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौं	२०६३।०१।२१	११९६
६१.	भ्याली फाइनान्स लि.	महाराजगञ्ज, काठमाडौं	२०६३।०१।२८	१२८०
६२.	सेती वित्तीय संस्था लि.	टिकापुर, कैलाली	२०६३।०२।०४	४००
६३.	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६३।०३।०२	२०००
६४.	रिलायबल फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौं	२०६३।०६।०८	१९८०
६५.	लर्डबुद्ध फाइनान्स लि.	फसिकेब, काठमाडौं	२०६३।०८।०३	१३०७
६६.	अपी फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०१।१२	६००
६७.	नमस्ते वित्तीय संस्था लि.	घोराही, दाङ	२०६४।०३।२५	१४२
६८.	कास्की फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०६४।०४।१४	१५००
६९.	सूर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।०४।१४	१०००
७०.	जेनिथ फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।०६।२१	१३४४
७१.	युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६४।०६।२५	१०००
७२.	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।०६।३०	१२५९
७३.	स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि.	खिचापोखरी, काठमाडौं	२०६४।०८।१९	१०००
७४.	शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि.	नक्साल, काठमाडौं	२०६४।०७।१५	२०००
७५.	जेबिल्स फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६६।०७।११	१०२०
७६.	रिलायन्स फाइनान्स लि.	प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं	२०६६।०८।१८	१४००

७७.	लोटस इन्भेष्टमेन्ट फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६७।०१।०२	१२००
७८.	वैभव फाइनान्स लि.	नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं	२०६७।१०।१०	१४७०
७९.	भक्तपुर फाइनान्स कम्पनी लि.	च्याम्हासिंह, भक्तपुर	२०६७।१०।२५	१२५०

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरु

(रु. लाखमा)

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०४९।११।१७	६००
२.	सुदूर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०४९।११।१७	५८५
३.	पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	बुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२८	६६०
४.	मध्य पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५१।१२।२८	६८३
५.	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	जनकपुर, धनुषा	२०५३।०३।२४	१०००
६.	निर्धन उत्थान बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५५।१२।३०	१७४०
७.	रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५६।०८।२०	३२००
८.	डिप्रोक्स लघुवित्त विकास बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।०३।१९	४२५
९.	छिमेक लघुवित्त विकास बैंक लि.	हेटौंडा, मकवानपुर,	२०५८।०८।२५	१२३४
१०.	स्वावलम्बन लघुवित्त विकास बैंक	जनकपुर, धनुषा	२०५८।१०।०१	११५९
११.	साना किसान विकास बैंक लि.	सुविधानगर, काठमाडौं	२०५८।११।०२	१२८८
१२.	नेरुडे लघुवित्त विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६४।०३।०१	४००
१३.	नयाँ नेपाल लघुवित्त विकास बैंक लि.	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६५।१२।१७	१४०
१४.	मिथिला लघुवित्त विकास बैंक लि.	ढल्केवर, धनुषा	२०६६।०१।१६	१६५
१५.	समिट माइको फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६।०२।१६	१४०
१६.	स्वरोजगार लघुवित्त विकास बैंक लि.	वनेपा, काभ्रे	२०६६।०८।१६	११०
१७.	फर्स्ट माइकोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०६६।९।१३	७००
१८.	नागवेली लघुवित्त विकास बैंक लि.	अनारमनी, झापा	२०६६।१०।२१	१००
१९.	कालिका माइक्रोक्रेडिट डेभलपमेण्ट बैंक लि.	वालिङ्ग, स्याङ्गजा	२०६७।०४।०५	१२०
२०.	मिर्मिरे माइक्रोफाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६७।०६।०७	१४०
२१.	जनउत्थान सामुदायिक लघुवित्त विकास बैंक,	बुटवल, रुपन्देही	२०६७।०७।२३	११०

(५) सहकारी संस्था : (सिमित बैंकिङ कारोवार मात्र)

(रु.लाखमा)

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्तापूँजी
१.	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०।०८।३०	५३८
२.	सगुन सहकारी संस्था लि	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	२०५१।०६।२३	११८
३.	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।०९।१५	४२३
४.	द सहारा लोन सेविङ कोअपरेटिभस् सोसाइटी लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२।०१।०२	४६४
५.	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	खोपासी, काभ्रे	२०५२।०३।०७	४११
६.	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०५२।०६।११	१७३
७.	नेपाल वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.	मेचीनगर -१०, झापा	२०५२।०९।१०	३७३
८.	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।०३।०२	१३४
९.	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि.	बनेपा, काभ्रे	२०५३।११।०७	१२०
१०.	भेरी सहकारी वित्तीय संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।११।२२	८७
११.	विकु वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट -, नवलपरासी	२०५४।०४।२७	२४०
१२.	किसान वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४।०९।१४	१०२
१३.	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर,काठमाडौं	२०५५।०१।१६	४९३
१४.	स्टार वहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर -१४, मोरङ्ग	२०५५।०१।०१	७३
१५.	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	वालिङ ,स्याङजा	२०५६।१२।०८	२९५
१६.	राष्ट्रिय सहकारी बैंक लिमिटेड	बानेश्वर, काठमाडौं	२०६७।०४।०४	१६२८

(६) गैर-सरकारी संस्था : (लघुकर्जा कारोवार गर्ने)

(रु.हजारमा)

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	पूँजी
१.	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	जमल, काठमाडौं	२०५७।०२।२३	–
२.	नेपाल सिकारा ग्रामीण विकास कार्यक्रम	भण्डारा, चितवन	२०५७।०२।२३	७५६
३.	चारतारे युवा क्लव	तित्याङ्ग, वाग्लुङ,	२०५७।०२।२३	११०

४.	महुली सामुदायिक विकास केन्द्र	बगधुवा, सप्तरी	२०५७।०२।३०	७१४५
५.	युनिक नेपाल	नयाँगाउ,वर्दिया	२०५७।०३।१५	–
६.	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज- सप्तरी	२०५७।०३।२०	९८०
७.	ग्रामीण जागरण मन्च	महेन्द्रपथ, वाग्लुङ	२०५७।०५।२६	१५६
८.	जनजागरण मञ्च	लहरेपौवा,रसुवा	२०५७।०७।०४	१११
९.	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामुदायिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०५७।०७।१६	–
१०.	धौलागिरी सामुदायिक श्रोत विकास केन्द्र	वाग्लुङ्ग न.पा., वाग्लुङ	२०५७।०८।०६	–
११.	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरुको प्रयास	धनकुटा न.पा.१६, धनकुटा	२०५८।०३।२६	८३३
१२.	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५८।०६।०८	११४६
१३.	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौ पो.व.नं.१०९५	२०५८।१२।३०	–
१४.	मानुषी	काठमाडौ पो.व.नं.११३५	२०५९।०१।२०	६०२९
१५.	जीवन विकास समाज	वरियाती ३, मोरङ्ग	२०५९।०३।०४	–
१६.	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५९।०३।१८	६२०
१७.	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।०३।१८	–
१८.	नारी उत्थान केन्द्र	नारायणगढ चितवन	२०५९।०३।१८	–
१९.	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर १३ , चितवन	२०५९।०३।२०	–
२०.	नेपाल महिला उत्थान केन्द्र	ललितपुर, पो.व.नं.१३५	२०५९।०३।२८	३२३६
२१.	भगवान युवा क्लव	आलापोट, काठमाडौं	२०५९।०४।०७	३५
२२.	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	महाराजगंज, काठमाडौं	२०५९।०४।०८	७३०
२३.	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०५९।०४।०९	–
२४.	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा , कास्की	२०५९।०५।०६	२०९०
२५.	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल, काठमाडौं	२०५९।०५।१७	–
२६.	आदर्श युवक क्लव	ठिमी , भक्तपुर	२०५९।०५।२१	–
२७.	सोसाईटी वेलफेयर एक्सन नेपाल	सोनापुर-१, दाङ्ग	२०५९।०७।०८	–
२८.	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर न.पा.-५, दाङ्ग	२०५९।०७।१२	–
२९.	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.,दाङ्ग	२०५९।०७।१३	–
३०.	ग्रामीण महिला उत्सुकता विकास मञ्च	दुहवी, सुनसरी	२०५९।०९।१५	–
३१.	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा.-११ दाङ्ग	२०६०।०१।१०	–
३२.	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ्ग	२०६०।०३।०४	–
३३.	ग्रामीण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०।०६।०८	२५३
३४.	नारी अभ्युदय केन्द्र	नारायणगढ, चितवन	२०६०।०७।०७	–
३५.	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०।०७।१२	२१३१
३६.	स्वावलम्वन विकास केन्द्र	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०६१।०७।१६	५७३९०
३७.	विकास आयोजना सेवा केन्द्र (डिप्रोक्स-नेपाल)	थापाथली, काठमाडौं	२०६१।०७।१६	७२५००
३८.	ग्रामीण स्वयं सेवक समाज	हरिऔन -९, सर्लाही	२०६२।०८।०५	१९५५

* चुक्तापूँजी २०६७ चैत्र मसान्तको आधारमा राखिएको ।

** हिमचुली विकास बैंक तथा विरगंज फाइनान्स लिमीटेड मर्ज भई एच. एण्ड. बी. डेभलपमेन्ट वैंक लि. को नाममा मिति २०६८/३/१ देखि सन्चालनमा रहेको ।

अनुसूची १.२

दातृ निकायको सहायतामा संचालित लघुवित्त कार्यक्रम

नेपालको ग्रामीण क्षेत्रका विशेषगरी विपन्न वर्गमा लघुवित्त सेवा प्रदान गर्ने सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैकले नेपाल सरकार र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्थाहरुसँग समन्वय गरी विविध कार्यक्रमहरु विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरु मार्फत् गर्दै आइरहेको छ । २०६८ असार मसान्तसम्ममा लघुवित्त कार्यक्रम अन्तर्गत लगानी कार्य सम्पन्न गरी असुली कार्य तथा ऋण भुक्तानी कार्य मात्र बाँकी रहेका कार्यक्रमहरुको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार छ ।

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६८ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
१.	सामुदायिक भूमिगत जल सिचाई आयोजना (Community Ground Water Irrigation Scetor Project) (CGISP)	कृषि उत्पादन वृद्धि गरी साना तथा सीमान्त कृषकहरुको आय वृद्धि गर्ने	१७ नोभेम्वर, १९९८	झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा र चितवन	ने.बैं.लि., साना किसान विकास बैंक, पूर्वाञ्चल, मध्यामाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, सहारा नेपाल, अरुणोदय, कृषक उपकार सहकारी संस्था र छिमेक विकास बैक	सन २००० देखि २००७ सम्म	रु. २१ करोड ७० लाख	रु. १८ करोड २ लाख	-	रु. २१ करोड ७० लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	७०२० स्यालो ट्यूबवेल, २७३२२ सीमान्त कृषक परिवार, ३२१९४ विगाहा	डिसेम्वर, २०३७
२.	पश्चिम-तराई गरिवी निवारण आयोजना (Poverty Allevation Project in Western -Terai) (PAPWT)	पश्चिम-तराईका जिल्लाहरुमा विपन्न महिलाहरुको आर्थिक एवं सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याउने	१२ डिसेम्बर १९९७	नवलपरासी, दाङ्ग, रुपन्देही, बर्दिया, कपिलवस्तु, बाँके, कैलाली र कञ्चनपुर	पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर- पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उत्थान बैक र स्वावलम्बन विकास केन्द्र	सन् १९८८ देखि २००४ सम्म	रु. १३ करोड १४ लाख	रु २ करोड ८३ लाख	रु. ४ करोड ३८ लाख	रु. ८ करोड ७६ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)	२२ हजार विपन्न परिवार	जुलाई २०३३

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६८ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
३.	तेश्रो पशु विकास कार्यक्रम (Third live Stock Development Project) (TLDP)	पशुपंक्षी व्यवसाय संचालन गरिरहेको वा गर्न चाहने कृषक तथा व्यवसायीहरुलाई आधुनिक प्रविधि उपयोग गर्न प्रेरित गरी आवश्यक सेवा र कर्जा उपलब्ध गराउने	२३ डिसेम्बर १९९६	स्याङ्गजा, रुपन्देही, पाल्पा, कास्की, तनहुं, लम्जुङ्ग, नवलपरासी, कपिलवस्तु, पर्वत, अर्घाखाँची, गुल्मी, वाग्लुङ्ग, कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, सुर्खेत, डोटी र चितवन	रा.वा. बैंक, सिद्धार्थ वि. बैंक, मालिका वि. बैंक, पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उ. बैंक, विकु ब. तथा ऋ. सहकारी संस्था लि., उदयदेव, एभरेष्ट, माछापुच्छ्रे, सेवर दुग्ध उत्पादक, नवचेतना, ग्रामीण जागरण ब. तथा ऋ.स.सं. हरु, देव आदर्श युवा क्लव र ग्रामीण जागरण मञ्च	सन् १९९७ देखि २००४ सम्म	१६ करोड ९५ लाख	२२ लाख ५५ हजार	३ करोड ९६ लाख	२२ करोड ९९ लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	९७७३ परिवार	जुलाई २०३४
४.	महिलाको लागि लघु कर्जा (Micro Credit Project for Women) (MCPW)	PCRW को पुरक कार्यक्रमको रुपमा पहिलाहरुलाई कृषि एवं लघु व्यवसाय संचालन गर्न सामूहिक जमानीमा बिना धितो कर्जा प्रदान गर्ने	१६ सेप्टेम्बर १९९३	प्यूठान, सल्यान, दाङ्ग, बाँके, कास्की, वाग्लुङ्ग, पर्वत, चितवन, काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा र तनहुं	ने.बैं.लि. र रा.वा.बैक	सन् १९९३ देखि २००२ सम्म	१९ करोड ५२ लाख	-	१० करोड ३७ लाख	९ करोड १५ लाख	एशियाली विकास बैक (ADB)	६५१२ महिला समूहका ४१६३४ सदस्य	नोभेम्वर २०१८
५.	ग्रामीण महिलाका लागि उत्पादन कर्जा कार्यक्रम (Production Credit for Rural Women) (PCRW)	ग्रामीण क्षेत्रमा विपन्न महिलाहरुमा संस्थागत ऋणको पहुँच वढाई आय तथा रोजगारमूलक कार्यक्रमको माध्यमद्वारा उनीहरुको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउने	२ अक्टोवर १९८८	जुम्ला, डोल्पा, मुगु, कालिकोट, जाजरकोट, रसुवा, नुवाकोट र मनाङ्ग बाहेक ६७ जिल्ला	ने.बैं.लि., रा.वा.बैंक र कृषि विकास बैंक	सन् १९८८ देखि १९९७ सम्म	२३ करोड ४५ लाख	५ करोड २९ लाख	१५ करोड २४ लाख	८ करोड २१ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)		मे २०१९

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

- आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीति ६१
- लघुवित्त ६५
- विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ६७
- वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम ७०
- बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७०
- बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ७४
- मुद्रा व्यवस्थापन ८१
- विविध ८२
- तालिकाहरु ९७
- अनुसूचीहरु १०७

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक, ऐन २०५८ बमोजिम तरलताको उचित व्यवस्थापनमार्फत मूल्य स्थिरता र वाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गरी उच्च एवं दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सघाउने उद्देश्यले यस बैंकले प्रत्येक वर्ष मौद्रिक नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै आइरहेको छ । एकातिर न्यून आर्थिक वृद्धिदर र अर्कोतिर उच्च मूल्य वृद्धि तथा शोधनान्तर घाटा कायम रहेको चुनौतीपूर्ण अवस्थामा सन्तुलित कार्यदिशा अवलम्वन गर्दै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीति २०६७ साउन १२ गते सार्वजनिक गरी कार्यान्वयमा ल्याइएको थियो । मौद्रिक नीतिले वित्तीय स्थायित्व, वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि, कर्जाको उत्पादक उपयोग तथा निक्षेपको सुरक्षणसंग सम्वन्धित कार्यक्रमहरुलाई विस्तार गर्दै लगेको छ ।

उद्देश्य तथा लक्ष्यहरु

२.२ व्यापार तथा शोधनान्तर घाटाको कारण विदेशी विनिमय सञ्चितिमा दवाव परेकोले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिको प्रमुख उद्देश्य शोधनान्तर बचत हासिल गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति सुविधाजनक स्थितिमा कायम राख्ने रहेको थियो। विदेशी विनिमय आर्जनका स्रोतहरु तथा खर्चलाई दृष्टिगत गरी कम्तिमा ६ महिनाको वस्तु तथा सेवाको आयात धान्न सक्ने गरी विदेशी विनिमय सञ्चिति कायम गर्ने र यसका लागि आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ९ अर्बको हाराहारीमा शोधनान्तर वचत हासिल गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो । त्यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिको अर्को प्रमुख उद्देश्य मुद्रास्फीतिकारी अपेक्षामा अंकुश लगाउने रहेको थियो । यसको लागि वार्षिक औसत मुद्रास्फीतिदर ७ प्रतिशत भन्दा बढी हुन नदिने गरी मौद्रिक व्यवस्थापन गर्ने लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो ।

२.३ लक्षित स्तरको शोधनान्तर वचत हासिल हुन नसकेतापनि मौद्रिक नीतिको सन्तुलित कार्यदिशा मार्फत शोधनान्तर घाटाको अवस्थाबाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. २ अर्ब ९३ करोडको शोधनान्तर वचत हासिल भयो भने आयात विस्तार न्यून रहन गएको कारण विदेशी विनिमय सञ्चितिको स्तर ६ महिनाभन्दा वढी अवधिको आयात धान्न सक्ने अवस्थामा रह्यो ।

२.४ वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीतिदर ७ प्रतिशत रहने लक्ष्य निर्धारण गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा मुद्रास्फीतिदर ९.५ प्रतिशत रहन गयो । मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरु नियन्त्रित स्तरमै रहेकोले तरलताको अवस्थाले मूल्यस्तरमा चाप नपरेको भएतापनि खाद्य वस्तुहरुको मूल्य वृद्धि उच्च नै रहेकोले समग्र मुद्रास्फीतिदर लक्षित स्तरमा कायम रहन सकेन । उच्च मुद्रास्फीतिदर कायमै रहनुमा खासगरी खाद्यान्नको मूल्यमा भएको चाप, ज्यालादरमा भएको वृद्धि, पेट्रोलियम पदार्थको आन्तरिक मूल्यमा भएको समायोजन (वृद्धि), कमजोर आन्तरिक वितरण प्रणाली तथा छिमेकी मुलुकहरुमा कायम रहेको उच्च मूल्य वृद्धि प्रमुख रुपमा जिम्मेवार छन् ।

तालिका २.१
मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	२०६६/६७ को यथार्थ	२०६७/६८	
		लक्ष्य	यथार्थ
मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	९.६	७.०	९.६
शोधनान्तर बचत (रु. अर्बमा)	-३.६३	९.००	२.९३

मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य

२.५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिमा भारतीय रुपैयाँसँगको स्थिर विनिमयदरलाई मौद्रिक नीतिको आधारको रुपमा निरन्तरता दिदै ५.५ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिदर र ७ प्रतिशतको लक्ष्यित मुद्रास्फीतिदरसंग तादम्यता कायम हुने गरी मौद्रिक तथा कर्जा योगाङ्कहरुको लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो । मौद्रिक नीतिको अन्तरिम लक्ष्यको रुपमा लिइएको विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण गरिएको थियो। समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति अपेक्षाकृत स्तरमा बढ्न नसकेको तथा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तार पनि अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम रहेको कारण खुद आन्तरिक सम्पत्ति पनि कम दरले बढेकाले मौद्रक सर्वेक्षण अनुसार विस्तृत मुद्रा प्रदाय ९.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीको वासलात समेत समावेश गरिएको विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण अनुसार भने विस्तृत मुद्रा प्रदाय १२.८ प्रतिशतले बढेको देखिन्छ । आर्थिक वृद्धिदर लक्षित भन्दा कम अर्थात् ४.५ प्रतिशत रहेको सन्दर्भमा सो स्तरको मुद्राप्रदायवाट आर्थिक वृद्धिमा प्रतिकूल प्रभाव नपरेको विश्वास गरिएको छ।

२.६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कुल आन्तरिक कर्जा १५.० प्रतिशतले बढ्ने प्रक्षेपण गरिएकोमा १२.९ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भयो। अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रमाथिको दावी तथा नेपाल सरकारमाथिको दावी कम दरले वृद्धि भएकोले कुल आन्तरिक कर्जाको विस्तार पनि कम रहेको हो। समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा मौद्रिक सर्वेक्षण अनुसार ११.७ प्रतिशतले र विस्तृत मौद्रिक सर्वेक्षण अनुसार १५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

तालिका २.२
मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६६/६७ को यथार्थ	२०६७/६८	
		लक्ष्य	यथार्थ
विस्तृत मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१४.१	१५.०	९.५
संकुचित मुद्रा प्रदायको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	११.०	१३.४	४.५
आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर (प्रतिशतमा)	१७.२	१५.०	१२.९

२.७ लक्षित आर्थिक वृद्धिदर, शोधनान्तर बचत र व्याजदर वृद्धिको विद्यमान अवस्थाबाट निक्षेप परिचालनमा पर्ने सकारात्मक प्रभाव समेतको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वाणिज्य बैंकहरुको कुल निक्षेप परिचालन १५ प्रतिशत अर्थात् रु. ९२ अर्बले वृद्धि भई कुल रु. ७०९ अर्ब पुग्ने प्रक्षेपण गरिएकोमा यथार्थमा ९.६ प्रतिशत अर्थात रु. ५९ अर्ब ६२ करोडले मात्र वृद्धि भई रु. ६८० अर्ब २३ करोड पुग्यो । समीक्षा वर्षमा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुले परिचालन गरेको निक्षेपलाई समावेश गर्दा कुल निक्षेप परिचालन १३.५ प्रतिशत (रु. ९८ अर्ब १४ करोड) ले वृद्धि भई रु. ८२७ अर्ब २४ करोड पुगेको देखिन्छ।

मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्य

२.८ मौद्रिक नीतिको परिचालनबाट प्रक्षेपित अन्तरिम लक्ष्यहरुलाई प्राप्त गर्न यस बैंकले मौद्रिक प्रसारण संयन्त्र (Monetary Transmission Mechanism) को तरलता नियम अर्न्तगत आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि वाणिज्य बैंकहरुको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रुपमा लिदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि वाणिज्य बैंकहरुको अधिक तरलतालाई संचालन लक्ष्यको रुपमा निरन्तरता दिइएको थियो।

२.९ वाणिज्य बैंकहरुसँगको अधिक तरलताको स्थिति मापन गर्न र उक्त तरलताको अनुगमन तथा प्रक्षेपण गर्नको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तयार गरिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलता स्थिति र मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरुको आधारमा खुला बजार कारोवार संचालन हुँदै आएकोमा उक्त संरचनामार्फत तरलता प्रक्षेपण गर्ने कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन वाणिज्य बैंकहरुको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात सम्बन्धी विवरणहरु दैनिक रुपमा संकलन गरी सोका आधारमा तरलताको स्थिति मापन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइयो ।

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरु

२.१० मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर घाटा र वित्तीय स्थायित्वलाई दृष्टिगत गरी स्वदेशी निक्षेपको आधारमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद अनुपातलाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि ५.५ प्रतिशतमै यथावत कायम गरियो । विद्यमान व्याजदर संरचनाको विश्लेषणको आधारमा बैंकदर ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी ६.५ प्रतिशतबाट ७.० प्रतिशत कायम गरिनुका साथै बैंकदर र साधारण पुनरकर्जा दरलाई एकीकृत गरी समदर कायम गरियो । मौद्रिक नीतिको अडान संकेत गर्न र अनिवार्य नगद अनुपात कायम गर्न नसक्ने बैंकहरुलाई नपुग रकममा जरिवाना लगाउने कार्यमा बैंकदर प्रयोग हुँदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि बैंक दरलाई स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर गणना गर्ने एक आधारको रुपमा समेत आवद्ध गरिएको र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि साधारण पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने प्रयोजनमा समेत प्रयोग हुने व्यवस्था गरियो । यसका अतिरिक्त बैंकदरलाई प्रणालीगत जोखिमको स्थिति उत्पन्न भएमा अन्तिम ऋणदाताको सुविधा प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि पनि प्रयोग गरियो ।

२.११ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिमा विदेशी मुद्रामा उपलव्ध गराइने निर्यात पुनरकर्जाको व्याजदर बाहेक अन्य सबै सहुलियतपूर्ण पुनरकर्जा सुविधाका दरहरुलाई एकीकृत गरी समदर कायम गरियो । यसअनुसार निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गका मानिसहरुलाई प्रवाह हुने कर्जाको पुनरकर्जादर १.५ प्रतिशत कायम गरियो भने यस्तो सुविधा उपयोग गर्दा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले सम्बन्धित ग्राहकबाट ४.५ प्रतिशत भन्दा बढी व्याज लिन नपाउने व्यवस्था गरियो । विदेशी मुद्रामा उपलव्ध गराइने पुनरकर्जा सुविधाको व्याजदरलाई प्रचलित लाईवोर (LIBOR) मा ०.२५ प्रतिशत विन्दु थप गरी हुन आउने दर कायम गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो ।

तालिका २.३

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कायम रहेका बैंकदर तथा पुनरकर्जादरहरु

शीर्षक	दर (प्रतिशतमा)
बैंकदर	७.०
साधारण पुनरकर्जादर	७.०
विशेष पुनरकर्जादर (निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारी)	१.५
विदेशी मुद्रामा उपलव्ध गराइने निर्यात पुनरकर्जादर	लाईवोर रेट + ०.२५

२.१२ वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न तथा तरलता व्यवस्थापनको लागि आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि लागू गरिएको वैधानिक तरलता अनुपात सम्बन्धी व्यवस्थालाई पुनरावलोकन गरी वाणिज्य बैंकको हकमा १५ प्रतिशत, विकास बैंकको हकमा ११ प्रतिशत, वित्त कम्पनीको हकमा १० प्रतिशत र चल्ती खाता खोल्न स्वीकृति नलिएका वित्त कम्पनीको हकमा ६ प्रतिशत कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियो । यसको साथै निक्षेप परिचालन शुरु गरिसकेका "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले पनि ४ प्रतिशत वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियो । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले नेपाल सरकारको ऋणपत्रमा गरेको लगानीका अतिरिक्त आफ्नो ढुकुटीमा रहेको नगद मौज्दात, अनिवार्य नगद मौज्दात र राष्ट्र बैंकमा जम्मा रहेको सो भन्दा माथिको रकम समेत यस प्रयोजनको लागि गणना गर्न पाउने व्यवस्था गरियो ।

खुला बजार कारोवार

२.१३ नेपाल राष्ट्र बैंकले खुला बजार कारोवारलाई मौद्रिक व्यवस्थापनको प्रमुख उपकरणको रुपमा प्रयोग गर्दै आएको छ । खुला बजार कारोवारका उपकरणहरुमध्ये सोझै बिक्री तथा खरिद बोलकबोल र रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल संचालन गरिने व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि निरन्तरता दिईयो । मौद्रिक तरलता स्थिति तथा मौद्रिक नीतिका मूलभूत लक्ष्यहरुको आधारमा यस बैंकको अग्रसरतामा हप्ताको कुनै पनि कार्यदिनमा खुला बजार कारोवार गर्न सकिने विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत कायम राखियो ।

२.१४ नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तरलता अनुगमन गर्ने कार्य हुँदै आएको छ । तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलतालाई खुला बजार कारोवार संचालनको लागि आधारको रुपमा प्रयोग गर्ने गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरुको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात जस्ता विवरणहरुलाई पनि खुला बजार कारोवार संचालनको लागि प्रयोग गर्ने कार्यलाई पनि निरन्तरता दिइयो ।

२.१५ समीक्षा वर्षमा खुला बजार कारोवार मार्फत रु. ७१ अर्ब ३९ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भयो । अघिल्लो वर्ष उक्त कारोवारबाट रु. १२६ अर्ब ६२ करोड खुद तरलता प्रवाह भएको थियो । समीक्षा वर्षमा बिक्री बोलकबोलबाट रु. २ अर्ब र रिभर्स रिपो बोलकबोलबाट रु. १९ अर्ब गरी कुल रु. २१ अर्ब बराबरको तरलता प्रशोचन भयो भने रिपो बोलकबोल मार्फत रु. ९२ अर्ब ३९ करोड तरलता प्रवाह भयो । समीक्षा वर्षमा खासगरी शोधनान्तर स्थितिमा अपेक्षित सुधार नहुनु, पूँजीगत खर्च विस्तारमा शिथिलता आउनु, अधिकांश समय नेपाल सरकारको नगद बचत कायम रहनु जस्ता कारणहरुले तरलताको स्थितिमा प्रणालीगत र अल्पकालीन दुबै प्रकृतिका समस्या देखापरेकोले खुला बजार कारोवारबाट यस वर्ष पनि ठूलो परिमाणको तरलता प्रवाह हुन गएको हो ।

तालिका २.४
दोश्रो बजार कारोवारको स्थिति

(रु. करोडमा)

	२०६६/६७	२०६७/६८
कुल तरलता प्रशोचन (क)	८४४.०	२१००.०
बिक्री बोलकबोल	७४४.०	२००.०
रिभर्स रिपो बोलकबोल	१००.०	१९००.०
कुल तरलता प्रवाह (ख)	**१३५०५.९**	**९२३८.६**
खरिद बोलकबोल	३३८.२	०.०
रिपो बोलकबोल	१३१६७.७	९२३८.६
खुद तरलता प्रशोचन (क-ख)	**-१२६६१.९**	**-७१३८.६**

२.१६ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि विकास ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन बोलकबोलको माध्यमबाट शुरु गरिएको थियो । उक्त वर्ष रु. ३ अर्ब बराबरको विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६२/६३ मा रु. ७५ करोड, आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा रु. ५ अर्ब ५० करोड, आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रु. ६ अर्ब ७ करोड, आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रु. ७ अर्ब ७५ करोड र आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल रु. ९ अर्ब ४ करोड बरावरको विकास ऋणपत्र वोलकवोलको आधारमा निष्कासन गरिएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विकास ऋणपत्र निष्कासन गरी नेपाल सरकारबाट रु. ८ अर्ब बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन गरियो । समीक्षा वर्षमा निष्कासन गरिएका विकास ऋणपत्रहरुमध्ये ३-वर्षे अवधिको रु. ५ अर्ब र ५-वर्षे अवधिको रु. ३ अर्बको रहेका थिए । यी दुबै ऋणपत्रको अंकित व्याजदर (Coupon rate) ९.५० प्रतिशत रहेकोमा बोलकबोल प्रिमियममा बिक्री भएका थिए ।

तालिका २.५
विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन

मिति	अवधि (वर्षमा)	निष्कासित रकम (रु. करोडमा)	अंकित व्याजदर (प्रतिशतमा)	औसत भारित बोलकबोल मूल्य
२०६६/१०/२८	३	१५०.०	९.०	१०१.९३
२०६६/२/२७	५	२५५.०	९.०	१०२.९३
२०६६/३/१७	५	४९९.१	९.०	१००.७३
२०६७ /९ /१६	५	३००.०	९.५	१०१.६८
२०६८/२ /१९	३	५००.०	९.५	१०१.२५

पुनरकर्जा सुविधाको उपयोग

२.१७ तरलतामा संकुचन आएको स्थितिले उत्पादनमूलक क्षेत्रको लागि पर्याप्त कर्जा उपलव्ध नभएमा यसबाट उत्पादन तथा रोजगारीमै प्रतिकूल प्रभाव पर्न सक्ने अवस्थालाई दृष्टिगत गरी तोकिएका उत्पादनमूलक क्षेत्रतर्फ कर्जा प्रवाह बढाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई सोही क्षेत्रकै असल कर्जाको धितोमा यस बैंकबाट पुनरकर्जा सुविधा उपलव्ध गराउने व्यवस्था गरियो । यस व्यवस्था अन्तरगत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २० वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई कुल रु. ५ अर्ब ३८ करोड वरावरको साधारण पुनरकर्जा उपलव्ध गराइयो । यस व्यवस्थाबाट उत्पादनमूलक उद्योगतर्फ कर्जा प्रवाह बढ्न गई उत्पादनमा समेत वृद्धि हुने र यसबाट मूल्य तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्न समेत सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

२.१८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा केही विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरुमा तरलता व्यवस्थापनमा असहज अवस्था उत्पन्न भयो । यसको समुचित व्यवस्थापन नहुँदा वित्तीय क्षेत्रप्रति सर्वसाधारणको विश्वासमा आँच आउन सक्ने भएकोले तरलताको अल्पकालीन समस्या भोगेका वित्तीय संस्थाहरुलाई तत्काल तरलता उपलव्ध गराउने उद्देश्यले तरलता व्यवस्थापनको लागि पुनरकर्जा सुविधा उपलव्ध गराउने व्यवस्था गरियो । यस्तो कर्जा बढीमा १२० दिन सम्मको लागि असल कर्जाको धितोमा प्राथमिक पूँजीको ६० प्रतिशतसम्म उपलव्ध गराउन सकिने व्यवस्था गरियो । समीक्षा वर्षमा यो विशेष पुनरकर्जा सुविधा अन्तरगत ३ विकास बैंक र ७ वित्त कम्पनीहरुले कुल रु. १ अर्ब २७ करोड माग गरेकोमा रु. ५९ करोड उपलव्ध गराइएको थियो । यसका अतिरिक्त प्रणालीगत जोखिमको स्थिति उत्पन्न भएमा उपलव्ध गराइने अन्तिम ऋणदाता सुविधा अन्तरगत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भिवोर विकास बैंकलाई रु. ५० करोड उपलव्ध गराइयो ।

लघुवित्त

लघुवित्त प्रवर्द्धनसँग सम्बन्धित कार्यक्रम तथा गतिविधि

२.१९ यस बैंक अन्तरगत रहेको ग्रामीण स्वावलम्बन कोषमा हालसम्ममा नेपाल सरकारबाट जम्मा रु. १९ करोड र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रु. २५ करोड ३४ लाख गरी कुल पूँजी रु. ४४ करोड ३४ लाख पुऱ्याइएको छ । सोही पूँजीबाट कोषले आफूसँग आवद्ध संस्थाहरुलाई सम्बन्धित संस्थाहरुको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को पहिलो कर्जामा २० गुणासम्म, दोश्रो र तेश्रो कर्जाको हकमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक रु. २० लाख, दोश्रो पटक रु. २५ लाख र तेश्रो पटक रु. ३० लाखसम्मको कर्जा किस्ताबन्दीमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ । कोषबाट विपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानका लागि प्रति सदस्य बढीमा पहिलो पटक रु. ५० हजार, दोश्रो पटक रु. ५५ हजार, तेश्रो पटक रु. ६० हजार तथा पुनरकर्जा रु. ६० हजारसम्म सहकारी/गैर-सरकारी संस्थाहरु मार्फत् लघुकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था रहेको छ । सामुहिक लघुउद्यम परियोजना कर्जा अन्तरगत दोस्रो पटकको कर्जा सदुपयोग गरी राम्रो ख्याती कमाएका ऋणी सदस्यहरुले सामूहिक रुपमा कुनै लघुउद्यम संचालन गर्न चाहेमा यस्तो सामूहिक परियोजनाका लागि प्रति परियोजना बढीमा रु. १ लाख ५० हजारसम्म कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने

व्यवस्था समेत रहेको छ । यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरु खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको व्यवस्था गर्न कृषि विकास बैंक र लघुवित्त सम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरुलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

२.२० २०६८ असार मसान्तसम्ममा कोषले ४९५ वटा सहकारी संस्था र ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था गरी कुल ५४८ वटा संस्थाहरुलाई रु. ५५ करोड ८१ लाख ४४ हजार ऋण लगानी गरेकोमा रु. २९ करोड ४९ लाख २१ हजार असूली भई रु. २६ करोड ३२ लाख २३ हजार लगानीमा रहिरहेको छ । सोही अवधिसम्ममा दीर्घकालीन ऋणतर्फ जम्मा रु. १५ करोड ९२ लाख लगानी गरी रु. ३ करोड ७७ लाख २६ हजार असुली भई रु. १२ करोड १४ लाख ७४ हजार लगानीमा रहिरहेको छ । जसमध्ये कृषि विकास बैंक लिमिटेडमा रु. १० करोड ७७ लाख ७१ हजार, पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा ३७ लाख ३ हजार र साना किसान विकास बैंक लिमिटेडमा १ करोड रकम लगानीमा रहिरहेको छ ।

तालिका २.६
ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति
(२०६८ असार मसान्तसम्म)

विवरण	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	जम्मा
कर्जा प्रवाह			
(क) संस्था संख्या	५३	४९५	५४८
(ख) कर्जा रकम (रु. हजारमा)	२११९६	५३६९४८	५५८१४४
(ग) लाभान्वित परिवार संख्या	३९५८	२३५९४	२७५५२
कर्जा असूली			
(क) संस्था संख्या	३८	१४२	१८०
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	१९०८८	२७५८३३	२९४९२१
(ग) व्याज रकम (रु. हजारमा)	२५३२	३६६१०	३९१४२
लगानीमा रहिरहेको			
(क) संस्था संख्या	१५	३५३	३६८
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	२१०८	२६१११५	२६३२२३
भाखा नाघेको			
(क) संस्था संख्या	१५	७८	९३
(ख) साँवा रकम (रु. हजारमा)	२१०८	१५१५४	१७२६२

२.२१ देशका ग्रामीण क्षेत्रमा रहेका सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरुको पहुँच कोषसम्म पुऱ्याउने उद्देश्यले विभिन्न गोष्ठी तथा कार्यक्रम संचालन गरी प्रचार-प्रसारको कामलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.२२ नेपाल सरकार र नेपाल राष्ट्र बैंकबीच भएको सहायक ऋण सम्झौता बमोजिम निश्चित समयावधिमा भुक्तानी हुने गरी यस बैंकको लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागबाट विभिन्न परियोजनाहरु संचालन गरिएको थियो । ग्रामीण महिलाको लागि उत्पादन कर्जा (२० वर्ष), महिलाको लागि लघुकर्जा (१६ वर्ष), तेश्रो पशु विकास आयोजना (३० वर्ष), पश्चिम तराई गरिबी निवारण आयोजना (१८ वर्ष) र सामुदायिक भूमिगत जल सिंचाई सेक्टर आयोजना जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन भई हाल लगानी सम्बन्धी कार्य समाप्त भइसकेको छ । उक्त कार्यक्रमहरु मार्फत् लगानी गरिएको रकममध्ये हाल करिब रु. २६ करोड ३७ लाख लगानीमा रहिरहेको छ ।

२.२३ पाँचवटै ग्रामीण विकास बैंकहरुको वित्तीय सुदृढीकरण तथा समग्ररुपमा सवलीकरणका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको सक्रियतामा २०५८ देखि २०६३ सालसम्म संरचनात्मक सुधार कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो । संरचनात्मक सुधार कार्यक्रमको क्रममा ग्रामीण विकास बैंकहरुलाई क्रमश: निजीकरण गर्दैजाने उद्देश्य अनुरुप पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडको निजीकरण कार्यको शुरुवात भई यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको ६१ प्रतिशत शेयरमध्ये ५१ प्रतिशत शेयर निजी क्षेत्रलाई हस्तान्तरण गरी १० प्रतिशत शेयर मात्र यस बैंकको स्वामित्वमा बाँकी रहेको छ । त्यसैगरी पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड, मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेड तथा मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडमा यस बैंकको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण शेयर निजी क्षेत्रमा हस्तान्तरण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । यस

बैंकको स्वामित्वमा रहेको सुदूर-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैक लिमिटेडको शेयर समेत आगामी वर्षहरुमा बिनिवेश गर्दै जाने नीति रहेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

२.२४ यस बैंकले आफ्नो रणनीतिक योजनालाई आर्थिक उदारीकरणको नीतिसंग सामाञ्जस्य हुने गरी आफूलाई नीतिगत कार्यमा मात्र सीमित गर्दै जाने अवधारणा लिए अनुरुप परिवर्त्य विदेशी मुद्रा कारोवारहरु Deregulate गर्दै जाने तथा पूँजी खातालाई क्रमशः खुकुलो पार्दै जाने नीति लिई विदेशी विनिमय व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाउदै लगिएको छ । यस क्रममा विदेशी विनिमय व्यवस्थापनका सम्बन्धमा निम्न व्यवस्था एवम् सुधारका उपायहरु अवलम्बन गरिएको छ ।

(१) परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी हुने गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने वस्तुहरुको सूचीमा रहेका १२४ वस्तुहरुको संख्या बृद्धि गरी आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १५७ पुऱ्याइएको छ । आवश्यकता, माग र औचित्यको आधारमा त्यस्ता वस्तुहरुको संख्या क्रमिक रुपमा थप गर्दै जाने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

(२) वस्तु तथा सेवा निर्यात गर्ने व्यवसायीले निर्यात प्रवर्द्धनको लागि विदेशमा शाखा/सम्पर्क/प्रदर्शन कक्ष जस्ता कार्यालय खोल्न तथा बिक्रीबाट उठेको रकम जम्मा गर्ने प्रयोजनको लागि विदेशमा खाता खोल्न चाहेमा सम्बन्धित नियमनकारी निकायको सिफारिशमा निर्धारित कार्यविधि तथा शर्तहरुको अधीनमा रही त्यस्ता कार्यालय संचालनको लागि आवश्यक पर्ने विदेशी मुद्राको सटही सुविधा र खाता खोल्न स्वीकृति प्रदान गर्ने व्यबस्था गरिएको छ ।

(३) निर्यात मूल्यको ५ (पाँच) प्रतिशत धरौटी लिई एक पटकमा बढीमा अमेरिकी डलर २,००,०००।- (दुई लाख) सम्मको माल सामान Cash Against Documents (CAD) को आधारमा निकासी गर्न बैंक/वित्तीय संस्थाले जारी गर्न सक्ने अनुमतिपत्रको सीमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ५,००,००० (पाँच लाख) पुऱ्याइनुका साथै धरौटी समेत निर्धारित मूल्यको १ (एक) प्रतिशत मात्र लिनुपर्ने व्यबस्था गरिएको छ ।

(४) निर्यातकर्ताहरुलाई मालसामान निर्यातको लागि प्रतीतपत्र प्राप्त भएको आधारमा मात्र बैंक/ वित्तीय संस्थाहरुले अधिकतम वार्षिक ६ (छ) प्रतिशत व्याजदरमा अमेरिकी डलरमा प्रि-शिपमेण्ट (Pre-shipment) तथा पोष्ट-शिपमेण्ट (Post-shipment) कर्जा उपलब्ध गराउनुपर्ने र यस्ता असल कर्जाको सुरक्षणमा सम्बन्धित बैंक/वित्तीय संस्थाले माग गरेमा यस बैंकबाट वार्षिक ४ (चार) प्रतिशत व्याजदरमा अमेरिकी डलरमै पुनरकर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यबस्थालाई परिमार्जन गरी यस्तो कर्जा निर्यात प्रतीतपत्र लगायत CAD अनुमतिपत्र तथा अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्रको आधारमा समेत प्रदान गर्ने, बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले लाइवोर (LIBOR) दरमा अधिकतम २.२५ प्रतिशत थप गरी हुनआउने व्याजदरमा अमेरिकी डलर कर्जा उपलब्ध गराउने र यस बैंकले लाइवोर (LIBOR) दरमा ०.२५ प्रतिशत थप गरी हुन आउने व्याजदरमा अधिकतम ६ (छ) महिनाको लागि अमेरिकी डलर १ लाखको गुणकमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यबस्था गरिएको छ ।

(५) नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायबाट इजाजतपत्रप्राप्त गरेका वैदेशिक रोजगार व्यवसायीहरुलाई भिषा शुल्क, कमिशन आदिको लागि आवश्यक पर्ने विदेशी मुद्राको सटही सुविधा नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायवाट स्वीकृत/सिफारिस भएको आधिकारिक कागजातको आधारमा इण्टरनेट/ इलेक्ट्रोनिक पेमेन्ट कार्ड समेतको माध्यमवाट उपलब्ध हुने व्यबस्था गरिएको छ ।

(६) ट्राभल, टुर, टिकेटिङ्ग एजेन्सीहरुले आफ्ना संस्थागत ग्राहकहरुलाई विदेशी मुद्रामा उधारो टिकट/कार्गो बिक्री गर्दा समयमै रिप्याट्रिएशन गर्न नपुग हुने विदेशी मुद्राको लागि बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले आवश्यक कागजातका आधारमा बढीमा ३ (तीन) महिना अवधिसम्मको लागि अमेरिकी डलरमा अल्पकालिन ऋण उपलव्ध गराउन सक्ने व्यबस्था गरिएको छ ।

(७) बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले आफूसंग रहेको विदेशी मुद्रा मौज्दात विदेशस्थित एजेन्सी बैंकहरुमा राखी लगानी गर्न सक्ने सम्बन्धमा नयाँ व्यबस्था गरिएको छ । यस व्यबस्था अन्तरगत बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले आफूसँग रहेको विदेशी मुद्राको निक्षेप र अग्रिम विनिमय कारोवार (Forward Exchange

Contract) दायित्वको सम्पूर्ण रकम र आयात प्रतीतपत्र लगायतका अन्य विदेशी विनिमय दायित्वको बढीमा २५ (पच्चीस) प्रतिशत बरावर हुने विदेशी मुद्रा मात्र विदेशी एजेन्सी बैंकहरुमा मौज्दातको रुपमा राख्न सक्नेछन् । साथै, विदेशी मुद्राको पर्याप्त श्रोत नहुने/नपुग्ने बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो अन्तर्राष्ट्रिय भुक्तानी कारोवार संचालन गर्ने प्रयोजनको लागि न्यूनतम अमेरिकी डलर २,००,०००।- (दुई लाख) सम्म विदेशी विनिमय मौज्दातको रुपमा राख्न पाउने छन् । यसरी मौज्दातको रुपमा राखिएको विदेशी मुद्रा मौज्दातबाट आफ्नो दैनिक तरलतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी बढीमा १ (एक) वर्ष वा सो भन्दा कम अवधिको कल डिपोजिट, सर्टिफिकेट अफ डिपोजिट वा यस्तै अन्य उपकरणहरुमा लगानी गर्न सक्नेछन् ।

(८) नेपालभित्र पैठारी हुने मालवस्तु प्रतीतपत्रका माध्यमवाट पैठारी गर्नुपर्दा प्रतीतपत्र जारी गर्दाकै समयमा आयात हुने मालवस्तुको किटानी (स्पेसिफिक) बिबरण, वस्तु वर्गिकरण शिर्षक (Harmonised Code), वस्तुको प्रति इकाई मूल्य र परिमाण, उत्पत्तिको मुलुक र यथासम्भव मालवस्तुको प्रकृति अनुसार मोडेल नम्बर र कम्पनी समेत प्रतीतपत्र र सो अन्तरगत पेश हुने बिल-विजकमा अनिवार्य रुपमा खुलाउनु पर्ने व्यबस्था गरिनुका साथै Deferred Payment सम्वन्धी प्रतीतपत्रका कागजात डिष्काउण्ट गर्दा लाग्ने व्याज लगायतका बैंक चार्जहरु Beneficiary ले नै व्यहोर्नुपर्ने र प्रतीतपत्रमा शर्त राखी सो अन्तरगतका कागजात Opening Bank ले समेत डिष्काउण्ट गर्न सक्ने व्यबस्था गरिएको छ । साथै, प्रतीतपत्र मार्फत फल तथा पानीमा आधारित नन्अल्कोहलिक पेय पदार्थ, जुस तथा वेभरेज आयात गर्न खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागबाट अनिवार्य रुपमा अनुमति लिनुपर्ने व्यबस्था गरिएको छ ।

(९) बैंक/वित्तीय संस्था तथा मनिचेन्जरहरुले विदेशी मुद्रा तथा ट्राभलर्स चेक खरिद/विक्री गर्दा अपनाउनुपर्ने विधि र यस्ता कारोवारमा लिन सकिने ह्याण्डलिङ्ग चार्ज आदि तथा ती निकायले आफुसंग भएका नगद विदेशी मुद्रा यस बैंकका कार्यालयहरुमा वुझाउन ल्याउँदा सटही गर्ने व्यबस्थामा परिमार्जन गरिएको छ ।

(१०) नेपाली नागरिकहरु व्यक्तिगत भ्रमणमा विदेश जानु परेमा राहदानी सुविधा अन्तरगत वर्षमा २ (दुई) पटक मात्र सटही सुविधा पाउने व्यबस्था रहेकोमा वार्षिक सीमा अमेरिकी डलर ४,००० लाई यथावत राखी २ पटकको सीमा हटाउनुका साथै यस व्यबस्थावाट प्राप्त हुने विदेशी मुद्राको सटही सुविधाबाट अपुग हुने भएमा रकम अपुग हुनाका कारण र आफ्नो PAN नम्वर सहित विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा निवेदन गरेमा औचित्यका आधारमा आवश्यकतानुसार थप सटही सुविधा दिनसकिने व्यबस्था गरिएको छ ।

(११) नेपाल सरकारले २०६७ भाद्र १८ गतेदेखि सुन आयातमा पूर्ण प्रतिवन्ध लगाएकोमा मिति २०६७ पौष १२ गतेदेखि प्रतिवन्ध फुकुवा गरी दैनिक १५ (पन्ध्र) किलोको परिमाणमा "क" वर्गका बैंकहरुले सुन आयात तथा विक्री बितरण गर्नसक्ने गरी "सुन आयात तथा बिक्री बितरण कार्यविधि, २०६७" लागू गरिएको छ भने खुलाबजार आयात इजाजत (OGL) प्रणाली अनुरुप नेपालका सुन/चाँदी व्यवसायीले प्रचलित व्यबस्था बमोजिम चाँदी आयात गर्नसक्ने व्यबस्था गरिएको छ ।

(१२) विप्रेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने कम्पनी/फर्मको संख्या गत वर्षसम्म ५२ वटा रहेकोमा यस वर्ष ५ कम्पनी थप र ३ कम्पनी बन्द भएकोले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अन्त्यसम्ममा यो संख्या ५४ पुगेको छ ।

(१३) आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा थप १९ वटा मनिचेन्जर फर्म/कम्पनीलाई कारोवार गर्न इजाजत प्रदान गरिएको र २५ वटा बन्द भएकोले यस्तो कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या नेपाल भरी ४४२ पुगेको छ भने काठमाण्डौ उपत्यकाभित्र मात्रै कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या १७६ रहेको छ ।

(१४) बैंक तथा वित्तीय संस्था एवम् मनिट्रान्सफर र मनिचेन्जर फर्म/कम्पनी वाहेक विदेशी मुद्रा कारोवार (खरिद मात्र) गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गर्ने होटेल, स्वदेशी तथा विदेशी एयरलाइन्स, ट्राभल, ट्रेकिङ्ग, कार्गो तथा कुरिअर एजेन्सीको संख्या आर्थिक वर्ष २०६६/६७ सम्म ३०८८ रहेकोमा यस आर्थिक वर्षमा थप २६५ ले स्वीकृति लिएको र १० वटा बन्द भएकोले यस्तो कारोवार गर्ने एजेन्सीहरुको संख्या ३३४३ पुगेको छ ।

(१५) परिवर्त्य विदेशी मुद्रातर्फ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल रु. २११.७६ अर्ब रेमिट्यान्स भित्रिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ११.३८ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल रु. २३५.८६ अर्ब रेमिट्यान्स भित्रिएको छ ।

(१६) मनिचेञ्जर र मनिट्रान्सफर कारोवार व्यवस्थित गर्ने, इजाजतपत्र प्रदान गर्ने, निरीक्षण गर्ने प्रक्रियालाई समयानुकूल बनाउन तथा विदेशी विनिमय कारोवार गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त विभिन्न निकायहरुले गरेको विदेशी विनिमय कारोवारको नियमित निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने उद्देश्यले तयार पार्न शुरु गरिएको मनिट्रान्सफर र निरीक्षण सम्बन्धी विनियमावली तयार गरी क्रमशः मिति २०६७/५/१९, २०६७/५/३१ र २०६७/६/२५ देखि लागू समेत गरिसकिएको छ ।

(१७) यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त गरी विदेशी मुद्राको कारोवार गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्था लगायतका निकायहरुले गर्ने विदेशी मुद्रा कारोवारको नियमित रुपमा निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागमा निरीक्षण तथा अनुगमन फाँट गठन गरी कार्य योजना सहित निरीक्षण तथा अनुगमन गर्न शुरु गरिएको छ । यसै सिलसिलामा गत आर्थिक वर्षमा कुल ३०१ निकायहरुको नियमित तथा विशेष निरीक्षण गरी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको व्यहोरा अनुरुप इजाजतपत्र रद्द, सामान्य निर्देशन, नसिहत, सचेत तथा स्पष्टिकरण लगायतका कारवाही गरिएको छ ।

(१८) भारतीय रुपैयाँको कारोवारलाई व्यवस्थित तथा नियमित गर्ने उद्देश्यले भारतसँग हुने व्यापारिक कारोवार तथा भारतीय रुपैयाँ खरिद/विक्री कारोवार सम्बन्धमा विद्यमान व्यवस्थालाई अझ वढी पारदर्शी, स्पष्ट र सरल तुल्याईएको छ ।

(१९) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा कुल १३५ पटक विदेशी विनिमय खरीद/विक्री गरी कुल अमेरिकी डलर १६१.६७ करोड खरिद र अमेरिकी डलर ०.६० करोड विक्री गरी खुद अमेरिकी डलर १६१.०७ करोड खरिद गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा कूल १३६ पटक बजार हस्तक्षेप गरी अमेरिकी डलर २४१.९९ करोड खरिद र ०.९५ करोड विक्री गरी खुद अमेरिकी डलर २४१.०४ करोड खरिद गरिएको छ ।

(२०) विदेशी विनिमय दरमा घटबढको कारणले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा खुद रु. १०२३.७८ करोड नाफा भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा खुद रु. ६६३ करोड नोक्सान भएको छ ।

(२१) २०६७ असार मसान्तमा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट परिचालित कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रु. १६०५५.३५ करोड मध्ये अमेरिकी डलरको अंश ६०.५७ प्रतिशत रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा कुल सञ्चिति १६०५५.३५ करोड पुग्न गएको र सो मध्ये अमेरिकी डलरको अंश ५५.११ प्रतिशत रहेको छ । साथै, संचित विदेशी मुद्राको लगानी व्यवस्थापनबाट आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. १७२.८० करोड व्याज आम्दानी भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यस्तो आम्दानी रु. २२८.०३ करोड रहन गएको छ ।

(२२) भारतसँगको व्यापार एवम् शोधनान्तर घाटा पूर्ति गर्न आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा अमेरिकी डलर २१९ करोड बिक्री गरी भा.रु. १०२०९.३२ करोड खरिद गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अमेरिकी डलर २७४ करोड बिक्री गरी भा.रु. १२३८४.५२ करोड खरिद गरिएको छ ।

(२३) विदेशी विनिमयमा यस बैंकले गर्ने लगानीको जोखिम व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी बनाई सुरक्षित, तरल र प्रतिफल योग्य बनाउने उद्देश्यले लगानी निर्देशिकामा समसामयिक संशोधन, परिमार्जन गरी भारतीय रुपैयाँमा भारत सरकारद्वारा जारी भएको ऋणपत्रमा लगानी गर्न सकिने र भारतीय बैंकका विदेशस्थित शाखामा लगानी गर्न सकिने सीमामा वृद्धि गरिनुका साथै कुल विदेशी विनिमय संचिति मध्ये अमेरिकी डलरमा राख्नुपर्ने अंशको प्रतिशतलाई पुनरावलोकन गरिएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम

२.२५ नेपाल सरकार, विश्व बैंक र बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (Department for International Development) को ऋण तथा अनुदान सहयोगमा ३० अप्रिल २००३ मा शुरु भएको वित्तीय क्षेत्र प्राविधिक सहयोग परियोजना (Financial Sector Technical Assistance Project) को अवधि ३१ डिसेम्वर २०११ सम्म रहेको छ। यस परियोजना अन्तरगत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को लागि राष्ट्रिय योजना आयोगबाट स्वीकृत कार्यक्रममा व्यवस्था भएको कुल रकम रु. १३ करोड ३९ लाख ४० हजार मध्ये रु. ११ लाख ४० हजार नेपाल सरकारको श्रोतबाट, रु. ३ करोड ७० लाख DFID को अनुदानबाट र रु. ९ करोड ५८ लाख IDA को ऋण सहयोगबाट व्यहोरिने व्यवस्था भएकोमा उक्त स्वीकृत वार्षिक विनियोजित रकम अन्तरगतका कार्यक्रमहरुको कार्य प्रगति विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको यान्त्रिकीकरण

२.२६ कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको यान्त्रिकीकरणका सन्दर्भमा प्राविधिक रुपमा सफल भएका Bidder हरुलाई Second Stage Bid (Financial Bid) जारी गरिएकोमा सफल भएका Bidder हरुले उक्त कार्यको लागि छुट्टाइएको बजेट भन्दा अत्याधिक रकमको Financial Bid पेश गरेकोले मिति २०६८/०२/०४ को यस बैंकको सञ्चालक समितिको बैठकबाट कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको टेण्डर सम्वन्धी सम्पूर्ण प्रक्रिया रद्द गरी पुनः नयाँ प्रक्रिया प्रारम्भ गर्ने निर्णय गरिएको छ।

सेक्यूर्ड ट्रान्जेक्सन रजिष्ट्रि (Secured Transaction Registry) को यान्त्रिकीकरण

२.२७ अर्थ मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक तथा राष्ट्रिय सूचना केन्द्रका प्रतिनिधिहरु समावेश भएको टोलीले Secured Transaction Registry को Automation गर्नका लागि बोलपत्र आह्वान गर्ने सम्पूर्ण तयारी पूरा गरिसकेको भएता पनि परियोजनाको बार्षिक कार्यक्रममा रहेको सो वापतको रकम विश्व बैंकले ३१ डिसेम्वर २०११ अगावै यान्त्रिकीकरणको कार्य समाप्त नभएमा भुक्तानी गर्न नमिल्ने जानकारी गराएको र उक्त तोकिएको समय अगावै सो कार्य सम्पन्न गर्न कठिन हुने भएको हुँदा यस सम्बन्धमा के गर्न उपयुक्त हुने हो सोको राय नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयसंग माग गर्ने निर्णय भएको छ।

नेपाल बैंक लिमिटेडको Diagnostic Assessment

२.२८ नेपाल बैंक लिमिटेडको Diagnostic Assessment गर्न Consultant को नियुक्ति तथा अन्य Procurement कार्यमा सहयोग गर्न Procurement Expert नियुक्ति गर्ने कार्य अन्तरगत Procurement Expert नियुक्त गरी नीजको सहयोगमा Diagnostic Assesment का लागि Consultant नियुक्ति गर्न Expression of Interest (EOI) र Terms of Reference (TOR) तथा छनौटका आधार सम्बन्धी कागजात तयार भईरहेकोमा विश्व बैंकको पत्रानुसार ३१ डिसेम्वर २०११ भित्रमा Diagnostic Assessment सम्बन्धी कार्य सम्पन्न भएमा मात्र सो वापतको खर्च विश्व बैंकले व्यहोर्ने अन्यथा अन्य श्रोतबाट व्यहोर्नुपर्ने भन्ने उल्लेख भएकोले मिति २०६८/०३/२४ को पत्रबाट नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा रायको लागि लेखी पठाइएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना

२.२९ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तरगत नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने प्रमुख उद्देश्य सहित उक्त बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ग) को उपदफा १ (ण) अनुसार यस बैंकको नियन्त्रणमा लिइएको र त्यस्तो नियन्त्रणको अवधि २०६७ फागुन मसान्तसम्म कायम रहेकोमा सो अवधि २०६८ चैत्र मसान्तसम्म थप गरिएको छ। उक्त बैंकको पुनर्संरचना गर्ने सम्बन्धमा नियुक्त परामर्शदाता फर्म Bank of Scotland (Ireland) Ltd. को ICC Consulting संग भएको सम्झौताको म्याद २१ जुलाई २००७ मा समाप्त भएकोमा अर्को व्यवस्था नभएसम्म यस बैंकबाट नै कर्मचारीहरु खटाई व्यवस्थापन संचालन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ। यस बैंकबाट उक्त बैंकको व्यवस्थापन समितिलाई प्रमुख

कार्यकारी अधिकृत नियुक्त गर्न जिम्मा दिइएको छ । उक्त बैंकलाई २०६८ पौष मसान्तसम्म पूर्ण रुपले पूँजीकरण गरी नयाँ सञ्चालक समितिलाई कार्यभार हस्तान्तरण गरेर हाल कायम रहेको नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ को अवस्थाबाट यस बैंक बाहिर निस्कने आधार तयार गर्ने सहितको मार्गचित्र (Road Map) पारित गरी उक्त बैंकलाई पठाइएको छ । साथै, उक्त बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको Terms of Reference र प्रमुख कार्यकारी अधिकृत छनौटको लागि आवश्यक मापदण्डहरु पनि पठाइएको छ । उक्त बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको छनौटको लागि नेपाल सरकारका महालेखा नियन्त्रकको संयोजकत्वमा छनौट समिति गठन भएको र उक्त समितिले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको छनौटको लागि आवश्यक प्रक्रिया प्रारम्भ गरिसकेको छ ।

२.३० राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने प्रमुख उद्देश्य सहित सो बैंकको व्यवस्थापन समूहका परामर्शदाताहरुसँगको करार अवधि शुरुमा मिति १६ जनवरी २००३ देखि पटक पटक गरी ३१ मार्च २०११ सम्म थप गरिएको थियो । हाल नेपाल सरकारले उक्त बैंकको व्यवसायिक सञ्चालकलाई प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको जिम्मेवारी सुम्पिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्णयानुसार राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत छनौटको लागि आवश्यक मापदण्ड र Terms of Reference स्वीकृत गरी उपरोक्त कागजातहरु आवश्यक कार्यार्थ पठाईएको छ । प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको छनौटको लागि नेपाल सरकारका उर्जा सचिवज्यूको संयोजकत्वमा गठन भएको छनौट समितिले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको लागि दरखास्त आह्वान गरेको अवस्था रहेको छ ।

२.३१ पुनरसंरचनाको क्रममा रहेका यी दुबै बैंकहरुको हालसम्मको प्रगतिलाई समग्रमा समीक्षा गर्दा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि खुद मुनाफा आर्जन गरेको, बैंकको ऋणात्मक पूँजीकोषलाई घटाउँदै लगेको, बैंकलाई स्थिरता प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्थापन समूहले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका विभिन्न निर्देशिका, नीति, नियमहरु तयार गरी लागू गरेको र बैंकभित्र अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा स्वीकार्य व्यवस्था तथा शैलीहरु तर्जुमा गरी सोको कार्यान्वयन गरिरहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गर्दा हालसम्मको प्रगतिलाई पूर्णतः सन्तोषजनक भन्न नसकिएतापनि सकारात्मक रुपमा लिन भने सकिन्छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना/इजाजतपत्र

वाणिज्य बैंकतर्फ

२.३२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा जनता बैंक लि., मेगा बैंक लि., कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक लि., सिभिल बैंक लि. र सेञ्चुरी कमर्शियल बैंक लि. गरी जम्मा ५ वटा बैंकहरुलाई इजाजतपत्र प्रदान गरिएको छ भने “क” वर्गको बैंकको रुपमा स्थापना हुने गरी आवेदन दिएको प्रस्तावित स्टेट बैंक अफ नेपाल लि. का संस्थापकहरुले संस्थापना सम्बन्धी सम्पूर्ण शर्तहरु पूरा गर्न नसकेको कारण यस बैंकमा जम्मा गरेको ५ प्रतिशत रकम मिति २०६७/११/०२ मा फिर्ता गरी आवेदन रद्द गरिएको छ । आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा इजाजतपत्रप्राप्त “क” वर्गका बैंकहरुको संख्या ३१ पुग्न गएको छ ।

विकास बैंकतर्फ

२.३३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा इजाजतपत्रप्राप्त “ख” वर्गका विकास बैंकहरुको संख्या ९ थप भएको र एउटा विकास बैंकको ईजाजतपत्र रद्द गरिएकोले कुल विकास बैंकहरुको संख्या ८७ पुग्न गएको छ । यसरी थप हुन आएका ९ वटा विकास बैंकहरुमध्ये १ वटा राष्ट्रिय स्तरको, ४ वटा तीन जिल्ला र ४ वटा १ जिल्ला कार्यक्षेत्र रहेका विकास बैंक रहेका छन् । त्यसैगरी, पूर्व व्यवस्था अनुसार दर्ता भएका आवेदनहरु मध्ये यस आर्थिक वर्षमा अन्य थप ३ वटा विकास बैंकहरुलाई विकास बैंक संस्थापना सम्बन्धी सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ ।

वित्त कम्पनीतर्फ

२.३४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पूर्व व्यवस्था अन्तरगत प्राप्त आवेदन अनुसार थप २ वटा “ग” वर्गका वित्त कम्पनीलाई इजाजतपत्र प्रदान गरिएको र दुईवटा “ग” वर्गका वित्तीय संस्था गाभिई स्तरोन्नति भएको हुँदा २०६८ असार मसान्तसम्म यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “ग” वर्गका वित्त कम्पनीहरुको संख्या ७९ रहन गएको छ ।

लघुवित्त विकास बैंकतर्फ

२.३५ २०६७ असार मसान्तसम्म लघुवित्त विकास बैंकहरुको संख्या १८ रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ३ वटा नयाँ लघुवित्त विकास बैंकहरुलाई इजाजतपत्र प्रदान गरिएको हुँदा २०६८ असार मसान्तसम्ममा यसको संख्या २१ पुगेको छ । लघुवित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृतिका लागि मिति २०६७ असार मसान्तसम्म १३ वटा आवदेन प्राप्त भएकोमा समीक्षा अवधिमा २१ निवेदनहरु थप भई कुल निवेदन संख्या ३४ वटा पुगेको छ । यी आवेदनहरुमाथिको कारवाही विभिन्न चरणमा रहेको छ । सो मध्ये प्रस्तावित वोमी माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. र प्रस्तावित नेपाल माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि.लाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । प्रस्तावित नाडेप लघुवित्त वित्तीय संस्था लि., प्रस्तावित महिला सहयात्रा माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. र प्रस्तावित जीवन विकास लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. सँग अन्तरक्रिया सम्पन्न भएको छ । त्यस्तै, ३ वटा प्रस्तावित संस्थाहरु, दिव्य माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि., सूर्योदय लघुवित्त वित्तीय संस्था लि. र नागरिक माइक्रोफाइनान्स वित्तीय संस्था लि. लाई ५ प्रतिशत रकम जम्मा गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.३६ प्रचलित कानून तथा यस बैंकको निर्देशन उल्लघंन गरेको कारण मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लिमिटेडको सञ्चालक समिति निलम्बन गरी व्यवस्थापन नियन्त्रणमा लिइएकोमा यस बैंकको मिति २०६८/३/२४ को निर्णय बमोजिम यस बैंकको जनकपुर कार्यालयको मुख्य व्यवस्थापकको संयोजकत्वमा सरोकारवाला बैंकहरु तथा सर्वसाधारण शेयरधनीको प्रतिनिधित्व भएको सञ्चालक समिति गठन गरी उक्त ग्रामीण विकास बैंकको सञ्चालन हुँदै आइरहेको छ ।

वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने गैर-सरकारी संस्थातर्फ

२.३७ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने ७ वटा गैर-सरकारीसंस्थाहरुको अनुमतिपत्र रद्द भएकोले यस्ता संस्थाहरुको संख्या ४५ बाट २०६८ असार मसान्तमा ३८ मा सीमित रहनगएको छ । साथै, १८ वटा गैर-सरकारी संस्थाहरुको वित्तीय मध्यस्थताको कार्य गर्ने अनुमतिपत्र नवीकरण गरिएको छ ।

सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थातर्फ

२.३८ यस बैंकबाट सीमित बैकिङ कारोवार गर्न इजाजतपत्र पाएका सहकारी संस्थाहरुको संख्या २०६७ असार मसान्तसम्ममा १५ रहेकोमा मिति २०६७/४/१० मा राष्ट्रिय सहकारी बैंक लिमिटेडलाई सीमित बैकिङ कारोवार गर्ने इजाजतपत्र प्रदान गरिएकोले समीक्षा अवधिमा सीमित बैकिङ कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरुको संख्या १६ पुगेको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु

२.३९ समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई विभिन्न विषयहरुसँग सम्बन्धित २९ वटा प्रमुख परिपत्रहरु जारी गरिएका छन् ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको मार्गदर्शन

२.४० यस बैंकवाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले आफ्ना ग्राहकलाई निक्षेपमा दिने ब्याज, कर्जामा लिने ब्याज, हर्जाना ब्याज, व्यवस्थापन शुल्क, सेवा शुल्क लगायतका विषयमा सम्वन्धित पक्षलाई स्पष्ट र सरल रुपमा सूचना तथा जानकारी प्रदान गर्न, बैंक तथा वित्तीय संस्थाका ग्राहकहरुको हित संरक्षण गर्न र ती संस्थाहरुले लिने सेवा शुल्कहरुमा पारदर्शिता र एकरुपता कायम गर्न **बैंक/वित्तीय संस्थाहरुले प्रदान गर्ने सेवा तथा सेवाशुल्क सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६७** जारी गरिएको छ ।

अन्य विनियमावली तथा नीतिगत व्यवस्था

२.४१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गरी वित्तीय प्रणालीको विकास, विस्तार र स्थायित्व कायम गर्न यस बैंकबाट **बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु एक आपसमा गाभ्ने गाभिने सम्बन्धी विनियमावली, २०६८** जारी गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४९ अनुसार यस बैंकले अन्तिम ऋणदाताको रुपमा कार्य गर्न **अन्तिम ऋणदाता सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७** लागू गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई पुनरकर्जा प्रदान

२.४२ यस आर्थिक वर्षमा "क" वर्गका ९ वटा, "ख" वर्गका ७ वटा र "ग" वर्गका १ वटा गरी जम्मा १७ वटा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई असल कर्जाको धितोमा रु ५ अर्ब ३७ करोड ५० लाखको पुनरकर्जा

सुविधा स्वीकृत गरिएको छ । यस मध्ये आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा रु ३ अर्ब ५९ करोड ९८ लाख बक्यौता रहेको छ । "ख" वर्गको ३ वटा र "ग" वर्गको १३ वटा गरी जम्मा १६ वटा वित्तीय संस्थाहरुलाई असल कर्जाको धितोमा रु. ७६ करोड ८७ लाखको पुनरकर्जा स्वीकृत गरिएकोमध्ये आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा जम्मा ८ वटा वित्तीय संस्थाहरुले रु. ४३ करोड ७ लाख तरलता पुनरकर्जा उपयोग गरेका छन् ।

शून्य ब्याजदरमा कर्जा सुविधा सम्वन्धमा

२.४३ यस बैंकले तोकेका बिभिन्न दुर्गम क्षेत्रमा शाखा खोले बापत ६ वटा "क" वर्गका बैंकहरुलाई रु. ८ करोड र ७ वटा "ख" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई रु. ६ करोड गरी जम्मा रु. १४ करोड संचालन खर्च वापत शून्य ब्याजदरमा कर्जा प्रदान गरिएको छ ।

अन्तिम ऋणदाता सुविधा सम्वन्धमा

२.४४ भिवोर विकास बैंक लि. लाई मिति २०६८/२/२६ मा बढीमा ६ महिनाका लागि असल कर्जाको धितोमा रु. ५० करोड अन्तिम ऋणदाता सुविधा उपलब्ध गराइएको छ ।

सहायक कम्पनी सम्बन्धमा

२.४५ लघुवित्तको कारोवार गर्ने सहायक कम्पनी खोल्नको लागि २०६७ असार मसान्तसम्म ८ वटा संस्थाहरुले निवेदन दिएकोमा समीक्षा अवधिमा थप ३ वटा बैक/वित्तीय संस्थाहरुले आवेदन गरेकोले कुल आवेदन संख्या ११ पुगेको छ । सो मध्ये लक्ष्मी बैंक लिमिटेड र आइ.एल.एफ.सी. वित्तीय संस्था गरी २ वटाको सहायक कम्पनीहरुलाई सैद्धान्तिक सहमति प्रदान गरिएको छ । एभरेष्ट बैंक लि. र रिलायवल फाइनान्स कम्पनी लि.ले सहायक कम्पनी स्थापना गर्ने प्रयोजनार्थ ५ प्रतिशत रकम जम्मा गरेका छन् । एभरेष्ट लघुवित्त वित्तीय संस्था स्थापनार्थ एभरेष्ट बैंक लि. सँग अन्तरक्रिया सम्पन्न भएको छ । समीक्षा अवधिमा लक्ष्मी बैंक, नविल बैंक तथा एनएमवि बैंक गरी ३ वटा बैंकहरुलाई मर्चेन्ट बैंकिङ कारोवार गर्न सहायक कम्पनी स्थापना गर्न स्वीकृति दिइएको छ ।

गाभ्ने/गाभिने, स्तरोन्नति र कार्यक्षेत्र विस्तार

२.४६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल बंगलादेश बैंक लि. र श्रीलंका मर्चेण्ट एण्ड बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि. एक-आपसमा गाभ्न/गाभिन यस बैंकबाट स्वीकृति प्रदान गरिएकोमा उक्त संस्थाहरु एक-आपसमा गाभिई नेपाल बंगलादेश बैंक लि. नामबाट २०६७/१०/९ गतेबाट वित्तीय कारोवार सञ्चालन गर्दै आइरहेको छ । त्यसैगरी बीरगंज फाइनान्स लि. र हिमचुली विकास बैंक लि. एक-आपसमा गाभ्न/गाभिन यस बैंकबाट स्वीकृत प्रदान गरिएकोमा उक्त संस्थाहरु एक-आपसमा गाभिई एच. एण्ड बी. डेभलपमेन्ट बैंक लि. को नामबाट २०६८/३/१ गतेबाट वित्तीय कारोवार शुरु भएको छ ।

गुनासो व्यवस्थापन समिति

२.४७ बैंक तथा ऋणी बीचको कारोवारमा कुनै पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाईको लागि यस बैंकका डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा गठन भएको गुनासो व्यवस्थापन समितिमा २०६८ असार मसान्तसम्म परेका उजुरीहरुको संख्या ५८८ पुगेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा जम्मा ७३ वटा उजुरी परेकोमा ५४ वटा उजुरी उपर सुनुवाइ भइसकेको र ६ वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग आवश्यक पत्राचार भइरहेको छ भने बाँकी १३ वटा यस समितिसँग असम्बन्धित भएकोले सम्बन्धित विभागहरुमा पठाइएको छ ।

राहदानी जफत लगायतको कारवाहीका सम्वन्धमा

२.४८ नेपाल सरकारद्वारा राहदानी जफत लगायतका कारवाहीमा परेका ३५५ जना ऋणीहरु मध्ये २०६८ असार मसान्तसम्ममा ४६ जना ऋणीहरु उपर गरिएको कारवाही फुकुवा भईसकेको छ । नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट मिति २०६५/१०/२९ मा भएको निर्णय अनुसार बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुसंग कर्जा लिई नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरुलाई गरिने राहदानी जफत लगायतका कारवाहीको प्रभावकारिता अनुगमन गरी कारवाहीलाई थप सक्रिय बनाउन सभासद् श्री हरि रोकाको संयोजकत्वमा खराव (नियतवस) ऋणी कारवाही अनुगमन समिति गठन गरिएको छ ।

व्यवसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित

२.४९ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यवसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका थप १३ जना व्यक्तिहरु समेत गरी जम्मा १०८ जना व्यावसायिक विशेषज्ञहरुको सूची कायम गरिएको छ।

एकीकृत निर्देशन, २०६७ को अंग्रेजी अनुवाद

२.५० यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६७ अंग्रेजी भाषामा अनुवाद गरी यस बैंकको वेवसाइटमा राखिएको छ।

विदेशी बैंकको प्रतिनिधि कार्यालय

२.५१ Mashreqbank PSC, Dubai, UAE लाई नेपालमा प्रतिनिधि कार्यालय खोल्न अनुमति प्रदान गरिए बमोजिम उक्त कार्यालय स्थापना भइ कार्य संचालन शुरु भएको छ।

नेपाल क्लियरिङ्ग हाउसलाई सहमतिपत्र प्रदान

२.५२ नेपाल क्लियरिङ्ग हाउस लि. लाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ५ र दफा १०३ को व्यवस्था बमोजिम शर्तहरु सहित अटोमेटेड तरिकाले विनिमयपत्र क्लियरिंग तथा सेटलमेण्ट सम्बन्धी कार्य गर्न पूर्व सहमति प्रदान गरिएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था

२.५३ बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी नयाँ नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ मा २०६७ चैत्र १५ सम्म भएका संशोधन/परिमार्जन अद्यावधिक गरी यस बैंकको वेवसाइटमा राखिएको छ।

खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी सूचना/निर्देशन

२.५४ बैंक/वित्तीय संस्थाहरुमा रहेका व्यक्ति/फर्म/कम्पनी/संघ संस्थाहरुको खाता रोक्का/फुकुवा सम्बन्धी सूचना/निर्देशनको जानकारी पत्राचार तथा फ्याक्स मार्फत नगरी यही जेष्ठ १, २०६८ बाट यस बैंकको वेवसाइट http://bfr.nrb.org.np/acstatus मा राखिने व्यवस्था गरिएको छ। उक्त Website मा राखिने सूचना/निर्देशनमा बैंक/वित्तीय संस्थाहरुको पहुँचका लागि बैंक/वित्तीय संस्थाहरुलाई User ID र Password उपलब्ध गराइएको छ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

बैंक सुपरिवेक्षण

२.५५ मुलुकमा संचालनमा रहेका वाणिज्य बैंकहरुको प्रत्येक वर्ष समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण (Corporate Level On-site Inspection) गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता प्रदान गरियो। स्थलगत निरीक्षण गरी बैंकमा देखिएका कमी कमजोरीहरुलाई सुधार गराउने तथा प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरुको मूल्यांकन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ।

२.५६ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २९ वटा वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। यस क्रममा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरुको १५८ वटा शाखा कार्यालयहरु तथा विभिन्न परियोजनाहरुको स्थलगत निरीक्षण समेत सम्पन्न गरियो।

तालिका २.७

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरु

सि.नं.	वाणिज्य बैंकहरुको नाम	निरीक्षण गरिएका शाखा संख्या
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड	९
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	९
३.	कृषि विकास बैंक लिमिटेड	१३
४.	नविल बैंक लिमिटेड	८
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	५
६.	स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	३
७.	हिमालयन बैंक लिमिटेड	८
८.	नेपाल एसवीआई बैंक लिमिटेड	१०
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	५
१०.	एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	६
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लिमिटेड	३
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	५
१३.	लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	३
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	५
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	५
१६.	कुमारी बैंक लिमिटेड	६
१७.	लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	५
१८	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	५
१९.	ग्लोवल बैंक लिमिटेड	४
२०.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनल लिमिटेड	४
२१.	बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड	९
२२.	सनराइज बैंक लिमिटेड	४
२३.	प्राइम कमर्सियल बैंक लिमिटेड	५
२४.	डिसिबिएल बैंक लिमिटेड	५
२५.	एनएमबि बैंक लिमिटेड	४
२६.	किष्ट बैंक लिमिटेड	४
२७.	जनता बैंक लिमिटेड	२
२८.	मेगा बैंक लिमिटेड	२
२९.	कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक नेपाल लिमिटेड	२
	जम्मा	**१५८**

२.५७ समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अलावा समीक्षा अवधिमा सञ्चालनमा रहेका २७ वटा बैंकहरुमा कुल ५९ वटा विशेष स्थलगत निरीक्षणका कार्यहरु पनि सम्पन्न गरिएको छ ।

२.५८ वाणिज्य बैंकहरुको वासलात तथा अन्य वित्तीय विवरणहरुको नियमित गैर-स्थलगत अनुगमन गर्नुका साथै यस बैंकवाट जारी भएका नीति निर्देशनहरुको पालना भए नभएको सम्बन्धमा आवश्यक निरीक्षण गरी पालना नभएको अवस्थामा पालना गर्न बैंकहरुलाई निर्देशन दिईएको छ । वाणिज्य बैंकहरुको वार्षिक साधारण सभा गर्नुअघि वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न यस बैंकबाट स्वीकृति (Clearance) दिने कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । जसअनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वित्तीय विवरणको आधारमा २५ वटा वाणिज्य बैंकहरुलाई वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गर्दा बैंकहरुमा स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणका क्रममा देखिएका कैफियत लगायत वाह्य लेखापरीक्षकले औंल्याएका कैफियतहरु सुधार गर्न तथा त्यस्ता कैफियतहरु पुनः दोहोरिन नदिने व्यवस्था मिलाउनका लागि सबै बैंकहरुलाई निर्देशन दिइएको छ ।

२.५९ बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष, तथा लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा गैर-स्थलगत अनुगमनका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरुमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरु तथा तत्सम्बन्धमा जारी गरिएका निर्देशनहरुको पालना भए नभएको कार्यको नियमित अनुगमन गर्ने गरिएको छ। सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरुको आथिर्क वर्ष २०६७/६८ को चारै त्रयमासको (२०६७ असोज, पुस, चैत र २०६८ असार) अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

२.६० बैंकिंग क्षेत्रमा प्रचलित अन्तर्राष्ट्रिय सुपरिवेक्षकीय मान्यताहरुलाई आत्मसात गर्दै नेपालको परिप्रेक्षमा उक्त मान्यताहरु लागू गर्दै जाने नीति लिइएको छ। यसै क्रममा विकास गरिएको नयाँ पूँजीकोष सम्बन्धी मापदण्ड (New Capital Adequacy Framework 2008) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि लागू गरिएकोमा यसलाई थप प्रभावकारी बनाइएको छ।

२.६१ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरु तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई समयमै सचेत गर्ने कार्य पनि निरन्तररुपमा भइरहेकोछ ।

२.६२ बैंकिङ क्षेत्रमा महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुसार नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले एक अनुगमन डेस्क खडा गरी दैनिकरुपमा बैंकिङ क्षेत्रमा रहेको तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ।

२.६३ बैंकहरुले साप्ताहिक रुपमा कायम गर्नुपर्ने अनिवार्य नगद मौज्दातको अनुगमन गर्ने र तोकिए बमोजिम न्यूनतम अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगर्ने बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेको कारणले रु. २३,००७।१२ हर्जाना लगाइएको छ।

२.६४ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुंच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष्य अनुसार कर्जा प्रवाह नगरेका बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विपन्न वर्ग क्षेत्रमा निर्देशानुसार कर्जा प्रवाह नगरेका बैंकहरुलाई रु. २,७५,८३०।६३ हर्जाना लगाइएको छ।

२.६५ बैंकहरुले मासिक रुपमा कायम गर्नुपर्ने बैधानिक तरलता अनुपातको अनुगमन गर्ने र तोकिएबमोजिम बैधानिक तरलता अनुपात कायम नगर्ने बैंकहरुलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ।

२.६६ अर्थतन्त्रका एकै क्षेत्र तथा Product मा बैंकहरुले प्रवाह गर्ने कर्जामा रहेको अधिकेन्द्रित जोखिमको अनुगमन गर्ने कार्य गरिएको छ।

२.६७ बैंकहरुको समग्र जोखिम व्यवस्थापनको लागि जोखिम व्यवस्थापन मार्गदर्शन स्वीकृत गरी लागू गरिसकिएको छ। सुपरिवेक्षकीय साधन श्रोतको अधिकतम उपयोग गर्न जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण पद्धतितर्फ उन्मुख हुन जोखिम आधारित सुपरिवेक्षण विधिको (Risk Based Supervision Guidelines) मस्यौदा तयार गरिएको छ।

२.६८ जोखिम व्यवस्थापनका लागि महत्वपूर्ण विधिका रुपमा लिइने Stress Testing सम्बन्धमा अध्ययन गरी नेपालका लागि उपयुक्त विधिको छनौटका लागि गठन गरिएको अध्ययन कार्यदलले बैंक संचालनमा Forward Looking Approach को अवधारणा अनुसार बैंकहरुको दबाब परीक्षण (Stress Testing) को लागि Stress Testing Framework को मस्यौदा तयार गरी सो को आधारमा त्रैमासिक रुपमा वाणिज्य बैंकहरुको नमूना दवाव परिक्षण (Stress Testing) गरिदै आएको छ।

२.६९ समग्र वित्तीय प्रणालीमा विद्यमान चुनौति, आउन सक्ने सम्भावित समस्या तथा समाधानका उपायहरुका सम्बन्धमा वित्तीय क्षेत्रका नियमनकारी निकायबीच समन्वयात्मक ढंगले अघि बढ्नका लागि माननीय अर्थमन्त्रीज्यूको संयोजकत्वमा उच्चस्तरीय वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिको गठन गरिएको छ। उक्त समितिलाई सघाउन नेपाल राष्ट्र बैंकका डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग, बैंक सुपरीवेक्षण विभाग र वित्तीय संस्था सुपरीवेक्षण विभागका कार्यकारी निर्देशक तथा अर्थ मन्त्रालयका प्रतिनिधि सहितको नेपाल कन्टिन्जेन्सी प्लानिंग प्रोजेक्ट अन्तरगत प्राविधिक समिति गठन भएकोमा सो समितिले समसामयिक विषयहरुमा छलफल गरी नीतिगत समन्वय गर्ने तथा आवश्यक निर्णयका लागि सिफारिश गर्दै आएको छ।

२.७० बैंकिङ व्यवसायमा रहने विभिन्न जोखिम र त्यसबाट बैंकिग क्षेत्रमा पर्ने नकारात्मक असरलाई न्यूनीकरण गर्न सञ्चालकहरुले खेल्नुपर्ने भूमिकाका सम्बन्धमा जानकारी गराउने उद्देश्यले "वाणिज्य बैंकमा देखा पर्ने जोखिम तथा जोखिम व्यवस्थापन" विषयक एक दिने अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ । उक्त अन्तर्क्रिया कार्यक्रममा पछिल्लो पटक खुलेका वाणिज्य बैंकहरुका अध्यक्ष तथा सञ्चालकहरु तथा यस बैंकका नियमन तथा सुपरिवेक्षणसँग सम्बन्धित अधिकृतहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

२.७१ बैंक सुपरिवेक्षण विभागको काम कारवाही तथा वाणिज्य बैंकहरुको समष्टिगत सुपरिवेक्षण तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण सहित नियमन तथा सुपरिवेक्षणसँग सम्बन्धित समसामयिक विषयवस्तुहरु समेटेर आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को सुपरिवेक्षण वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

२.७२ वित्तीय प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वसनीयता अभिवृद्धि गर्दै स्वस्थ, सबल एवम् सक्षम वित्तीय संस्थाहरुको विकास गरी वित्तीय स्थायित्व सुनिश्चित गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले ती संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्दछ । सुपरिवेक्षण कार्यलाई परिष्कृत बनाउन अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डहरुको पालना र सर्वमान्य पद्धतिहरुका आधारमा जोखिममा आधारित सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई जोड दिइएको छ ।

२.७३ आर्थिक बर्ष २०६७/६८ को वार्षिक कार्ययोजनामा "ख" र "ग" वर्गका सम्पूर्ण संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यक्रम राखिएकोमा २०६८ आषाढ मसान्तसम्ममा ४७ वटा विकास बैंक र ४५ वटा वित्त कम्पनीहरुको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । यस अवधिमा ९ वटा विकास बैंक र ३ वटा वित्त कम्पनीहरुको लक्षित निरीक्षण, १० वटा वित्तीय संस्थाहरुको अनुगमन निरीक्षण तथा २२ वटा विकास बैंक र ३० वटा वित्त कम्पनी गरी ५२ वटा वित्तीय संस्थाहरुको विशेष निरीक्षण गरिएको छ । समीक्षा अवधिमा ६ वित्तीय संस्थाहरुको भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।

२.७४ समीक्षा अवधिमा २०६७ आषाढ मसान्तसम्ममा वार्षिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएका वित्तीय विवरणका आधारमा ८५ वटा विकास बैंक र ७७ वटा वित्त कम्पनीहरुको बार्षिक साधारण सभा प्रयोजनका लागि वित्तीय विवरण प्रकाशन गर्न स्वीकृति प्रदान गरिसकिएको छ ।

निर्देशन कार्यान्वयन तथा कारवाही

२.७५ **युनाइटेड विकास बैंक लि.** को २०६७ आषाढ मसान्तको वित्तीय विवरणका आधारमा गरिएको स्थलगत निरीक्षणबाट संस्थाको पूँजीकोष १०३.९० प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको, खराब कर्जाको अनुपात कूल कर्जाको ८७.८१ प्रतिशत रहेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तथा संस्थागत सुशासनको अवस्था अत्यन्त कमजोर रहेको, यस बैंकबाट विगतमा दिएका निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्नेतर्फ संस्था गम्भीर नभएको एवं कतिपय निर्देशनहरुको उलङ्घन गरेको, संस्था गम्भिर तरलता संकटबाट गुज्रिरहेको, सञ्चित नोक्सानी अधिक रही सो बढ्ने क्रममा रहेकोले वित्तीय स्थिति ह्रासोन्मुख रहेको, निक्षेपकर्ताको निक्षेप फिर्ता भुक्तानी गर्न नसकेको एवं यस बैंकको निर्देशन अनुरुप हिसाब-किताव नराखेको लगायत गम्भीर कैफियतहरु देखिएको सन्दर्भमा सफाईको मौका दिई स्पष्टीकरण माग गर्दा प्राप्त हुन आएको प्रत्युत्तरबाट उपर्युक्त अवस्थामा सुधार हुनसक्ने ठोस एवं भरपर्दो आधार नदेखिएकोले संस्थालाई यथास्थितिमा सञ्चालन हुन दिंदा सर्वसाधारण निक्षेपकर्ताको निक्षेप एवं लगानीकर्ताहरुको लगानी थप जोखिमयुक्त हुने देखिएकोले संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ख) एवं नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारबाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को खण्ड (ङ) को उप-खण्ड (आ) बमोजिम मिति २०६७ फाल्गुण १ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको छ ।

२.७६ **गोर्खा डेभलपमेन्ट बैंक (नेपाल) लि.** को विशेष निरीक्षण प्रतिवेदन तथा २०६७ फागुन मसान्तको अपरिष्कृत वित्तीय विवरणका आधारमा उक्त बैंकको पूँजीकोष २.१ प्रतिशत मात्र रहेको, निष्कृय कर्जा १७.५ प्रतिशत रहेको, भुक्तानी अवधि सकिएका केही संस्थागत मुद्धती निक्षेपको भुक्तानी गर्न नसकेको, संस्था ठूलो नोक्सानीमा जाने देखिएको, अनिवार्य नगद मौज्दात तथा वैधानिक तरतला अनुपात कायम गर्न नसकेको, बैंकको पूँजीकोषको शत प्रतिशतभन्दा बढी हुने गरी बिना स्रोत शंकास्पद तबरले जग्गा खरिद गर्ने निर्णय गरेको, निर्दिष्ट मापदण्ड अनुरुप सुशासन कायम नगरेको लगायतका निक्षेपकर्ता तथा शेयरधनीहरुको हित विपरीत हुने अनियमित एवं गैरजिम्मेवारपूर्ण ढंगले कार्य गरेको र समग्रमा बैंकको वित्तीय स्थिति कमजोर हुँदै गएको हुँदा नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ख) बमोजिम मिति २०६७ चैत ११ देखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरिएको छ ।

२.७७ **गोर्खा डेभलपमेण्ट बैंक लि.** सँग सम्बद्ध रही अनियमित एवं गैर-कानूनी तवरले निक्षेपकर्ता एवं संस्थाको हित बिपरित हुने गरी कार्य गर्ने उक्त संस्थाका तत्कालीन कार्यकारी अध्यक्ष डम्बरबहादुर तामाङ्ग (बम्जन) तथा सञ्चालकहरु क्रमशः निर्मल गुरुङ्ग, धन प्रसाद राई, दिनेश शाक्य, मीना श्रेष्ठ, संजिवकुमार मिश्र, महेशप्रसाद रिजाल र रमेशबहादुर तामाङ्ग, कर्मचारीहरु क्रमशः तत्कालीन महाप्रबन्धक राजेन्द्रदास श्रेष्ठ, कर्जा प्रमुख दीपक राना मगर, पूर्व सञ्चालक प्रवीण नौलखा, नेपाल मन्था प्रोडक्ट्स प्रा. लि. का प्रबन्ध सञ्चालक राकेशकुमार अडुकिया, उक्त बैंकका ऋणीहरु क्रमशः संजिबकुमार अग्रवाल, जीवन घिमिरे, सो बैंकका संस्थापक शेयरधनी कृषि प्रेमुरा होल्डिङ्ग प्रा. लि. का सञ्चालक रुची जाजोडिया र पुनम खेतानलाई बैकिङ्ग कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ७, ८ र ९ बमोजिमको कसूरमा संलग्न रहेको देखिएको हुँदा निजहरुलाई अनुसन्धान तथा आवश्यक कारबाहीका लागि नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायहरुमा लेखी पठाइएको छ ।

२.७८ यस बैंकबाट गरिएको **नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.** को विशेष निरीक्षणबाट कर्जा नोक्सानी व्यवस्था थप गर्नुपर्ने तथा संस्थापक, संस्थापक समूह एवं सम्बद्ध व्यक्तिहरुलाई प्रवाहित कर्जा यस बैंकको निर्देशन अनुसार प्राथमिक पूँजीबाट घटाउनुपर्ने देखिएकाले सो अनुरुप समायोजन गर्दा पूँजीकोष रु. २४ करोड १ लाख ३५ हजार अर्थात् जोखिम भारित सम्पत्तिको ४.०३ प्रतिशत मात्र कायम भई उक्त संस्थाको पुँजीकोष यस बैंकले तोकेको न्यूनतम अनुपात भन्दा कम भएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को (घ) बमोजिम कारबाही गरिएको छ ।

२.७९ **नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि.** सँग सम्बद्ध रही अनियमित एवं गैर-कानूनी तवरले निक्षेपकर्ता एवं संस्थाको हित बिपरित हुने गरी कार्य गर्ने उक्त संस्थाका कार्यकारी अध्यक्ष योगेन्द्रप्रसाद श्रेष्ठ तथा संस्थापकद्वय गीता श्रेष्ठ तथा सौरभ श्रेष्ठ बैकिङ्ग कसूर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ७, ८, ९, १२ र १४ बमोजिमको कसूरमा संलग्न रहेको देखिएको हुँदा निजहरुलाई ऐन बमोजिम अनुसन्धान तथा आवश्यक कारवाही गर्ने तथा छानवीन प्रक्रिया पूरा भई अन्तिम टुङ्गो नलागुन्जेलसम्मका लागि निजहरुका अतिरिक्त संस्थापक गौरव श्रेष्ठ तथा उत्सव श्रेष्ठसमेतको राहदानी, बैंक निक्षेप खाता, लकर, शेयर, वचतपत्र, ऋणपत्र र अचल सम्पत्ति तथा जायजेथा समेत रोक्का राख्ने व्यवस्थाका लागि सम्बन्धित निकायहरुमा लेखी पठाइएको छ ।

२.८० **सम्झना फाइनान्स कम्पनी लि.**, बनेपा, काभ्रेपलाञ्चोकको २०६६ पौष मसान्तको वित्तीय विवरणको आधारमा यस बैंकबाट गरिएको स्थलगत निरीक्षणबाट (सुपरिवेक्षकीय समायोजन पश्चात् संस्थाको पूँजीकोष अत्याधिक ऋणात्मक (रु. १३ करोड १ लाख ३५ हजार अर्थात् ३५.०४ प्रतिशत) रहेको र त्यसबाट पूँजीकोषसँग सम्बद्ध यस बैंकका अन्य निर्देशनहरुको पालना हुन नसक्ने अवस्था रहेको, खराब कर्जाको अनुपात अधिक (कुल कर्जाको ४९.०२ प्रतिशत) रहेको, संस्थाको अधिकांश कर्जा जोखिमपूर्ण रहेको, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली एवम् संस्थागत सुशासनको अवस्था अन्यन्त कमजोर रहेको, यस बैंकबाट विगतमा दिइएका निर्देशनहरु कार्यान्वयन गर्ने तर्फ गम्भिरता नदेखाएको एवम् कतिपय निर्देशनको उलंघन गरेको, सञ्चित नोक्सानी अधिक रही सो बढ्ने क्रममा रहेकोले वित्तीय स्थिति ह्रासोन्मुख रहेको, वित्तीय विवरणले संस्थाको यथार्थ वित्तीय स्थितिको चित्रण गर्न नसकेको, निक्षेपकर्ताको निक्षेप फिर्ता भुक्तानी गर्न नसकेकोले संस्था गम्भीर तरलता संकटबाट गुज्रिरहेको एवम् सो कम्पनीबाट प्राप्त प्रत्युत्तरबाट उपर्युक्त अवस्थामा सुधार हुन सक्ने ठोस एवम् भरपर्दो आधार नदेखिएको र लगानीकर्ताको पूँजी थप जोखिमयुक्त हुने देखिएकोले सो संस्थालाई नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शीघ्र सुधारात्मक कारवाही सम्बन्धी विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ को उपविनियम (ङ) को खण्ड (आ) एवम् नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ख) बमोजिम मिति २०६७ ज्येष्ठ २६ देखि समस्याग्रस्त वित्तीय संस्था घोषणा गरी कारवाही शुरु गरिएको छ । उक्त कम्पनीलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ६ (छ) र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (१) को खण्ड (ज) बमोजिम किन खारेज नगर्ने भनी सोही ऐनको दफा ७४ को उपदफा (५) अनुसार १५ दिनभित्र स्पष्टीकरण पेश गर्न निर्देशन दिइएकोमा प्राप्त स्पष्टिकरण चित्त बुझ्दो नभएकोले यस बैंकको सञ्चालक समितिको निर्णयबाट नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन २०५८ को दफा ८५ (६) र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन २०६३ को दफा ७४ उपदफा १ को खण्ड (ज) र दामासाही सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४ उपदफा १ को खण्ड (च) बमोजिम सम्झना फाइनान्स कम्पनी लिमिटेडलाई खारेज गर्न मिति २०६७ चैत्र १५ मा पुनरावेदन अदालत पाटनमा निवेदन दर्ता गरिएको छ । उक्त वित्त कम्पनीका तत्कालिन कार्यकारी अध्यक्ष

श्यामबहादुर श्रेष्ठ, तत्कालिन प्रमुख कार्यकारी अधिकृत हिमबहादुर गुरुङ्ग, वरिष्ठ प्रबन्धकहरु सरोज बज्राचार्य र विजयमणी आचार्य लगायत प्रविणकुमार खनाल र पवनकुमार खनाल समेतलाई बैकिङ्ग कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ बमोजिम अपराधको अनुसन्धान तथा आवश्यक कानूनी कार्यबाहीका लागि नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाइएको छ । त्यसैगरी, सञ्चालक मोदप्रसाद त्रिपाठीलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० को उपदफा २ को खण्ड (ग) तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ खण्ड (ग) बमोजिम रु. ५ लाख जरिवाना किन नगर्ने भनी मिति २०६७/१२/१३ मा स्पष्टीकरण सोधिएकोमा प्राप्त भएको स्पष्टीकरण चित्तबुझ्दो नभएकोले नीजलाई उक्त ऐनको दफा १०० को उपदफा २ को खण्ड (ग) तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ खण्ड (ग) बमोजिम रु. ५ लाख जरिवाना गर्ने निर्णय गरिएको छ ।

२.८१ **वर्ल्ड मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.**, हेटौडा, मकवानपुरले तोकिए अनुसारको पूंजीकोष नपुऱ्याएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएको एकीकृत निर्देशन, २०६७ को निर्देशन नं. १ को बुंदा ९ (ग) मा भएको व्यवस्था अनुसार नगद लाभांश वितरण गर्न प्रतिवन्ध लगाईएको छ ।

२.८२ बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना एवं वित्तीय कारोबार गर्ने इजाजतपत्र सम्बन्धी नीतिगत एवं प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ को दफा १.४ अनुसार २०७० सालसम्म चुक्ता पूँजी समानुपातिकरुपमा पुऱ्याउनुपर्ने व्यवस्थाको पालना नगरेकोले विभिन्न चरणमा गरी **कर्णाली विकास बैंक नेपालगञ्ज, वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक दाङ्ग, भाजुरत्न फाइनान्स काठमाडौं, अपि फाइनान्स पोखरा, नमस्ते वित्तीय संस्था दाङ्ग, इन्भेष्टा फाइनान्स वीरगञ्ज, मर्चेण्ट फाइनान्स न्युरोड, शिखर वित्तीय संस्था थापाथली, भ्याली फाइनान्स महाराजगञ्ज, सेती वित्तीय संस्था कैलाली, हिमालय फाइनान्स सुन्धारा, मर्कन्टाइल फाइनान्स वीरगञ्ज, मल्टीपरपस फाइनान्स राजविराज र सृजना फाइनान्स विराटनगर** गरी १४ वटा वित्तीय संस्थाहरुलाई उक्त व्यवस्थाको दफा नं. १.४ को बुँदा नं. (क) र (ख) बमोजिम लाभांश वितरण गर्न र निक्षेप संकलन गर्न बन्देज लगाइएकोमा सोमध्ये **कर्णाली विकास बैंक नेपालगञ्ज, वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक दाङ्ग, अपि फाइनान्स पोखरा, मर्चेण्ट फाइनान्स न्युरोड, शिखर वित्तीय संस्था थापाथली, भ्याली फाइनान्स महाराजगञ्ज, सेती वित्तीय संस्था कैलाली र हिमालय फाइनान्स सुन्धारा** गरी ८ वटा वित्तीय संस्थाहरुलाई लगाइएको प्रतिबन्ध फुकुवा गरिएको छ भने बाँकी ६ वित्तीय संस्थालाई लगाइएको प्रतिबन्ध कायमै राखिएको छ ।

२.८३ संस्थापकरुबीचको आन्तरिक विवादहरुको उचित व्यवस्थापन एवं समाधान खोज्न नसकेको, शेयर बिक्रीका लागि पटक-पटक निवेदन दिएकोमा वेवास्ता गरेको भनिएको तर बैंकको अभिलेखमा निवेदनहरु फेला नपरेकोले आफ्नो कमजोरी ढाकछोप गर्ने प्रयास गरेको, आर्थिक प्रशासन विनियमावलीमा रहेको विशेष अवस्थाका लागि गरिएको व्यवस्थालाई नियमित व्यवस्थाको रुपमा लिई सबैजसो खरिद, बिक्री, निर्माण तथा छपाई सम्बन्धी कार्यहरु सोझै र व्यक्तिगतरुपमा गरेको सम्बन्धमा कर्णाली विकास बैंकका कार्यकारी अध्यक्ष राजेन्द्रवीर रायलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १४ को उपदफा ४ को खण्ड (ग) बमोजिम रु. १ लाख जरिवाना गर्ने निर्णय गरिएको छ । साथै, सोही पत्रमार्फत् नीजलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ को खण्ड (ग) बमोजिम भएको कारबाहीको आधारमा सोही ऐनको दफा १८ को उपदफा १ को खण्ड (ढ) अनुसार कार्यकारी अध्यक्ष पदमा बहाल रहन अयोग्य भएको जानकारी गराइएको छ ।

२.८४ **पश्चिमाञ्चल डेभलपमेन्ट बैंक लि.**, बुटवल, रुपन्देहीको सञ्चालक समितिले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा २१ को उपदफा १ को प्रतिकूल हुने गरी प्रबन्ध सञ्चालकलाई तलब लगायतका सुविधाहरु प्रदान गरेको र नियम विपरीत प्रदान गरिएका रकमहरु असुलउपर गरी यस बैंकलाई जानकारी दिन निर्देशन दिइएकोमा निर्देशनको पालना नभएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ को खण्ड (क) बमोजिम उक्त संस्थाका अध्यक्ष हरिकृष्ण श्रेष्ठ, सञ्चालकहरु क्रमश: केशव ज्ञवाली, सन्तोषलाल श्रेष्ठ तथा उत्तम अर्याल, तत्कालीन सञ्चालक विवेक प्रधान र प्रबन्ध सञ्चालक लक्ष्मण ज्ञवालीलाई नसिहत दिइएको छ ।

२.८५ **अन्नपूर्ण विकास बैंक लि.**, बनेपा, काभ्रेको सञ्चालक समितिले यस बैंकको निर्देशन तथा संस्थापक सुशासन सम्बन्धी व्यवहार एवं भावना तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४८ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) र (घ) को कानूनी व्यवस्था विपरित संस्थापक शेयर खरीद गर्न संस्थाकै कर्जा उपयोग गरेको देखिएकोले उक्त कर्जा प्रवाह गर्ने निर्णयमा संलग्न सञ्चालक समितिका अध्यक्ष चन्द्र

शर्मा तथा सदस्यहरु बालकृष्ण न्यौपाने, जगतबहादुर श्रेष्ठ र जीवनकुमारी पौडेललाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (४) को खण्ड (क) बमोजिम नसिहत दिइएको छ ।

२.८६ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० को उपदफा २ को खण्ड (ग) तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ को खण्ड (ग) बमोजिम **युनाइटेड विकास बैंक लि.**, जितपुर, बाराका कार्यकारी अध्यक्ष रविन्द्रबहादुर सिंह तथा सञ्चालक राधाकृष्ण अमात्यलाई जनही रु. ५ लाख र **हिमालय फाइनान्स लि.**, सुन्धारा, काठमाडौंका महाप्रबन्धक सिसम मल्ललाई सोही मितिको निर्णयानुसार रु. २५ हजार जरिवाना गरिएको छ ।

२.८७ **सांग्रिला विकास बैंक लि.**, पोखरा, कास्कीले आफ्नै ऋणीलाई संस्थापक समूहको शेयर बिक्री गरी Fit and Proper Test का लागि यस बैंकमा गलत विवरण पेश गरेकोले उक्त संस्थाका सञ्चालक समितिलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम सचेत गराइनुका साथै सोही संस्थाका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत हरिप्रसाद गुरुङ्गलाई सोही दफाको उपदफा ४ को खण्ड (क) बमोजिम नसिहत दिइएको ।

२.८८ नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा १०० को उपदफा (२) को खण्ड (ग) तथा बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उपदफा ४ को खण्ड (ग) अनुसार गोर्खा विकास बैंक लि., काठमाडौंका तत्कालिन कार्यकारी अध्यक्ष डम्बरबहादुर तामाङ्ग (बम्जन) तथा पश्चिमाञ्चल डेभलपमन्ट बैंक लि.का तत्कालिन प्रबन्ध सञ्चालक लक्ष्मण ज्ञवालीलाई जनही रु. ५ लाख जरिवाना गरिएकोले बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (ढ) बमोजिम नीजहरुलाई पदमा बहाल रहन स्वतः अयोग्य भएको जानकारी गराइएको छ ।

२.८९ यस बैंकको पूर्व स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदनले औंल्याएका कैफियतहरुको सुधार तथा बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनहरुको पालना गर्न गंभिरता नदेखाएकाले ललितपुर फाइनान्स लिमिटेड, ललितपुर, अन्नपूर्ण विकास बैंक, बनेपा, नेपाल शेयर मार्केट एण्ड फाइनान्स लिमिटेड र हिमचुली विकास बैंक लिमिटेडलाई बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ७४ को उप-दफा १ को खण्ड (घ) बमोजिमको कारबाही किन नगर्ने भनी स्पष्टिकरण माग गरिएकोमा प्राप्त स्पष्टिकरण संतोषजनक एवं चित्तबुझ्दो नभएकोले उक्त ऐनको दफा ७४ को उपदफा १ को खण्ड (घ) बमोजिम आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वित्तीय विवरणको आधारमा खुद मुनाफा भए तापनि लाभांशको वितरण गर्न प्रतिबन्ध लगाइएको छ । यसैगरी सेवा विकास बैंक लि. बुटवलको हकमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को साउन र मंसिर महिनामा न्यूनतम पूँजीकोष कायम नगरेकोले बोनस शेयरको कर प्रयोजन बापत प्रस्तावित नगद लाभांश वितरण गर्न रोक लगाइएको छ ।

अनिवार्य नगद मौज्दात तथा विपन्न वर्ग कर्जा अनुपात कायम नगरेकाले गरिएको कारबाही सम्बन्धी विवरण

२.९० समीक्षा अवधिको विभिन्न हप्ताहरुमा २१ वटा "ख" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरु तथा १५ वटा "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएको अनुपातमा अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेकोले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४७ तथा एकीकृत निर्देशन, २०६७ को इ. प्रा. निर्देशन नं. १३/०६७ को बुँदा नं. (क) १ (३) बमोजिम हर्जाना लगाइएको छ ।

२.९१ समिक्षा अवधिको विभिन्न महिनाहरुमा ८ वटा "ख" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरु तथा ३३ वटा "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएको अनुपातमा वैधानिक तरलता अनुपात कायम नगरेकोले एकीकृत निर्देशन, २०६७ को इ. प्रा. निर्देशन नं. १३/०६७ को खण्ड (ख) बमोजिम हर्जाना लगाइएको छ ।

२.९२ समिक्षा अवधिको विभिन्न त्रयमासमा ११ वटा "ख" वर्ग तथा ११ वटा "ग" वर्गका इजाजतपत्र प्राप्त वित्तीय संस्थाहरुले तोकिएको अनुपातमा विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह नगरेकोले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८१ को उपदफा (२) तथा एकीकृत निर्देशन, २०६७ को इ. प्रा. निर्देशन नं. १७/०६७ को बुँदा नं. १५ बमोजिम हर्जाना लगाइएको छ ।

लघुवित्त तथा सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने संस्थाहरु

२.९३ लघुवित्त संस्थाहरुको नियमन, निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यका लागि Second Tier Institution को रुपमा लघुवित्त प्राधिकरणको स्थापना गर्ने प्रयोजनका लागि लघुवित्त प्राधिकरण ऐन जारी गर्न सोको मस्यौदा र यस बैंकको लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागद्वारा संचालित ग्रामीण स्वावलम्बन

कोषलाई राष्ट्रिय लघुवित्त विकास कोष नामको एक छुट्टै निकायको रुपमा संस्थापन गर्ने प्रयोजनका लागि सो सम्बन्धी ऐनको मस्यौदा समेत तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएको छ ।

२.९४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १८ वटा लघुवित्त विकास बैंकहरु, ८ वटा सीमित बैंकिङ कारोवार गर्ने सहकारीहरु र १५ वटा वित्तीय मध्यस्थताको कारोवार गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको स्थलगत निरीक्षण गरिएको छ ।

मुद्रा व्यवस्थापन

नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी

२.९५ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा देहाय वमोजिम विभिन्न दरका नोटहरु छपाइ भई बैंकको ढुकुटीमा दाखिला भएको छ ।

तालिका २.८
नोट छपाई विवरण

सि.नं.	नोटको दर	छपाई भई प्राप्त भएको परिमाण थान
१.	५	२०,००,००,०००
२.	१०	१६,००,००,०००
३.	२०	१३,००,००,०००
४.	५०	९,००,००,०००
५.	५००	९,३६,५०,०००
६.	१०००	३,६७,५०,०००
	कुल थान	**७१,०४,००,०००**

तालिका २.९
सिक्का टकमरी विवरण

सि.नं.	सिक्काको दर	टकमरी भई प्राप्त भएको परिमाण थान
१.	१	२९,२५,००,०००
२.	२	८,२०,८०,०००
	कुल थान	**३७,४५,८०,०००**

नोट निष्कासन

२.९६ नोट स्टकतर्फ २०६७ साउनदेखि २०६८ असारसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी रु. ९२ अर्ब ६३ करोड रकम बराबरको नोटहरु निष्कासन गरिएको छ ।

चलनचल्तीमा रहेका नोटहरु र सोको सुरक्षण

२.९७ २०६७ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी रु. १६१ अर्ब ३० करोडको नोट चलनचल्तीमा रहेकोमा २०६८ असार मसान्तसम्ममा थप रु. ६ अर्ब ३२ करोडको नोट निष्कासन भई कुल नोट निष्कासन रु. १६७ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ । निष्कासित नोटको लागि सुरक्षणवापत ९७.५१ प्रतिशत विदेशी मुद्रा र सेक्युरिटी तथा बाँकी सरकारी ऋणपत्रहरु राखिएको छ ।

नोटकोष/नोटकोष संचालन निर्देशिका २०६८

२.९८ देशभर नेपाली नोटहरुको चलनचल्तीमा व्यापकता ल्याउन तथा बैंकिङ सेवा सुचारुरुपले संचालन गर्नका लागि आवश्यक नेपाली रुपैयाँ सुगम तरिकाले उपलब्ध गराउन राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको ४३ वटा शाखा/उपशाखा, नेपाल बैंक लिमिटेडको २४ वटा शाखा/उपशाखा तथा उपत्यका बाहिरका नेपाल राष्ट्र बैंकका ७ वटा कार्यालयहरुमा स्थापना भएका नोटकोषहरुमा जम्मा रकम बढी भएमा यस बैंकले आफ्नै खर्चमा फण्ड ट्रान्सफर गरी बढी भएको रकम फिर्ता ल्याउने तथा कोषमा रकमको कमी भएमा आवश्यकतानुसार तत्काल रकम जम्मा गरिदिने व्यवस्था रहेको छ । साथै, निजी क्षेत्रका अन्य वाणिज्य

बैंकहरुलाई पनि नोटकोषमा पहुँच दिने व्यवस्था समेत रहेको छ । यस कार्यलाई व्यवस्थित गर्नको लागि नोट कोष संचालन निर्देशिका २०६८ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । नोटकोषमा देखिने समस्याहरुलाई निराकरण गर्न र संचालन व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन सबै नोटकोषहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने समेत गरिएको छ ।

सफा नोट नीति/नोट जलान

२.९९ नयाँ तथा सुकिला नेपाली नोटहरु प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्य बमोजिम आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सफा नोट नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याउनुका साथै देशका विभिन्न स्थानमा सर्वसाधारणलाई जानकारी दिने हेतुले यस सम्बन्धी गोष्ठीहरु संचालन गर्नुको अलावा संचार माध्यमहरुवाट समेत यस सम्वन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु प्रसारण गरिएको छ । सर्वसाधारण तथा वाणिज्य बैंकहरुमा रहेका झुत्रा तथा निष्कासन अयोग्य नोटहरु खिची नष्ट गर्ने सिलसिलामा यस बैंकको मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट समेत गरी २०६७ साउनदेखि २०६८ असार मसान्तसम्ममा विभिन्न दरका रु. ३५ अर्ब ३५ करोड ८३ लाख १५ हजार ८३९ बराबरका झुत्रा नोटहरु जलान भई झुत्रा तथा निष्कासन अयोग्य नोटहरुको कुल जलान रकम रु. १६६ अर्ब ३८ करोड ७ लाख ५१ हजार ५२३ पुगेको छ ।

विविध

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१०० समीक्षा वर्षमा अधिकृत तृतीय स्तर तथा सहायक द्वितीय स्तरका जनशक्तिलाई खुला प्रतियोगिताको माध्यमबाट बैंक सेवामा प्रवेश गराउनको लागि प्रक्रिया अघि बढाइएकोमा कानूनतर्फ १ जनाले नियुक्ति पाइसकेको, अधिकृत तृतीयतर्फ १७ जनाको लिखित तथा अन्तर्रवार्ताको परीक्षाफल प्रकाशित भई नियुक्ति दिने प्रकृयामा रहेको र काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुमा ४५ जना सहायक द्वितीय भर्ना गर्ने सन्दर्भमा लिइएको लिखित परीक्षाको नतिजा क्रमशः प्रकाशित हुँदै गरेको छ ।

तालिका २.१०

२०६७ साउन १ गतेदेखि २०६८ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण

स्तर	अनिवार्य अवकाश पाएका	राजिनामा	सेवाबाट हटाइएका	मृत्यु	बैंक सेवामा प्रवेश
अधिकृत स्तर	४७	४	२	०	१
अधिकृत विशिष्ट	४				
अधिकृत प्रथम	४	१			
अधिकृत द्वितीय	५	१			
अधिकृत तृतीय	३४	२	२		१
सहायक स्तर	२६	०	०	२	०
सहायक प्रथम	८				
सहायक द्वितीय	५				०
सहायक तृतीय	११				
सहायक चतुर्थ	२			२	
सहायक पञ्चम					
कुल संख्या	७३	४	२	२	१

तालिका २.११

२०६८ असार मसान्तसम्म कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	श्रेणी	२०६८ असार मसान्तमा कार्यरत जनशक्ति
१	अधिकृत विशिष्ट	१२
२	अधिकृत प्रथम	४०
३	अधिकृत द्वितीय	१४०
४	अधिकृत तृतीय	५३३
अधिकृततर्फ जम्मा		**७२५**
५	सहायक प्रथम	२४१
६	सहायक द्वितीय	९२
७	सहायक तृतीय	१४६
८	सहायक चतुर्थ	१५९
९	सहायक पञ्चम	१
सहायकतर्फको जम्मा		**६३९**
	जम्मा	**१३६४**

२.१०१ २०६८ असार मसान्तसम्म कार्यरत स्थायी कर्मचारीहरुमा अधिकृततर्फ ७२५ जना र सहायकतर्फ ६३९ जना गरी जम्मा १३६४ जना कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् भने अधिकृत सहायक अनुपात १:८८ कायम रहेको छ ।

तालिका २.१२

२०६८ असार मसान्तसम्म करार तथा मासिक ज्यालादारीमा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

सि.नं.	विवरण	करार	मासिक ज्यालादारी	जम्मा	कैफियत
१	स्वास्थकर्मी	१०		१०	वार्षिक करार
२	सुरक्षाकर्मी	६५		६५	वार्षिक करार
३	मर्मत तथा संभार सुपरभाईजर	१		१	वार्षिक करार
४	ड्रेसर		२	२	(६/६ महिनामा म्याद थप हुने)
५	प्लम्वर		१	१	(६/६ महिनामा म्याद थप हुने)
६	ईलेक्ट्रीसियन		१	१	(६/६ महिनामा म्याद थप हुने)
७	अन्य	३२	२९	६१	वार्षिक करार तथा मासिक ज्यालादारी
	जम्मा	**१०८**	**३३**	**१४१**	

२.१०२ बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरुको वृत्ति विकासको लागि आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा गरिएको अधिकृत विशिष्ट श्रेणीदेखि सहायक पञ्चमसम्मको पदोन्नतीको विवरण देहाय वमोजिम रहेको छ ।

तालिका २.१३

२०६७ साउन १ देखि २०६८ असार मसान्तसम्म भएको बढुवाको विवरण

सि.नं.	तह	प्रशासन	प्राविधिक	जम्मा
१	अधिकृत विशिष्ट	१		१
२	अधिकृत प्रथम	६		६
३	अधिकृत द्वितीय	११	२	१३
४	अधिकृत तृतीय	१००	४	१०४
	अधिकृत स्तर जम्मा	**११८**	**६**	**१२४**
५	सहायक प्रथम	९		९
६	सहायक द्वितीय		४	४
७	सहायक तृतीय	४१	२	४३
८	सहायक चतुर्थ			
९	सहायक पञ्चम			
	सहायकस्तर जम्मा	**५०**	**६**	**५६**
	जम्मा	**१६८**	**१२**	**१८०**

२.१०३ कर्मचारी उत्प्रेरणाको लागि भएका प्रयास तथा अन्य नीतिगत व्यवस्थाहरु देहाय वमोजिम रहेका छन् ।

(क) मिति २०६८/२/२५ देखि लागू हुनेगरी "नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सापटी व्यवस्था २०६८" को व्यवस्था गरिएको छ ।

(ख) बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई प्रदान हुँदै आएको केन्द्रीय बैंक भत्ता, दैनिक भत्ता, खाजा खर्च, पोशाक सुविधा, सरुवा भएको कार्यालयमा हाजिर हुन जाँदा प्रदान हुँदैआएको स्थापना भत्ता, नोट काउन्टिङ, सर्टिङ र काउन्टर भत्ता, प्राविधिक कर्मचारी तथा सवारी चालकको लागि निर्धारित एकमुष्ठ खाजा खर्च, अस्थानीय भत्ता पाउन योग्य कर्मचारीलाई प्रदान गरिंदै आएको अस्थानीय भत्ता लगायतका आर्थिक सुविधाहरुमा समायानुकूल पुनरावलोकन गर्नुका साथै सबै कर्मचारीहरुलाई इन्टरनेट सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था भएको छ ।

(ग) कर्मचारी संघ/संगठनहरुलाई वार्षिक रुपमा प्रदान गरिदै आएको कार्यालय संचालन खर्चमा समय सापेक्ष वृद्धि गरिएको छ ।

(घ) ज्यालादारी कामदारहरुलाई व्यवस्थापन गर्ने सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ मा संशोधन गरी ज्यालादारी कामदारहरुलाई वार्षिकरुपमा करारमा राख्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

कार्ययोजना तथा बजेट व्यवस्थापन र संस्थागत जोखीम न्यूनीकरण

२.१०४ मिति २०६८/३/२८ मा बसेको सञ्चालक समितिको १२/२०६८ औं बैठकले बैंकको आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को लागि वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गरी बजेट प्रणालीलाई यथार्थपरक, व्यवस्थित, मितव्ययी एवम् प्रभावकारी बनाउन स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटसँगै २४ बुँदाको निर्देशन समेत जारी गरेको छ ।

२.१०५ २०६८/२/३० गते बैंकका सम्पूर्ण विभाग/कार्यालयका प्रमुखहरुको सहभागितामा संचालित वार्षिक कार्ययोजना तथा बजेट छलफल गोष्ठीमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक कार्ययोजनाको तेश्रो त्रयमाससम्मको प्रगति समीक्षा गरिएको छ । उक्त गोष्ठीमा आर्थिक वर्ष २०६८/६९ का लागि विभाग/कार्यालयहरुबाट पेश भएका कार्ययोजनाका सम्बन्धमा विस्तृत छलफल र विश्लेषण गरी प्राप्त सुझाव तथा निष्कर्ष समेतको आधारमा अन्तिम रुप दिइएको वार्षिक कार्ययोजना सञ्चालक समितिको स्वीकृति पश्चात् हाल कार्यान्वयनको क्रममा रहेको छ ।

२.१०६ बैंकका सञ्चालक डा. विश्वम्भर प्याकुऱ्यालज्यूको संयोजकत्वमा गठित "बजेट समीक्षा समिति" द्वारा बैंकको आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक तथा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को प्रथम त्रयमास, अर्धवार्षिक

र नौ महिना अवधिको बजेट समीक्षा गरी पेश गरिएको प्रतिवेदन सञ्चालक समितिबाट अनुमोदन भएको छ ।

२.१०७ जोखिम व्यवस्थापन समितिको विभिन्न मितिको निर्णयानुसार भएका निर्देशनहरुबारे सबै विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरुलाई परिपत्र गरिएको छ । तोकिएको जोखिम व्यवस्थापन अधिकृतद्वारा विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरुमा जोखिम विवरणको अभिलेख राख्ने व्यवस्था गरिएको छ । विभाग/कार्यालयबाट त्रैमासिक रुपमा जोखिम रजिष्टरको विवरण माग गरी एकत्रित गर्ने कार्य भइरहेको छ ।

२.१०८ समीक्षा अवधिमा प्राप्त जोखिम विवरणहरुबारे आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित विभागीय प्रमुखलाई समेत आमन्त्रण गरी जोखिम व्यवस्थापन समितिमा बुँदागत रुपमा छलफल गरी सुधारको लागि निर्देशन दिइएको छ ।

२.१०९ जोखिम व्यवस्थापन अधिकृतको अतिरिक्त विभागीय प्रमुखस्तरबाट समेत विभागीय/कार्यालय जोखिम न्यूनीकरणको लागि पर्याप्त पहल हुनुपर्ने भएकोले हाललाई ५ वटा विभाग/कार्यालय छनौट गरी सम्बन्धित विभागीय प्रमुख, उप-प्रमुख र जोखिम रजिष्टर हेर्ने अधिकृत सम्मिलित एउटा विभागीय/उप-समिति गठन गर्न लगाई विभागीय जोखिम विश्लेषण गरेर जोखिम रजिष्टर पठाउन जोखिम व्यवस्थापन समितिबाट निर्देशन दिइएको छ ।

वार्षिक कार्ययोजनातर्फ

२.११० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक कार्ययोजनाको वार्षिक प्रगति मूल्याङ्कन एवम् समीक्षा प्रतिवेदनका साथै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को वार्षिक कार्ययोजनाको पहिलो, दोस्रो र तेस्रो त्रयमासको मूल्याङ्कन एवम् समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को तेस्रो त्रयमास अवधिसम्मको कार्य सम्पादन स्थितिको सारांश देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क.सं.	कार्य सम्पादन गर्नु पर्ने अवधि	लक्षियत कार्यको कुल भारांक	कार्य सम्पादन स्थिति			
			सम्पादन भएको		सम्पादन नभएको	
			भारांक	प्रतिशत	भारांक	प्रतिशत
१.	आर्थिक वर्ष २०६६/६७	२३५	१६७.६६	७१.३४	६७.३४	२८.६६
२.	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ तृतीय त्रयमाससम्म	१९१.६५	१२६.४०	६५.९५	६५.२६	३४.०५

२.१११ प्रथम रणनीतिक योजना (२००६-२०१०) को पहिलो चार वर्षको कार्यसम्पादन स्थितिको समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरी सञ्चालक समिति समक्ष पेश गरिएको छ ।

२.११२ बैंकको दोस्रो रणनीतिक योजना (२०११-२०१५) तयार गर्ने क्रममा सरोकारवालाहरुसँग गोष्ठी तथा बैंकका उच्च अधिकृतहरुको सहभागितामा SWOT Analysis of NRB विषयक कार्यक्रम आयोजना गरी उक्त कार्यक्रमहरुबाट आएको सुझाव र बैंकका विभाग/महाशाखा/कार्यालयहरुसँगको छलफलबाट दोस्रो रणनीतिक योजनाको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरिएको छ ।

सूचना प्रविधि

२.११३ बैंकका विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरुको कार्यलाई कम्प्यूटराईज गर्नको लागि आवश्यक पर्ने सफ्टवेयर विकास तथा सुधार गर्ने क्रममा Banking System, Accounting, Payroll, Staff Facility र शोधनान्तर महाशाखाको वैदेशिक व्यापार तथ्याङ्कमा HS Code प्रयोग हुने गरी तयार गरिएको Software मा आवश्यक सुधार गरिएको छ ।

२.११४ उपत्यका वाहिरका कार्यालयहरुको लागि Latest Antivirus Software हरु खरिद गरी Install गरिएको छ र सूचना प्रविधि विभागमा अवस्थित Novell based Server हरुलाई Windows based बनाइएको छ ।

२.११५ नयाँ स्थापना भएका विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुका सूचना प्रविधिसंग सम्वन्धित भौतिक पूर्वाधारको निरीक्षण गरिएको छ ।

नयाँ सफ्टवेयर खरिद कार्यमा भएका प्रगतिहरु

२.११६ बैंकको सूचना प्रविधि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख उद्देश्यका साथ आफ्नै प्रयासमा IT क्षमता अभिवृद्धि कार्य अगाडि बढाइएको छ । यस अन्तरगत सबैभन्दा महत्वपूर्ण कार्य बैंकमा विद्यमान पुराना प्रविधिमा आधारित Legacy Software हरुलाई नयाँ आधुनिक Industry Standard Software हरुले प्रतिस्थापना गर्नु रहेको छ । नयाँ सफ्टवेयर खरिद गर्ने कार्यमा देहाय बमोजिमका प्रगतिहरु भएका छन् ।

(क) बैंकका लागि Accounting (General Ledger) Software खरिद गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्बन्धमा Contract Sign भै Consultant ले अध्ययन कार्य प्रारम्भ गरेको छ ।

(ख) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट बिभिन्न विभागहरुलाई आवश्यक पर्ने तथ्यांङ्कहरु Internet को माध्यमवाट Online प्राप्त गरी Data Dissemination को कार्यलाई सरलीकरण गर्न Online Data Collection and Dissemination System Software खरिद गर्ने क्रममा विभिन्न फर्म/कम्पनीहरुले पेश गरेका आशयपत्र अनुसार ती फर्म/कम्पनीहरुलाई Short Listing गरी Proposal प्राप्त भइसकेको छ ।

(ग) Human Resource Management Information System (Including e-Attendance System) खरिद गर्नको लागि विभिन्न फर्म/कम्पनीहरुसंग आशय पत्रको माग गरिएको छ ।

(घ) Financial Information Unit (FIU-Nepal) लाई आवश्यक पर्ने सफ्टवेयर खरिद गर्ने क्रममा विभिन्न फर्म/कम्पनीहरुले पेश गरेका Proposal मूल्याङ्कन भइसकेको छ ।

(ङ) अनुसन्धान विभागको मूल्य महाशाखाले संकलन गर्ने मूल्य सूचना Internet को माध्यमबाट प्राप्त गर्नको लागि आवश्यक Software खरिद गरी कार्यान्वयनमा ल्याइसकिएको छ ।

(च) Inventory Management System सफ्टवेयर खरिद गरी परिक्षण सञ्चालनमा रहेको छ ।

IT Policy/IT Guidelines/IT Code of Conduct

२.११७ विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरुमा प्रयोगमा रहेका कम्प्युटर र सोसंग सम्वन्धित उपकरण तथा सफ्टवेयरहरुको प्रयोगलाई व्यवस्थित गर्न तयार गरिएको सूचना प्रविधि निर्देशिका (IT Guidelines), सूचना प्रविधि नीति (IT Policy) र सूचना प्रविधि आचार संहिता (IT Code of Conduct) सञ्चालक समितिबाट पारित भइसकेको छ ।

कानून सम्बन्धी कामकारवाहीहरु

२.११८ समीक्षा अवधिमा ऐन-कानून र नियम परिमार्जन तथा कार्यान्वयनका सम्बन्धमा निम्न कार्यहरु भएका छन् ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ अन्तरगतका कार्यहरु

(क) गैर-कानूनी कार्यबाट आर्जित सम्पत्ति शुद्धीकरण गर्ने कार्यलाई रोक्न वा त्यस्तो कार्य पहिचान गरी कानूनी कारवाहीको दायरामा ल्याउन सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ को दफा १० (३) तथा सोको नियमावली, २०६६ को नियम ७ (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी बैंक तथा वित्तीय संस्था, विप्रेषण व्यवसायी, मुद्रा सटही व्यवसायी, क्यासिनो, सहकारी संस्था, सरकारी निकायहरु, वीमा व्यवसाय, धितोपत्र व्यवसाय, कानून तथा लेखापढी व्यवसायी, लेखापरीक्षक एवम् सुनचाँदी व्यवसायीलाइ ग्राहक पहिचान, शंकास्पद कारोवार पहिचान, जोखिम व्यवस्थापन एवम् न्यूनिकरण लगायत कारोवार रकमको सीमा तथा शंकास्पद कारोवारको सूचना पठाउने सम्बन्धमा निर्देशनहरु जारी गरिएको छ ।

(ख) सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको कार्यान्वयन सम्बन्धी प्रचलित नेपाली कानूनी व्यवस्था र अभ्यास सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन, विश्लेषण र तथ्याङ्क संकलन गरी नेपाल सदस्य रहेको Asia Pacific Group on Money Laundering (APG) लाई पठाइएको छ ।

(ग) पारस्परिकताको आधारमा वित्तीय सूचना आदान प्रदान गर्ने क्रममा कोरिया, ताइवान लगायतका देशका वित्तीय जानकारी इकाईहरुसंग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरिएको छ ।

(घ) सन् २०११ को जुलाई महिनामा भारतमा भएको APG को १४ औं वार्षिक बैठकमा सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धमा नेपालले गरेको प्रयास र प्राप्त प्रगति बारेमा प्रकाश पार्नुका

अतिरिक्त Mutual Evalution Report मा विभिन्न सदस्य राष्ट्रका प्रतिनिधिहरुले गरेका प्रश्नहरुको जवाफ दिइएको छ ।

(ङ) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारणका अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको नेपालले गरेको परिपालनाको स्तरलाई मूल्याङ्कन गरिरहेको र सार्वजनिक अन्तर्राष्ट्रिय चेतावनी जारी गर्ने अख्तियारी पाएको संस्था Financial Action Task Force को International Cooperation Review Group (ICRG) र सो को क्षेत्रीय संयन्त्रको रुपमा रहेको Regional Review Group (RRG) सँग विभिन्न समयमा प्रत्यक्ष कुराकानी गरी नेपालको प्रगतीबारे विस्तृत जानकारी गराईएको छ ।

(च) सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंककारी कृयाकलापमा हुने वित्तीय लगानी सम्बन्धमा नेपालको राष्ट्रिय जोखिम अध्ययन गरी सोही बमोजिम नीतिगत तथा अन्य व्यवस्था गरिनुपर्ने हुनाले जोखिम अध्ययनको कार्य अघि बढाइएको छ ।

(छ) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण गर्ने सम्बन्धमा नेपालको रणनीति तर्जुमा गर्न अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको प्राविधिक सहयोगमा अध्ययन भईरहेको र रणनीतिको मस्यौदा तयार भईरहेको छ ।

(ज) विभिन्न सूचक संस्थाहरुबाट सीमा तथा शंकास्पद कारोवारको विवरण प्राप्त गरी गैर-कानूनी कार्यबाट आर्जित सम्पत्ति शुद्धीकरण गर्ने अभिप्राय देखिएका ४०० भन्दा बढी शंकास्पद कारोवार उपर थप अनुसन्धान तहकिकातका लागि राजस्व अनुसन्धान विभाग समक्ष पठाइएको छ ।

कानूनी मस्यौदा सम्बन्धी कार्यहरु

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ को संशोधन मस्यौदा तयार गरी अर्थ मन्त्रालय मार्फत नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएकोमा हाल उक्त संशोधन विधेयक संसदबाट पारित भई कार्यान्वयनमा आईसकेको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्वन्धी नयाँ ऐनको मस्यौदामा संसदमा छलफल भईरहेको छ भने पारस्परिक कानून सहायता सम्वन्धी विधेयकको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिएको छ ।

मुद्दा मामिला सम्बन्धी कार्यहरु

बैंक तथा वित्तीय संस्थाका काम कारवाही माथि यस बैंकले जारी गर्ने निर्देशन तथा निर्णयहरुका सम्बन्धमा चित्त नबुझ्ने पक्षले अदालतमा दायर गरेका मुद्दा मध्ये २०६८ असार मसान्त सम्ममा ५० भन्दा बढी मुद्दा चलिरहेको अवस्थामा छन् भने उक्त अवधिमा फैसला भएका अधिकांश मुद्दाहरु बैंकको पक्षमा फैसला भएका छन् ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धी कार्यहरु

२.११९ समीक्षा अवधिमा यस बैंकको आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्बन्धमा सम्पादित कार्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् ।

(क) यस बैंकको वित्त व्यवस्थापन विभाग, बैकिङ कार्यालय र मुद्रा व्यवस्थापन विभाग (टक्सार महाशाखा समेत) तथा उपत्यका बाहिरका ७ वटै कार्यालयहरुको Compliance Audit सम्पन्न गरिएको छ ।

(ख) त्यसैगरी Risk Based/Performance Audit अन्तरगत जनशक्ति व्यवस्थापन विभागको कर्मचारी पदस्थापन एवम् सरुवा व्यवस्था, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको लगानी व्यवस्थापन, सामान्य सेवा विभागको घरजग्गा तथा सवारी साधन सम्पत्ति व्यवस्थापन, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागद्वारा संचालित विभिन्न परियोजनाहरुको लगानी, असूली तथा फण्ड व्यवस्थापन, मुद्रा व्यवस्थापन विभागको फण्ड ट्रान्सफर व्यवस्थापन, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको इजाजतपत्र व्यवस्था, बैकिङ कार्यालयको समाशोधन गृह (Clearing House) संचालन सम्बन्धी व्यवस्था, सूचना प्रविधि विभागको काम कारवाहीको प्रभावकारिता र कानून विभागको अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धी विषयहरुमा Performance Audit समेत सम्पन्न गरिएका छन् ।

(ग) आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को लेखापरीक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गरिएको छ ।

सामान्य सेवा सम्बन्धी कार्यहरु

२.१२० बैंकको केन्द्रीय कार्यालय भवन निर्माण गर्न तथा अन्य भौतिक संरचनाहरुको व्यवस्थापन गर्न सुझाव दिने उद्देश्यले डेपुटी गभर्नरको अध्यक्षतामा आधुनिक भवन तथा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी उच्चस्तरीय समिति गठन भई बैंकका संरचनाहरुको सम्वन्धमा तयार गरिएको प्रतिवेदन कार्यन्वयन गर्न बैंकको सञ्चालक समितिवाट सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त भएको छ । यसबाट बैंकको आधुनिक केन्द्रीय भवन निर्माण गर्ने तथा उपत्यका भित्र र बाहिरका सबै संरचनाहरु व्यवस्थित गर्ने कार्यको थालनी भएको छ ।

२.१२१ बैंकका थापाथली लगायत उपत्यका वाहिरका सबै कार्यालयहरुमा CCTV जडान गर्ने सम्बन्धमा मूल्याङ्कनको कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ ।

२.१२२ नेपालगञ्ज कार्यालयको उत्तरपट्टिको बाटोको चौडाई विस्तार गर्न सडक विभागवाट पटक-पटक पत्राचार भएको सन्दर्भमा बैंकले ७ देखि १० मिटरसम्म बाटोको लागि जग्गा छाड्नु पर्ने र पर्खालको पुनर्निमाण गर्नुपर्ने कारणबाट कार्यालयमा रहेको ढुकुटी जोखिममा पर्ने संभावनालाई मध्येनजर गरी नेपालगञ्ज कार्यालयको लागि वैकल्पिक स्थान खोजी गर्ने र कार्यालय रहेको स्थानलाई व्यवस्थित गर्ने कार्यको थालनी गरिएको छ ।

२.१२३ गभर्नर तथा डेपुटी गभर्नरहरुको कार्यकक्षको प्रवेशलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले Voice Logger सहितको Electronic Security Lock को व्यवस्था गरिएको छ । बैंकका सबै कर्मचारीहरुको पुरानो परिचयपत्रलाई हटाई Electronic परिचयपत्रको व्यवस्था गरिएको छ ।

२.१२४ बैंकका कर्मचारीहरुको सुविधालाई ध्यानमा राखी केन्द्रीय कार्यालय बाहिर मूलगेटमा यस अघि एउटा ATM मेशिन रहेकोमा नयाँ स्थान बनाई दुईवटा ATM मेशिनको व्यवस्था गरिएको छ ।

२.१२५ पुराना सवारी साधनहरु र मोटरसाईकल गरी जम्मा सातवटा लिलाम बिक्री गरिनुका साथै प्रेसका पुराना मेशिन तथा सोसँग सम्बन्धित सामानहरु लिलाम बिक्री प्रयोजनार्थ सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।

राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन

२.१२६ नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण व्यवस्थापनका साथै नेपाल राष्ट्र बैंकले जारी गरेको मौद्रिक नीतिलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्ने प्रयोजनका लागि विभिन्न अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन ऋणपत्रहरु उपकरणका रुपमा जारी गरी मौद्रिक व्यवस्थापन (तरलता व्यवस्थापन) को कार्य समेत यस बैंकको राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागबाट सम्पादन हुँदै आइरहेको छ । यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सम्पादित आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन तथा मौद्रिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यको संक्षिप्त विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन

२.१२७ नेपाल राष्ट्र बैंकले आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य मार्फत उठाउने लक्ष्य राखिएको रु. ३३ अर्ब ६८ करोडको आन्तरिक ऋण नेपाल सरकारको ट्रेजरीको अवस्था र वित्तीय क्षेत्रमा देखिएको तरलताको समस्यालाई मध्यनजर राखी चारवटा द्वैमासिक निष्काशन तालिका (Bi-Monthly Issue Calendar) अनुसार उठाउने कार्यक्रम निर्धारण गरी २०६७ मंसिरमा रु. ४ अर्ब ५० करोड (१३.३६ प्रतिशत), माघमा रु. ४ अर्ब (११.८८ प्रतिशत), २०६८ बैशाखमा रु. २ अर्ब २५ करोड (६.६८ प्रतिशत), जेष्ठमा रु. ८ अर्ब २५ करोड (२४.५० प्रतिशत) र आषाढमा रु. १४ अर्ब ६८ करोड (४३.५८ प्रतिशत) गरी जम्मा रु. ३३ अर्ब ६८ करोड आन्तरिक ऋण उठाइएको थियो । सो मध्ये वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत् रु. ५ अर्ब आन्तरिक ऋण उठाउने लक्ष्य लिइएको भएतापनि सो बचतपत्रबाट रु. ३३ लाख ८० हजारमात्र उठेकोले उक्त रु. ५ अर्ब मध्ये रु. ४ अर्ब ९९ करोड ६६ लाखको ट्रेजरी बिल जारी गरी आन्तरिक ऋण परिचालन गरियो । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋण रु. २९ अर्ब ९१ करोड ४० लाखको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा उठाइएको आन्तरिक ऋण १२.५९ प्रतिशतले अधिक रहेको छ ।

(१) उपकरणगत ऋणपत्र निष्कासन

२.१२८ विगत तीन आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारले उठाएको आन्तरिक ऋणको उपकरण अनुसारको तुलनात्मक विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१४
वार्षिक आन्तरिक ऋण निष्कासन

(रु. लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६५/६६		२०६६/६७		२०६७/६८		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६६/६७	२०६७/६८
१.	विकास ऋणपत्र	७७५००.००	४२.०८	९०४०९.००	३०.२२	८००००.००	२३.७५	१६.६६	(११.५१
२.	ट्रेजरी बिल	९००००.००	४८.८७	१९९२९८.५०	६६.६३	१४९९६६.००	४४.५३	१२१.४४	(२४.७५
३.	नागरिक बचतपत्र	१६६७०.६१	९.०५	९३९२.५०	३.१४	-	-	(४३.६६	-
४.	राष्ट्रीय बचतपत्र	-	-	-	-	१०६८००.००	३१.७१	-	-
५.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	-	-	४०.००	०.०१	३३.८०	०.०१	-	(१५.५०
जम्मा		१८४१७०.६१	१००	२९९१४०.००	१००	३३६७९९.८०	१००		

निष्कासित ऋणपत्रको उपकरण अनुसारको संरचनागत स्थिति हेर्दा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा समेत विगतझैं छोटो अवधिका उपकरण अर्थात ट्रेजरी बिलकै अंश बढी देखिन आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ट्रेजरी बिलको अंशमा २२.१० प्रतिशतले कमी देखिएको छ भने कुल निष्कासित ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको अंश अन्यको भन्दा बढी अर्थात ४४.५३ प्रतिशत रहेको छ । लामो अवधिको उपकरणको रुपमा रहेको र संस्थागत बचतकर्ताहरुका लागि बोलकवोलको माध्यमबाट निष्कासन गरिने विकास ऋणपत्रको अंश भने २३.७५ प्रतिशत रहेको छ । त्यसैगरी मध्यम अवधिको उपकरणको रुपमा सर्वसाधारण तथा गैर-बैंकिङ वित्तीय संस्थाका लागि निष्कासन गरिने राष्ट्रिय बचतपत्रको अंश ३१.७१ प्रतिशत रहेको छ। यसबाहेक आर्थिक वर्ष २०६६/६७ देखि नेपाल सरकारले बजेटमा व्यवस्था गरे अनुसारको नयाँ उपकरणको रुपमा वैदेशिक रोजगार बचतपत्र मार्फत आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ४० लाख र आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ३३ लाख ८० हजारको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने कार्य भएको छ। वार्षिक रुपमा उठाइएको कुल आन्तरिक ऋण आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा १२.५९ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ । उपकरण अनुसारको संकलित रकमको प्रवृत्ति विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ट्रेजरी बिल, विकास ऋणपत्र र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमा क्रमशः २४.७५, ११.५१ र १५.५० प्रतिशतले कमी आएको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नागरिक बचतपत्रमा कुनै पनि रकम निष्कासन भएको छैन भने रु. १० अर्ब ६८ करोडको राष्ट्रिय बचतपत्र निष्कासन भएको छ।

(२) भुक्तानी गर्न बाँकी नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

२.१२९ नेपाल सरकारको विगत तीन आर्थिक वर्षको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व (उपकरण अनुसार) को तुलनात्मक विवरण निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २.१५
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व

(रु. लाखमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६५/६६		२०६६/६७		२०६७/६८		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६६/६७	२०६७/६८
१.	विकास ऋणपत्र	२९४७८५.००	२४.३९	३५५१९४.००	२४.८६	४३५१९४.००	२४.२६८०	२०.४९	२२.५२
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	२१६९.१५	०.१८			१०६८००.००	५.९५५६		
३.	ट्रेजरी बिल	८६५१५०.७६	७१.५७	१०२०४३७.२६	७१.४३	१२०३४०६.८३	६७.१०६३	१७.९५	१७.९३
४.	विशेष ऋणपत्र	२२९६.१७	०.१९	१६९७.००	०.१२	१५८०.३३	०.०८८१	(२६.०९	(६.८७५
५.	नागरिक बचतपत्र	४४३३६.४४	३.६७	५१२२८.९४	३.५८	४६२२८.९४	२.५७७९	१५.५५	(९.७६
६.	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र			४०.००	०.०१	७३.८०	०.००४१		८४.५
जम्मा		१२०८७३७.५२	१००	१४२८५९७.२०	१००	१७९३२८३.९०	१००	१८.१९	२५.५

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व १८.१९ प्रतिशतले बृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २५.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१ खर्ब ७९ अर्ब ३२ करोड ८३ लाख ९० हजार पुगेको छ । उपरोक्त परिमाणको आन्तरिक ऋण आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादन प्रचलित मूल्य (प्रारम्भिक अनुमान) को अनुपातमा १३.३३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अन्त्यसम्ममा दायित्वको रुपमा रहेको आन्तरिक ऋणमध्ये ट्रेजरी बिलतर्फ ६७.१० प्रतिशत, विकास ऋणपत्रमा २४.२७ प्रतिशत, नागरिक बचतपत्रतर्फ २.५८ प्रतिशत, राष्ट्रिय बचतपत्रतर्फ ५.९५ प्रतिशत, वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमा ०.००४१ प्रतिशत र विशेष ऋणपत्रमा ०.०९ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

(३) भुक्तानी गर्न बाँकी कुल आन्तरिक ऋणको स्वामित्व संरचना

२.१३० नेपाल सरकारका ऋणपत्रहरु प्रचलित कानून बमोजिम सर्वसाधारण नेपाली नागरिक, बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं अन्य गैर-बैकिङ संघ संस्थाहरुले समेत खरिद गर्न सक्ने व्यवस्था भए बमोजिम विगत वर्षहरुमा निष्कासन भई व्यक्ति तथा विभिन्न निकायहरुको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्रको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

(क) विभिन्न संस्थाहरुको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र

२.१३१ नेपाल सरकारद्वारा बार्षिक रुपमा प्रस्तुत गरिने बजेटमा उल्लेख भए अनुसार यस विभागले ट्रेजरी बिल (अल्पकालीन), विकास ऋणपत्र (दीर्घकालीन), नागरिक बचतपत्र (मध्यकालीन) र सरकारको तत्काल उत्पन्न दायित्व (Contingent Liability) बापत विशेष ऋणपत्रहरु निष्कासन गर्दै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ सम्ममा निष्कासित ऋणपत्रहरुको संस्थागत स्वामित्व संरचना देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१६
आन्तरिक ऋणको संस्थागत स्वामित्वको विवरण

(रु. लाखमा)

स्वामित्व	विकास ऋणपत्र	अंश प्रतिशत	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	अंश प्रतिशत	ट्रेजरी बिल	अंश प्रतिशत	नागरीक बचतपत्र	अंश प्रतिशत	विशेष ऋण	अंश प्रतिशत	कुल	प्रतिशत
नेपाल राष्ट्र बैंक	३४८१.५०	०.८०	-	-	२८१७८९.३३	२३.४२	३१३६६.७३	६७.८५	-	-	३१६७१३.१६	१७.६६
वाणिज्य बैक	१९३२२१.७५	४४.४०	-	-	८६४६११.००	७१.८५	-	-	१५७६.००	९९.७३	१०५८४०८.७५	५९.०८
बिकास बैंक	८१४०.७५	१.८७	-	-	१७६०९.५०	१.४६	-	-	-	-	२६७५०.२५	१.४४
वित्त कंपनी	१४६२८.००	३.३६	-	-	९२२४.००	०.७७	९८८.६८	२.१४	-	-	२४८७०.६८	१.३९
संचय कोष	६५३९०.७५	१५.०३	-	-	-	-	-	-	-	-	६५३९०.७५	३.६५
ना.ल.कोष	१०५६२.७५	२.४३	-	-	-	-	-	-	-	-	१०५६२.७५	०.५९
नेपाल टेलिकम	१८८३३.२५	४.३३	-	-	-	-	-	-	-	-	१८८३३.२५	१.०५
अवकास कोष	२६२१५.७५	६.०२	-	-	-	-	-	-	-	-	२६२१५.७५	१.४६
बीमा कम्पनी	८९४६५.५०	२०.५६	-	-	-	-	-	-	-	-	८९४६५.५०	४.९९
सर्वसाधारण	९६५.७५	०.२२	७३.८०	१००	-	-	१३८७३.५३	३०.०१	-	-	२१४०१.४३	१.१९
अन्य	४२८८.२५	०.९९	-	-	३०१७३.००	२.५१	-	-	४.३३	०.२७	१३४६७१.६३	७.५१
जम्मा	४३५१९४.००	१००	७३.८०	१००	१२०३४०६.८३	१००	४६२२८.९४	१००	१५८०.३३	१००	१७९३२८३.९०	१००

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को अन्त्यसम्ममा भुक्तानी हुन बाँकी कुल आन्तरिक ऋण रु. १७९ अर्ब ३२ करोड ८३ लाख ९० हजारको संस्थागत स्वामित्व संरचना हेर्दा सबैभन्दा बढी स्वामित्व वाणिज्य बैंकको रहेको देखिएको छ । वाणिज्य बैंकहरुसँग कुल ऋण दायित्वको ५९.०८ प्रतिशत अंश रहेको छ भने दोश्रो उच्च स्वामित्व नेपाल राष्ट्र बैंकसँग १७.६६ प्रतिशत रहेको छ । यसबाहेक बीमा कम्पनीको स्वामित्वमा ४.९९ प्रतिशत, कर्मचारी संचय कोषसँग ३.६५ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी विभिन्न अवकाश कोषहरुसँग

संयुक्त रुपमा १.४६ प्रतिशत, विकास बैकहरुसँग १.४४ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरुसँग १.३९ प्रतिशत र सर्वसाधारणसंग १.१९ प्रतिशत स्वामित्व रहेको देखिन्छ ।

उपकरणगत स्वामित्व संरचनातर्फ हेर्दा कुल ट्रेजरी बिल रु. १२० अर्ब ३४ करोड ६ लाख ८३ हजार मध्ये सवैभन्दा बढी वाणिज्य बैंकहरुको स्वामित्वमा रु. ८६ अर्ब ४६ करोड ११ लाख (७१.८५ प्रतिशत) रहेको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रु. २८ अर्ब १७ करोड ८९ लाख ३३ हजार (२३.४२ प्रतिशत) रहेको देखिन्छ । विकास ऋणपत्र तर्फको कुल दायित्व रु. ४३ अर्ब ५१ करोड ९४ लाखमा समेत वाणिज्य बैंक समूहकै उच्च स्वामित्वको स्थिति रहेको देखिन्छ । वाणिज्य बैंकहरुसँग विकास ऋणपत्रको स्वामित्व रु. १९ अर्ब ३२ करोड २१ लाख ७५ हजार (४४.४० प्रतिशत) रहेको छ । तत्पश्चात् क्रमशः बीमा कम्पनी र संचयकोषको स्वामित्व २०.५६ प्रतिशत र १५.०३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । नागरिक बचतपत्रतर्फको दायित्व रु. ४ अर्ब ६२ करोड २८ लाख ९४ हजार मध्ये सर्वसाधारण नागरिकसँग रु. १ अर्ब ३८ करोड ७३ लाख ५३ हजार (३०.०१ प्रतिशत) , नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रु. ३ अर्ब १३ करोड ६६ लाख ७३ हजार (६७.८५ प्रतिशत, जुन सोझै खरिद गरेको नभई दोस्रो बजार मार्फत खरिद भएको हो) र वित्त कम्पनीहरुसँग रु. ९ करोड ८८ लाख ६८ हजार (२.१४ प्रतिशत) रहेको छ । त्यसैगरी वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको रु. ७३ लाख ८० हजार सर्वसाधारणको स्वामित्वमा रहेको छ ।

(ख) नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ऋणपत्र

२.१३२ सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बजेटमार्फत आन्तरिक ऋण उठाउने व्यवस्था गरे अनुसार राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागले ट्रेजरी बिल (अल्पकालीन), विकास ऋणपत्र (दीर्घकालीन) र नागरिक बचतपत्र (मध्यकालीन) ऋणपत्रहरु नियमितरुपमा निष्कासन गर्दै आएको छ । यसरी निष्कासन गरिने ऋणपत्रमध्ये ट्रेजरी बिलको निष्कासन र नविकरणमा Offer गरिए जति रकमको बोलपत्र पर्न नआएमा बाँकी रकम नेपाल राष्ट्र बैंकले दोस्रो बजार अन्तरगत खरिद गर्ने गर्दछ । बजार निर्माताले आफ्नो विशेष खातामा रहेको बचतपत्र नेपाल राष्ट्र बैंकलाई बिक्री गरेको, विशेष ऋणपत्रको भुक्तानी वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल, अधिविकर्ष वापत जारी गरिएका ट्रेजरी बिल आदि समेत गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा देहाय अनुसारका सरकारी ऋणपत्रहरु रहेका छन् ।

तालिका नं. २.१७

नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेका सरकारी ऋणपत्रको विवरण

(रु. लाखमा)

सि.नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६५/६६		२०६६/६७		२०६७/६८		प्रतिशत परिवर्तन	
		रकम	अंश	रकम	अंश	रकम	अंश	२०६६/६७	२०६७/६८
१.	विकास ऋणपत्र	३०२२.५०	१.२६	३०९०.५०	०.९३	३४८१.५०	१.१०	२.२५	१२.६५
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	७६८.९६	०.३२			७५.६०	०.०२		
३.	ट्रेजरी बिल	२२५४८५.७६	९३.६२	३०४७७४.२६	९१.१९	२८१७८९.३३	८८.९७	३५.१६	-७.५४
४.	नागरिक बचतपत्र	११५५१.२५	४.८०	२६३४९.७४	७.८८	३१३६६.७३	९.९०	१२८.११	१९.०४
जम्मा		२४०८२८.४७	१००	३३४२१४.५०	१००	३१६७१३.१६	१००	३८.७८	-५.२४

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बैंकको स्वामित्वमा रहेको सरकारी ऋणमा ५.२४ प्रतिशत अर्थात् रु. १ अर्ब ७५ करोड १ लाखले ह्रास भई रु. ३१ अर्ब ६७ करोड १३ लाख पुगेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भने बैंकको स्वामित्वमा ३८.७८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

(४) ऋणपत्रको साँवा र व्याज भुक्तानी स्थिति

२.१३३ नेपाल सरकारबाट विगत वर्षहरुमा निष्कासन भई भुक्तानी अवधि समाप्त भएका ऋणपत्रहरुको साँवा तथा ब्याज वापतको दायित्व नियमित रुपमा हरेक वर्ष भुक्तानी हुँदै आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारले भुक्तानी अवधि समाप्त भएका रु. ५ अर्ब ५३ करोड ५४ लाखको ट्रेजरी बिल, रु. ५० करोडको नागरिक बचतपत्र र रु. १ अर्ब १७ करोडको विशेष ऋणपत्रको साँवा र निर्धारित समयावधि पश्चात् व्याज भुक्तानी गर्ने गरी जारी गरिएका सबै ऋणपत्रहरुको व्याज वापत गरी रु. १० अर्ब २८ करोड ९ लाख भुक्तानी गरेको छ । साथै, यस आर्थिक वर्षमा सबै ऋणपत्रहरुको सांवा र व्याज/डिस्काउण्ट वापत कुल रु. १६ अर्ब ३२ करोड ८० लाखको भुक्तानी भएको छ । सो अनुसार

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भएको नेपाल सरकारको ऋणपत्रहरुको एकमुष्ट साँवा तथा व्याज भुक्तानीको तुलनात्मक विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २.१८
साँवा तथा व्याज भुक्तानी विवरण

(रु. लाखमा)

सि. नं.	ऋणपत्रको किसिम	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
		साँवा/व्याज	साँवा/व्याज	साँवा/व्याज
१.	विकास ऋणपत्र	१७९४१.०६	५१९४४.६०	२८७५८.५३
२.	राष्ट्रिय बचतपत्र	९७२५.९८	२४८७.१८	८७.७०
३.	ट्रेजरी बिल	११२८७९.१२	८८०१७.८५	१२५१०७.३४
४.	नागरिक बचतपत्र	४७३५.३६	५६५०.३५	९०७०.७९
५.	विशेष ऋणपत्र	१४८२.२६	८५९.२४	२५६.१५
६.	बैदेशिक रोजगार बचतपत्र			३.९०
जम्मा		१४६७६३.७८	१४८९५९.२२	१६३२८०.५१
प्रतिशत परिवर्तन		३४.२७	१.५०	९.६०

सरकारले विगत वर्षहरुमा परिचालन गरेको आन्तरिक ऋण वापतको साँवा तथा व्याजको भुक्तानीको प्रवृति हेर्दा प्रत्येक आर्थिक वर्षमा भुक्तानी गरिएको रकममा निरन्तर वृद्धि हुँदै गएको देखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा भुक्तानी गरिएको साँवा तथा व्याज रकमको परिमाणमा १.५० प्रतिशतले वृद्धि भएको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भने ९.६० प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिएको छ ।

(५) आन्तरिक ऋण व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन

२.१३४ नेपाल सरकारको तर्फबाट नेपाल राष्ट्र बैंकले विभिन्न ऋणपत्रहरुको निष्कासन गरी आन्तरिक ऋणको व्यवस्थापन गरे वापतको व्यवस्थापन शुल्क (प्रत्येक वर्षको आश्विन र चैत्र महिनामा माग गरिने, कुल आन्तरिक ऋणको ०.०५ प्रतिशत) रकम अर्ध-वार्षिक रुपमा एकमुष्ट प्राप्त गर्दै आइरहेको छ । नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋणको दायित्वमा निरन्तर वृद्धिले यस बैंकलाई प्राप्त हुने व्यवस्थापन शुल्क तथा अन्य कमिसनमा समेत वृद्धि हुँदै गएको छ । आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन वापत विगत तीन आर्थिक वर्षमा नेपाल राष्ट्र बैंकलाई प्राप्त भएको व्यवस्थापन शुल्क तथा अन्य कमिसनको अवस्थालाई तुलनात्मक रुपमा देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.१९
आन्तरिक व्यवस्थापनको शुल्क तथा कमिशन

(रु. लाखमा)

क्र. सं.	कमिसन/शुल्क	दर	२०६५/६६	२०६६/६७	२०६७/६८
१	नेपाल राष्ट्र बैंकको व्यवस्थापन शुल्क	कुल रकमको ०.०५ प्रतिशत	५५७.७६	५९८.५६	७२१.०७
२	वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक निष्कासन बिक्री दलाली कमिशन	कुल रकमको ०.५ प्रतिशत	-	०.२०	०.१६९
	जम्मा		६१०.७७	६३६.४३	७६१.४७
प्रतिशत परिवर्तन			६.२२	४.२०	१९.६०

उपरोक्त तालिकामा प्रस्तुत गरिए अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकलाई प्राप्त हुने व्यवस्थापन शुल्क नेपाल सरकारको कुल भुक्तानी गर्नुपर्ने आन्तरिक ऋण दायित्व रकमसँग आवद्ध भएकोले हरेक वर्ष आन्तरिक ऋण दायित्वमा आएको वृद्धिसँगै व्यवस्थापन शुल्क वापतको रकममा समेत वृद्धि हुँदै गएको छ । यो रकम आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ५ करोड ९८ लाख ५६ हजार रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २०.४७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ७ करोड २१ लाख ७ हजार रहन गएको छ ।

नेपाल सरकारद्वारा यस बैंक मार्फत् निष्कासन गर्ने राष्ट्रिय बचतपत्र लगायतका ऋणपत्रहरुको बिक्री दलाली कमिसन र व्याज भुक्तानी गरे बापत बजार निर्माताहरुलाई दिने गरिएको कमिसन रकम आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि प्राप्त भएको छैन । यस सन्दर्भमा प्रष्ट व्यवस्था गरी नयाँ सम्झौताका लागि नेपाल सरकार र यस बैंक बीच छलफल शुरु भएको छ ।

मौद्रिक व्यवस्थापन

(१) बोलकबोल मार्फत् ट्रेजरी बिलको नयाँ तथा नवीकरण निष्कासन

२.१३५ नेपाल सरकारको बजेटमा व्यवस्था भए अनुसारको रकमको परिधिभित्र रही आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. १४ अर्ब ९९ करोड ६६ लाखको नयां ट्रेजरी बिल निष्कासन गरी सो परिमाणको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा निष्कासित ट्रेजरी बिलको न्यूनतम, अधिकतम र भारित औसत बट्टादरका साथै विगत तीन वर्षमा कायम भएको ट्रेजरी बिलको ब्याजदरलाई तुलनात्मक रुपमा तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २.२०

ट्रेजरी बिल (छोटो अवधि) को ब्याजदर तालिका

सि. नं.	ट्रेजरी बिल	भारित बट्टादर						
		२०६५/६६	२०६६/६७			२०६७/६८		
		वार्षिक औसत	न्यूनतम	अधिकतम	वार्षिक औसत	न्यूनतम	अधिकतम	वार्षिक औसत
१.	२८ दिने	६.२६५३	१.५१०९	९.७१७७	६.७७८०	१.८९०३	१०.१३००	६.०९६३
२.	९१ दिने	५.६०६७	१.१२००	९.६८२०	६.५०२३	२.१२०२	१०.००८६	७.४१३९
३.	१८२ दिने	५.४४९३	२.६७७१	९.५०४१	७.२५६६	३.७५००	९.९९९१	८.३१२२
४.	३६४ दिने	६.०४९३	३.२७५७	९.२०७७	७.६०१६	३.०९	९.७५	८.३५१२

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा २८ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम १.८९०३ प्रतिशत तथा अधिकतम १०.१३ प्रतिशत कायम रह्यो । वार्षिक औसत बट्टादर भने ६.१० प्रतिशत रह्यो । यसैगरी ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादरको हकमा न्यूनतम २.१२ प्रतिशत, अधिकतम १०.०१ प्रतिशत र वार्षिक औसत बट्टादर ७.४१ प्रतिशत कायम भयो । १८२ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम ३.७५ प्रतिशत, अधिकतम १०.०० प्रतिशत र वार्षिक औसत बट्टादर ८.३१ प्रतिशत कायम भयो । त्यस्तै, ३६४ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत बट्टादर न्यूनतम ३.०९ प्रतिशत, अधिकतम ९.७५ प्रतिशत र वार्षिक औसत बट्टादर ८.३५ प्रतिशत रहन गयो । यसप्रकार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को तुलनामा प्राय सवै अवधिको ट्रेजरी बिलको वार्षिक औसत ब्याजदरमा वृद्धि भएको छ । त्यसमध्ये ९१ दिने ट्रेजरी बिलको ब्याजदरमा १४.०२ प्रतिशतले, १८२ दिने ट्रेजरी बिलको ब्याजदरमा १४.५५ प्रतिशतले तथा ३६४ दिने ट्रेजरी बिलको ब्याजदरमा ९.८६ प्रतिशतले गत वर्षभन्दा वृद्धि हुन गएको छ भने २८ दिने ट्रेजरी बिलको ब्याजदरमा १०.०६ प्रतिशतले कमी आएको छ ।

(२) ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार स्थिति

२.१३६ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना एवं मौद्रिक योगाङ्कको आधारमा ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार संचालन गर्न शुरु गरिए अनुसार खुलाबजार संचालनका चारवटा द्वारहरु - Repo Auction, Reverse Repo Auction, Outright Sale Auction र Outright Purchase Auction मार्फत तरलता प्रवाह एवं प्रशोचन गर्ने गरिएको छ । यस्तो कारोवारको परिमाण यस बैंकको अग्रसरतामा निर्धारण गरी बोलकबोल प्रथाद्वारा दोश्रो बजार संचालन गर्ने गरिएको छ । विगतमा खुला बजार कारोवारको लागि वाणिज्य बैंकहरुले अग्रसरता लिने गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि बजारको तरलताको स्थितिको आधारमा यस बैंक आफैले अग्रसरता लिने गरेको सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा देहाय बमोजिम कारोबार भएको छ ।

तालिका नं. २.२१

ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार विवरण

(रु. लाखमा)

सि.नं.	खुला बजार उपकरण	२०६६/६७	२०६७/६८
१.	रिपो बोलकबोल (Repo Auction)	१३४६७६८.००	९२३८६०.७५
२.	सोभै खरिद बोलकबोल (Outright Purchase Auction)	३३८१७.००	-
३.	रिभर्स रिपो बोलकबोल (Reverse Repo Auction)	१००००.००	१९००००.००
४.	सोभै बिक्री बोलकबोल (Outright Sale Auction)	७४४००.००	२००००.००

ट्रेजरी बिलको दोश्रो बजार कारोवार अन्तरगत आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रिपो बोलकवोल मार्फत् रु. ९२ अर्ब ३८ करोड ६० लाख तरलता प्रवाह गरियो । रिभर्स रिपो मार्फत रु. १९ अर्ब र सोझै बिक्री बोलकबोल मार्फत् रु. २ अर्ब जम्मा रु. २१ अर्ब तरलता प्रशोचन गरियो । यस अनुसार उपर्युक्त उपकरण मार्फत रु. ७१ अर्ब ३८ करोड ६० लाख खुद तरलता प्रवाह भयो । गत आर्थिक वर्षको तुलनामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भएको खुद तरलता प्रवाहमा रु. ५८ अर्ब २३ करोड २५ लाखले कमी आएको छ ।

(ग) नीतिगत व्यवस्था

(१) स्थायी तरलता सुविधा

२.१३७ वाणिज्य बैंकहरुलाई अल्पकालीन तरलता आवश्यकता परेमा बढीमा ५ दिनसम्मका लागि स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्ने गरिएको छ । यस्तो सुविधा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि प्रदान गर्न थालिएको हो । शुरुमा यस्तो सुविधा वाणिज्य बैंकहरुलाई मात्र प्रदान गर्ने गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुलाई समेत यो सुविधा उपयोग गर्ने व्यवस्था भएको छ । यो सुविधा उपयोग गर्न सम्बन्धित संस्थाहरुले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको ट्रेजरी बिल र विकास ऋणपत्र यस बैंकमा धितोको रुपमा राखी धितोको ९० प्रतिशतसम्म स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गर्न पाउने र सोको व्याज ९१ दिने ट्रेजरी बिलको पछिल्लो हप्ता कायम भएको भारित औसत व्याजदर वा प्रचलित बैंकदरमध्ये जुन दर वढी हुन आउँछ, सोही व्याजदरमा ३ प्रतिशत (पेनाल दर) थप गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पटक-पटक गरी SLF वापत रु. २१६ अर्ब ६७ करोड ३८ लाख कर्जा प्रवाह भएको थियो ।

(२) मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट

२.१३८ तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाको सुझावको आधारमा वाणिज्य बैंकहरुसँग रहेको अधिक तथा न्यून तरलता प्रशोचन वा प्रवाह गर्न रिभर्स रिपो र रिपो कारोवार गर्ने व्यवस्था रहे बमोजिम सो कारोवारका लागि सबै वाणिज्य बैंकहरु र यस बैंक बीच छुट्टाछुट्टै मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट सम्पन्न हुने गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति अनुरुप वाणिज्य बैंकहरुको अलावा विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरु पनि यस कार्यका लागि समकक्षी हुन सक्ने व्यवस्था भएको छ । यसै अनुसार आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा २ वटा वाणिज्य बैंक, १० वटा विकास बैक र ४ वटा वित्त कम्पनिहरुसँग मास्टर रिपर्चेज एग्रिमेन्ट भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा ५ वटा वाणिज्य बैंक, २ वटा विकास बैक र ४ वटा वित्त कम्पनिहरुसँग यस्तो एग्रीमेण्ट गरिएको छ । रिपो र रिभर्स रिपो कारोवारको अवधि हाल बढीमा ४५ दिनसम्म कायम रहने व्यवस्था रहेको छ ।

(घ) अन्य गतिविधि

२.१३९ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सर्वसाधारणका लागि जारी गरिने मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका बचतपत्रहरुको प्राथमिक निष्कासन तथा दोश्रो बजार कारोवारका लागि ७१ वटा बैंक, वित्तीय संस्था लगायत अन्य संगठित संस्थाहरुलाई बजार निर्माताको इजाजत प्रदान गर्ने कार्य भएको छ । यसरी इजाजत लिने निकायहरुमा ७ वटाले नयाँ इजाजत लिएका छन् भने ६४ वटाले यस अघि प्रदान भएको इजाजतपत्र नवीकरण गरेका छन् । इजाजत प्राप्त बजार निर्माताहरुको भौगोलिक उपस्थितिको हकमा ५७ वटा उपत्यकाभित्र तथा १४ वटा मोफसलमा रहेका छन् । यसैगरी उल्लेखित इजाजत प्राप्त बजार निर्माताहरुको आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को बार्षिक कार्ययोजना अनुसार उपत्यका भित्रका १२ वटा तथा मोफसलका ४ वटा गरी कुल १६ वटा बजार निर्माताहरुको निरीक्षण कार्य सम्पादन गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सरकारी ऋणपत्रको बजार निर्माताको कार्य गर्ने इजाजत प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको नामावली अनुसूचि–१ मा संलग्न गरिएको छ ।

२.१४० विकास ऋणपत्रलाई बोलकवोल प्रथाद्वारा प्राथमिक बजारबाट बिक्री गर्ने कानूनी पूर्वाधारको रुपमा रहेको "ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन तथा दोस्रो बजार व्यवस्थापन नियमावली, २०६१ कार्यान्वयनमा आए पश्चात विकास ऋणपत्र बोलबवोलको माध्यमबाट बिक्री गर्न थालिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल सरकारको रु. ८ अर्बको विकास ऋणपत्र बोलकबोल प्रक्रियाद्वारा प्राथमिक निष्कासन गरियो ।

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ९ अर्ब ४ करोडको विकास ऋणपत्र बोलकवोलको माध्यमबाट निष्काशन गरिएको थियो ।

२.१४१ प्रत्येक आर्थिक वर्षमा नयां निष्कासन गरिने ट्रेजरी बिल तथा अन्य ऋणपत्रहरुको निष्काशन तालिका द्वैमासिक रुपमा तयार गरी नेपाल सरकारको स्वीकृति लिने र आवश्यक्तानुसार निष्कासन तालिकामा परिमार्जन गर्नुपर्ने भए सो गरी सोही अनुरुप आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन गर्ने गरिएको छ ।

तालीम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम

२.१४२ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा बैंकमा कार्यरत कर्मचारीहरुको दक्षता र शीप अभिवृद्धि गरी बैंकको कार्यक्षमता र प्रभावकारितामा वृद्धि ल्याउने हेतुले बैंकको प्रशिक्षण केन्द्रमा बैंकको जनशक्ती व्यवस्थापन विभागबाट मनोनयन भएका ५९० जना अधिकृत तथा सहायक स्तरका कर्मचारीहरु समेतका लागि २८ वटा तालीम, कार्यशाला तथा गोष्ठी सम्पन्न गरिएका थिए भने वाणिज्य बैंक, वित्त कम्पनी तथा अन्य निकाय वा पदाधिकारीहरुको लागिसम्पन्न गरिएका थप ६ वटा तालीम तथा कार्यशालाबाट समेत कुल ८६१ जना लाभान्वित भएका थिए ।

२.१४३ समीक्षा अवधिमा उक्त केन्द्रद्वारा सञ्चालित तालीम,गाष्ठी र कार्यशाला जस्ता कार्यक्रमहरुको लागि कुल रु. ६५,५९,४००।- को बजेट स्वीकृत भएकोमा जम्मा रु. ३८,४३,०६५।२४ (५८.६ प्रतिशत) मात्र खर्च भई कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

२.१४४ समीक्षा अवधिमा बेंक पदाधिकारी र अधिकृत तथा सहायक स्तरका कर्मचारीहरु गरी कुल ३६४ जनालाई वैदेशिक तालीम, कार्यशाला र अध्ययन तथा अवलोकन भ्रमणको अवसर प्रदान गरिएको थियो ।

२.१४५ स्वदेश तथा विदेशमा उच्च अध्ययन गर्न चाहने कर्मचारीहरुमध्ये विद्यमान व्यवस्था अनुसार आवश्यक प्रकृया पुऱ्याई उच्च अध्ययनको लागि आवेदन दिने ३ जना कर्मचारीहरुलाई स्वदेशमा Mphil गर्न अध्ययन काज, १ जना कर्मचारीलाई कोरियामा "Master's Degree in Internatioanal Economics" विषयमा अध्ययन गर्न अध्ययन विदा तथा १ जना कर्मचारीलाई Economics मा Ph.D. गर्न अध्ययन बिदा प्रदान गरिएको छ।

२.१४६ आर्थिक पत्रकारिताको क्षेत्रमा कार्यरत विभिन्न Media तथा Publication सँग सम्बन्धित १३ जना आर्थिक पत्रकारहरुलाई थाईल्याण्डको बैंककमा Asian Institute of Technology (AIT) को आयोजनामा Economic Journalism सम्वन्धी तालीम कार्यक्रममा सहभागी गराइएको छ ।

२.१४७ वित्तीय क्षेत्र प्राविधिक सहयोग परियोजनाबाट २०६७ श्रावण १ देखि २०६८ असार मसान्तसम्मा यस बैंकका विभिन्न विभागमा कार्यरत ६६ जना कर्मचारीहरुलाई वैदेशिक तालीम, वर्कसप, सेमिनार तथा अध्ययन भ्रमण कार्यक्रममा सहभागी गराइएको छ ।

२.१४८ यस बैंकको वित्तीय जानकारी इकाइले जारी गरेको सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्वन्धी निर्देशनहरुको कार्यान्वयनका सम्वन्धमा सहकारी संस्थाहरुका कार्यान्वयन अधिकृतहरुका लागि एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।

अध्ययन कार्यहरु

आर्थिक अनुसन्धानसँग सम्बन्धित

२.१४९ बैंकको अनुसन्धान विभागमा एशियाली विकास बैंकको प्राविधिक सहयोगमा Strengthening Capacity for Macroeconomic Analysis विषयक आयोजना सम्पन्न भएको छ । करिब दुई वर्ष सञ्चालन भएको उक्त आयोजनाको अवधिमा Macroeconomic Model सम्बन्धी विविध प्रकारका तालिम तथा गोष्ठीहरु सम्पन्न गर्नुको साथै आर्थिक विश्लेषणको कार्यलाई सघाउ पुऱ्याउन Nepal Macroeconomic Model (NMEM) 2011 तर्जुमा भएको छ । यसको साथै सो Model को विकल्पको रुपमा प्रयोग गर्न Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) Model तर्जुमा कार्य हुँदै गरेको छ ।

२.१५० बैंकको अनुसन्धान विभागद्वारा समिक्षा वर्ष २०६७/६८ मा चारवटा विशेष अध्ययनहरु सम्पन्न भएको छ । यी अध्ययनमा (१) Real Estate Financing in Nepal: A Case Study of Kathmandu Valley (२) Status of IC Circulation in Nepal (३) Parallel Markets of Foreign Currency in Nepal र (४) नेपालमा वचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरुको वित्तीय कारोवार रहेका छन् । साथै, नेपालमा ढुकुटी

कारोबारको अवस्था विषयक विशेष अध्ययनको सर्वेक्षण कार्य सम्पन्न भई प्रतिवेदन लेखन कार्य भइरहेको छ ।

वित्तीय क्षेत्र नियमन तथा सुपरिवेक्षणसँग सम्बन्धित

२.१५१ यस बैंकको बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागबाट (१) बैंक तथा वित्तीय संस्था संस्थापना सम्बन्धी नयाँ नीतिगत तथा प्रक्रियागत व्यवस्था, २०६३ मा संशोधन तथा थप व्यवस्था गर्ने (२) बैंक तथा वित्तीय संस्थाका कार्यकारी प्रमुखहरुको सेवा सुविधा सम्बन्धी मार्गदर्शन समय सापेक्षरुपमा पुनरावलोकन गर्ने र (३) ई बैंकिङ सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था जारी गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन कार्य भइरहेको छ ।

भौतिक संरचना सुधार सम्बन्धी अध्ययन

२.१५२ थापाथलीस्थित बैंकको परिसर, सानोठिमीस्थित बैंकको स्वामित्वमा रहेको जमीन वा अन्य उपयुक्त स्थानमा भौतिक पूर्वाधारले सम्पन्न भवन निर्माण गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित पक्षहरुसँग छलफल गरी अन्य विकल्पहरु समेतको अध्ययन गरेर प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

सञ्चालक समितिको बैठक

२.१५३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा सञ्चालक समितिको वैठक ४६ पटक बस्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ४८ पटक बसेको थियो ।

काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुको गतिविधि

२.१५४ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा काठमाडौं उपत्यका बाहिरका ७ कार्यालय अन्तर्गत रहेका ५६ नोटकोषहरुमा जम्मा ७२२ पटक गरी कुल रु. २०० अर्ब १९ करोड २ लाख तोडा चलान (Fund Transfer) गरिएको थियो भने नोटकोष रहेका शाखा कार्यालयहरुबाट १६१ पटकमा रु. ६ अर्ब ७६ करोड रुपैयाँ दाखिला भएको थियो । त्यस्तै, उपत्यका बाहिरका नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यालयहरुबाट १४ पटक गरी कुल रु. १४ करोड ३४ लाख बराबरको भा. रु. रकम भा. रु. कोष संचालन गरेका बैंक शाखाहरुमा चलान गरिएको थियो भने १५ पटक गरी रु. ९३ करोड ३ लाख रुपैयाँ बराबरको भा.रु. दाखिला हुन आएको थियो । समीक्षा अवधिमा ती कार्यालयहरुबाट कुल रु. १ अर्ब ३० करोड ५७ लाख बराबरको भा. रु. खरिद भएको थियो भने रु. २ अर्ब ३१ करोड ९९ लाख बराबरको भा. रु. बिक्री भएको थियो । त्यस्तै, अन्य विदेशी मुद्रातर्फ रु. ५ अर्ब ८५ करोड ७८ लाख बराबरको खरिद भएको थियो भने उक्त कार्यालयहरुबाट ग्राहकहरुलाई विदेशी मुद्रा बिक्री भएन (तालिका ३७) ।

तालिका ३१
चलनचल्तीमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरु

(रु. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०६६		२०६७		२०६८	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	३.२	०.०	३.१	०.०	३.१	०.०
२	६.६	०.०	६.५	०.०	६.३	०.०
५	२४.४	०.२	२३.३	०.१	२३.९	०.१
१०	५७.७	०.४	५२.९	०.३	५५.९	०.३
२०	६७.१	०.५	५३.१	०.३	४८.६	०.३
२५	३९.१	०.३	३८.८	०.३	३८.६	०.३
५०	३०३.९	२.२	३२३.७	२.०	३३१.९	२.०
१००	९२२.३	६.५	९४०.४	५.९	१०००.१	६.०
२५०	१०.६	०.१	१०.९	०.१	१०.९	०.१
५००	३,३०९.२	२३.४	४,०८६.३	२५.३	४६२६.०	२७.६
१०००	९,३७६.९	६६.४	१०,५९१.०	६५.७	१०६१६.८	६३.३
जम्मा	१४,१२१.०	१००.०	१६,१३०.०	१००.०	१६७६२.०	१००.०

तालिका ३२
नोटको सुरक्षण

(रु. करोडमा)

असार मसान्त	सुन	चाँदी	विदेशी मुद्रा र सिक्युरिटी	जम्मा	सरकारी ऋणपत्रहरु	निष्कासित नोटको सुरक्षण	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत
				(१+२+३)			(४÷६) × १००
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२०६३	७०.३	-	७९७५.६	८०४५.९	४१७.२	८४६३.१	९५.१
२०६४	-	-	८७१३.८	८७१३.८	४१७.२	९१३१.०	९५.४
२०६५	-	-	१०८७७.८	१०८७७.८	४१७.२	११२९५.०	९६.३
२०६६	-	-	१३७०३.८	१३७०३.८	४१७.२	१४१२१.०	९७.०
२०६७	-	-	१५७१२.८	१५७१२.८	४१७.२	१६१३०.०	९७.४
२०६८	-	-	१६३४४.८	१६३४४.८	४१७.२	१६७६२.०	९७.५

तालिका ३३
श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या

	२०६७ असार मसान्त		२०६८ असार मसान्त	
	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत
अधिकृत विशिष्ट	१६	१५	१६	१२
अधिकृत प्रथम	४२	३८	४५	४०
अधिकृत द्वितीय	१५१	१४१	१६२	१४०
अधिकृत तृतीय	६१६	४७४	६६९	५३३
सहायक प्रथम	४१५	३५०	२५०	२४१
सहायक द्वितीय	१९३	१०२	१८२	९२
सहायक तृतीय	१६३	११२	१६४	१४६
सहायक चतुर्थ	२५९	२१३	१६०	१५९
सहायक पञ्चम	५	१	३६	१
जम्मा	**१८६०**	**१४४६**	**१६८४**	**१३६४**

तालिका ३४
स्वदेशमा सञ्चालित तालीमहरु

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants		NRB Total Participants
				NRB Local Office	NRB Outside Office	
1	Training Program on Web Designing, Development, Hosting and Support Engineer	Officer	2 Month	2		2
2	e-Learning Course on TQM for the Service Industry	Officer	4	1		1
3	SWIFT Training, Basics-Your Passport to SWIFT	Both	1	8		8
4	SWIFT Training, Payment and Cash Management	Officer	2	3		3
5	SWIFT Training, Collection and Cocumentary Credits	Both	2	2		2
6	Nepal Microfinance: Vision 2015	Officer	2	1		1
7	SWIFT Training, Operating the Relationship Management Application	Officer	1	1		1
8	Emotional Intelligence at Work	Officer	4	1		1
9	SWIFT Training, SWIFT Audit Guidelines	Officer	2	1		1
10	बोलपत्र सम्बन्धी कागजात तयारी	Officer	2	1		1
11	Training on Market Research and Product Development	Officer	5	3		3
12	Macro-Modelling	Officer	16	1		1
13	Macro-Modelling	Non-Officer	4	1		1
14	Mashreq Seminar in Kathmandu	Officer	1	3		3
15	Seminar on "IFRS: Issues & Challenges"	Officer	1	2		2
16	"Building e-Nepal: Propects & Challanges"	Officer	2	2		2
17	Programme on Training Techniques for Trainers of Cooperatives and Rural Financing Institutions	Officer	5	3		3
18	Management Training	Officer	36	2		2
19	Workshop on Regulatory Framework for Domestic Credit Rating Agencies (DCRAS) in Nepal	Officer	1	10		10
20	Targeted Credit Program in SAARC Region SAARCFINANCE Seminar	Officer	3	3		3
21	Risk Based Approach to Auditing	Officer	2	4		4
22	Management Change for Sustainable Development in the SAARC Region	Officer	2	1		1
23	Trainers Training	Officer	15	1		1
	Total			57	0	57

तालिका ३५
बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालीमहरु

S.No.	Subject	Officer/Non Officer	Training Days	No. of Participants		NRB Total Participants
				NRB Local Office	NRB Outside Office	
1	Risk Based Internal Audit	Officer	2	22	1	23
2	Macro Economic Stability and Financial Sector Issues	Officer	6	12	7	19
3	Central Banking	Officer	6	18	7	25
4	Cash Operation	Non-Officer	3	11	14	25
5	Management Development Programme	Officer	6	10	6	16
6	Kathmandu Banking Office System	Both	3	13	7	20
7	Software Procurement Process & Techniques	Officer	3	13	7	20
8	Note Sorting Standards & Fake Note Indentification	Both	1		3	3
9	Training Facilitation for Resource Persons of NRB	Officer		15	2	17
10	Implementation of BASEL II FOR Development Banks	Officer	4	10		10
11	IT Infrastructure of NRB & their Proper Usage Simple Trouble Shooting of HW/SW	Officer	2	7	7	14
12	NRB New Accounting Manual	Both	3	11	14	25
13	Primary and Secondary Market Operation and Management	Officer	2	1	7	8
14	Supervision of Bank and Financial Institutions (Including Risk Based Supervision)	Officer	6	22		22
15	Central Banking	Both	6	20	5	25
16	NRB Accounting with IAS, NAS	Officer	5	18	7	25
17	Strengthening the Off-Site Supervision	Both	6	23		23
18	Risk Based Internal Audit	Officer	3	17	7	24
19	BOP Statistics	Both	4	3	5	8
20	Quality Enhancement in Support Staffs	Non-Officer	3	15	10	25
21	चालकहरुको प्राविधिक दक्षता तथा व्यवहारिक ज्ञान अभिवृद्धि	Non-Officer	3	16	2	18
22	Information Security Management System	Officer	6	19		19
23	Leadership, Negotiation and Bargaining Skills	Officer	3	13	2	15
24	Currency Operation Management (Including Note Demand Projection	Officer	4	11	14	25
25	Latest Technological Updates HW / SW	Officer	1	6	14	20
26	Trainers Training	Officer	6	20	0	20
27	E-views Analytical Tools (Software)	Officer	5	14	7	21
28	Stress Management	Officer	3	17	1	18
		Total		377	156	533

तालिका ३६

विदेशमा सञ्चालित तालीम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरु

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	Ovservation Visit of Debt Recovery Tribunal of Sri-Lanka	2	DRT, Nepal	Colombo, Sri Lanka
2	First SEACEN Research Workshop on Relative Effectiveness of Policy during Financial Crisis	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
3	Achieving High Performance Information Technology in Central Bank and Meeting with CIOs	1	Bank of England	London, England
4	SEACEN Course on Enterprise Risk Management in Central Bank	4	The SEACEN Centre	Siem Reap, Cambodia
5	4th SEACEN-CeMCoA/BOJ Intermediate Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management	3	The SEACEN Centre	Colombo, Sri Lanka
6	Central Bankers Courses 2010: Advanced Topics in Monetary Economics II	1	Study Center Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
7	SEACEN-IADI Course on Resolution of Problem Banks in Collaboration with MDIC Bank	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
8	Seminar on Banking Supervision Under Basel II (Basic)	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
9	Observation of Die Destruction of Rs.100/- Banknote	2	Security Printing & Minting Corporation of India Ltd.	Mumbai, India
10	नोट तथा सिक्का ढुवानीको व्यवस्था गर्न	2	NRB	Calcutta, India
11	Trainers Training Programme on Restructuring and Strengthening Agricultural/Rural Financing Institutions	2	CICTAB	Pune, India
12	APG/IMF Training Workshop for Mutual Evaluation Assessors	2	IMF/GoS/APG	Singapore
13	Course on Economic Policies for Financial Stability	1	IMF-STI	Singapore
14	Korea-FSB Financial Reform Conference: An Emerging market Perspective	1	FSB	Seoul, Korea
15	Training Course on Regional Economic and Financial Monitoring	1	ADB	Manila, Philippines
16	Financial Analytical Techniques for AML/CFT Officials	4	IMF - APG	Singapore
17	5th SEACEN-CeMCoA/BOJ Intermediate Course on Payment and Settlement Systems for Emerging Economies	4	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
18	28th SEANZA Central Banking Course	1	SEANZA	Port Moresby, Papua New Guinea
19	28 th SEANZA Governors' Symposium	1	SEANZA	Port Moresby, Papua New Guinea
20	SEACEN Course on Crisis Preparedness in Interconnected Markets	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
21	Government Finance Statistics for Managers: Preparation and Dissemination (GFS)	1	Joint-IMF (ITP)	Pune, India
22	Tactical Analysis Course and Train the Trainer Course	1	The World Bank / Egmont Group	Kuala Lumpur, Malaysia
23	Boards of Governors/ 2010 Annual Meetings	2	IMF-World Bank	Washington D.C., America
24	Banking, Supervision and Internal Audit	2	SAARC FINANCE Staff Exchange Program	Reserve Bank of India, Mumbai
25	4th SEACEN Advanced Leadership Course	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
26	Course on Trainers Training Programme	1	CICTAB	Colombo, Sri Lanka
27	International Study Visit Program on Philippines' Mobile Phone Banking	2	APRACA	Manila and Butuan, Philippines
28	SEACEN-OCC Course on Operational Risk	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
29	Global Payments Week 2010/210 SWIFT SIBOS Conference	1	The World Bank	Amsterdam, Netherlands
30	32nd Meeting of SEACEN Directors of Research and Training "Central Banking: Creating a Perspective for Sustainable Growth"	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
31	9th Central Banking Study Program	1	The Bank of Korea	Seoul, Korea
32	Programme on Development of Managerial Skills for Agricultural Cooperatives and Rural Financing Institutions	2	CICTAB	Gurgaun, India
33	High-Level Consulation on the G20 Seoul Summit: Perspectives from Asia-Pacific	1	ESCAP	Bangkok, Thailand
34	2010 APG Typologies Workshop	1	Asia Pacific Group on Money Laundering (APG) / Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
35	3rd SEACEN-Deutsche Bundesbank Advanced Course on Banking Supervision and Financial Stability: Financial Market Analysis and Surveillance	1	The SEACEN Centre	Taipei, Taiwan
36	59th APRACA Executive Committee Meeting	2	APRACA	Paris, France
37	IMF को Advisor to Executive Director पदमा काज	1	IMF	Washington D.C., America

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
38	Workshop on Foreign Reserve Management	1	Deutsche Bundeshbank	Frankfurt, Germany
39	SEACEN-IMF/STI Course on Macroeconomic Management and Financial Sector Issues	1	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
40	Monetary and Financial Statistics	1	IMF / STI	Singapore
41	APEC Financial Regulators Training Initiative Regional Seminar on Risk Management and Internal Controls	2	ADB	Hong Kong, China
42	FSI-EMEAP Regional Seminar on Stress Testing	3	FSI	Bangkok, Thailand
43	Eight SAARC Payments Council (SPC) Meeting	1	RBI	Bengaluru, India
44	Asian Credit Supplementation Institution Confederation (ACSIC) को २३ सौं वार्षिक बैठक तथा Conference	1	ACSIC	Sibu, Philippines
45	9th SEACEN-CPSS Advanced Course on Payment and Settlement Systems for Emerging Economies	2	The SEACEN Centre	Kuching, Sarawak, Malaysia
46	From Cost to Capital: A Paradigm Shift on People Management	2	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
47	Country Researcher for SEACEN Second Research Project on Relative Effectiveness of Policy Choice during Financial Crisis	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
48	APEC FINANCIAL REGULATORS TRAINING INITIATIVE Regional Seminar on Early Warning Tests and Problem institutions	2	ADB	Manila, Philippines
49	Prevention of Money Laundering and Terror Financing	1	INWEnt, Capacity Building International, Germany, Ministry of Finance, India / Federal Ministry of Finance, Germany	India
50	9th Meeting of Directors of Payment and Settlement Systems of Asia-Pacific Central Banks on Towards Safer and More Efficient Payment and Settlement Systems	1	The SEACEN Centre	Kuching, Sarawak, Malaysia
51	United Nations Capital Development Programme Regional Retreat	2	The UNCDF	Bangkok, Thailand
52	Macroeconomic Diagnostics (MDS)	2	Joint India-IMF (ITP)	Pune, India
53	SEACEN Course on Regulation and Supervision of Microfinance Institutions	3	The SEACEN Centre	Sri-Lanka
54	SEACEN Expert Group (SEG) Workshop on Extreme Exchange Market Pressure (EMP)	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
55	FSI-SEANZA Forum of Banking Supervisors Regional Seminar on Consolidated Supervision	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
56	Second SEACEN Extended Research Workshop on New Financial Products and Challenges for Central Bank	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
57	Debt Sustainability Analysis (DSA) Training	1	The World Bank	Dhaka, Bangladesh
58	12th MAS Banking Supervisors Training Programme	2	MAS	Singapore
59	Seminar on Payment and Securities Settlement Systems	1	Bundesbank	Germany
60	International Study Visit Program on Management and Operation of Cooperative Banks in Philippines	3	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
61	Regional Advanced Analytical Skills Workshop	2	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
62	Observationof the Professional Development Course on Management Skills for Central Bank	1	AIT	Bangkok, Thailand
63	Management Skills for Central Bank	30	AIT	Bangkok, Thailand
64	South Asia Regional Forum on Best Practice for Regulatory Framework and Use of Credit Rating Information of Domestic Credit Rating Agencies	1	ADB	Manila, Philippines
65	SEACEN-Bank Indonesia High Level Seminar for Deputy Governors: 'Optimal Central Banking for Financial Stability' Back-to-back with Meeting of SEACEN Deputy Governors	1	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
66	10th SEACEN-Toronto Centre Leadership Seminar on Cross Border Resolution of Problem Financial Institutions	2	The SEACEN Centre	Singapore
67	International Study Visit Program on Microfinance: Challenges, Risks and Expectations	3	APRACA	Manila, Philippines
68	Training on International Study Visit Program on Microfinance: Challenges, Risks and Expectations Institutions	2	APRACA	Manila, Philippines
69	Extended-Stay Reasearch Program (ESRP) for Country Researchers on "Addressing Risks in Promoting Financial Stability"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
70	Exposure Visit Program for Financial Journalists	1	AIT	Bangkok, Thailand
71	Course on Financial Programming & Policies	1	IMF/STI	Singapore

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
72	5th NRN Regional Conference on "Collective Investment and Safe Migratio	1	Non-Resident Nepali Association (NRNA)	Dubai, UAE
73	FSI-EMEAP High Level Meeting on "Better Supervision and Better Banking in a Post-Crisis Era"	1	FSI	Kuala Lumpur, Malaysia
74	Face to Face Meeting of Nepalese Authorities with Asia Pacific Regional Review Group (RRG) of Financial Action Task Force (FATF) Co-Chair regarding Anti-Money Laundering (AML)/Anti-Terrorist Financing (ATF) Issues of Nepal	2	Asia Pacific Regional Review Group (RRG) of Financial Action Task Force (FATF) Co-Chair	Canberra, Australia
75	The 9th SEACEN Executive Committee Meeting and Seminar on "Macro-Financial Linkages: Financial Stability and Economic Growth"	1	National Bank of Cambodia	Phnom Penh, Cambodia
76	Course on Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF	Washington DC.
77	Seminar on Liquidity Risk	1	FSI / BIS	Basel, Switzerland
78	CeMCoA/BOJ Workshop on Financial Market Analysis and Surveillance	5	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
79	SEACEN-WB Treasury Workshop on Fixed Income Portfolio Indexation	1	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
80	Asia Regional Conference on Banking Supervision and Regulation	1	IMF	Tokyo, Japan
81	Exposure Visit on SHG-Bank Linkage BASIX Model	2	UNDP / ESFSP	Hydrabad, India
82	Workshop on M-Commerce and Study Tour to Observe the Mobile Telecom Application for the Management of Banking Services to the Rural Market Segment in Philippines	2	Utiba Pvt. Ltd., Singapore	Manila, Philippines
83	42nd Meeting of the Managing Committee of CICTAB	1	CICTAB	Pune, India
84	International Exposure Visit Program on Agricultural Finance and Credit Business Cooperative	2	APRACA CENTRAB	Tokyo, Japan
85	21st FSI-SEACEN Regional Seminar on Basel III and Capital Management by Banks	5	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
86	Plenary and Working Group Meetings of Financial Action Task Force (FATF) as Part of the APG Delegation	1	Asia Pacific Group on Money Laundering (APG)	Paris, France
87	International Program on Central Banking	2	Reserve Bank of India	Chennai, India
88	Seminar on Financial Stability	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
89	Programme on Skill Development of Trainers in the Area of Promotion and Financing of Self-help Groups and Joint Liability Groups for Financial Inclusion of Rural Poor	2	Lucknow, India	CICTAB
90	Destruction of Rs.1000 Denominations Bank Notes	2	Indonesian Government's Security Printing and Minting Corporation (Perum Peruri)	Jakarta, Indonesia
91	लघुवित्त विकास बैंकका कार्यकारी प्रमुख तथा सञ्चालकहरुको अध्ययन भ्रमण (Exposure Visit)	1	Centre for Micro Finance (CMF) Nepal	Dhaka, Bangladesh
92	46th SEACEN Governors Conference, High-Level Seminar and 30th Meeting of the SEACEN Board of Governors	2	Central Bank of Sri Lanka	Colombo, Sri Lanka
93	International Exposure Visit Program on Promoting Micro, Small and Medium Enterprises	1	APRACA CENTRAB	Jakarta, Indonesia
94	International Program in Banking and Finance	1	Government of India / Colombo Plan अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त	Pune, India
95	Invitation to Visit United Overseas Bank Ltd. Singapore to Sign Agreement and Necessary Documents Regarding Foreign Exchange Transaction	2	United Overseas Bank Ltd. Singapore	Singapore
96	Enhancing the Anti-Money Laundering (AML)/Combating the Financing of Terrorism (CFT) Legislative Framework	3	IMF / STI	Singapore
97	Monetary and Financial Statistics (MFS)	1	Joint India-IMF (ITP)	Pune, India
98	5th SEACEN-OCC Course on Problem Bank Supervision	5	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
99	FSI-EMEAP Regional Seminar on Financial Stability on Macroprudential Supervision	1	FSI / BIS	Welllington, New Zealand
100	4th SEACEN-CCBS/BOE Advanced Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management	2	The SEACEN Centre	Hanoi, Vietnam
101	Observation/Study Visit Program to State Bank of Pakistan	7	State Bank of Pakistan	Karachi, Pakistan
102	5th SEACEN Intermediate Leadership course: Leadership in Times of Uncertainty	4	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
103	Training Session on Anti-Money Laundering and Countering Financing of Terrorism Surveillance.	5	Anti-Money Laundering Division, Government of Taiwan	Taipei, Taiwan
104	IMF-WB-UNCTAD Workshop on Developing a Medium-term Debt Management Strategy (MTDS)	1	IMF-WB-UNCTAD	Jakarta, Indonesia
105	SAARCFINANCE Staff Exchange Program to Bangladesh Bank	10	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
106	नेपालमा स्थलमार्ग हुँदै भा.रु. ल्याउने र त्यसको विकल्पमा भारतीय पारवहनको समन्वयमा स्थलमार्ग हुँदै भा.रु. ल्याउने सम्बन्धमा भारतीय रिजर्व बैंक पटना र कलकत्ता कार्यालयसँग आवश्यक छलफल र सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने	2	Reserve Bank of India Patna / Calcutta	Patna, Calcutta, India
107	SEACEN-IMF Course on Macroeconomic Diagnostics	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
108	Financial Inclusion Polocymakers Forum on "Consumer Protection and Financial Education"	1	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
109	14th SAARCFINANCE Coordinators' Meeting	1	Royal Monetary Authority of Bhutan	Thimphu, Bhutan
110	Site Visit of the Central Bank of Luxumbourg and the Switzerland Office of ERI Banking Ltd., UK to Observe the Performance of GL Accounting Software	3	ERI Banking Software Ltd., UK	Luxumbourg and Switzerland
111	The Course on Government Finance Statistics (GFS)	1	IMF	Washington D.C, USA
112	SAARCFINANCE Seminar on "Basel II Enhancements and Policy Responses of SAARC Countries"	3	State Bank of Pakistan	Islamabad, Pakistan
113	Executive Forum for Senior Central Bankers and Other Official Sector Asset Managers	1	The World Bank	USA
114	APEC Regional Seminar on Bank Analysis and Supervision School	2	ADB	Manila, Philippines
115	4th SEACEN-Deutsche Bundesbank Intermediate Course on Banking Supervision and Financial Stability: Financial Market Analysis and Surveillance	2	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
116	Course on Financial Market Analysis (FMA)	1	IMF/STI	Singapore
117	Programme on Development of Co-operatives and Rural Financing Institutions and Agencies	3	CICTAB	Colombo, Sri Lanka
118	Training Program on IFRS, Monetary Policy and Accounting System in Bank of Korea	14	The Bank of Korea	Seoul, Korea
119	FAO-APRACA International Training Course on Value Chain Finance with Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives	2	APRACA	Pattaya, Thailand
120	IMF Workshop on Coordinated Direct Investment Survey (CDIS)	1	IMF	Bangkok, Thailand
121	Seminar on Human Resource Management	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
122	ADB Training Course on Regional Economic and Financial Monitoring	1	ADB	Seoul, Korea
123	Role of Central Bank in Federal System	6	RBI	Mumbai, India
124	Regional Seminar on Risk Management and Internal Controls	3	ADB	Manila, Philippines
125	Operational Risk Management and Internal Audit Course	1	Federal Reserve Bank of New York	New York, USA
126	Balance of Payments Statistics (BPS)	1	IMF	Washington D.C., USA
127	Seminar on Monetary Policy Support for the Post-Financial Crisis for Developing Countries	1	Government of China	Beijing, China
128	Face-to-Face Meeting of Nepal with Co-Chair of Asia Pacific Regional Review Group (RRG) on AML/CFT Issues	2	Asia Pacific Regional Review Group (RRG) को Co-Chair	Macao, China
129	SIP Workshop on Advanced Techniques for Portfolio Management	2	The World Bank	Singapore
130	SEACEN Course on Operational Risk Management and Business Continuity	2	The SEACEN Centre	Bangkok, Thailand
131	13th MAS Banking Supervisors Training Programme	1	MAS	Singapore
132	The Bank of Korea 2011 Conference on Future of the International Financial Architecture	2	The Bank of Korea	Seoul, Korea
133	Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF	Washington DC.
134	9th SAARC Payment Council (SPC) Meeting	1	Maldives Monetary Authority (MMA)	Maldives
135	Study/Observation Visit on Micro Finance System of Sri Lanka	1	Rural Microfinance Development Centre Ltd., Nepal	Sri Lanka
136	IMF-STI Course on Monetary and Financial Statistics	1	IMF-STI	Singapore
137	First Regional Forum on Investment Management of Foreign Exchange Reserves	1	ADB and Monetary Authority of Singapore	Singapore
138	Investment Management of Foreign Exchange Reserves	1	ADB and Monetary Authority of Singapore	Singapore
139	SEACEN-CeMCoA/BoJ Workshop on Communication Strategies for Central Bank Policy Effectiveness	2	The SEACEN Centre	Ulanbaatar, Mongolia
140	Regional Seminar on Macro-Prudential Supervision	5	ADB	Bangkok, Thailand
141	Workshop on Best Practices in Establishing a Financial Intelligence Unit (FIU)	1	IMF	Pune, India

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
142	Meeting of Asian Clearing Union Technical Committee and 40th Annual Meeting of Directors of Asian Clearing Union	**2**	Reserve Bank of India	Kerala, India
143	40th Annual Meetings of ACU / SAARCFINANCE Governors' Symposium on "Financial Stability	**2**	Reserve Bank of India	Kerala, India
144	60th Executive Meeting of APRACA; Asian Open Forum on Rural and Agricultural Finance;IFAD-APRACA Fin Power CEO Policy Forum on Microfinance; and Exposure Visit to Isfahan	**2**	APRACA	Teheran, Iran
145	Course on Financial Programming and Policies (FPP)	**1**	IMF-STI	Singapore
146	Bangladesh Bank and Bank of England High Level Seminar on "Modelling and Forecasting for Inflation Targeting"	**1**	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
147	Joint Plenary Meeting of FATF and GAFISUD	**1**	Asia/Pacific Group on Money Laundering	Hilton Mexico City Reforma, Mexico
148	Observation / Study Visit to Bank of Korea on "Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) Model"	**5**	The Bank of Korea	Seoul, Korea
149	Designing Government Debt Management Strategies	**1**	The World Bank Treasury	Vienna, Austria
150	Seminar on Central Bank Governance	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
151	Workshop on Enterprise Risk Management.	4	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
152	International Seminar on Accounting, Planning and Control, Risk and Process Management in a Central Bank	**2**	De Nederlandsche Bank	Nederlands, Amsterdam
153	Exposure Visit to Kenya for Observing Micro-Finance Activities.	**4**	Enhancing Access to Financial Services Project	Nairobi, Kenya
154	Invitation Visit to CIMB Bank Singapore	**3**	CIMB Bank Singapore	Bangkok / Singapore
155	Course on "Governance and Organizational Performance Management"	**4**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
156	Implementing Government Debt Management Strategies	**1**	The World Bank Treasury	Vienna, Austria
157	Course on Monetary and Exchange Rate Policy	**1**	IMF / STI	Singapore
158	7th SEACEN-ABAC/ABA/PECC Public-Private Dialogue for the Asia Pacific Region on "The Impact of Global Financial Reforms and Challenges for Asian Emerging Markets"; 13th SEACEN Conference of Directors of Supervision; and 24th Meeting of SEACEN Directors of Supervision	**2**	The SEACEN Centre	Colombo, Sri Lanka
159	भारतीय रिर्जव बैंकसँग नीतिगत छलफल	**3**	Reserve Bank of India	Mumbai, India
160	Course on ITP-IMF Workshop on Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT)	**3**	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
161	Portfolio Analytics Workshop	**1**	FSI / BIS	Lucerne and Basel, Switzerland
162	ADB Seminar on "Financial Inclusion for Central Asia	**1**	Asian Development Bank (ADB) अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त	Urumqi, China
163	Meeting of Experts and Senior Officials from SAARC Central Banks on SWAP Arrangement	**2**	Reserve Bank of India	Mumbai, India
164	14th Annual Meeting and Technical Assistance Forum of APG and its Preparatory Meetings	**5**	Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG)	Kerala, India
165	14th Annual Meeting and Technical Assistance Forum of APG and its Preparatory Meetings	**1**	Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG) अर्थ मन्त्रालय मार्फत प्राप्त	Kerala, India
166	High Level Seminar / Workshop on Policy Responses and Adjustments in the Course of Exchange Rate Appreciation.	**2**	The SEACEN Centre	Bali, Indonesia
167	Trainers Training Program on Restructuring and Strengthening Agricultural / Rural Financing Institutions.	**5**	CICTAB	Pune, India
168	Course on Macroeconomic management and Fiscal Policy (MFP)	**1**	Joint India-IMF Training Program in Pune	Pune, India
	Total	**364**		

तालिका ३७
काठमाडौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुबाट आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा भएको तोडा चलान एवम् विदेशी मुद्रा खरिद-बिक्री कारोवारको विवरण

क. सं.	कार्यालय	तोडा चलान एवं दाखिला									विदेशी मुद्रा खरिद बिक्री					
		(रु. करोडमा)					भा.रु. (ने. रु. करोडमा)				अन्य विदेशी मुद्रा			भा. रु.		
		तोडा चलान			तोडा दाखिला*		तोडा चलान		तोडा दाखिला		(ने. रु. करोडमा)			(ने. रु. करोडमा)		
		नोटकोष संख्या+	पटक	रकम रु	पटक	रकम	पटक	रकम	पटक	रकम	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@	खरिद	बिक्री#	मौज्दात@
१.	विराटनगर	१०	१४८	२२७२.९२	१९	८६.१२	६	११.०४	०	०.००	२०.००	०.००	१.००	५१.००	३९.००	१२.००
२.	जनकपुर	६	९५	१३७३.००	१८	४७.०९	०	०.००	४	३५.२०	३८९.३०	०.००	०.२१	४४.८०	१.८२	९.३४
३.	वीरगञ्ज	४	६३	९९१.१०	१२	९४.१८	०	०.००	०	०.००	२१.६९	०.००	०.२६	०.००	१२४.१८	२४. ५४
४.	पोखरा	८	११३	११९९१.००	२४	७३.४३	०	०.००	१	०.४६	८५.९७	०.००	२.२८	४.१०	२.६२	३.०२
५.	सिद्धार्थनगर	५	८१	११४२.००	३९	११५.१८	०	०.००	५	५२.००	५८.५०	०.००	२१.००	०.००	४१.००	८.००
६.	नेपालगञ्ज	१८	१५१	१५७२.००	३१	२१०.००	८	३.३०	०	०.००	७.६०	०.००	३.२०	२६.८०	९.८०	४.५०
७.	धनगढी	६	७१	६७७.००	१८	५०.००	०	०.००	५	५.३७	२.७२	०.००	४.२९	३.८७	१३.५७	४.३५
	कुल	**५६**	**७२२**	**२००१९.०२**	**१६१**	**६७६.००**	**१४**	**१४.३४**	**१५**	**९३.०३**	**५८५.७८**	**०.००**	**३२.२४**	**१३०.५७**	**२३१.९९**	**६५.७५**

\+ कार्यालय अन्तर्गतको नाटकोष संख्या

* नोटकोष रहेका बैंक शाखाहरुबाट उक्त कोषबाटै दाखिला हुन आएको रकम मात्र

\# कार्यालयबाट ग्राहकहरुलाई बिक्री गरेको रकम मात्र

@ अन्य कार्यालयहरुमा रकमान्तर गरी २०६८ असार मसान्तको बाँकी मौज्दात

अनुसूची २.१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरु

परिपत्र नं	विषय
१	मौद्रिक नीति २०६७/६८ संग सम्बन्धित र विविध विषयहरु कार्यान्वयन गर्ने । ▪ विद्यमान बैंकदर ६.५ प्रतिशतको सट्टा ७ प्रतिशत कायम गरिएको । ▪ "क" वर्गका बैंकले १५ प्रतिशत, "ख" वर्गका विकास बैंकले ११ प्रतिशत, "ग" वर्गका वित्त कम्पनीले १० प्रतिशत, चल्ती निक्षेप संकलन नगर्ने "ख" र "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाले ६ प्रतिशत तथा सर्वसाधारणको समेत निक्षेप परिचालन शुरु गरिसकेका "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले ४ प्रतिशत वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ यस बैंकबाट उपलब्ध गराइने साधारण पुनरकर्जा सुविधाको ब्याजदरलाई ७ प्रतिशत कायम गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले यस्तो पुनरकर्जामा सम्बन्धित ऋणीबाट बढीमा १० प्रतिशतसम्म मात्र ब्याज लिन पाउने व्यवस्था गरिएको । विपन्न वर्ग कर्जामा गणना हुने गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट महिलाहरुद्वारा संचालित लघु उद्यमलाई प्रवाह भएको रु. ३ लाखसम्मको कर्जालाई सो कर्जाको धितो सुरक्षणमा यस बैंकबाट पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने व्यवस्था गरिएको । ▪ यस बैंकबाट निर्यात उद्योग, रुग्ण उद्योग, साना तथा घरेलु उद्योग र वैदेशिक रोजगारीको लागि तोकिएका वर्गका व्यक्तिहरुलाई प्रवाह हुने कर्जाको पुनरकर्जादरलाई १.५ प्रतिशत कायम गरिएको । साथै, नेपाल सरकारले परिभाषित गरे अनुसार दलित, जनजाति, उत्पीडित तथा महिला वर्गलाई राहत पुऱ्याउन र वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउन प्रदान गरिएको कर्जाको धितो सुरक्षणमा १.५ प्रतिशत दरमा पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी एकीकृत निर्देशन, २०६७ को इ. प्रा. निर्देशन नं. १/०६७ को अनुसूची नं. १.१ (Capital Adequacy Framework, 2007, updated July 2008) अन्तरगतको ढाँचामा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ देखि राष्ट्रियस्तरका "ख" वर्गका विकास बैंकहरुले समेत विद्यमान व्यवस्थाका अतिरिक्त समानान्तर (Parallel) रुपमा पूँजीकोष पर्याप्तता अनुपातका विवरणहरु तथा वार्षिक विवरणहरु नियमितरुपमा सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ यस बैंकबाट "क" वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त अन्य कुनै पनि बैंक वा वित्तीय संस्था वा कुनै पनि प्रकारको निक्षेप सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थामा ब्याज प्राप्त हुने गरी कुनै पनि प्रकारका स्वदेशी निक्षेप खाता खोल्न नपाइने व्यवस्था गरिएको । ▪ अन्तरबैंक सापटीको अवधि ७ दिन सम्म मात्र हुने र सञ्चालक समितिबाट स्वीकृति गराई बढीमा ३० दिनसम्मको लागि यस्तो कारोवार गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको । ▪ इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था (कुनै एक आर्थिक क्षेत्रमा मात्र कर्जा प्रवाह गर्न स्वीकृति पाएका वित्तीय संस्था वाहेक) ले कुनै एक क्षेत्रमा आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापटको बढीमा ४० प्रतिशतसम्म कर्जा प्रवाह गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको । ▪ इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाको १ प्रतिशत भन्दा बढी संस्थापक शेयर धारण गरेका संस्थापक/संस्थापक समूहका शेयरधनीहरुले आफूले धारण गरेको संस्थापक शेयरमध्ये संस्थापक शेयरको ५० प्रतिशतसम्म मात्र धितो राख्न पाउने र सो को मूल्य बजार मूल्यको आधारमा मात्र कायम हुनसक्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ "क" "ख" र "ग" वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई ट्रष्ट रिसिप्ट कर्जा वा त्यस्तै प्रकृतिका आयात कर्जा अधिकतम १२० दिनसम्मको लागि प्रवाह गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको । ▪ शाखा/कार्यालय खोल्न यस बैंकको अनुमति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ "क" वर्ग र राष्ट्रियस्तरका "ख" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाहरुले नेपाल सरकारले तोकेका २२ दुर्गम जिल्ला (सोलुखुम्बु, मनाङ, मुस्ताङ, रुकुम, डोल्पा, मुगु, हुम्ला, जुम्ला, कालिकोट, जाजरकोट, बाजुरा, बझांग, दार्चुला, ताप्लेजुङ्ग, संखुवासभा, दोलखा, रसुवा, गोरखा, रोल्पा, अछाम, सिन्धुपाल्चोक र धादिङ्ग) का सदरमुकाममा शाखा खोलेमा संचालन खर्च प्रयोजनका लागि रु. ५० लाखसम्म र सदरमुकामभन्दा बाहिर शाखा खोलेमा रु. १ करोडसम्म यस बैंकबाट शून्य ब्याजदरमा कर्जा सुविधा उपलब्ध गराइने व्यवस्था गरिएको । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको उपस्थिति न्यून रहेका तोकिएका ३० जिल्लाहरु (पाँचथर, ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम, संखुवासभा, भोजपुर, खोटाङ, ओखलढुंगा, दोलखा, रामेछाप, रसुवा, सिन्धुपाल्चोक, मनाङ, अर्घाखाँची, मुस्ताङ, रोल्पा, रुकुम, सल्यान, प्युठान, जुम्ला, मुगु, हुम्ला, कालीकोट, डोल्पा, दैलेख, जाजरकोट, बझाङ, डोटी, बाजुरा, दार्चुला र बैतडी) मा कम्तीमा एक शाखा र काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर अन्यत्र एक शाखा गरी दुई वटा शाखा खोली संचालनमा ल्याए पश्चात मात्र काठमाडौं उपत्यकाभित्र एक शाखा खोल्न पाइने व्यवस्था गरिएको ।

<table>
<tr>
<td></td>
<td>

इजाजतपत्रप्राप्त "क" वर्गका बैंक र राष्ट्रियस्तरका "ख" वर्गका विकास बैंकहरुले सीमित बैंकिङ्ग इकाईको रुपमा कार्यालय (नियमित रुपमा कर्मचारी खटाई वा तोकिएको दिनमा कर्मचारी खटाई सेवा प्रदान गर्ने) स्थापना गरी तोकिएको शर्तहरुको अधिनमा रही बैंकिङ सेवाको पँहुच नपुगेका (काठमाण्डौं उपत्यका, देशका अन्य उप-महानगरपालिका/नगरपालिका बाहेकका) क्षेत्रहरुमा सीमित बैंकिङ्ग इकाई मार्फत बैंकिंग सेवा प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था कायम गरिएको ।
इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले लघु, साना र मझौला उद्योगमा कर्जा प्रवाह तथा पहुँच वृद्धिका लागि कर्जा विभाग अन्तरगत एउटा छुट्टै डेस्क स्थापना गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
"ख" "ग" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले विपन्न वर्गमा प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जाको अनुपात वृद्धि गरी आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापटको क्रमशः न्यूनतम २.५ प्रतिशत र २ प्रतिशत विपन्न वर्गमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको । यस्तो कर्जा २०६७ असारमसान्तको कुल बाँकी कर्जा तथा सापटको आधारमा २०६७ पुस मसान्तसम्ममा तोकिएको अनुपातमा कर्जा प्रवाह गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त संस्थाहरुले आफ्नो संस्थामा प्राकृतिक व्यक्तिका नाममा बचत तथा मुद्दति खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप सुरक्षण गर्न निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमसंग सुरक्षण गर्ने/गराउने व्यवस्था कायम गरिएको ।
यस बैंकवाट इजाजतपत्रप्राप्त "घ" वर्गका लघुवित्त संस्थाहरु, सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरु, वित्तीय मध्यस्थता सम्वन्धी कार्य गर्ने गैर-सरकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्य २०६७ श्रावण १ देखि लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागले गर्ने गरी तोकिएको हुँदा उक्त संस्थाहरुले सम्बन्धित सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने भनी तोकिएका विवरणहरु लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभागमा पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।

</td>
</tr>
<tr>
<td>२</td>
<td>

अनिवार्य मौज्दात प्रयोजनका लागि खोलिने खाता सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय भएको स्थानमा मात्र खोल्नु पर्ने तथा सम्बन्धित वित्तीय संस्थाको केन्द्रीय कार्यालय रहेको स्थानमा नेपाल राष्ट्र बैंकको कार्यालय नभएको खण्डमा नजिकको "क" वर्गको एउटै बैंकमा खोल्न सक्ने तर अनिवार्य मौज्दात गणना गर्ने प्रयोजनका लागि खाता खोलिएको बैंकबाट सम्बन्धित वित्तीय संस्थाले कुनै पनि किसिमको सापटी/सुविधा उपयोग गर्न नपाईने व्यवस्था गरिएको ।
कुनै पनि किसिमको चेकको धितो वा सुरक्षणमा कर्जा प्रवाह गर्न नपाइने व्यवस्था गरिएको ।
गैर-बैंकिङ सम्पत्तिको रुपमा बैंक/वित्तीय संस्थाले सकार गरेको सम्पत्ति धितो सुरक्षण धनी (गैर-बैंकिङ सम्पत्तिमा आउनु अघिको धनी) लाई फिर्ता गर्दा गैर-बैंकिङ सम्पत्ति लेखांकन गर्दाको मूल्यमा नघट्ने गरी सम्बन्धित संस्था र सम्बन्धित सुरक्षण धनीबीचको आपसी वार्ताद्वारा सम्बन्धित सुरक्षण धनीलाई मात्र धितो/सुरक्षण फिर्ता गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको ।

</td>
</tr>
<tr>
<td>३</td>
<td>यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त "क" वर्गका वाणिज्य बैंकहरुको जोखिम व्यवस्थापनलाई सवल बनाउन जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन (Risk Management Guidelines) लागू गरिएको ।</td>
</tr>
<tr>
<td>४</td>
<td>कर्जा सूचना केन्द्र लि., Nepal Clearing House Ltd. र National Banking Training Institute को शेयरमा लगानी गर्दा लगानी समायोजन कोष खडा गर्नु पर्ने विद्यमान व्यवस्थामा छुट प्रदान गरिएको ।</td>
</tr>
<tr>
<td>५</td>
<td>

रियल स्टेट कर्जाको शीर्षकलाई तथा सीमाभन्दा बढी कर्जा प्रवाह भएकाका लागि देहाय बमोजिम समयावधिमा सीमाभित्र ल्याउनुपर्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको ।

<table>
<tr><th>शीर्षक</th><th>२०६८ असार मसान्तमा</th><th>२०६९ असार मसान्तमा</th></tr>
<tr><td>(अ) आवासीय घर कर्जा</td><td rowspan="3">कुल कर्जाको बढीमा ३० प्रतिशत</td><td rowspan="3">कुल कर्जाको बढीमा २५ प्रतिशत</td></tr>
<tr><td>(आ) व्यवसायिक भवन तथा आवासीय अपार्टमेण्ट निर्माण कर्जा</td></tr>
<tr><td>(इ) निर्माण सम्पन्न भई आय आर्जन गर्न थालेको व्यापारिक कम्प्लेक्स कर्जा</td></tr>
<tr><td>(ई) अन्य रियल स्टेट कर्जा (जग्गाजमीन खरिद तथा प्लटिंग कर्जा समेत)</td><td>कुल कर्जाको बढीमा १५ प्रतिशत</td><td>कुल कर्जाको बढीमा १० प्रतिशत</td></tr>
<tr><td>जम्मा [(अ), (आ), (इ) र (ई)]</td><td>कुल कर्जाको बढीमा ३० प्रतिशत</td><td>कुल कर्जाको बढीमा २५ प्रतिशत</td></tr>
</table>

असल कर्जाको पुनरसंरचना/पुनरतालिकीकरण गर्दा सक्रिय कर्जा वर्गीकरण गर्ने व्यवस्था रहेकोमा सो संशोधन गरी निष्कृय कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको ।

</td>
</tr>
</table>

७	आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मौद्रिक नीतिमा उल्लेख भए बमोजिम उत्पादनशील र खासगरी कृषि, उर्जा, पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योगतर्फ पर्याप्त लगानी सुनिश्चित गर्न ३-वर्षभित्र ती क्षेत्रहरुमा औसत कर्जा प्रवाह दोब्बर अर्थात २० प्रतिशत पुर्याउने गरी २०६७ पौष मसान्त भित्र कार्य योजना तयार गरी पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था कायम गरिएको ।
१०	इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लागि व्यवस्थापन खर्च एवं कार्यकारी प्रमुखको तलब, भत्ता तथा अन्य आर्थिक सुविधाको सन्दर्भमा मार्गदर्शन जारी गरिएको ।
११	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुले एक्सटेन्सन काउण्टर तथा सम्पर्क कार्यालय खोल्ने व्यवस्थामा परिमार्जन गरिएको ।
१२	यस बैंकबाट जारी एकीकृत निर्देशनको इ. प्रा. निर्देशन ६/०६७ संस्थागत सुशासन सम्बन्धी व्यवस्थाको बुँदा नं ८ मा संस्थापक शेयर सम्बन्धी उल्लिखित व्यवस्थाहरु हाललाई कार्यान्वयन गर्नु नपर्ने गरी स्थगन गरिएको ।
१३	एकीकृत निर्देशन अनुसार यस बैंकमा पेश गर्नुपर्ने विविध तथ्यांक विवरणहरु इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट समेत पेश गर्नुपर्ने गरिएको ।
१४	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा राष्ट्रियस्तरका “ख” वर्गका संस्थाहरुलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ४९ मा भएको व्यवस्था बमोजिम कर्जा प्रवाह गर्ने सन्दर्भमा दुर्गम जिल्लामा शाखा खोल्ने संस्थाहरुलाई शून्य ब्याजदरमा कर्जा प्रवाहसम्बन्धी प्रकृयागत व्यवस्था, २०६७ जारी गरिएको ।
१५	▪ सञ्चालक तथा कार्यकारी पदाधिकारीहरुको हकमा ऋण असुली न्यायाधीकरण तथा अन्य सम्बन्धित न्यायिक निकायको आदेश अनुसार आफ्नो दायित्व अनुरुप हुन आउने अंश वरावरको रकम भुक्तानी गरेको भनी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट लेखी आएमा निजलाई कर्जा सूचना केन्द्रले कालोसूचीबाट हटाउन सक्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ “क” “ख” र “ग” वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले ब्याजदर तथा चल्ती तथा बचत खातामा कायम गर्नु पर्ने न्यूनतम मौज्दातको रकम थपघट गरेको अवस्थामा पत्रिका मार्फत सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी सर्वसाधारणलाई जानकारी गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको । ▪ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “ख”, “ग” र “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो संस्थामा रहेको २ लाख रुपैयाँसम्मको व्यक्तिगत बचत तथा मुद्दती निक्षेपको रकम र त्यस्ता निक्षेपकर्ताको संख्या त्रैमासिक रुपमा त्रयमास समाप्त भएको एक महिना भित्र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगमलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
१६	गैर-कार्यकारी अध्यक्षलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाको दैनिक कार्य संचालनसंग सम्बन्धित वाहेकका विषयमा लेटरप्याड तथा छाप प्रयोग गरी पत्राचार गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको ।
१७	संस्थापक शेयर धितो कर्जाको त्रैमासिक प्रतिवेदन फा. नं ९.६ मार्फत पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
१८	इजाजतपत्रप्राप्त “ख”, “ग” र “घ” वर्गका वित्तीय संस्थाहरुले आफ्नो संस्थामा प्राकृतिक व्यक्तिका नाममा बचत तथा मुद्दति खातामा रहेको रु. २ लाखसम्मको निक्षेप “निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम” संग सुरक्षण गर्ने/गराउने व्यवस्था गरिएको ।
१९	कार्यक्षेत्र विस्तार सम्बन्धी व्यवस्थामा शर्त तथा मापदण्डहरु थप गरी परिमार्जित व्यवस्था कायम गरिएको ।
२०	कुनै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले धितो लिलामी गर्दा धितो मूल्याङ्कनकर्ताले मूल्याङ्कन गरेको रकमको दुई तिहाई भन्दा कम रकम मात्र उठेमा तथा गलत स्थान/प्रकृतिको धितोलाई सही हो भनी मूल्यांकन गरेमा त्यस्ता धितो मूल्याङ्कनकर्तालाई इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाको सिफारिशमा कर्जा सूचना केन्द्रले कालो सूचीमा समावेश गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
२१	▪ रियल स्टेट कर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई संशोधन गरी रु. ६० लाखसम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (Home Loan) लाई रियल स्टेट कर्जाबाट हटाइएको । ▪ शेयर धितो कर्जामा Margin Call गर्ने र नवीकरण गर्ने व्यवस्थामा सरलीकरण गरिएको ।
२२	बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ४७ को उपदफा (१) को खण्ड (स) को प्रयोजनका लागि यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त ”क” वर्गका बैंकका लागि सामूहिक लगानी कोष संचालन गर्न सक्ने नीतिगत व्यवस्था गरिएको ।
२३	तल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्था माथिल्लो वर्गको इजाजतपत्रप्राप्त संस्थामा परिणत (स्तरोन्नति) हुन सक्ने सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था, २०६७ जारी गरि लागू गरिएको ।
२४	यस बैंकबाट Fit & Proper Test मापन नभएको संस्थापकले चुक्ता पुँजीको दुई (२) प्रतिशतभन्दा बढी हुनेगरी संस्थापक शेयर खरिद गर्न चाहेमा संस्थापक संस्थापक बीचमा शेयर खरिद/बिक्री हुने भएता पनि यस बैंकको स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिएको ।
२५	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “ख”,“ग” र “घ” वर्गको वित्तीय संस्थाहरुको लागि सोही वर्गको इजाजतप्राप्त संस्थामा रही विद्यमान कार्यक्षेत्र संकुचन गर्ने सम्बन्धमा कार्यक्षेत्र संकुचन सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था कायम गरिएको ।
२६	इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको लागि नेपाल क्लियरिङ्ग हाउसले पेश गरेको Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Rule Book, Nepal Electronic Cheque Clearing (ECC) Operating Rule / Cheque Standard & Specification यस बैंकबाट स्वीकृत गरी लागू गरिएको छ ।
२७	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई तरलता व्यवस्थापनको लागि पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था गरिएको ।

२८	२०६७ चैत्र मसान्तसम्ममा तोकिएको चुक्ता पुँजी नपुऱ्याउने यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई चुक्ता पुँजी नपुगुन्जेल सम्मका लागि देहायका कारवाही गर्ने व्यवस्था गरिएको । (क) शाखा विस्तार गर्न रोक लगाउने । (ख) नगद लाभांश वितरण गर्न रोक लगाउने ।
२९	तरलता व्यवस्थापन पुनरकर्जा तथा अन्तिम ऋणदाता सुविधा कर्जाको विद्यमान व्याजदरमा थप तीन प्रतिशत थप गरी व्याजदर कायम गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
३०	"क", "ख" र "ग" वर्गका इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाले आफूलाई मान्य हुने असल कर्जा वा कुनै पनि प्रकृतिको सम्पत्तिको धितो सुरक्षण लिई बढीमा छ महिनासम्मको लागि तोकिएका शर्तको अधिनमा रही एक आपसमा कर्जा/सापटी कारोवार गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको ।
३१	▪ रियल स्टेट कर्जा सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थालाई संशोधन गरी रु. ८० लाखसम्मको व्यक्तिगत आवासीय घर कर्जा (Home Loan) लाई रियल स्टेटबाट हटाइएको र सो कर्जा सुविधा उपभोग गरेका ऋणीले सम्पूर्ण बक्यौता व्याज भुक्तानी गरेको अवस्थामा २०६९ असार मसान्तसम्मको लागि नवीकरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको । ▪ शेयर धितो कर्जामा बैंक तथा वित्तीय संस्था आफैले कर्जामा हुने जोखिम न्यूनीकरण हुने गरी आवश्यक मार्जिन कायम गरेर कर्जा प्रवाह गर्न सक्ने गरी सरलीकरण गरिएको ।
३२	यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी भएको एकीकृत निर्देशन, २०६७ र सो पश्चात मिति २०६८ असार मसान्तसम्म जारी भएका परिपत्रसमेतलाई समावेश गरी परिमार्जन गरिएको एकिकृत निर्देशन, २०६८ जारी गरी लागू गरिएको छ ।

अनुसूची २.२

आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरु

(क) स्थलगत निरीक्षण

विकास बैंकहरु

इनोभेटिभ डेभलपमेण्ट बैंक, सिद्धार्थनगर
गोरखा विकास बैंक, पुतली सडक
एस डेभलपमेण्ड बैंक, नारायणचौर, काठमाडौं
क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक, सीतापाइला, काठमाडौं
नेपाल डेभलपमेण्ट एण्ड इम्प्लाईमेण्ट प्रमोशन बैंक, कमलादी
मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक, दरवारमार्ग, कमलादी
युनाइटेड विकास बैंक, जीतपुर, वारा
भिवोर विकास बैंक लि., त्रिपुरेश्वर
मितेरी डेभलपमेण्ट बैक लि. धरान, सुनसरी
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि., पाको, न्यूरोड
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि., हनुमानदास रोड, विराटनगर
मुक्तिनाथ विकास बैंक, पोखरा
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि. तिनकुने
सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि. चिप्लेढुङ्गा
विश्व विकास बैंक लि. पोखरा
मालिका विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली
कन्काई विकास बैंक लि., दमक, झापा र
एक्सेल डेभलपमेण्ट बैंक लि., विर्तामोड
भार्गव विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज, बाँके
वेष्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लि., दाङ्ग, घोराही
बागमती विकास बैंक लि., सर्लाही
सहयोगी विकास बैंक लि., जनकपुर धाम
सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा, कास्की ।
पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक, बीरगञ्ज
पश्चिमान्चल डेभलपमेण्ट बैंक, बुटवल
त्रिवेणी विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन
अन्नपुर्ण विकास बैंक लि., बनेपा, काभ्रे
गण्डकी डेभलपमेण्ट बैंक लि. न्यूरोड, पोखरा
वागेश्वरी विकास बैंक लि. नेपालगञ्ज
कर्णाली विकास बैंक, नेपालगञ्ज, बाँके
शुभेच्छा विकास बैंक लि., चितवन
शाइन डेभलपमेण्ट बैंक, बुबटवल, रुपन्देही
विजनेश डेभलपमेण्ट बैंक लि., न्यूरोड, पोखरा
पशुपति विकास बैंक लि., बनेपा, काभ्रे
कामना विकास बैंक लि., लेखनाथ, कास्की
नेपाल कन्जुमर डे बैंक, पोखरा
कावेली विकास बैंक, धनकुट्टा
नारायणी डेभलपमेण्ट बैक लि. रत्ननगर, चितवन
हाम्रो विकास बैंक लि. बट्टार, त्रिशुली
कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा, काभ्रे
इण्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि., टेकु, काठमाडौं
ज्योति विकास बैंक लि, कमलादि काठमाडौं
अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि., मकवानपुर, हेटौंडा
नेपाल औद्योगिक विकास निगम, दरवारमार्ग, काठमाडौं
तिनाउ विकास बैंक, बुटवल, रुपन्देही
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा

वित्त कम्पनीहरु

सिद्धार्थ फाइनान्स लि., भैरहवा
जेविल्स फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
इण्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फा. कं. लि., नयाँबानेश्वर
काठमाडौं फाइनान्स कं.लि., डिल्लिबजार, काठमाडौं
नमस्ते वित्तीय संस्था दाङ, घोराही
सेती वित्तीय सं.लि., टिकापुर
जनरल फाइनान्स लि., चावहिल, काठमाडौं
लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ्ग कम्पनी, ठमेल
वर्ल्ड मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स, हेटौडा, मकवानपुर
पोखरा फाइनान्स, पोखरा
स्वष्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कं. लि., खिचापोखरी
सि.एम.वि. फाइनान्स लि., जमल, काठमाडौं
हिमालय फाइनान्स लि., बागदरवार, सुन्धरा, काठमाडौं
ललितपुर फाइनान्स कं. लि., लगनखेल, ललितपुर
नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फाइनान्स लि., रामशाहपथ
नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि., सुन्धरा
मञ्जुश्री फाइनान्सीयल इन्स्टीच्यूसन, नयाँबानेश्वर
आइसीएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी, काठमाडौं
प्रुडेन्सियल फाइनान्स कं. लि., डिल्लीबजार, काठमाडौं
लर्डबुद्ध फाइनान्स लि., फसिकेव, काठमाडौं
युनिक फाइनान्सीयल इन्स्टीच्यूसन, पुतलीसडक
युनियन फाइनान्स लि., कमलादी, काठमाडौं
प्रिमियर फाइनान्स कम्पनी लि. मानभवन,ललितपुर
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फा. डिल्लिबजार
एनआइइडिसी क्यापीटल मार्केटस, कमलपोखरी
बीरगञ्ज फा. लि., कमलादी
जेनिथ फा. लि., न्यूरोड, काठमाडौं
एल्पीक एभरेष्ट फा. लि., सुन्धारा, काठमाडौं
सृजना फाइनान्स लि., विराटनगर, मोरङ्ग
स्टेण्डर्ड फा. लि., सममार्ग, कमलपोखरी
नेपाल शेयर मार्केट फाइनान्स लि., रामशाहपथ
सुर्यदर्शन फाइनान्स लि., काठमाडौं

मर्कण्टायल फाइनान्स कं. लि., वीरगञ्ज
अपि फाइनान्स कं. लि., पोखरा
भ्याली फाइनान्स क.लि., महारागञ्ज
इम्पेरियल फाइनान्स लि., थापाथली
कुवेर मर्चेण्ट वित्तीयस संस्था लि., कमलपोखरी
हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि., त्रिपुरेश्वर
रिलायवल फा.लि., सुन्धारा, काठमाडौं
क्यापिटल मर्चेण्ट बै. एण्ड फाइनान्स लि., काठमाडौं
एभरेष्ट फाइनान्स कं. लि., नारायणपथ, सिद्धार्थनगर
रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स .लि., दरवारमार्ग
लोटस इन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स लि., डिल्लिबजार
बुटवल फाइनान्स लि., बुटवल, रुपन्देही
नेपाल आवास विकास वित्त कम्पनी लि., तिनकुने

(ख) लक्षित निरीक्षण

विकास बैंकहरु

इन्नोभेटीभ डेभलपमेण्ट बैंक लि., रुपन्देही
मेट्रो डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, न्यूरोड, पोखरा, कास्की
झिमरुक विकास बैंक लि., वाग्दुल्ला, प्यूठान
गौमुखी विकास बैंक लि., विजुवार, प्यूठान
राप्तीभेरी विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज, बाँके
खाँदबारी डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, संखुवासभा
सिन्धु विकास बैंक लिमिटेड, बाह्रबिसे, सिन्धुपाल्चोक
सूर्य डेभलपमेण्ट बैंक लि., चरिकोट, दोलखा
माउण्ट मकालु डेभलपमेण्ट बैंक लि., बसन्तपुर, तेह्रथुम

वित्त कम्पनीहरु

जेविल्स फाइनान्स लिमिटेड, न्यूरोड, काठमाडौं
रिलायन्स फाइनान्स लिमिटेड, बी.जे. भवन, काठमाडौं
लोटस इन्भेष्टमेण्ट फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं

(ग) भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

विकास बैंकहरु

सिन्धु विकास बैंक, बाह्रबिसे
सहारा विकास बैंक, मलंगवा
कसमस डेभलपमेण्ट बैंक लि., गोरखा
नेपाल कम्युनिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल
मनास्लु विकास बैंक, गोरखा
सम्वृद्धि विकास बैंक, धादिङ्ग

(घ) विशेष निरीक्षण

विकास बैंकहरु

अरनिको डेभलपमेण्ट बैंक, वनेपा
अन्नपुर्ण विकास बैंक, वनेपा
पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक, पुष्पलालपार्क, बुटवल
ज्योति विकास बैंक लि. कमलपोखरी, काठमाडौं
गोरखा विकास बैंक लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
मालिका विकास बैंक लि., अछाम शाखा
राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लि., गैंडाकोट, नवलपरासी
गोरखा विकास बैंक लि., पुतलीसडक, काठमाडौं
राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक, गैंडाकोट, नवलपरासी
गोरखा विकास बैंक लि., त्रिवेणी कम्प्लेक्स, पुतलीसडक
सानिमा विकास बैंक, नागपोखरी, काठमाडौं
गौरीशंकर डेभलपमेण्ट बैंक लि. कावासोती,नवलपरासी
विराटलक्ष्मी विकास बैंक लि., विराटनगर
भिवोर विकास बैंक लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ
राइजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक, नारायणगढ, चितवन
शुभेच्छा विकास बैंक, नारायणगढ, चितवन
एच.एण्ड.वि. डेभलपमेण्ट बैंक लि., कमलादी
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि., तिनकुने
मुक्तिनाथ विकास बैंक लि., स्याङजा
गरिमा विकास बैंक लि., कास्की

वित्त कम्पनीहरु

एन.आई.डि.सी. क्यापिटल मार्केट्स लि., कमलपोखरी
गुह्येश्वरी फाइनान्स लि., जावलाखेल
आई.एम.ई फाइनान्सियल इ. लि., काठमाडौं
हिमालय फाइनान्स लिमिटेड, सुन्धारा, काठमाडौं
अपि फाइनान्स लि., पोखरा
सम्झना फाइनान्स कं. लि., बनेपा, काभ्रे
प्रुडेन्सियल फाइनान्स कं. लि., डिल्लीबजार, काठमाडौ
अन्नपुर्ण फाइनान्स लि., न्यूप्लाजा, पुतलीसडक
नारायणी नेशनल फाइनान्स कं., कालिकास्थान
इण्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., बानेश्वर
पिपुल्स फाइनान्स लि., महावौद्ध, काठमाडौ
प्रोगेशिभ फाइनान्स लि., पाको, न्यूरोड, काठमाडौ
ललितपुर फाइनान्स क.लि., ललितपुर
कुवेर मर्चेण्ट फाइनान्स लि., कमलपोखरी
युनिभर्सल फाइनान्स लि., कान्तिपथ
रिलायन्स फाइनान्स लि., प्रदर्शनीमार्ग, काठमाडौं
लर्डबुद्ध फाइनान्स लि., न्यूरोड, काठमाडौं
रोयल मर्चेण्ट बैं एण्ड फाइनान्स लि., दरबारमार्ग

इण्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., बानेश्वर
नेपाल शेयर मार्केट एण्ड फाइनान्स लि., रामशाहपथ
वुटवल फाइनान्स
स्ट्याण्डर्ड फाइनान्स
युनाइटेड फाइनान्स लि., दरवारमार्ग, काठमाडौं
नेपाल शेयर मार्केट एण्ड फाइनान्स लि., रामशाहपथ

सगरमाथा मर्चेण्ट बैकिङ एण्ड फाइनान्स लि.
सेन्ट्रल फाइनान्स. लि., कुपण्डोल,ललितपुर
युनिक फाइनान्स. लि., पुतलीसडक
भ्याली फाइनान्स. लि., महाराजञ्ज
मञ्जुश्री फाइनान्स. लि., नयाँबानेश्वर
फेवा फाइनान्स लि.

(ङ) अनुगमन निरीक्षण

विकास बैंकहरु

पाथिभरा विकास बैंक लि.
टुरिजम डेभलपमेण्ट बैंक लि., ठमेल
कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि.

विराटलक्ष्मी विकास बेंक
काक्रे विहार विकास बैंक
रारा विकास बैंक

वित्त कम्पनीहरु

बीरगञ्ज फाइनान्स
सम्झना फा. क. लि., काभ्रे

अरुण फाइनान्स, धरान
सुर्य दर्शन फा. लि.

अनुसूची २.३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई गरिएका कारवाहीहरु

विपन्न वर्ग कर्जा लगानी गर्न नसकेका कारण जरिवाना लगाइएका वित्तीय संस्थाहरु

विकास बैंकहरु

नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि., दरवारमार्ग, काठमाडौं
नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि., रत्ननगर, चितवन
एनडीईपी डेभलपमेण्ट बैंक लि., कमलादी, काठमाडौं
हाम्रो विकास बैंक लि., नुवाकोट
कञ्चन डेभलपमेण्ट बैंक लि. महेन्द्रनगर
सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा
कर्णाली विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
अन्नपूर्ण विकास बैंक लि., बनेपा
गोरखा विकास बैंक लि. पुतलीसडक, काठमाडौं
काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि. न्यूरोड, काठमाडौं
कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लि., वीरगञ्ज

वित्त कम्पनीहरु

नेपाल फाइनान्स लि., कमलादी
एनआइडीसी क्यापिटल मार्केट्स लि., कमलपोखरी
नेपाल शेयर मार्केट्स फाइनान्स लि., रामशाहपथ
यूनाइटेड फाइनान्स लि., दरवारमार्ग
जनरल फाइनान्स लि., चाबहिल
मल्टिपर्पस फाइनान्स लि., राजविराज
सृजना फाइनान्स लि., विराटगनर
इमपेरियल फाइनान्स लि., थापाथली
पाटन फाइनान्स लि., पुल्चोक, ललितपुर
आइसीएफसी फाइनान्स लि., भाटभटेनी, काठमाडौं
नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि., काठमाडौं

तोकिए बमोजिमको अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेका कारण जरिवाना गरिएका वित्तीय संस्थाहरु

विकास बैंकहरु

वेस्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लि., दाङ
मातृभूमि विकास बैंक लि., सिन्धुली
सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा
प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लि., लमजुङ
सिभिक डेभलपमेण्ट बैंक लि., धादिङ
ब्राइट डेभलपमेण्ट बैंक लि., काभ्रे
उद्यम विकास बैंक लि., चितवन
गौमूखी विकास बैंक लि., प्यूठान
पब्लिक डेभलपमेण्ट बैंक लि., वीरगञ्ज
निलगिरी विकास बैंक लि., म्याग्दी
गोरखा डेभलपमेण्ट बैंक लि. पुतलीसडक
सानिमा विकास बैंक लि., कमलपोखरी
शुभेच्छा विकास बैंक लि., चितवन
राप्तीभेरी विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि. बनेपा, काभ्रे
काबेली विकास बैंक लि., धनकुटा
मनकामना डेभलपमेण्ट बैंक लि., दरवारमार्ग
भिबोर विकास बैंक लि., त्रिपुरेश्वर
एनडीईपी डेभलपमेण्ट बैंक लि. कमलादी
इन्टरनेशनल डेभलपमेण्ट बैंक लि., टेकू
मुक्तिनाथ विकास बैंक लि., स्याङजा

वित्त कम्पनीहरु

पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा
स्ट्याण्डर्ड फाइनान्स लि., कमलपोखरी
जनरल फाइनान्स लि., चाबहिल
नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि, काडमाडौं
युनाइटेड फाइनान्स लि., दरवारमार्ग
मर्कण्टाइल फाइनान्स लि. वीरगञ्ज
वर्ल्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि., हेटौंडा
क्यापिटल मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि., वत्तिसपुतलि
क्रिस्टल फाइनान्स लि., थापाथली
पिपल्स फाइनान्स लि., महावौद्ध, काठमाडौं
नेपाल शेयर मार्केट फाइनान्स लि., रामशाहपथ
प्रुडेन्सियल फाइनान्स लि., डिल्लीबजार
कुबेर मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स लि., कमलपोखरी
सूर्यदर्शन फाइनान्स लि., वानेश्वर
नेशनल फाइनान्स लि., न्यूरोड

बैधानिक तरलता पुऱ्याउन नसकेका कारण जरिवाना गरिएका वित्तीय संस्थाहरु

विकास बैंकहरु

एनडीईपी डेभलपमेण्ट बैंक
गोरखा डेभलपमेण्ट बैंक
भिबोर विकास बैंक
मालिका विकास बैंक
साग्रिंला विकास बैंक
एस डेभलपमेण्ट बैंक
ज्योति विकास बैंक
युनाइटेड डेभलपमेण्ट बैंक

वित्त कम्पनीहरु

एनआइडीसी क्यापिटल मार्केट्स
नेपाल आवास विकास वित्त कम्पनी
नेपाल फाइनान्स
नेपाल शेयर मार्केट्स फाइनान्स
पिपल्स फाइनान्स
मर्कण्टाइल फाइनान्स
हिमालय फाइनान्स
यूनियन फाइनान्स
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स
सिद्धार्थ फाइनान्स
यती फाइनान्स
ओम फाइनान्स
क्रिस्टल फाइनान्स
पाटन फाइनान्स
भ्याली फाइनान्स
हामा मर्चेण्ट बैंकिङ एण्ड फाइनान्स
नारायणी नेशनल फाइनान्स
सिभिल फाइनान्स
इम्पेरियल फाइनान्स
अरुण फाइनान्स
सिर्जना फाइनान्स
जनरल फाइनान्स
प्रुडेन्सियल फाइनान्स
मञ्जुश्री फाइनान्स
शुभलक्ष्मी फाइनान्स
प्रोग्रेसिभ फाइनान्स
मल्टिपर्पस फाइनान्स
ललितपुर फाइनान्स
रोयल फाइनान्स
फेवा फाइनान्स
कुबेर फाइनान्स
सूर्यदर्शन फाइनान्स
रिलायन्स फाइनान्स

अनुसूची २.४

बजार निर्माताहरुको सूची

सि.नं.	बजार निर्माताको नाम
१.	माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड
२.	सन्राइज बैंक लिमिटेड
३.	लक्ष्मी बैंक लिमिटेड
४.	सिद्धार्थ बैंक लि.
५.	नविल बैंक लिमिटेड
६.	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लि.
७.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्शियल बैंक लि.
८.	डिसिबिएल बैंक लिमिटेड
९.	सिभिल बैंक लिमिटेड
१०.	लुम्बिनी बैंक लिमिटेड
११.	कुमारी बैंक लि.
१२.	सेञ्चुरी कमर्सियल बैंक लि.
१३.	कृषि विकास बैंक लि.
१४.	एनएमबि बैंक लिमिटेड
१५.	किष्ट बैंक लि.
१६.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि.
१७.	जनता बैंक नेपाल लिमिटेड
१८.	क्लिन ईनर्जी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
१९.	आई.एम.ई.फाइनान्सियल इन्स्टिच्युशन लि.
२०.	आई.सी.एफ.सी. फाइनान्स लि.
२१.	एस डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड
२२.	सानिमा विकास बैंक लिमिटेड
२३.	गोरखा फाइनान्स लिमिटेड
२४.	एन.आई.डि.सि.क्यापिटल मार्केट्स लि.
२५.	प्रभु फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड
२६.	लुम्बिनी फाईनान्स एण्ड लिजिङ्ग कं. लि.
२७.	भाजुरत्न फा. एण्ड सेभिङ्ग कम्पनी लिमिटेड
२८.	सिएमवि फाइनान्स लि.
२९.	रोयल मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.
३०.	युनाईटेड फाईनान्स लिमिटेड
३१.	एनडिइपि डेभलपमेन्ट बैंक लि.
३२.	नेपाल फाइनान्स लि.(नेफिन्स्को)
३३.	युनियन फाइनान्स लिमिटेड
३४.	क्यापिटल मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.लिमिटेड
३५.	प्रुडेन्सियल फाईनान्स कम्पनी लि.
३६.	गुडविल फाइनान्स लि.(वित्तीय संस्था)
३७.	नारायणी नेशनल फाइनान्स लिमिटेड
३८.	नेपाल शेयर मार्केट्स एण्ड फा. लि. (वि.संस्था.)
३९.	नागरिक लगानी कोष
४०.	युनिक फाइनान्स लि.,
४१.	प्रोगेसिभ फाइनान्स लि.
४२.	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड
४३.	जेविल्स फाइनान्स लि.
४४.	लर्ड बुद्ध फाइनान्स लि.
४५.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लिमिटेड
४६.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.
४७.	इन्टरनेशनल डेभलपमेन्ट बैंक लि.
४८.	भिवोर विकास बैंक लि.
४९.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.
५०.	ईन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फा. कं. लिमिटेड
५१.	सुर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.
५२.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.
५३.	गुहेश्वरी मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाईनान्स लि.
५४.	पाटन फाइनान्स लि.
५५.	प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि.
५६.	ललितपुर फाइनान्स लिमिटेड
५७.	सिद्धार्थ डेभलपमेन्ट बैंक लि.
५८.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड
५९.	अरनिको डेभलपमेन्ट बैंक लि.
६०.	सिन्धु विकास बैंक लि.
६१.	विराटलक्ष्मी विकास बैंक लिमिटेड
६२.	सहयोगी विकास बैंक लि.
६३.	मर्केन्टाइल फाइनान्स क. लिमिटेड (वि. संस्था.)
६४.	अन्नपुर्ण फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड
६५.	फेवा फाइनान्स लिमिटेड
६६.	सिटी डेभलपमेन्ट बैंक लि.
६७.	बुटवल फाइनान्स लिमिटेड
६८.	सिद्धार्थ फाइनान्स लिमिटेड
६९.	रेसुङ्गा विकास बैंक लि.
७०.	बागेश्वरी डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड
७१.	मालिका विकास बैंक लि.

अनुसूची २.५

सञ्चालक समिति

(२०६८ असार मसान्त)

डा. युवराज खतिवडा, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री कृष्णहरि बास्कोटा, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
श्री गोपालप्रसाद काफ्ले, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री महाप्रसाद अधिकारी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
प्रा. डा. पार्थिवेश्वरप्रसाद तिमिल्सिना	सदस्य
प्रा. डा. विश्वम्भर प्याकुर्‍याल	सदस्य
श्री शम्भुशरणप्रसाद कायस्थ	सदस्य

अनुसूची २.६

विशिष्ट श्रेणी र प्रथम श्रेणी अधिकृतहरुको नामावली

(२०६८ असार मसान्त)

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री लिलाप्रकाश सिटौला	कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
२.	श्री अश्विनीकुमार ठाकुर	कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
३.	श्री विष्णु नेपाल	कार्यकारी निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
४.	श्री गोकुलराम थापा	कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
५.	श्री रामजी रेग्मी	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
६.	श्री भाष्करमणि ज्ञवाली	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
७.	श्री मनमोहनकुमार श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
८.	श्री लोकबहादुर खड्का	कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
९.	श्री प्रदीपराज पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
१०.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
११.	श्री सिद्धिकृष्ण जोशी	कार्यकारी निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
१२.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	कार्यकारी निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१३.	श्री महेश भट्टराई	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१४.	श्री शम्भु थापा	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
१५.	डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१६.	श्री रामेश्वरी पन्त	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय

अधिकृत प्रथम		
१.	श्री शिवराज श्रेष्ठ	निर्देशक, सूचना प्रविधि विभाग
२.	श्री नरेश ढकाल	निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
३.	श्री नारायणप्रसाद पौडेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
४.	श्री नरबहादुर थापा	निर्देशक, नेपाल राष्ट्र बैंक, विराटनगर कार्यालय
५.	डा. विनोद आत्रेय	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
६.	श्री जनकबहादुर अधिकारी	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
७.	श्री पूर्णबहादुर खत्री	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
८.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
९.	श्री चिन्तामणी सिवाकोटी	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
१०.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
११.	श्री शंकरप्रसाद आचार्य	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१२.	श्री धर्मराज सापकोटा	निर्देशक, कानून विभाग
१३.	श्री राजनविक्रम शाह	निर्देशक, बैंकिङ कार्यालय
१४.	श्री जगदिश्वरप्रसाद अधिकारी	निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१५.	श्री पर्वतकुमार कार्की	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
१६.	श्री शिवनाथ पाण्डे	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
१७.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	निर्देशक, लघुवित्त प्रवर्द्धन तथा सुपरिवेक्षण विभाग
१८.	श्री भुवन कँडेल	निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
१९.	डा. नेफिलमातङ्गि मास्के	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
२०.	श्री दिपकबहादुर थापा	निर्देशक, टक्सार महाशाखा
२१.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२२.	श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, बीरगञ्ज कार्यालय
२३.	डा. भुवनेशप्रसाद पन्त	मुख्य व्यवस्थापक, अनुसन्धान विभाग
२४.	डा. बामदेव सिग्देल	मुख्य व्यवस्थापक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
२५.	श्री वासुदेव अधिकारी	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२६.	श्री प्रद्युम्नकुमार भट्टराई	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
२७.	डा. गोपालप्रसाद भट्ट	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
२८.	श्री नीलम ढुंगाना (तिम्सिना)	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
२९.	श्री झलक शर्मा आचार्य	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
३०.	श्री भोलानाथ बराल	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
३१.	श्री अर्जुनबहादुर अधिकारी	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३२.	श्री शेरजंग राना	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
३३.	श्री देवकुमार ढकाल	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
३४.	श्री बसन्तबहादुर शाक्य	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
३५.	श्री मुकुन्दप्रसाद क्षेत्री	का.मु. निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
३६.	श्री किरण विष्ट	का.मु. निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
३७.	श्री बलराम पराजुली	का.मु. निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३८.	श्री राधिका शाक्य (शर्मा)	का.मु. निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
३९.	श्री रमेश दहाल (क)	का.मु. निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय

अन्य निकायमा काजमा रहेका प्रथम श्रेणी अधिकृतहरु		
१.	निर्देशक, श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	नेपाल बैंक लिमिटेड (काज)
२.	निर्देशक, श्री रमेशकुमार पोखरेल	आई.एम.एफ. (काज)

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

- सम्पत्ति तथा दायित्व १२०
- आय विवरण १२२
- वित्तीय विवरणहरु १२४

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण (अपरिष्कृत)

सम्पत्ति तथा दायित्व

३.१ २०६८ असार मसान्तको वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०६७ असार मसान्तको तुलनामा ७.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३२० अर्ब ८६ करोड ५१ लाख ८३ हजार पुगेको छ । २०६८ असार मसान्तको कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति (सुन मौज्दात समेत) को अंश ७०.८ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश २९.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरुको अंश क्रमशः ७२.६ प्रतिशत र २७.४ प्रतिशत रहेको थियो । २०६८ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ८०.६ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १४.२ प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश ५.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरुको अंश क्रमशः ८१.३ प्रतिशत, १३.० प्रतिशत र ५.७ प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट ३.१

नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना

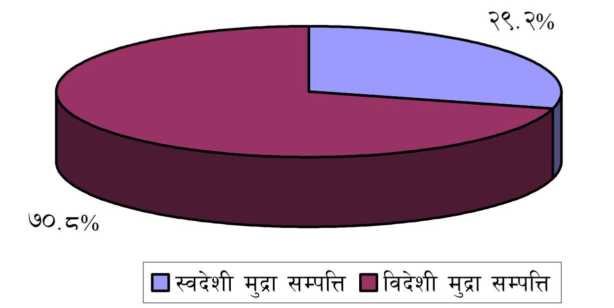

चार्ट ३.२

नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना

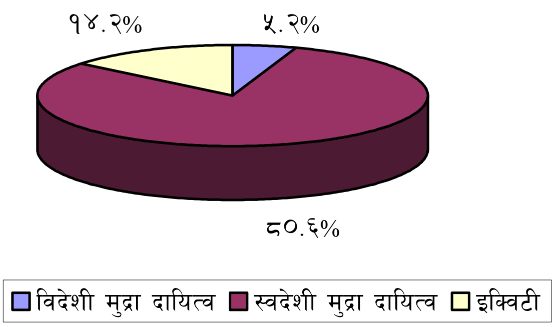

३.२ २०६८ असार मसान्तमा कुल विदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा नगद तथा बैंक मौज्दातको अंश ७.२ प्रतिशत रहेको छ भने लगानी, अन्य पाउनु पर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँगको एसडीआर संचितिको अंश क्रमशः ८६.८

प्रतिशत, ०.२ प्रतिशत र ३.० प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असारको तुलनामा २०६८ असारमा नगद तथा बैंक मौज्दात ९.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने लगानी ३.५ प्रतिशतले बढेको छ । अन्य पाउनुपर्ने रकम २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा ५१.८ प्रतिशतले बढेको छ । यसैगरी अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँगको एसडीआर सञ्चिति २०६७ असार मसान्तमा उल्लेख्य रुपमा ११ गुणाभन्दा बढीले वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा ४.४ प्रतिशतले घटेको छ । विदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्ति अन्तर्गत सुनमा २०६७ असारको तुलनामा समीक्षा वर्षको असारमा ५२.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ अर्ब ४१ करोड ११ लाख ५५ हजार पुगेको छ । समग्रमा २०६७ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा ५.२ प्रतिशतले ह्रास आएकोमा २०६८ असार मसान्तमा ४.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २२७ अर्ब ६ करोड १३ लाख ९१ हजार पुगेको छ ।

३.३ २०६८ असार मसान्तमा कुल स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षणपत्रमा लगानीको अंश ३८.९ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश ११.५ प्रतिशत, अन्य पाउनु पर्ने हिसावको अंश ४.० प्रतिशत र पुनर्कर्जा तथा कर्जाको अंश १५.९ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी, नगद मौज्दात र वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरुमा लगानीको अंश क्रमशः ४.० प्रतिशत र ०.४ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा अन्य पाउनु पर्ने रकम १९.२ प्रतिशतले र अन्य लगानी ११.३ प्रतिशतले बढेको छ भने नगद मौज्दात ०.७ प्रतिशतले र सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानी ४.० प्रतिशतले घटको छ । यसैगरी, २०६८ असारमा पुनर्कर्जा तथा कर्जा ८४.३ प्रतिशतले र वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरुमा लगानी ४.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.४ २०६८ असारमा स्वदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्तिमा सुन र चाँदीको अंश १०.५ प्रतिशत, अन्य मौज्दातको अंश ५५.८ प्रतिशत, जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणको अंश १७.७ प्रतिशत, परियोजना सम्पत्तिको अंश १५.८ प्रतिशत र अदृश्य सम्पत्तिको अंश ०.१ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा अदृश्य सम्पत्ति रु. ३६ लाख ४३ हजारबाट घटेर २२ लाख ६ हजार पुगेको छ भने अन्य मौज्दातमा १६२.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यसैगरी, सुन तथा चाँदीमा ३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणमा ०.५ प्रतिशतले ह्रास आएको छ । समग्रमा २०६७ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति १४.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. ९३ अर्ब ८० करोड ३७ लाख ९२ हजार पुगेको छ ।

३.५ विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व र बैंक तथा अन्य संस्थाहरुको निक्षेपको अंश क्रमशः ९४.५ प्रतिशत र ३.१ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा बैंक तथा अन्य संस्थाहरुको निक्षेपमा २९.५ प्रतिशतले र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्वमा १.८ प्रतिशतले ह्रास आएको छ । अन्य दायित्वमा २०६७ असार मसान्तमा २३२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६८ असार मसान्तमा ५० गुणा भन्दा बढीले वृद्धि हुन गएको छ । समग्रमा विदेशी मुद्रा दायित्व २०६७ असार मसान्तको तुलनामा ०.६ प्रतिशतले घट्न गई २०६८ असार मसान्तमा रु. १६ अर्ब ८८ करोड ५८ लाख ३४ हजार पुगेको छ ।

३.६ स्वदेशी मुद्रा दायित्वको ६६.७ प्रतिशत अंश ओगट्ने अन्य दायित्व शीर्षकभित्र चलनचल्तीमा रहेको नोटको अंश ९७.२ प्रतिशत रहेको छ भने नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने नाफाको अंश १.९ प्रतिशत, विविध दायित्वको अंश ०.७ प्रतिशत र परियोजना दायित्वको अंश ०.३ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असारको तुलनामा चलनचल्तीमा रहेको नोटमा ३.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. १६७ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ । नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने नाफा २०६७ असार मसान्तमा २२.९ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा २०६८ असार मसान्तमा ३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ३ अर्ब २२ करोड कायम भएको छ । विविध दायित्व २०६७ असार मसान्तमा रु. ३ अर्ब ८० करोड ६३ लाख ५५ हजार रहेकोमा २०६८ असार मसान्तमा ६८.१ प्रतिशतले ह्रास आई रु. १ अर्ब २१ करोड ४७ लाख ११ हजार कायम हुन गएको छ । परियोजना दायित्व ०.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. ४६ करोड २८ लाख ६९ हजार पुगेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा अन्य दायित्व २.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. १७२ अर्ब ५१ करोड ७५ लाख ८० हजार पुगेको छ ।

३.७ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा निक्षेप तथा अन्य दायित्वको अंश ९२.५ प्रतिशत, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वको अंश ६.६ प्रतिशत, भुक्तानी दिनुपर्ने बिलको अंश ०.७ प्रतिशत र अन्य भुक्तानी दिनु पर्नेको अंश ०.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा भुक्तानी दिनुपर्ने

बिल्समा ३६.४ प्रतिशतले र अन्य भुक्तानी दिनुपर्ने दायित्वमा २७.१ प्रतिशतले कमी आएको छ भने निक्षेप तथा अन्य दायित्वमा १६.३ प्रतिशत र कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वमा २६.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । समग्रमा २०६७ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा दायित्व ६.५ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६८ असार मसान्तमा रु. २५८ अर्ब ५० करोड ६६ लाख ४२ हजार पुगेको छ ।

३.८ इक्विटीमा ९३.२ प्रतिशत अंश जगेडा कोषको रहेको छ भने बाँकी अंश शेयर पूँजीको रहेको छ । जगेडा कोषमा २०६७ असार मसान्तमा १८.१ प्रतिशतले कमी आएकोमा २०६८ असार मसान्तमा १८.१ प्रतिशतले वृद्धि भइ रु. ४२ अर्ब ४७ करोड २७ लाख ७ हजार पुगेको छ । २०६७ असार मसान्तको तुलनामा २०६८ असार मसान्तमा जम्मा इक्विटीमा १६.७ प्रतिशतले र जम्मा दायित्व तथा इक्विटीमा ७.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

आय विवरण

३.९ २०६७ साउन १ गतेदेखि २०६८ असार ३२ गतेसम्मको आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी रु. ११ अर्ब ६८ करोड ३१ लाख ७३ हजार रहेको छ ।

३.१० आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानीको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानी अधिक रहेको छ । विगतमा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि कुल आम्दानीमा व्याज आम्दानीको योगदान अग्रस्थानमा रहेको छ ।

३.११ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट भएको आम्दानीमा व्याज आम्दानीको अंश ९३.१ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीको अंश ६.९ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्याज आम्दानी र कमिशन आम्दानीको अंश क्रमशः ८९.८ प्रतिशत र १०.२ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी १६.९ प्रतिशतले प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने कमिशन आम्दानी २३.५ प्रतिशतले ह्रास आएको छ ।

३.१२ आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जस्तै आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा पनि स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा व्याज आम्दानीले ९९.९ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीले ०.१ प्रतिशत अंश ओगटेका छन् । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी ४७.३ प्रतिशतले र कमिशन आम्दानी १८.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.१३ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चतर्फ व्याज खर्चको अंश ८७.७ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश १२.३ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्याज खर्च र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश क्रमशः ८५.१ प्रतिशत र १४.९ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज खर्चमा ०.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने एजेन्सी तथा सेवा शुल्कमा १९.८ प्रतिशतले कमी आएको छ ।

३.१४ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा व्याज खर्चको अंश १६.१ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ८३.९ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा व्याज खर्चको अंश ९.६ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ९०.४ प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा व्याज खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा १३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने र एजेन्सी तथा सेवा शुल्क ३७.२ प्रतिशतले घटेको छ ।

३.१५ विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब ३ करोड ९६ लाख ७६ हजार र विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा २.५ प्रतिशतले ह्रास आई रु. ३ करोड ७७ लाख ६१ हजार पुगेको छ । फलस्वरुप, विदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ४ अर्ब १९ लाख १४ हजार पुगेको छ ।

३.१६ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४७.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५ अर्ब ५३ करोड १५ लाख ३ हजार पुगेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३२.३ प्रतिशतले कमी आई समीक्षा वर्षमा रु. ४३ करोड ३२ लाख १९ हजार कायम भएको

छ । फलस्वरुप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६३.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ५ अर्ब ९ करोड ८२ लाख ८४ हजार पुगेको छ ।

३.१७ अन्य सञ्चालन आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३१२.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. २ अर्ब ५८ करोड २९ लाख ७५ हजार कायम भएको छ । यसरी जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा ६०.३ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ११ अर्ब ६८ करोड ३१ लाख ७३ हजार पुगेको छ ।

३.१८ आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को खुद सञ्चालन आम्दानी रु. ११ अर्ब ६८ करोड ३१ लाख ७३ हजारमा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त खुद आम्दानी रु. ५ अर्ब ९ करोड ८२ लाख ८४ हजार अर्थात् ४३.६ प्रतिशत, विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी रु. ४ अर्ब १९ लाख १४ हजार अर्थात् ३४.३ प्रतिशत र अन्य संचालन आम्दानी रु. २ अर्ब ५८ करोड २९ लाख ७५ हजार अर्थात् २२.१ प्रतिशत रहेको छ ।

चार्ट ३.३
नेपाल राष्ट्र बैंकको संचालन आम्दानी संरचना

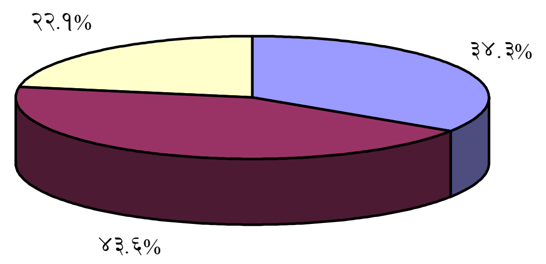

३.१९ सामान्य, प्रशासनिक खर्च तथा व्यवस्था (Provisions) शीर्षकमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३२.६ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा रु. ४ अर्ब ९७ करोड ७५ लाख ५० हजार कायम भएको छ । यसरी आर्थिक वर्ष २०६७/६८ को मुनाफा (विदेशी मुद्रा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानी, सुन, चाँदी पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/हानी तथा अघिल्लो वर्षको समायोजन अघि) अघिल्लो वर्षको तुलनामा ८९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु. ६ अर्ब ७० करोड ५६ लाख २३ हजार पुगेको छ ।

३.२० यस वर्षको खुद नाफा रु. ९ अर्ब ७२ करोड ९९ लाख २० हजार रहेकोमा सटही समीकरण कोषमा रु. १ अर्ब ८५ करोड ८१ लाख ५९ हजार, सुन चाँदी समीकरण कोषमा रु. १ अर्ब १८ करोड ४७ लाख १८ हजार र सुन पुनर्स्थापना कोषमा रु. २ अर्ब ३० करोड ७० लाख १४ हजार छुट्ट्याएपछि वितरणको लागि रु. ४ अर्ब ३८ करोड ३० हजार उपलब्ध भएको छ । गत वर्ष यस्तो मुनाफा रु. ३ अर्ब ९१ करोड ९६ लाख ८१ हजार रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS ON 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

Particulars	Note	As on 32-3-2068 NRs.	As on 32-3-2067 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	3	16,337,109,976	14,896,995,310
SDR Holdings - with IMF		6,730,704,535	7,042,007,705
Investments	3a	197,134,222,474	190,486,661,053
Other Receivables		448,199,792	295,175,848
Sub-Total		**220,650,236,777**	**212,720,839,916**
Other Assets			
Gold		6,411,154,715	4,206,133,922
Sub-Total		**6,411,154,715**	**4,206,133,922**
Total Foreign Currency Assets		**227,061,391,492**	**216,926,973,838**
Local Currency Financial Assets			
Cash in Hand		3,730,978,127	3,756,191,628
Investments in Government Securities	4	36,509,216,412	38,022,709,404
GON Overdraft		20,764,094,278	16,711,491,611
Investments in Financial and Other Institutions	5	337,892,500	325,035,500
Other Investments	6	10,782,610,000	9,689,100,000
Refinance & Loans	7	14,951,607,667	8,112,165,241
Other Receivables	8	3,795,691,468	3,185,510,203
Sub-Total		**90,872,090,452**	**79,802,203,587**
Other Assets			
Gold and Silver	9	309,091,119	298,184,530
Other Inventories	10	1,636,700,152	622,632,522
Property, Plant & Equipment	11a	519,867,158	522,408,959
Intangible Assets	11b	2,206,358	3,642,638
Assets received in grant	11c	968,058	656,648
Project Assets	12	462,868,641	461,098,098
Sub-Total		**2,931,701,486**	**1,908,623,395**
Total Local Currency Assets		**93,803,791,938**	**81,710,826,982**
Total Assets		**320,865,183,430**	**298,637,800,820**
Contingent Assets	**23c**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31

As per our report of the even date.

.. ..	.. ..	.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)	(Yuba Raj Khatiwada)	(…………………………)
Executive Director	Governor	Auditor General

Board of Directors :-

		.. ..	.. .. …..
Krishna Hari Baskota	Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina	(JB Rajbhandary) Chartered Accountant Kathmandu	(B.K.Agrawal) Chartered Accountant Kathmandu
Dr. Bishwambher Pyakuryal	Shambhu Sharan Prasad Kayastha		
Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)	Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)	Date : 2068.7.29 Place : Kathmandu	

NEPAL RASTRA BANK
STATEMENT OF FINANCIAL POSITION AS ON 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

Particulars	Note	As on 32-3-2068 NRs.	As on 32-3-2067 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	13	523,025,694	741,560,336
IMF Related Liabilities	14	15,955,815,523	16,245,357,425
Other Liabilities	15	406,992,510	7,899,401
Total Foreign Currency Liabilities		**16,885,833,727**	**16,994,817,162**
Local Currency Financial Liabilities			
Deposit and Other Balances	16	79,563,300,071	68,388,913,171
Bills Payable		586,284,224	921,594,753
Staff Liabilities	17	5,695,278,571	4,495,476,850
Other Payables	18	144,199,718	197,882,080
Sub-Total		**85,989,062,584**	**74,003,866,854**
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	167,620,000,000	161,300,000,000
Surplus Payable to GON		3,220,000,000	3,110,000,000
Sundry Liabilities	20	1,214,711,228	3,806,355,376
Project Liability	21	462,868,641	461,098,098
Sub-Total		**172,517,579,869**	**168,677,453,474**
Total Local Currency Liabilities		**258,506,642,453**	**242,681,320,328**
EQUITY			
Share Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	22	42,472,707,250	35,961,663,330
Total Equity		**45,472,707,250**	**38,961,663,330**
Total Liabilities and Equity		**320,865,183,430**	**298,637,800,820**
Contingent Liabilities and Commitments	**23b**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31

As per our report of the even date.

.. ..	.. ..	.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)	(Yuba Raj Khatiwada)	(.............................)
Executive Director	Governor	Auditor General

Board of Directors :-

		.. ..	.. ..
Krishna Hari Baskota	Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina	(JB Rajbhandary)	(B.K.Agrawal)
		Chartered Accountant	Chartered Accountant
		Kathmandu	Kathmandu
Dr. Bishwambher Pyakuryal	Shambhu Sharan Prasad Kayastha		
Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)	Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)	Date : 2068.7.29 Place : Kathmandu	

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF COMPREHENSIVE INCOME
FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

Particulars	Note	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	24	3761628272	3,219,016,664
Commission Income	25	278047354	363,649,585
		4039675626	**3,582,666,248**
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	33124217	32,960,431
Agency and Service Charge	27	4636947	5,782,910
		37761164	**38,743,341**
Net Income from Foreign Currency		**4001914462**	**3,543,922,908**
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	24	5525830565	3,751,664,518
Commission Income	25	5671983	4,808,469
		5531502548	**3,756,472,987**
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	69787799	61,713,970
Agency and Service Charge	27	363431242	578,524,781
		433219041	**640,238,751**
Net Income from Local Currency Financial assets		**5098283507**	**3,116,234,236**
Other Operating Income	28	2582975198	626,028,570
Total Net Operating Income		**11683173167**	**7,286,185,714**
General, Administrative Expenses & Provisions	29	4977550254	3,754,759,643
Profit for the year before Foreign Exchange, Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) and prior year adjustment		**6705622913**	**3,531,426,071**
Foreign Exchange Gain/(Loss) (Net)		1858159100	(9,189,754,117)
Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) (Net)			
- Amount Transferred from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XVII)(i)	1184717792	886,674,990
- Securities Revaluation			-
- other			
Prior Year Adjustment		(18579822)	(87,730,424)
Net Profit/(Loss) for the year		**9729919983**	**(4,859,383,480)**
Net Profit/(Loss) for Appropriation			
Net Profit/(Loss) for the year		9729919983	(4,859,383,480)
Amount Transferred (to)/from Exchange Equalisation Fund (EEF)		-1858159100	9,189,754,117
Amount Transferred (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XVII)(i)	-1184717792	(886,674,990)
Amount Transferred to Gold Replacement Fund	31(XVII)(ii)	-2307013551	(44,081,584)
Securities Revaluation Fund			520,067,241
Profit available for distribution		**4380029540**	**3,919,681,304**
General Reserve		491929540	432,800,000
Monetary Liability Reserve		219000000	196,000,000
Development Fund		172000000	140,281,304
Dev. Fin. Projects Mob. Fund		43100000	23,100,000
Liquidity Stabilization Fund		22000000	17,500,000
Mechanization Fund		100000000	-
Banking Development Fund		112000000	-
Surplus to be transferred to GON		3220000000	3,110,000,000
Total		**4380029540**	**3,919,681,304**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General

Board of Directors :-

Krishna Hari Baskota

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)

Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)

. .. .
(J.B.Rajbhandary)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(B.K.Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2068.7.29
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CASH FLOWS

FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

Particulars		2067-68 (NRs.)	2066-67 (NRs.)
Cash flow from operating activities:			
Profit for the Year		9,729,919,983	(4,859,383,480)
Adjustments			
Gold and Silver revaluation gain/(loss) (Net)		(1,184,717,792)	(886,674,990)
- Other			-
- Revaluation gain or loss on foreign exchange		(1,858,159,100)	9,189,754,117
Securities revaluation			
Depreciation		56,644,483	53,266,775
Prior period adjustment		18,579,822	87,730,424
Note printing expenses		611,333,378	424,005,536
Dividend Income		(2,735,850)	(2,799,237)
Profit from sale of assets			(125,973,592)
Sundry balances written off		-	10,423,869
Interest paid on PRGF Loan & ACU		31,941,819	32,722,933
Provision for :		-	
Loan and advances		-	(77,439,510)
Diminution in value of investment		-	(16,000,000)
Doubtful of recovery on sundry accrued		-	(3,297,869)
Provision for doubtful investment		1,030,705,000	-
Cash flow from operation before inc / dec in operating assets		**8,433,511,743**	**3,826,334,978**
(Increase)/Decrease in operating assets		**(14,311,860,898)**	**(14,002,685,811)**
GON overdraft		(4,052,602,667)	(7,875,696,486)
Refinance & loans		(6,839,442,424)	(5,707,331,730)
Other receivable		(763,205,210)	276,419,372
Gold & silver		(1,031,209,589)	14,113,500
Inventories		(1,625,401,008)	(710,190,467)
Increase/(Decrease) in operating liabilities		**9,590,857,880**	**2,151,088,199**
SDR Allocation		15,935,306	6,713,614,123
Deposit liabilities		10,955,852,258	(5,451,373,138)
Bills payable		(335,310,529)	(199,695,695)
Deferred staff liabilities		1,200,614,247	708,169,388
Other liabilities		345,410,746	(2,783,632)
Sundry liabilities		(2,591,644,148)	383,157,154
Operating cash flow before prior period adjustment		**3,712,508,725**	**(8,025,262,636)**
Prior period adjustment		(18,579,822)	(87,730,424)
Cash flow from operating activities	**Total (A)**	**3,693,928,903**	**(8,112,993,059)**
Cash flow from investing activities:			
Net Decrease in Government Securities and Bank Deposits		(18,452,149,353)	3,360,694,523
Sale/purchase of Investment in Financial Institutions		(12,857,000)	136,973,592
Purchase of Investments-other		(1,467,694,008)	1,519,913,248
Fixed assets including WIP		(52,666,402)	(48,884,899)
Dividend income		2,735,850	2,799,237
	Total (B)	**(19,982,630,913)**	**4,971,495,702**
Cash flow from financing activities:			
Bank note issued		6,320,000,000	20,090,000,000
Increase/decrease in PRGF Loan & ACU		(305,477,208)	2,556,065,609
Interest paid on PRGF Loan & ACU		(31,941,819)	(32,722,933)
Surplus transferred to GON		(3,110,000,000)	(2,530,000,000)
	Total (C)	**2,872,580,973**	**20,083,342,676**
Net cash flow for the year (A+B+C)		**(13,416,121,037)**	**16,941,845,318**
Revaluation gain or loss on foreign exchange		1,858,159,100	(9,189,754,117)
Cash and cash equivalent at the beginning of the year		224,456,295,645	216,704,204,443
Cash and cash equivalent at the end of the year (Note - 30)		**212,898,333,708**	**224,456,295,645**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

As per our report of the even date.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General

Board of Directors :-

Krishna Hari Baskota

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)

Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)

.. ..
(J.B.Rajbhandary)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(B.K.Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2068.7.29
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY

FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2068 (16th JULY, 2011)

NRs.

Particulars	Balance as at 32.03.2067	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 32.03.2068
Capital	3,000,000,000	-		3,000,000,000
General Reserve	12,794,127,005	491,929,540	1,021,115,525	14,307,172,070
Monetary Liability Reserve	1,579,600,000	219,000,000		1,798,600,000
Exchange Equilisation Fund	9,903,611,935	1,858,159,100		11,761,771,035
Gold & Silver Equilisation Reserve	4,184,079,683	1,184,717,792		5,368,797,475
Grants assets reserve	656,648		311,410	968,058
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-		253,400,000
Other Reserve Funds	7,246,188,059	2,756,113,551	(1,020,302,998)	8,981,998,612
Secutiry Revaluation Fund	-	-		-
Total	**38,961,663,330**	**6,509,919,983**	**1,123,937**	**45,472,707,250**

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY

FOR THE YEAR ENDED 32nd ASHADH, 2067 (16th JULY, 2010)

NRs.

Particulars	Balance as at 31.03.2066	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 32.03.2067
Capital	3,000,000,000	-	-	3,000,000,000
General Reserve	12,361,327,005	432,800,000	-	12,794,127,005
Monetary Liability Reserve	1,383,600,000	196,000,000	-	1,579,600,000
Exchange Equilisation Fund	19,093,366,052	(9,189,754,117)	-	9,903,611,935
Gold & Silver Equilisation Reserve	3,297,404,693	886,674,990	-	4,184,079,683
Grants assets reserve	-		656,648	656,648
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000		-	253,400,000
Other Reserve Funds	7,021,225,171	224,962,888	-	7,246,188,059
Security Revaluation Fund	520,067,241	(520,067,241)	-	-
Total	**46,930,390,162**	**(7,969,383,480)**	**656,648**	**38,961,663,330**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31

As per our report of the even date.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Yuba Raj Khatiwada)
Governor

.. ..
(…………………………)
Auditor General

Board of Directors :-

Krishna Hari Baskota

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Gopal Prasad Kaphle (Dy. Governor)

Maha Prasad Adhikari (Dy. Governor)

.. ..
(J.B.Rajbhandary)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(B.K.Agrawal)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2068.7.29
Place : Kathmandu

Notes to be read as part of the Financial Statements

1 General information

These are the financial statements of Nepal Rastra Bank, the central bank of Nepal, incorporated under the NRB Act, 2012 repealed by NRB Act 2058 (2002 AD). In these financial statements Nepal Rastra Bank has been referred as "NRB" or the "Bank".

The central office of the NRB is located at Baluwatar, Kathmandu, Nepal and the Bank's jurisdiction is spread throughout Nepal.

The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

These financial statements apply to the financial year ended 32nd Ashadh, 2068 (16th July, 2011).

2 Directors' responsibility statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation of the annual financial statements and for the estimates and judgments used in them.

The Board of Directors of the Bank has approved these financial statements on **29 Kartik 2068 (November 15, 2011).**

3 Summary of significant Accounting Policies

3.1 Basis of preparation

These financial statements have been prepared in accordance with the Nepal Accounting Standards (NAS) as well as International Financial Reporting Standards (IFRS)/International Accounting Standards (IAS), with the exception of following Standards partly complied (pending certain improvements and refinements given hereinafter under respective paras):

IAS 1:	Presentation of Financial Statements
IAS 8:	Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.
IAS 16:	Property, Plant and Equipments
IAS 19:	Employee Benefits
IAS 32:	Financial Instruments presentation.
IAS 36:	Impairment of Assets
IAS 37:	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
!AS 39:	Financial Instrument; Recognition and measurements
IFRS 5:	Non-current Assets held for sale and discontinued operation
IFRS 7:	Financial Instruments Disclosures.

3.2 Accounting Convention

These financial statements have been prepared under historical cost except for certain items e.g. gold (other than inventory), certain investments shown hereunder specifically, which have been carried at revalued/fair value and amortized cost.

3.3 Currency in circulation

Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note at its face value. The assets stated in Note 19 of these financial statements back these liabilities.

The Bank also issues coins of different denomination for circulation but such coins are not included in currency circulation liability of the bank. Since coins issued by NRB have not been treated as liability the bank has not been kept records of coins issue so far. Therefore, total coins circulation up to the current F/Y is not quantified.

3.4 Financial assets / Instruments

Financial assets/instruments are segregated between foreign currency and local currency items to reflect more objective presentation of the bank's financial position and performance.

3.4.1 Classification

Instruments at fair value through profit or loss

Instruments at fair value through profit or loss are financial instruments either financial asset or financial liability that meets either of following conditions :

a) It is classified as held for trading.
b) Upon initial recognition it is designated by the entity as at fair value through profit or loss

Loans and receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; investment in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading the receivable or making short-term profit and comprise loans and advances including bonds purchased at original issuance.

Held-to-maturity investments

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) that the Bank has the positive intent and ability to hold till maturity. These include certain purchased loans and advances, certain debt instruments, and foreign treasury bills.

Available-for-sale financial assets

All financial assets that are not classified in another category are classified as available-for-sale. These include investment in certain saving certificates, and investment in financial and other institutions.

3.4.2 Recognition

The Bank recognizes financial assets held for trading and available-for-sale assets on the date the asset is transferred to the Bank. Any gains and losses arising from changes in fair value of the assets such as gold are recognized.

Held-to-maturity assets and originated loans and receivables are recognized on the day the asset is acquired.

3.4.3 Measurement

All financial assets are initially recognized at cost, being the fair value of the consideration given and including acquisition charges. After initial recognition, subsequent measurement bases are described below.

Subsequent to initial recognition, Investment in Gold have been measured at fair value. and gains and losses are recognized in equity through Statement of comprehensive income. Investment in instruments that do not have a quoted market price in an active market or fair value cannot be reliably measured are stated at cost, including transaction costs, less impairment losses. Gains and losses arising from a change in the fair value of trading instruments are recognized in the Income Statement. Investments in subsidiaries, associates and other entities made under the specific directives or policies of the government and other relevant statutes are also valued at cost less impairment loss.

All non-trading financial liabilities, loans and receivables including those originated by the Bank and held-to-maturity assets except BIS mid term instrument (MTI) and US Government Treasury Notes/Bonds, are measured at cost less impairment losses. BIS mid term instrument (MTI) and US Government Treasury Notes/Bonds are subsequently measured at amortized cost. Amortized cost is calculated on the original effective interest method.

Loans and receivables includes Loans to employees and GON Treasury Bills are recognized initially at cost. However, subsequent measurement at amortized cost using effective interest method, with possible impairment losses has not been considered and the impact of such measurement is yet to be ascertained at this stage.

3.4.4 Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction.

Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, the fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

3.4.5 De-recognition

A financial asset is de-recognized when the Bank looses control over the contractual rights that comprise the asset. This occurs when the rights are realized, expire or surrendered. Financial liabilities are de-recognized when extinguished.
Available-for-sale assets and assets held for trading are de-recognized when sold and corresponding receivables from the buyer for the payment are recognized when the asset is transferred to the buyer.

Held-to-maturity instruments and loans and receivables are de-recognized on receipt of money or money's worth there against.

3.5 Transactions on repurchase obligations (Repo) and reverse repo

The Bank enters into transaction of repurchase (Repo) and reverse repo of securities at agreed rates for specified periods of time. These are recorded as follows:

i) Securities sold under arrangements to repurchase recorded as investment in government securities. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.

ii) In case of purchase under resale obligations, the securities are recorded as loans at the purchase price and the difference between the purchase and resale price is accrued over the period and recorded as income.

3.6 Foreign Currency Transactions

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rates prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currency as at the year-end are converted into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to the Income Statement. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Statement of comprehensive Income.

3.7 Gold and Silver (other than inventory)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Statement of comprehensive Income.

3.8 Gold and silver stock and other inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for Gold and Silver is determined on the basis of specific identification of their individual cost (As per para 23 of IAS 2) where as for other inventories is determined under the Weighted average method. Other assets (store items) except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to income statement from fiscal year 2064/065. Entire purchase of Items with non-durable nature as well as durable items costing per unit cost of NRs. Twenty five thousand or less are expensed through Statement of Comprehensive income at the time of purchase.

3.9 Property, Plant & Equipment

Fixed assets are stated at cost less accumulated depreciation wherever applicable.

Depreciation is calculated using the straight-line method so as to "write off" these assets over their original expected useful life but life of these assets have not been reviewed in subsequent years.

Depreciation on additions is charged for the whole year, if the asset is put to use within first nine months of the accounting year. No depreciation is charged on the assets purchased and/or put to use in the later three months of the year. Similarly, no depreciation is charged in the year in which assets are deleted.

Fixed assets having value of NRs. Twenty five thousand or less (previously Rs. 1000 or less) are charged directly to expenses in Statement of Comprehensive income.

3.9.1 Intangible assets

Intangible assets includes software purchased by the bank. Softwares, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use, have been classified as "software with defined useful life " and are amortized on straightline basis over the useful life of asset.

Softwares, useful life of which have not been clearly defined, are classified as "software with indefinite useful life" . Since, Useful life of softwares is usually short due to technological obsolescence , "software with indefinite useful life" have been amortized on straightline basis over estimated useful life of ten years and five years respectively for business application softwares and other softwares.

3.10 Assets received in grant

Grants or donation on account of capital expenditure are recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets reserve"under the head of Capital Reserve.

Nepal Rastra Bank has received assets in grant from the Financial Sector Technical Assistance Project Phase I and Financial Sector Restructuring Project (Phase II)in Financial years 2060/61, 2061/62, 2062/63, 2063/64, 2066/67 and 2067/68. Financial Sector Restructuring Project (Phase II) has already been closed in 2065/66. However, these assets were not booked in Nepal Rastra Bank's books of account till F.Y.2065/66, even though the assets were in use by NRB.

Assets received in grant includes Computer Equipments, Office Equipments and miscellaneous furniture. Assets which costs upto Rs.25000/- has been classified as miscellaneous furniture.

Miscellaneous furniture up to Rs 25000/- acquired till F.Y.2067/68 amounting to Rs10,03,315 are not adjusted in the financial statements of F.Y.2066/67. Miscellaneous furniture acquired in F.Y.2067.68 amounting to Rs 2,60,804/- has been shown in income side as the grants received for expenses under non operating income and on the expenses side as Miscellaneous Furniture account in General administrative expenses and provisions in Statement of comprehensive Income.

Computer Equipments and Office equipments acquired till F.Y.2067/68 has been booked in Financial Statement. Assets acquired in F.Y.2067/68 have been recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets reserve "under the head of Capital Reserve. Accordingly, Rs 5,79,125/- has been booked as Computer equipments with corresponding credit of Rs 5,79,125/- to the capital reserve account. Depreciation of Rs 2,67,715/- for the F.Y.2067/68 has been shown as depreciation on the expenses side and reversal of grant assets reserve under the income side of income statement of F.Y. 2067/68 .Grants for training expenses is not received during current year.

Details of Assets acquired on grant/donation and depreciation chargeable over the years of use by Nepal Rastra Bank is given as under:

	Cost of assets acquired during the year				**Chargeable Depreciation**		
	Computer Equipments	**Office equipments**	**Miscellaneous furniture**	**Total Rs**	**Computer Equipments**	**Office equipments**	**Total Rs**
2060/61	0	0	1,69,853	**1,69,853**	0	0	**0**
2061/62	81,74,045	4,90,501	4,11,470	**90,76,016**	16,34,809	98,100	**17,32,909**
2062/63	0	0	16,157	**16,157**	16,34,809	98,100	**17,32,909**
2063/64	5,37,880	1,52,550	35,449	**7,25,879**	17,42,385	1,28,610	**18,70,995**
2064/65	0	0	0	**0**	17,42,385	1,28,610	**18,70,995**
2065/66	0	0	0	**0**	17,42,363	1,28,608	**18,70,971**
2066/67	5,84,891	63,280	1,09,582	**7,57,753**	2,24,554	43,166	**2,67,720**
2067/68	5,79,125	0	2,60,804	**8,39,929**	2,24,550	43,165	**2,67,715**
Total Rs	**98,75,941**	**7,06,331**	**10,03,315**	**1,15,85,586**	**89,45,855**	**6,68,359**	**96,14,215**

3.11 Employee benefits

3.11.1 Contributory Retirement Fund

All permanent employees are entitled for participation in employee's provident fund (now Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan. The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in the income statement as incurred.

3.11.2 Gratuity and Pension Scheme

Employees who have worked for five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last drawn salary and completed years of service. Similarly employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last drawn salary and completed years of service.

Up to 15th July 2005 the bank had calculated Pension and Gratuity liability on reasonable estimates basis and recognized expense based on the same. Effective from that date the bank has actuarially valued its pension and gratuity liability for the first time and deficit amount in the fund has been provided on a straight-line basis over five years commencing from financial year 2004/2005 in accordance with the transitional provisions.

However, actuarial valuation of the Gratuity and pension scheme has been done for the liability as on 16th July 2010 and as per management decision, deficit in the fund balance was to provided on straight line basis over three years. Accordingly only one third of deficit amount in fund on valuation date has been booked as expenses in financial year 2009/10. Remaining one third of deficit amount shall be provided for in F.Y. 2011/12. For details see other notes.(XV)

3.11.3 Welfare Provident Fund

Certain amounts as prescribed by the Board are transferred to this fund, which is meant to be a defined benefit scheme for the welfare of the employees. Contributions by the Bank are expensed on actual incurrence.

3.11.4 Staff Medical Fund

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service. This year incremental liability has been provided for.

3.11.5 Staff Security Fund

Actuarial valuation of the Staff security fund has been done for the liability as on 16th July 2010 and as per management decision, deficit in the fund balance needs to provide on straight line basis over three years. Accordingly only one third of deficit amount in fund has been booked as expenses in financial year 2010/11. Remaining one third of deficit amount shall be provided for in F.Y. 2011/12. For details see other notes.(XVI)

3.11.6 Leave encashment

The Bank makes annual provision in respect of liability for employee's leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date and considered it as short-term employee benefit.

3.12 Revenue recognition

Incomes and expenses are recognized on accrual basis.

3.13 Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

3.14 Cash and cash equivalents

Cash includes cash at vault and agency bank account balances. Similarly cash equivalents include short-term, highly liquid investments maturing within 3 months from the balance sheet date and are readily convertible to cash, and are subject to an insignificant risk of changes in value.

3.15 Impairment

Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in income statement whenever the carrying amount of an asset or a group of assets exceeds its recoverable amount. Provisions for possible losses on loans and advances have been provided on the basis of financial position of borrower and appropriate estimation made by the management. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to Statement of comprebensive income. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the statement of comprehensive income .

3.16 Segment reporting

The Bank presents assets and liabilities, and their associated income and expense streams, by distinguishing between foreign currency and local currency. The Bank considers that this reporting approach provide appropriate segmental reporting of the Bank's activities.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 3: CASH AND BANK BALANCES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Cash in Hand	1,965,227,223	2,208,269,181
Balance with Banks in Demand Deposits	14,371,882,753	12,535,496,556
Asian Clearing Union	0	153,229,573
Total	**16,337,109,976**	**14,896,995,310**

NOTE - 3 a: INVESTMENTS	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
i. Treasury Bills	NRs.	NRs.
US Government Treasury Bills	32,366,314,326	29,766,899,189
GOI Treasury Bills	46,328,091,962	38,971,668,698
Sub -Total	**78,694,406,288**	**68,738,567,888**
ii. Other		
US Government Treasury Notes/Bond	708,940,235	744,389,634
Investment in Mid Term Instrument	10,325,741,169	8,822,597,761
Investment in Fixbis	7,738,532,219	4,884,334,510
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	9,339,154,059	18,840,991,083
Balance with Banks in Time Deposits	90,327,448,504	88,455,780,178
Sub -Total	**118,439,816,186**	**121,748,093,166**
Total	**197,134,222,474**	**190,486,661,053**

Investments in all of above instruments have been classifed as held to maturity. However amortized cost of Time deposits, GOI Treasury Bill, Government Of India Treasury Bills, Investment in Fixbis and Repurchase agreements have not been subsequently measured at amortized cost using effective interest rate, which is insignificantly different from costs as maturity period of these instruments is less than six months. US Treasury bills has been reclassified as available for sale from current fiscal year. Please refer Note XX.

Interest on time deposit (where ever applicable) were earned at various rates ranging from 0.05% to 2.02% per annum (P.Y. 0.05% to 2.15% per annum). Time deposits with banks are for the period less than six months.

NOTE - 4: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Government Treasury Bills	28,174,457,369	29,926,489,463
Saving Certificates	3,463,708,000	2,895,474,000
Government Bond	4,871,051,043	5,200,745,941
Other Bonds and securities	-	-
Total	**36,509,216,412**	**38,022,709,404**

Above investments are classified as follows:

Loans and receivables	28,174,457,369	29,926,489,463
Held-to-maturity	4,871,051,043	5,200,745,941
Available-for-sale	3,463,708,000	2,895,474,000
Total	**36,509,216,412**	**38,022,709,404**

1. Government Bond represent the bonds issued by GON in favour of Nepal Rastra Bank for the discharge of GON obligation to the IMF, which has been recognised by the Bank. These bonds are non- interest bearing.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 5: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS

	% of holding	As on 32.3.2068 NRs.	As on 32.3.2067 NRs.
(a) Investment in shares of Subsidiaries			
Sudur Pashchimanchal GBB	68.46	40,050,000	40,050,000
Agricultural Project Services Center	62.50	5,000,000	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000	1,000,000
Sub-Total		**46,050,000**	**46,050,000**
(b) Investment in shares of Associates			
Deposit & Credit Guarantee Corporation	22.58	20,500,000	20,500,000
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000	2,500,000
Sub-Total		**35,080,500**	**35,080,500**
(c) Other Investments			
Shares:			
Nepal Clearing House	10.00	12,857,000	-
Rural Microfinance Development Centre	6.58	21,045,000	21,045,000
Pashchimanchal GBB	10.00	6,000,000	6,000,000
Nepal Development Bank	5.00	16,000,000	16,000,000
Credit Information Bereau	10.25	3,500,000	3,500,000
Citizen Investment Trust	20.01	10,000	10,000
Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)		253,400,000	253,400,000
National Banking Training Centre	10.00	5,000,000	5,000,000
Sub-Total		**317,812,000**	**304,955,000**
Total		**398,942,500**	**386,085,500**
Less: Provision for diminution in the value		61,050,000	61,050,000
Total		**337,892,500**	**325,035,500**

Investment in shares of all the above institutions have been recognised as "Available-for-sale".

1. According to NRB Act 2058, NRB is not eligible to hold investment in share in excess of 10 percent of their share capital.

2. The Bank has already offloaded the investments in Rastriya Beema Sansthan (Non-Life Insurance), Citizen InvestmentTrust, Madhyamanchal Gramin Bikas Bank (GBB) and Madhya Paschimanchal Gramin Bikas Bank and is still offloading all those investments/ loans that are in excess of limit prescribed by section 7(2)(a) of NRB Act 2058.

3. The investment in Grameen Bikas Banks (GBB) were initially made for the development of rural banking and now the bank has off loaded the holding in these institutions except in Sudur Pashchimanchal GBB .

4. Investment in Rastriya Beema Sansthan (Life-Insurance): NRB has received 41,667 Bonus Shares of Rs. 100 each in this investment which makes total shareholding of NRB 51,667 shares.

5. NRB has received 133400 bonus shares of Rs 100 each for Financial Years 2062/63, 2063/64 and 2064/65 with which NRB has total 133500 shares in its possession with market value of Rs54067500/- (Rs405/- quoted price on 2011/7/7 last trading date of year end) of Citizen Investment Trust.

6. NRB has received 6,12,638 bonus shares of Rs 100 each on Investment in Deposit and Credit Guarantee Corporation (DCGC) which makes total Shareholding of 10,83,898 shares

7. Nepal Development Bank is in process of liquidation.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 6: OTHER INVESTMENTS	As on 32.3.2068 NRs.	As on 31.3.2067 NRs.
Investment of funds		
Fixed deposits with commercial banks and Financial Institutions	**11,813,315,000**	**9,689,100,000**
Less: Provision for doubtful Investment	1,030,705,000	0
Total	**10,782,610,000.00**	**9,689,100,000.00**

The above investments have been recognised and valued as "Held-to-maturity".

The above investements are earmarked against employees funds, development related and other funds of the bank.
Interest earned on investments related to the employees funds(other than gratuity, pension and staff security fund) are credited to the respective funds.

NOTE - 7: REFINANCE AND LOANS	As on 32.3.2068 NRs.	As on 31.3.2067 NRs.
Refinance to Commercial Banks	2,096,500,000	2,758,251,000
Securities purchased under resale agreement	6,231,180,000	2,025,000,000
Refinance to Financial Institutions	2,582,277,869	603,247,868
Loans to Employees	4,054,947,667	2,738,964,241
	14,964,905,536	**8,125,463,110**
Less: Provision for doubtful Loans	13,297,869	13,297,869
Total	**14,951,607,667**	**8,112,165,241**

Interest on refinance and loans were earned at various rates ranging from1.5% to 10% per annum (P.Y. 1.50% to 7.5% per annum).

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 8: OTHER RECEIVABLE		As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
		NRs.	NRs.
Interest Accrued	2,453,202,180		
Less: Provision for doubtful amounts	-	2,453,202,180	1,023,002,568
Deposits		1,755,604	1,813,026
Advances Recoverable	878,413,427		
Less: Provision for doubtful amounts	-	878,413,427	1,343,065,368
Other recoverable		53,388,537	23,113,850
Bills Purchased		408,931,720	794,515,391
Total		**3,795,691,468**	**3,185,510,203**

NOTE - 9: GOLD & SILVER STOCK	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Gold held in Stock	248,143,154	251,921,632
Silver held in Stock	60,947,965	46,262,898
Total Gold and silver stock	**309,091,119**	**298,184,530**

NOTE - 10: OTHER INVENTORIES		As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
		NRs.	NRs.
Security Note Stock		1,179,680,636	480,534,035
Coin Stock		431,583,571	108,806,619
Numismatic and Medallion coins	44,727,733		
Less: Provision for non-moving coins	22,465,793	22,261,940	16,833,312
Other Metal Stock	11,511,026		
Less: Provision for non-moving stock	8,716,000	2,795,026	16,174,629
Dispensory stock	378,979		
Less: Provision for non-moving items	-	378,979	283,927
Total Inventories		**1,636,700,152**	**622,632,522**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 11a.: STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Depreciation					Net Block	
		As at 32 Ashadh 2067	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2068	Upto 32 Ashadh 2067	Transfer from other Office	Current Year Depreciation	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2067
Land		31,349,239	-	-	-	31,349,239	-	-	-	-	-	31,349,239	31,349,239
Building	3	554,106,538	-	7,249,386	93,624	561,449,546	167,927,232	-	16,426,167	85,807	184,439,206	377,011,235	386,179,306
Furniture and Fixture	10	51,822,455	-	1,904,438	(295,069)	53,431,824	42,127,470	-	2,543,368	(295,065)	44,375,774	9,056,049	9,694,984
Office Equipment	20	82,562,644	206,904	5,277,412	(2,819,374)	85,227,586	68,447,568	-	5,396,536	(2,590,076)	71,254,029	13,973,558	14,115,076
Vehicles	20	177,109,128	879,742	18,095,000	(21,988,595)	174,095,275	128,159,967	-	18,359,005	(19,418,556)	127,100,417	46,994,858	48,949,161
Machinery Equipment	15	62,905,382	(206,904)	8,166,404	(42,970)	70,821,912	60,514,981	-	2,084,616	(249,871)	62,349,725	8,472,187	2,390,401
Computer Equipments	20	121,203,589	-	16,083,650	(5,176,109)	132,111,130	95,636,541	-	10,150,005	(2,647,660)	103,138,878	28,972,252	25,567,052
Miscellaneous	15	4,730,266	-	-	-	4,730,266	3,932,469	-	248,504	-	4,180,972	549,294	797,796
Total		**1,085,789,241**	**879,742**	**56,776,290**	**(30,228,494)**	**1,113,216,778**	**566,746,228**	**-**	**55,208,201**	**(25,115,421)**	**596,839,000**	**516,378,671**	**519,043,017**
Capital Work-in-Progress		3,365,942	-	122,546	-	3,488,487	-	-	-	-	-	3,488,487	3,365,942
Grand Total		**1,089,155,183**	**879,742**	**56,898,836**	**(30,228,494)**	**1,116,705,265**	**566,746,228**	**-**	**55,208,201**	**(25,115,421)**	**596,839,000**	**519,867,158**	**522,408,959**
Previous Year		**1,091,161**	**8,974,196**	**50,656,871**	**(61,637,295)**	**1,089,155,183**	**558,231,188**	**3,377,400**	**51,384,560**	**(46,246,924)**	**566,746,224**	**522,408,959**	

NOTE - 11b.: INTANGIBLE ASSETS (COMPUTER SOFTWARE)

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 32Ashadh 2067	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2068	Upto 32 Ashadh 2067	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2067
Software with Defined useful life		3,627,717		-		3,627,717	1,693,562		930,412		2,623,974	1,003,743	1,934,154
Software with indefinite useful life		-				-	-	-	-	-	-	-	-
- Business application softwares	10	-				-	-				-	-	-
- Other softwares	**20**	3,288,653				3,288,653	1,580,169		505,869		2,086,037	1,202,616	1,708,484
Grand Total		**6,916,370**	**-**	**-**		**6,916,370**	**3,273,732**	**-**	**1,436,281**	**-**	**4,710,012**	**2,206,358**	**3,642,638**
Previous Year		**4,344,394**		**2,571,976**		**6,916,370**	**1,837,449**		**1,436,283**		**3,273,732**	**3,642,638**	

-

Note 11c Assets received in grant

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 32 Ashadh 2067	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 32Ashadh 2068	Upto 32 Ashadh 2067	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2068	As at 32 Ashadh 2067
Office Equipment	20	**706331**				**706,331**	625194		43165		668359.0	37,972	81,137
Computer Equipments	20	**9296816**		**579125**		**9,875,941**	8721305		224550		8945855.0	930,086	575511
Grand Total		**10003147**	**0**	**579125**	**0**	**10582272**	**9346499**	**0**	**267715**	**0**	**9614214**	**968058**	**656648**
Previous Year		**0**	**0**	**648171**	**9354976**	**10,003,147**	**0**	**0**	**267720**	**9078779**	**9346499**	**656648**	**0**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 12: PROJECTS ASSTES: *

(Amount in NRs.)

Assets	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Current account	923699	2144433	5558732	6056738	14683602
	(1000581)	(52540)	(4430548)	(248514)	(5732183)
Imprest Account	0	0		0	0
	0	0		0	0
Investment in fixed deposit	72142949	151251293	36761373	65742200	325897815
	(106790755)	(142424902)	(36846815)	(60433991)	(346496463)
Investment in GON bonds	28675000	0		0	28675000
	0	0		0	0
Loans to Banks, FIs, and NGOs	0	2186525	52927908	28299352	83413785
	0	(2255180)	(62182883)	(37312192)	(101750255)
Fixed assets	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
Interest receivables	1935042	4131093	1103196	1966298	9135629
	(1243389)	(3170560)	(692640)	(684096)	(5790684)
Principal (Instalment) receivables	0	0		0	0
	0	0	0	0	0
Expenses not written off	1062810	0	0	0	1062810
	(1328513)	0	0	0	(1328513)
Current Year Total	**104739500**	**159713344**	**96351209**	**102064588**	**462868641**
Previous Year Total	**(110363237)**	**(147903182)**	**(104152886)**	**(98678793)**	**(461098098)**

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 13: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Deposit from Banks	482,583,336	693,362,979
Foreign Diplomatic Missions and other agencies	40,442,358	48,197,357
Total	**523,025,694**	**741,560,336**

NOTE - 14: IMF RELATED LIABILITIES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
SDR Allocation	7,716,365,563	7,700,430,257
Loan under Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)	5,007,848,760	5,319,999,648
Loan under Rapid Credit Facility	3,231,601,200	3,224,927,520
Total	**15,955,815,523**	**16,245,357,425**

The Bank transacts with IMF as an agent of the government in respect of quota where in case of SDRs, Loans etc from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

(1) country's quota with the IMF is recorded by the NRB as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by government.

(2) exchange gains or losses in respect of borrowings under PRGF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

THE POSITION OF THE IMFASSETS AND LIABILITIES

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JULY 16, 2011

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
<u>Currency Holding</u>		
Securities (Quota subscription by GON)		
No. 1 Account	2,318,061,941	20,155,827
No. 2 Account	5,356,256,857	46,573,294
Valuation adjustments:	606,828	5,276
Securities and No. 1 Account	523,179,094	4,549,105
No. 2 Account	41,403	360
Total Currency Holdings	8,198,146,123	71,283,862
	Per cent	
<u>Other Information</u>	<u>of Quota</u>	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,283,862
Reserve Tranche Position	0.03	21,774
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.00869512 per currency unit .		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2011

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
<u>Currency Holding</u>		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	20,155,827
No. 1 Account	5,356,256,584	46,573,294
No. 2 Account	606,828	5,276
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	523,179,093	4,549,105
No. 2 Account	41,402,530	360
Total Currency Holdings	8,239,506,976	71,283,862
	Per cent	
<u>Other Information</u>	<u>of Quota</u>	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,290,115
Reserve Tranche Position	0.03	12,486
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.009287890000 per currency unit .		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2010

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
<u>Currency Holding</u>		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	21,529,904
No. 1 Account	6,245,424,510	58,006,816
No. 2 Account	312,427	2,902
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	(888,167,926)	(8,249,206)
No. 2 Account	(32,408)	(301)
Total Currency Holdings	7,675,598,545	71,290,115
	Per cent	
<u>Other Information</u>	<u>of Quota</u>	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,290,115
Reserve Tranche Position	0.02	12,486
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.009287890000 per currency unit .		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JULY 16, 2010

Particlars	Local Currency	SDR Equivalents
<u>Currency Holding</u>		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	21,529,904
No. 1 Account	5,357,256,584	49,757,610
No. 2 Account	280,019	2,601
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account		
No. 2 Account		
Total Currency Holdings	7,675,598,545	71,290,115
	Per cent	
<u>Other Information</u>	<u>of Quota</u>	
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	99.99	71,290,115
Reserve Tranche Position	0.02	12,486
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.008324590000 per currency unit.		

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 15: OTHER LIABILITIES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Accrued Interest	9,010,181	7,899,401
Asian Clearing Union	397,982,329	-
Total	**406,992,510**	**7,899,401**

NOTE -16: DEPOSIT AND OTHER BALANCES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Balances of GON	-	-
Deposits from Banks and Financial Insitutions	56,752,564,852	58,396,668,188
Balances of Other Insitutions	14,548,254,834	3,138,927,211
IMF Account No 1	5,879,421,428	5,357,242,334
IMF Account No 2	662,481	294,269
Earnest Money	1,261,375	927,679
Money Changer	8,717,100	8,328,000
Margin against LCs	2,372,418,001	1,486,525,490
Total	**79,563,300,071**	**68,388,913,171**

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NOTE - 17: STAFF LIABILITIES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Medical Fund	531,179,903	476,418,173
Welfare Provident Fund	271,433,264	243,376,376
Gratuity and Pension Fund	3,560,217,718	2,485,026,827
Staff Security Fund	752,691,243	731,958,805
Liability for Staff Leave Encashment	517,541,102	460,137,302
Liability for Retired staff insurance premium	45,709,684	59,715,565
Other payable to staff	16,505,657	38,843,802
Total	**5,695,278,571**	**4,495,476,850**

NOTE - 18: OTHER PAYABLES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Insurance Premium collected from Staff	1,403,890,483	1,311,908,622
Less: Advance Insurance Premium paid on behalf of Staff	(1,259,690,765)	(1,114,026,542)
Total	**144,199,718**	**197,882,080**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE -19: CURRENCY IN CIRCULATION	As on 32.3.2068 NRs.	As on 32.3.2067 NRs.
Currency in Circulation	167,620,000,000	161,300,000,000

Currency in circulation represents notes issued by NRB, as a sole currency issuing authority in Nepal, which includes cash in hand NRs 3,730,978,127(P.Y. NRs. 3,75,61,91,628).

The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are supported by assets including foreign currency, foreign securities and government securities as follows :

	As on 32.3.2068 NRs.	As on 32.3.2067 NRs.
Foreign currency balance held abroad	147,840,568,000	141,520,568,000
Foreign Securities	15,607,732,000	15,607,732,000
Government Securities	4,171,700,000	4,171,700,000
	167,620,000,000	**161,300,000,000**

The amount of currency note issued by the bank and in circulation at the balance sheet date are as follows:

Denomination Notes	As on 32.3.2068 Face Value (NRs.)	As on 32.3.2067 Face Value (NRs.)
1	31,000,000	31,500,000
2	62,900,000	64,800,000
5	238,900,000	233,500,000
10	558,500,000	528,700,000
20	486,500,000	531,200,000
25	385,500,000	387,700,000
50	3,319,000,000	3,236,900,000
100	10,000,700,000	9,403,800,000
250	109,000,000	109,000,000
500	46,260,000,000	40,863,400,000
1000	106,168,000,000	105,909,500,000
	167,620,000,000	**161,300,000,000**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES			As on 32.3.2068		As on 32.3.2067
			NRs.		NRs.
Sundry creditors			664,423,414		2,693,751,291
Unclaimed			2,200,235		2,078,431
Bills Collection		11,043,569		70,434,795	
Less: Bills Lodged		11,043,569	-	70,434,795	-
Pension Payable to NRB Ex-Staff			140,886,791		118,877,455
General Account	**19b**		407,260,788		677,248,199
Note Kosh account	**19c**		(60,000)		314,400,000
Total			**1,214,711,228**		**3,806,355,376**

Note :General account includes Payorder balance of Rs 58,632,805.12(P.Y.87,36,298.86) and debit balance in MBL Non Operative Account of Rs.85,666.22(P.Y.61,517.32)

NOTE - 21: PROJECTS LIABILITIES: * **(Amount in NRs.)**

Liabilities	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Loans from IFAD/ADB	91,504,292	132,775,000	82,107,530	91,250,000	-	397,636,822
	(103,704,865)	(135,600,000)	(93,837,177)	(94,900,000)	-	(428,042,042)
ADB grants	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Exchange fluctuation account	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Split interest reserve	-	-	4,233,489	-	-	4,233,489
	-	-	(4,233,489)	-	-	(4,233,489)
Sundry Payables	476,771	2,726,974	19,250	1,388,000	-	4,610,995
	(534,274)	(16,226)	(641,331)	(15,750)	-	(1,207,582)
Provisions	-	2,186,525	529,279	282,994	-	2,998,798
	-	(2,255,180)	(1,872,834)	(373,122)	-	(4,501,136)
Profit to be transferred to NRB	12,758,436	22,024,845	9,461,661	9,143,595	-	53,388,537
	(6,124,098)	(10,031,776)	(3,568,055)	(3,389,921)	-	(23,113,850)
Current Year Total	**104,739,499**	**159,713,344**	**96,351,209**	**102,064,589**	**-**	**462,868,641**
Previous Year Total	**(110,363,237)**	**(147,903,182)**	**(104,152,886)**	**(98,678,793)**	**-**	**(461,098,098)**

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

19b. NRB general account represents NRB inter-office transactions, and the year end balances are under reconciliation.

19c Note Kosh account represents NRB interoffice transactions pending for settlement on Ashadh 32, 2067, and have been settled in F.Y.2067/68.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 22: RESERVES	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	5,368,797,475	4,184,079,683
Grants assets reserve	968,058	656,648
Statutory Reserve:		
General Reserve	14,307,172,070	12,794,127,004
Monetary Liabilites Reserve	1,798,600,000	1,579,600,000
Exchange Equalization Fund	**11,761,771,035**	**9,903,611,935**
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	5,007,503,358	4,835,503,358
Banking Development Fund	639,087,319	527,087,319
Development Finance Project Mob. Fund	172,528,164	129,428,163
Liquidity Stabilization fund	42,000,000	20,000,000
Mechanisation Fund	191,316,414	91,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Gold Replacement Fund	2,320,255,910	1,033,545,359
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Total Reserves and Funds	**42,472,707,250**	**35,961,663,330**

1 Reserves/ Funds other than capital reserve (gold and silver equilization reserve and Grant assets reserve) represent appropriation out of the profits, which are statutory or specific in nature. All the specific funds / reserve are created with the approval of the Board.

2 **Gold and Silver Equalization Reserve**

This represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciatiion or depreciaton on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve through income statement.

3 **Exchange Equilization Fund**

Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount equivalent to net exchange gain/loss is appropriated from/to income statement and adjusted in the opening balance of such reserve.

4 **General reserve**

Under Section 41 (kha) of the NRB Act, 2058, the NRB has to transfer to the general reserve fund not less than 10 percent of the net profit every year. Accordingly, 10 percent of the net profit is transferred to this reserve.

5 **Monetary Liabilites Reserve**

Under Section 41 (ka) of the NRB Act, 2058, the Bank is required to maintain a monetary liability reserve to meet its financial liability. Accordingly, five percent of the net profit is transferred to this reserve.

6 **Development Fund**

Specific fund created in order to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions.

7 **Banking Development Fund:**

This fund was created to meet the expenses relating to feasibility survey to open new banks in the priority area, to provide interest free loans to such banks, to compensate the losses incurred by those banks for specified period and expenses relating to banking promotion, work-shops and seminars.

8 **Development Finance Project Mobilization Fund**

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund.

9 **Mechanization Fund**

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system.

10 **Scholarship Fund**

This fund was created to meet the amount required for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank.

11 **Mint Development Fund**

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required for construction of factory building and installation of machinery for minting activities.

12 **Employees welfare fund**

This fund was created in FY 2015/16 for the welfare of the employees who have suffered financial and other losses due to unprecedented events and any other reasons.

13 **Gold Replacement Fund**

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year.

14 **Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)**

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to meet the fund required for long term refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc.

15 **Grants assets reserve**

This reserve represents assets received in grant with corresponding effect in fixed assets. Equivalent amount of depreciation charged on these assets is transfered to income from this reserve.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 23a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 32.3.2067 NRs 1	Addition 2	Adjustments 3	Payment/ Writeback 4	As on 32.3.2068 NRs. 5=1+2+3-4
Leave encashment	460,137,302	133,760,139	(76,356,339)		517,541,102
Gratuity and Pension Fund	2,485,026,827	1,240,328,259		(165,137,368)	- 3,560,217,718
Staff Security Fund	731,958,805	125,354,156	(104,621,718)		- 752,691,243
Medical Fund	475,742,827	84,271,656		(61,037,029)	- 498,977,454
Diminution in value of investment in Financial and other institutions	61,050,000				- 61,050,000
Provision for doubtful loans	13,297,869				- 13,297,869
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,793	-		-	- 22,465,793
Provision for non moving metal stock	8,716,000	-		-	- 8,716,000
Provision for other investments		1,030,705,000			1,030,705,000
Total	**4,258,395,422**	**2,614,419,210**	**(180,978,057)**	**(226,174,397)**	**6,465,662,179**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 23b: Contingent Liabilities and Commitments	As on 32.3.2068	As on 32.3.2067
	NRs.	NRs.
Letters of Credit	1,121,110,806	-
Guarantees Issued	-	-
Claims not acknowledged as debt	155,370	155,370
Other	114,350,305	114,214,409
Total	**1,235,616,481**	**114,369,779**

1 Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank. In addition to above, Letter of Credit opened for various projects of Nepal Government for which grants is received from various donor agencies, liability of such letter of credit is met directly by the donor agencies, hence it is not shown as contingent liabilities of the bank.

2 Claims not acknowledged as debt consist of legal and other claims pending against the Bank as at 32nd Ashadh, 2067. No provision on such claims have been made, as the Bank is of the opinion that it is unlikely that any significant liabilities with respect to these will arise.

3 Contingent liability in respect of possible payment of Rs. 14,371,094 to obtain ownership on 50 % land having total area of 1-15-7-2 bigha where janakpur office is situated is included in the head 'other'

4 Contingent liabilities in respect of Unclaimed Creditors amount of Rs 9,99,79,210.67 transferred to Income is included in head others.

NOTE - 23c: Contingent Assets	As on 32.3.2068	As on 31.3.2067
	NRs.	NRs.
Land where Janakpur office is situated.	14,371,094	14,371,094
Total	**14,371,094**	**14,371,094**

1 This contingent asset is in respect of possible ownership of 50 % of land where janakpur office is situated. The land has total area of 1-15-7-2 bigha and Nepal Rastra Bank may require to pay Rs.14,371,094 to obtain remaining 50% ownership of the land

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 24: INTEREST INCOME	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury bills & Deposits	3,755,868,665	3,202,275,367
SDR Holding & Asian Clearing Union	5,759,607	16,741,297
Interest income from Foreign Currency Financial Assets	**3,761,628,272**	**3,219,016,664**
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	76,666,566	62,604,355
Investment in financial and other institutions	4,705,328,286	3,262,281,288
Overdraft to Government	509,430,494	406,207,389
Loans and Refinance	234,405,219	20,571,486
Interest income from Local Currency Financial Assets	**5,525,830,565**	**3,751,664,518**
Total interest income from financial assets	**9,287,458,837**	**6,970,681,182**

NOTE - 25: COMMISSION INCOME	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
On Currency exchange	**278,047,354**	**363,649,585**
Local Currency Financial Assets		
Government transaction & Other services	**5,671,983**	**4,808,469**
Total Commission income from financial assets	**283,719,337**	**368,458,054**

NOTE - 26: INTEREST EXPENSES	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & PRGF Loan	31,941,819	32,722,933
Others	1,182,398	237,498
Sub Total	**33,124,217**	**32,960,431**
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	69,787,799	61,713,970
Sub Total	**69,787,799**	**61,713,970**
Total Interest Expense on Financial Liabilities	**102,912,016**	**94,674,401**

NOTE - 27: AGENCY AND SERVICE CHARGE	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	4,636,947	5,782,910
Sub Total	**4,636,947**	**5,782,910**
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	363,431,242	578,524,781
Sub Total	**363,431,242**	**578,524,781**
Total Agency and Service Charge	**368,068,189**	**584,307,691**

Agency Expenses includes agency commission paid to the following banks for operating government accounts.

	2067-68 NRs.	2066-67 NRs.
Nepal Bank Ltd.	214,350,000	211,585,856
Rastriya Banijya Bank	132,150,000	324,580,741
Nepal Bangladesh Bank	2,700,000	4,886,689
Everest Bank Ltd	1,200,000	5,027,468
Total	**350,400,000**	**546,080,754**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Instatement

NOTE - 28: OTHER OPERATING INCOME		2067-68	2066-67
		NRs.	NRs.
Income from Mint (Sale of coin)		142,493,012	146,675,075
Gain from sale of precious metals and coins		2,277,950,530	78,543,770
Fine/Penalty charge		11,999,391	40,807,679
Profit from sale of investments		0	125,973,592
Dividend Income		2,735,850	2,799,237
Provision on Investment wtitten back (Net)		0	16,000,000
Provision on Loans & Advances wtitten back (Net)		0	77,439,510
Interest suspense written back (Net)		0	3,297,869
Project income	**28a**	42,882,170	37,676,571
Provision no longer required written back		0	
Grants assets reserve		267,715	267,720
Grants received for expenses		260,804	17,610,627
Miscellaneous		104,385,726	78,936,920
Total		**2,582,975,198**	**626,028,570**

28 a. Income from Projects account run by Micro Finance Department are as follows:

(Amount in NRs.)

Income	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Interest income	9,863,680	17,376,445	7,091,120	8,550,925	**42,882,170**
	(9,719,457)	(15,630,276)	(5,547,546)	(6,779,293)	**(37,676,571)**
Other income	-				
	-	-	-	-	
Current Year Total	**9,863,680**	**17,376,445**	**7,091,120**	**8,550,925**	**42,882,170**
Previous Year Total	**(9,719,457)**	**(15,630,276)**	**(5,547,546)**	**(6,779,293)**	**(37,676,571)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 29: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROVISIONS		2067-68	2066-67
		NRs.	NRs.
Staff Costs	29a	2,412,235,714	2,676,414,208
Depreciation and amortization		56,912,198	53,534,495
Directors Fees and Expenses		2,929,686	2,556,687
Note Printing charges	29b	611,333,378	424,005,536
Mint Expenses		250,861,961	142,466,196
Security charges		18,503,842	18,503,842
Remittance charges		65,839,251	78,359,989
Travelling expenses		81,177,840	86,449,604
Insurance charges		69,484,901	60,297,230
Repair & Maintenance		16,424,905	13,887,078
Provisions on loans & advances, Investments, etc.	29c	1,171,830,442	5,689,003
Project expenses	29e	12,607,482	14,562,721
Miscellaneous	29d	207,408,654	178,033,054
Total		**4,977,550,254**	**3,754,759,643**

29a Staff Costs	2067-68	2066-67
	NRs.	NRs.
Salary	345,588,785	358,199,074
Allowances	306,388,629	402,163,357
Provident Fund Contribution	34,388,530	35,477,855
Staff Welfare (Including Medical fund contribution)	131,552,466	320,244,958
Staff Welfare Provident Fund	230,000,000	200,000,000
Pension & Gratuity Fund	1,168,372,517	1,164,372,517
Staff Security Fund	121,354,156	125,354,156
Others	74,590,631	70,602,291
Total	**2,412,235,714**	**2,676,414,208**

All leave compensations are included in the allowances.

29b Unissued currency stocks are recorded as inventory at the cost of acquisition and expensed when issued.

29c Provision on loans & advances, Investments, etc.	2067-68	2066-67
	NRs.	NRs.
Provision for retired Staff Insurance Premium	6,565,268	5,689,003
Provision for Doubtful investment and Others	1,165,265,174	-
Total	**1,171,830,442**	**5,689,003**

29d Miscellaneous Expenses	2067-68	2066-67
	NRs.	NRs.
Banking Promotion	12,298,552	6,291,835
Audit Fees and Expenses	874,425	1,119,824
Sundry balances written off	-	10,423,869
Others	194,235,677	160,197,526
Total	**207,408,654**	**178,033,054**

29e Expenses from Projects account run by Micro Finance Department are as follows: **(Amount in NRs.)**

Expenses	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	TOTAL
Interest IFAD	-	-	1,192,514	2,792,250	**3,984,764**
	-	-	(1,974,491)	(3,011,250)	**(4,985,741)**
Interest ADB	2,958,639	5,367,500	-	-	**8,326,139**
	(3,324,656)	(5,593,500)	-	-	**(8,918,156)**
Audit Fee	3,500	3,500	3,500	3,500	**14,000**
	(3,500)	(3,500)	(3,500)	(3,500)	**(14,000)**
Meeting, training and others	1,500	1,500	1,500	1,500	**6,000**
	(1,500)	(1,500)	(1,500)	(1,500)	**(6,000)**
Depreciation	265,702	-	-	-	**265,702**
	(265,702)	-	-	-	**(265,702)**
Loan loss provision and other provisions	-	10,877	-	-	**10,877**
	-	-	-	(373,122)	**(373,122)**
Profit transferred to NRB Central Office	6,634,338	11,993,069	5,893,606	5,753,675	**30,274,688**
	(6,124,098)	(10,031,776)	(3,568,055)	(3,389,921)	**(23,113,850)**
(Loss transferred to ADB grants)	-	-	-	-	**-**
	-	-	-	-	**-**
Current Year Total	**9,863,679**	**17,376,446**	**7,091,120**	**8,550,925**	**42,882,170**
Previous Year Total	**(9,719,456)**	**(15,630,276)**	**(5,547,546)**	**(6,779,293)**	**(37,676,571)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

NOTE - 30: CASH AND CASH EQUIVALENT

	2067-68	2066-67
Foreign currency cash and bank balance	16,337,109,976	16,964,757,310
Foreign currency time deposits	90,327,448,504	88,455,780,178
Local currency in hand	3,730,978,127	3,756,191,628
SDR holdings	6,730,704,535	7,042,007,705
Investment in Treasury Bills/Notes	78,694,406,288	84,512,233,233
Investment in Fixbis	7,738,532,219	4,884,334,510
Investment in repurchase agreement (Repo)	9,339,154,059	18,840,991,083
Total	**212,898,333,708**	**224,456,295,645**

NOTE - 31: OTHER NOTES

I. Financial Year

The financial statements relate to the financial year i.e.1st Shrawan 2067 to 32nd Ashadh 2068 corresponding to Gregorian calendar 17th July 2010 to 16th July 2011. The previous year was 1st Shrawan 2066 to 32 Ashadh 2067 (16th July 2009to 16th July 2010). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year has been rearranged and reclassified, wherever necessary, in order to facilitate comparison.

II. Currency of Presentation

All amounts in Nepalese Rupees (NRs.) are rounded to nearest rupees, unless otherwise stated and figures may not add up.

III. Capital

Capital includes NRs. 2,990 million transferred from General Reserve.

IV. Bills payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end un-disbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

V. Quantity and market value of gold and silver

The quantity and market value of gold and silver including those held as inventory are as follows (market value based on closing rate prevailing on last working day of the bank's financial year in London Market):

Particulars	Period	Weight (Kg, gm, mg)	Market Price (Nrs.) Per Grams	Total market Value (Nrs.)
Gold	As on 32.3.2068	1767.091.843	3628.082	6,411,154,714.079
	As on 32.3.2067	1456.057.075	2888.715	4,206,133,922
Gold held in Stock	As on 32.3.2068	2378.404.070	3628.082	8,629,044,995.09
	As on 32.3.2067	2952.420.75	2888.715	8,528,702,106
Silver held in Stock	As on 32.3.2068	126279.094.219	86.613	10,937,435,806.913
	As on 32.3.2067	134355.273.502	43.677	5,734,394,044
			Current Year Total	**25,977,635,516.082**
			Previous Year Total	**18,469,230,072**

Figures in bracket represent the corresponding figures of the previous year.

VI. Year end exchange rates

The year-end exchange rates for major currencies considered for realignment of foreign currency assets and liabilities were as follows:

NRs.

S.No.	Currency	32nd Ashadh 2068	32nd Ashadh 2067
1	US Dollar	70.95	74.44
2	Sterling Pound	114.54	113.71
3	Euro	100.34	94.79
4	Swiss Frank	86.93	70.63
5	Australian Dollar	75.71	65.34
6	SDR	113.310	113.07

VII NRB general account

NRB general account represents NRB inter-office transactions and balances under reconciliation of the entries in progress.

VIII Unclaimed account

Unclaimed account represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years in sundry creditors being transferred to unclaimed account as per policy of Nepal Rastra Bank. Amount transferred from sundry creditors to Unclaimed account during F.Y.2067/68 is Rs 2,51,342.69(P.Y.1,804,941.35) .

Amount outstanding for more than three years in unclaimed account is transferred to miscellaneous income in Profit and loss account. Amount transferred from unclaimed account to miscellaneous income during F.Y.2067/68 in Profit and Loss account is Rs 1,35,895.67(P.Y.4,256,783.59).

IX. Consolidation of Subsidiaries

The Bank's investments in three entities as mentioned in Note 5 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes.

The management of the Bank as such does not exercise significant influence or control over these entities except for any regulatory purposes.

With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent need not present consolidated financial statements if and only if:

(a) the parent is itself a wholly-owned subsidiary, or is a partially- owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to the parent not presenting consolidated financial statements.

(b) the parent's debt or equity instruments are not traded in public market (a domestic or foreign stock exchange or an over-the-counter market, including local and regional markets,.

(c) the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instrument in a public market, and

(d) the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with International Financial Reporting Standards.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated accounts as for these subsidiaries.

X. Related Parties

i. Government:

In the normal course of its operations, the Bank enters into transactions with related parties. Related Parties include GON; as ultimate owner of the Bank, various Government Departments and state controlled enterprises/entities.

Transactions entered into with GON include:

(a) Acting as the fiscal agent and financial advisor of the government;
(b) Acting as the agent of government or its agencies and institutions, provide guarantees, participate in loans to government and related institutions;
(c) Acting as agent of government, the Bank issues securities of government, purchases unsubscribe portion of any issue and amounts set aside for the Bank;
(d) Acting as the agent of government, the Bank manages public debt and foreign reserves.

The Bank doesn't ordinarily collect any commission, fees or other charges for services, which it renders, to the government or related entities except where agreement has stated otherwise.

ii. Financial and other institutions:

The Bank does not exercise significant influence or control over its subsidiaries, associates and other entities except for any regulatory purposes where substantial investments have been made. These subsidiaries, associates and other entities are incorporated under relevant act of Government of Nepal and are carrying out the business activities in domestic market only. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes. Investments made in these entities along with percentage of holdings have been disclosed in Note 5. There are no any transactions of bank with its subsidiaries, associates and other entities. Banks investment in its subsidiaries, associates and other entities along with respective provision for diminution in value of such investment are as under.

S. No	Financial and Other Institutions	NRB's Investment At Cost Rs.	Provision Up to F/Y 067-68 Rs.
a.	**Investment in share of Subsidiaries**		
1	Sudur Pashchimanchal GBB	40,050,000.00	40,050,000.00
2.	Agriculture Project Service Centre	5,000,000.00	5,000,000.00
3.	Rastriya Bima Sansthan-Life insurance	1,000,000.00	-
b.	**Investment in share of Associates**		
1	Deposit & Credit Guarantee Corporation	20,500,000.00	
2	Nepal Stock Exchange Ltd.	12,080,500.00	
3	National Productivity and Economic Development	2,500,000.00	
c.	**Other Investments:**		
1	Nepal Clearing House	12,857,000.00	-
2	Rural Microfinance Development Centre	21,045,000.00	-
3	Pashchimanchal GBB	6,000,000.00	
4	Nepal Bikash Bank	16,000,000.00	16,000,000.00
5	Credit Information Bureau	3,500,000.00	
6	Citizen Investment Trust	10,000.00	
7	Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)	253,400,000.00	
8.	National Bankers Training Centre	5000,000.00	
	Total	**398,942,500.00**	**61,050,000.00**

iii. Key Management Personnel:

S.No.	Name of the Key Management Personnel	Designation
1.	Yuba Raj Khatiwada	Governor
2.	Gopal Prasad Kafle	Deputy Governor
3.	Maha Prasad Adhikari	Deputy Governor
4.	Lila Prakash Sitaula	Executive Director
5.	Ashwini Kumar Thakur	Executive Director
6.	Bishnu Nepal	Executive Director
7.	Gokul Ram Thapa	Executive Director
8.	Ramjee Regmi	Executive Director
9.	Bhaskar Mani Gyawali	Executive Director
10.	Manmohan Kumar Shrestha	Executive Director
11.	Lok Bahadur Khadka	Executive Director
12.	Pradeep Raj Pandey	Executive Director
13.	Hari Prasad Kaphle	Executive Director
14.	Sidhi Krishna Joshi	Executive Director
15.	Trilocahn Pangeni	Act. Executive Director
16.	Mahesh Bhattarai	Act. Executive Director
17.	Shambhu Thapa	Act. Executive Director
18.	Dr. Min Bahadur Shretha	Act. Executive Director
19.	Rameshwori Pant	Act. Executive Director

Salary and related expenses to key management personnel are NRs. 2,41,30,502 (previous year – NRs 12,136,320). As at 16th July 2011 an amount of NRs 4,46,77,537(Previous year – NRs. 23,804,847) was receivable from key managerial personnel as approved loan and advances made by the Bank at the same standard rate of interest with that of other loan and advances provided to employees.

There were no other related-party transactions with Key Management Personnel; transactions, if any, with director-related or key management personnel –related entities which occurred in the normal course of NRB's operations were conducted on terms no more favorable than similar transactions with other customers.

The above information has been complied to the extent ascertainable and available from the records of the Bank.

XI. Prior Year Adjustment

This includes adjustments relating to amount reversed from liabilities towards some ex-employees and other revenue expenses not booked in previous years.

XII. Risk Management

The Bank is primarily subject to interest rate risk, credit risk, foreign currency risk and liquidity risk. Nepal Rastra Bank, being the central bank of the country, is largely instrumental in policy related matters, and accordingly the risk management framework differs from the risk management framework for most other financial institutions. The key risk from the Bank's prospective includes risk on foreign currency assets and interest rate risk on the foreign and local currency assets.

Interest Rate Risk: Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to change in market interest rate. The Bank's exposure to interest rate risks and the maturities of assets and liabilities are provided in **Table 1** annexed. The Bank has kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent.

Credit Risk: Credit risks in relation to a financial instrument is the risk that one party fails to discharge an obligation in accordance with agreed terms and cause the other party to incur a financial loss. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency viz. Standard & Poor credit ratings. Under Standard & Poor credit ratings, AAA is the highest quality rating possible and indicates that the entity has an extremely strong capacity to pay interest and principal; AA is the high grade rating, indicating a strong capacity, and A is an upper medium grade indicating a strong capacity; BBB is the lowest investment grade, indicating a medium capacity to pay interest and principal. Ratings lower than AAA can be modified by + or – signs to indicate relative standing within the major categories. NR indicates the entity/issuer has not been rated. The concentration of credit risk of the Bank's foreign exchange reserve is provided in **Table 2** annexed.

Foreign Currency Risk: Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board.

Liquidity Risk: Liquidity risks are the risks that the Bank will encounter difficulty in raising funds to meet commitments associated with the financial instruments. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with the other central banks and investment in very high liquid securities.

XIII. Concentration of funding

The details of year-end concentration of funding are provided in **Table 3** annexed.

XIV. Fair values

The carrying value of agency bank balances, investments in foreign currency Treasury bills, other held for trading/available for sale investments, Deposits and other balances are considered to approximate their fair value. The cost of investment in US Government Treasury Notes/Bonds and US Treasury Bills along with its' fair value are as under.

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 32.3.2068	Fair Value As on 32.3.2068
US Government Treasury Notes/Bonds	708,568,596.78	710,650,170.45
US Government Treasury Bills	28,376,502,732.60	28,379,827,449.60

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 32.3.2067	Fair Value As on 32.3.2067
US Government Treasury Notes/Bonds	744,389,634.00	7,445,861,000.00
US Government Treasury Bills	29,766,899,188	29,771,223,073.54

XV. Disclosure of obligation under pension and gratuity.

Before 2004/05, liability under pension and gratuity of employees would be provided for on the basis of best estimation made by management. During the financial year 2004/05 the liability of Rs 2,269,949,046 was determined for the first time based on actuarial valuation and deficit in the gratuity and pension fund has been provided for on straight-line basis over the period of 5 years commencing from fiscal year 2004/05 till fiscal year 2008/09.

During financial year 2009/10 actuarial valuation of liability on account of pension and gratuity fund has been made for the second time. Accordingly, total liability of Rs 4,813,771,862/- has been determined. Two third of Deficit amount in the Gratuity and pension fund has been transfered to the fund and rest will be transfered in fiscal year 2068/69.The status is reflected from under mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 16th July 2010	Liability as per books as on 16th July 2010	Total Deficit	Recognized in F.Y.2009/10	Recognized in F.Y.2010/11	To be provided in next year F.Y. 2011/12
4,813,771,862	1,320,654,310	3,493,117,552	1,164,372,517.33	1,164,372,517.33	1,164,372,517.33

XVI. Disclosure of obligation under Staff security fund.

During financial year 2009/10 actuarial valuation of liability on account of Staff security fund has been made for the first time. Accordingly, total liability of Rs 982,667,117/- has been determined. Two third of Deficit amount in the Staff security fund has been transfered to the fund and rest will be transfered in fiscal year 2068/69. The status is reflected from under mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 16th July 2010	Liability as per books as on 16th July 2010	Total Deficit	Recognized in F.Y.2009/10	Recognized in F.Y.2010/11	To be provided in next year F.Y. 2011/12
982,667,117	606,604,648	376,062,469	125,354,156.33	125,354,156.33	125,354,156.33

XVII. Gold and Silver

i. Gold (other than inventory) till the financial year 2060/61 was valued at a price revalued in year 2043. In terms of the board resolution dated 2062/09/18 the said gold has been valued at price prevailing in London Bullion Market at the close of the year. Increase in value thereof amounting to Rs. Rs 1,184,717,792 has been taken to "Gold and Silver Equalizations Reserve" through Income Statement..

ii. An amount of Rs 2,30,70,13,551 has been appropriated from the Income Statement and kept in Gold Replacement Fund" for replacing the Gold/Silver sold during the year (out of reserves).

XVIII Projects' Asset and Liability

The total Asset and Liability of projects run by Nepal Rastra Bank (NRB) under separate subsidiary loan agreement signed by the NRB with Nepal Government would be netted off under Note.20 Sundry Liabilities. Likewise, income and expenses of projects used to be incorporated in financial statement on net basis until F/y 2062/063. From F/y 2063/64, the asset, liability, income and expenses of projects are incorporated in financial statement without netting it off. Separate disclosure of individual asset, liability, income and expenses of projects are made in notes to the account.

XIX. Government of Nepal Overdraft

Balance of Government of Nepal Overdraft of Rs 20764094278 and accrual of interest thereon of Rs 509430494 are yet to be confirmed by Mahalekha Niyantrak Karyalaya (Comptroller General's office of GON) However, Management believes that difference if any, between records of NRB and Mahalekha Niyantrak Karyalaya shall be insignificant and will not have material impact on financial position.

XX. Change in Accounting policy:

Classification of Treasury bills has been changed to Available for sale from F.Y. 2067/68 onwards which were henceforth classified as Held to maturity up to F.Y.2066/67. Change in classification shall result in increment in value of Treasury bills by Rs 2,71,13,123.52 thereby increase in profit by the same amount and reversal of Interest income amounting to Rs 67,30,575.65 with net effect of Rs 2,03,82,547.87on Net profit of current Financial year, which is yet to be recognized in financial statements. Management considers impact to be insignificant (only 0.47 percent of Net profit) for incorporation in financial statements.

XXI Measurement of Amortized cost of MTI:

As per accounting policy of NRB, while purchase of Medium Term Instruments, interest accrued from the last interest pay date to the date of purchase is accounted as interest accrued without considering it carrying cost of investments. While calculating amortized cost using effective interest method, amortized cost incorporated in financial statements, using effective interest method is lower by Rs 1,12,11,330.23 in comparison to amortize cost amount calculated by incorporating interest accrued in carrying cost. Management considers effect of above is insignificant (0.26 percent of Net profit).

XXII. Number of employees

2068 Ashadh	2067 Ashadh
1372	1446

XXIII. Events occurred after Balance Sheet Date

i. The exchange rate of Nepalese currency vis-à-vis some of the foreign currencies has largely changed after the balance sheet date. The change in exchange rate of NRs. vis-à-vis major other currencies are depicted hereunder:

NRs.

S.No.	Currency	29th kartik 2068	32nd Ashadh 2068	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	US Dollar	79.89	70.95	8.94	10,34,93,79,570
2	Sterling Pound	127.42	114.54	12.88	1,94,09,83,683
3	Euro	109.53	100.34	9.19	2,52,34,09,960
4	Australian Dollar	82.04	75.71	6.33	2,03,72,19,860
5	Canadian Dollar	78.61	73.85	4.76	20,68,88,232
6	Japanese Yen	1.038	0.895	0.14	71,77,100
7	SDR	126.08	113.310	12.77	-11,11,01,074
	Total				**16,95,39,57,332**

This change in exchange rate results in Increase in net foreign currency assets, exchange equalization fund and Net profit/(loss) for the period of the bank. The increase is estimated to be around Rs. 16,95,39,57,332 in each head.

ii. Gold prices have also largely changed after the balance sheet date. The change price of the gold and silver with its estimated financial impact are shown below:

. NRs.

S.No.	Particular	29th kartik 2068	32st Ashadh 2068	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	Gold per gram	4553.991	3,628.082	925.901	2,20,21,87,002

The change in price results in increase in foreign currency financial assets (Gold), Reserve (Gold and Silver equalization Reserve) and Net profit/(loss) for the period of the bank. The impact is estimated to be around Rs. 2,20,21,87,002 in each head.

iii. In addition to above, there was no material event occurred subsequent to the balance sheet date that requires adjustments or disclosure in the financial statements.

NEPAL RASTRA BANK

Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2010-11 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	0.74	16,337,109,976	16,337,109,976	-	-
Investment in Foreign Currency	1.49	197,134,222,474	178,758,581,538	3,743,994,566	14,631,646,370
IMF Related Assets	0.31	6,730,704,535	6,730,704,535	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**220,202,036,985**	**201,826,396,050**	**3,743,994,566**	**14,631,646,370**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**448,199,792**	**448,199,792**	**-**	**-**
Other Securities		**0**	**0**	**-**	**0**
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**448,199,792**	**448,199,792**	-	**0**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**220,650,236,777**	**202,274,595,842**	**3,743,994,566**	**14,631,646,370**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.31	15,955,815,523		-	15,955,815,523
Asian Clearing Union					
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**15,955,815,523**	**0**	-	**15,955,815,523**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		523,025,694	523,025,694	-	-
IMF Related Liabilities		-	-	-	-
Other Liabilities		406,992,510	406,992,510	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**930,018,204**	**930,018,204**	-	-
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**16,885,833,727**	**930,018,204**	-	**15,955,815,523**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**204,246,221,462**	**201,826,396,050**	**3,743,994,566**	**(1,324,169,153)**
Total Gap (B-D)		**203,764,403,050**	**201,344,577,637**	**3,743,994,566**	**(1,324,169,153)**

Comparative Figure as on 16 July 2010 of Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2009-10 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Cash and Bank Balance	1.34	14,896,995,310	14,896,995,310	-	-
Investment in Foreign Currency	1.92	190,486,661,053	185,384,295,263	-	5,102,365,790
IMF Related Assets	0.31	7,042,007,705	7,042,007,705	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets	**A**	**212,425,664,068**	**207,323,298,278**	**0**	**5,102,365,790**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets					
Other Receivable		**295,175,848**	295,175,848	-	-
Other Securities		**0**		-	0
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Assets		**295,175,848**	**295,175,848**	**0**	**0**
Total Foreign Currecny Financial Assets	**B**	**212,720,839,917**	**207,618,474,127**	**0**	**5,102,365,790**
Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.31	16,245,357,425	7,700,430,257	-	8,544,927,168
Asian Clearing Union					
Total Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities	**C**	**16,245,357,425**	**7,700,430,257**	**0**	**8,544,927,168**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		741,560,335	741,560,335	-	-
IMF Related Liabilities		0	-	-	-
Other Liabilities		7,899,401	7,899,401	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Finanacial Liabilities		**749,459,736**	**749,459,735**	-	-
Total Foreign Currecny Financial Liabilities	**D**	**16,994,817,161**	**8,449,889,992**	**0**	**8,544,927,168**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**196,180,306,644**	**199,622,868,022**	**0**	**(3,442,561,378)**
Total Gap (B-D)		**195,726,022,756**	**199,168,584,135**	**0**	**(3,442,561,378)**

Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2010-11 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	6.52	31,638,165,369	16,472,249,923	12,208,625,446	2,957,290,000
GON Overdraft		20,764,094,278	20,764,094,278	-	-
Other Investments	13.52	10,782,610,000	4,913,097,500	6,261,000,000	
Refinance & Loans	8.49	10,896,660,000	10,896,660,000	-	
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**74,081,529,647**	**53,046,101,701**	**18,469,625,446**	**2,957,290,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		3,730,978,127	3,730,978,127	-	-
Investment in Government Securities		4,871,051,043			4871051043
Investment in Financial & Other Institutions		337,892,500	-	-	337,892,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		4,054,947,667	-	-	4,054,947,667
Other Receivables		3,795,691,468	3,795,691,468	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**16,790,560,805**	**7,526,669,595**	**-**	**9,263,891,210**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**90,872,090,452**	**60,572,771,296**	**18,469,625,446**	**12,221,181,210**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		79,563,300,071	79,563,300,071	-	-
Bills Payable		586,284,224	586,284,224	-	-
Staff Liabilities		5,695,278,571	-	-	5,695,278,571
Other Payables		144,199,718	144,199,718	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**85,989,062,584**	**80,293,784,013**	**-**	**5,695,278,571**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**85,989,062,584**	**80,293,784,013**	**-**	**5,695,278,571**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**74,081,529,647**	**53,046,101,701**	**18,469,625,446**	**2,957,290,000**
Total Gap (F-H)		**4,883,027,868**	**(19,721,012,717)**	**18,469,625,446**	**6,525,902,639**

Comparative Figure as on 16, July 2010 of Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2009-10 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Investment in Government Securities	6.79	32,821,963,463	15,870,360,460	14,401,607,003	2,549,996,000
GON Overdraft		16,711,491,611	16,711,491,611	-	-
Other Investments	13.05	9,689,100,000	3,185,400,000	4,268,700,000	2,235,000,000
Refinance & Loans	7.59	5,373,201,000	5,373,201,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets	**E**	**64,595,756,074**	**41,140,453,071**	**18,670,307,003**	**4,784,996,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets					
Cash in Hand		3,756,191,628	3,756,191,628	-	-
Investment in Government Securities		5,200,745,941	33,438,402	296,256,497	4,871,051,043
Investment in Financial & Other Institutions		325,035,500	-	-	325,035,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		2,738,964,241	-	-	2,738,964,241
Other Receivables		3,185,510,202	3,185,510,202	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Assets		**15,206,447,514**	**6,975,140,232**	**296,256,497**	**7,935,050,785**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**79,802,203,587**	**48,115,593,303**	**18,966,563,500**	**12,720,046,785**
Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities					
Deposit and Other Balances		68,388,913,171	68,388,913,171	-	-
Bills Payable		921,594,753	921,594,753	-	-
Staff Liabilities		4,495,476,850	-	-	4,495,476,850
Other Payables		197,882,080	197,882,080	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Finanacial Liabilities		**74,003,866,854**	**69,508,390,004**	**-**	**4,495,476,850**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**74,003,866,854**	**69,508,390,004**	**-**	**4,495,476,850**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**64,595,756,074**	**41,140,453,071**	**18,670,307,003**	**4,784,996,000**
Total Gap (F-H)		**5,798,336,733**	**(21,392,796,701)**	**18,966,563,500**	**8,224,569,935**

NEPAL RASTRA BANK

Table 2 : Credit Exposure by Credit Rating

Particulars	Credit Rating	2010/11 NRs.	2010/11 % Financial Assets	2009/10 NRs.	2009/10 % Financial Assets
Foreign Currency Financial Assets					
	A-	10,989,806,227	3.53%	4,829,074,224	1.65%
	A1(ICRA)	11,057,968,463	3.55%	7676333704	2.62%
	A+	13,729,445,802	4.41%	18,447,896,778	6.31%
	A	6,558,891,417	2.11%	10,102,039,530	3.45%
	AA	11,203,059,791	3.60%	8,048,386,205	2.75%
	AA+	-	0.00%	34,118,930	0.01%
	AA-	18,347,664,406	5.89%	15,824,776,785	5.41%
	AAA	-	0.00%		0.00%
	BB	-	0.00%		0.00%
	BBB	-	0.00%	6,413,974	0.00%
	BBB+	-	0.00%	127338739.1	0.04%
	BBB-	18,350,612,399	5.89%	15,180,511,555	5.19%
	NR *	130,412,788,272	41.86%	132,443,949,493	45.28%
Total Foreign Currency Financial Assets		**220,650,236,777**	**70.83%**	**212,720,839,917**	**72.72%**
Local Currency Financial Assets	NR *	90,872,090,452	29.17%	79,802,203,587	27.28%
Total Local Currency Financial Assets		**90,872,090,452**	**29.17%**	**79,802,203,587**	**27.28%**
Total Financial Assets		**311,522,327,229**	**100.00%**	**292,523,043,504**	**100.00%**

* NR represents not rated.

Table 3a : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 16th July, 2011 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency Financial Assets									
Cash and Bank Balances	16,337,109,976	-	-	-	14,371,882,753	-	-	-	1,965,227,223
SDR holdings - with IMF	6,730,704,535	-	-	-	-	-	-	6,730,704,535	-
Investments in Foreign Currency	197,134,222,474	-	-	-	-	117,730,875,951	79,403,346,523	-	-
Other receivables	448,199,792	-	-	-	-	-	-	-	448,199,792
Sub-Total	**220,650,236,777**	**-**	**-**	**-**	**14,371,882,753**	**117,730,875,951**	**79,403,346,523**	**6,730,704,535**	**2,413,427,015**
Other Assets									
Gold	6,411,154,715	-	-	-	-	6,411,154,715	-	-	-
Sub-Total	**6,411,154,715**	**-**	**-**	**-**	**-**	**6,411,154,715**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**227,061,391,492**	**-**	**-**	**-**	**14,371,882,753**	**124,142,030,666**	**79,403,346,523**	**6,730,704,535**	**2,413,427,015**
Local Currency Financial Assets									
Cash in hand	3,730,978,127	-	-	-	-	-	-	-	3,730,978,127
Investments in Government Securities	36,509,216,412	36,509,216,412	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	20,764,094,278	20,764,094,278	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	337,892,500	-	-	-	337,892,500	-	-	-	-
Other Investments	10,782,610,000		-	-	10,782,610,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	14,951,607,667	-	-	4,054,947,667	10,896,660,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,795,691,468	-	408,931,720	-	-	-	-	-	3,386,759,748
Sub-Total	**90,872,090,452**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**22,017,162,500**	**-**	**-**	**-**	**7,117,737,875**
Other Assets									
Gold & Silver	309,091,119	-	-	-	-	-	-	-	309,091,119
Other Inventories	1,636,700,152	-	-	-	-	-	-	-	1,636,700,152
Property, Plant & Equipment	519,867,158	-	-	-	-	-	-	-	519,867,158
Intangible Assets	2,206,358								2,206,358
Project Asset & Grant Assets	463,836,699								463,836,699
Sub-Total	**2,931,701,486**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2,931,701,486**
Total Local Currency Assets	**93,803,791,938**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**22,017,162,500**	**-**	**-**	**-**	**10,049,439,361**
Total Assets	**320,865,183,430**	**57,273,310,690**	**408,931,720**	**4,054,947,667**	**36,389,045,253**	**124,142,030,666**	**79,403,346,523**	**6,730,704,535**	**12,462,866,376**

Comparative figures as at 16th July, 2010 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency Financial Assets									
Cash and Bank Balances	14,896,995,310	-	-	-	12,688,726,129	-	-	-	2,208,269,181
SDR holdings - with IMF	7,042,007,705	-	-	-	-	-	-	7,042,007,705	-
Investments in Foreign Currency	190,486,661,053	-	-	-	-	121,003,703,531	69,482,957,522	-	-
Other receivables	295,175,848	-	-	-	-	-	-	-	295,175,848
Sub-Total	**212,720,839,917**	**-**	**-**	**-**	**12,688,726,129**	**121,003,703,531**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**2,503,445,030**
Other Assets									
Gold	4,206,133,922	-	-	-	-	4,206,133,922	-	-	-
Sub-Total	**4,206,133,922**	**-**	**-**	**-**	**-**	**4,206,133,922**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**216,926,973,839**	**-**	**-**	**-**	**12,688,726,129**	**125,209,837,453**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**2,503,445,030**
Local Currency Financial Assets									
Cash in hand	3,756,191,628	-	-	-	-	-	-	-	3,756,191,628
Investments in Government Securities	38,022,709,404	38,022,709,404	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	16,711,491,611	16,711,491,611	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	325,035,500	-	-	-	325,035,500	-	-	-	-
Other Investments	9,689,100,000		-	-	9,689,100,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	8,112,165,241	-	-	2,738,964,241	5,373,201,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,185,510,202	-	794,515,391	-	-	-	-	-	2,390,994,811
Sub-Total	**79,802,203,587**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**15,387,336,500**	**-**	**-**	**-**	**6,147,186,439**
Other Assets									
Gold & Silver	298,184,530	-	-	-	-	-	-	-	298,184,530
Other Inventories	622,632,522	-	-	-	-	-	-	-	622,632,522
Property, Plant & Equipment	523,065,607	-	-	-	-	-	-	-	523,065,607
Intangible Assets	3,642,638								3,642,638
Project Asset	461,098,098								461,098,098
Sub-Total	**1,908,623,395**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,908,623,395**
Total Local Currency Assets	**81,710,826,981**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**15,387,336,500**	**-**	**-**	**-**	**8,055,809,833**
Total Assets	**298,637,800,820**	**54,734,201,015**	**794,515,391**	**2,738,964,241**	**28,076,062,629**	**125,209,837,453**	**69,482,957,522**	**7,042,007,705**	**10,559,254,864**

NEPAL RASTRA BANK

Table 3b : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 16th July 2011 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	523,025,694	-	-	482,583,336	-	40,442,358
IMF Related Liabilities	15,955,815,523	-	-	-	15,955,815,523	-
Others	406,992,510	-	-	406,992,510	0	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**16,885,833,727**	**-**	**-**	**889,575,846**	**15,955,815,523**	**40,442,358**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	79,563,300,071		-	56,752,564,852	5,880,083,908	16,930,651,311
Bills payables	586,284,224	-	586,284,224	-	-	-
Staff Liabilities	5,695,278,571	-	-	-	-	5,695,278,571
Other payables	144,199,718	-	-	-	-	144,199,718
Total Local Currency Financial Liabilities	**85,989,062,584**	**-**	**586,284,224**	**56,752,564,852**	**5,880,083,908**	**22,770,129,600**
Total Financial Liabilities	**102,874,896,311**	**-**	**586,284,224**	**57,642,140,698**	**21,835,899,431**	**22,810,571,958**
Other Liabilities						
Currency in circulation	167,620,000,000	-	163,889,021,873	-	-	3,730,978,127
Surplus payable to GON	3,220,000,000	3,220,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	1,214,711,228	-	-	-	-	1,214,711,228
Project liability	462,868,641					462,868,641
Total Other Liabilities	**172,517,579,869**	**3,220,000,000**	**163,889,021,873**	**-**	**-**	**5,408,557,996**
Total Liabilities	**275,392,476,180**	**3,220,000,000**	**164,475,306,097**	**57,642,140,698**	**21,835,899,431**	**28,219,129,954**

Comparative figures as at 16th July 2010 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	741,560,335	-	-	693,362,979	-	48,197,357
IMF Related Liabilities	16,245,357,425	-	-	-	16,245,357,425	-
Others	7,899,401	-	-	7,899,401	-	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**16,994,817,161**	**-**	**-**	**701,262,380**	**16,245,357,424**	**48,197,357**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	68,388,913,171		-	58,396,668,188	5,357,536,603	4,634,708,379
Bills payables	921,594,753	-	921,594,753	-	-	-
Staff Liabilities	4,495,476,850	-	-	-	-	4,495,476,850
Other payables	197,882,080	-	-	-	-	197,882,080
Total Local Currency Financial Liabilities	**74,003,866,854**	**-**	**921,594,753**	**58,396,668,188**	**5,357,536,603**	**9,328,067,309**
Total Financial Liabilities	**90,998,684,014**	**-**	**921,594,753**	**59,097,930,568**	**21,602,894,027**	**9,376,264,666**
Other Liabilities						
Currency in circulation	161,300,000,000	-	157,543,808,372	-	-	3,756,191,628
Surplus payable to GON	3,110,000,000	3,110,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	3,806,355,376	-	-	-	-	3,806,355,376
Project liability	461,098,098					461,098,098
Total Other Liabilities	**168,677,453,474**	**3,110,000,000**	**157,543,808,372**	**-**	**-**	**8,023,645,102**
Total Liabilities	**259,676,137,488**	**3,110,000,000**	**158,465,403,125**	**59,097,930,568**	**21,602,894,027**	**17,399,909,767**